

Charles Dickens
En fortælling om
to byer

Charles Dickens

En fortælling om to byer

eBibliotek 1800

2022

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Charles Dickens: *En fortælling om to byer* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Charles Dickens: *En fortælling om to byer* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

1. bog

Kaldt til live igen

1. Tiden

Det var den bedste tid, det var den værste tid; det var visdommens århundrede, det var dårskabens århundrede; det var troens periode, det var vantroens periode; det var lysets tid, det var mørkets tid; det var håbets vår, det var fortvivlelsens vinter; vi havde alt i vente, vi havde intet i vente; vi gik alle lige ind i Himlen, vi gik alle den modsatte vej – kort sagt, tiden lignede i den grad den nærværende, at nogle af dens mest larmende talsmænd påstod, at den i godt som i ondt kun måtte tages i superlativ.

Der sad en konge med en stor underkæbe og en dronning med et simpelt ansigt på Englands trone; der sad en konge med en stor underkæbe og en dronning med et smukt ansigt på Frankrigs trone. I begge lande var det klarere end krystal for dem, der rådede over statens brød og fisk, at alt var ordnet, som det burde være.

Det var i det Herrens år et tusinde syvhundrede og femoghalvfjerds. England blev dengang ligesom nu lyksaliggjort med åbenbaringer fra oven. Mrs. Southcott, sværmersken, der udgav sig for den i Johannes' Åbenbaring omtalte kvinde og påstod at være frugtsommelig med den sande Messias, havde nylig oplevet sin fem og tyvende hellige fødselsdag, og en profetisk menig i livgarden havde bebudet hendes himmelske komme ved at meddele, at der var truffet anstalter til at sluge London og Westminster.

Endog spøgelse i Cocklane var først for en ti, tolv år siden blevet manet bort, efter at den havde banket sine budskaber ud

i verden, ligesom ånder (der for resten var meget lidt originale) endnu i fjor bankede deres ud. Simple budskaber om jordiske begivenheder var for nylig indløbet til den engelske krone og det engelske folk fra en kongres af britiske undersåtter i Amerika, og, forunderligt nok, havde de vist sig at være af større vigtighed for menneskeslægten end nogen af de meddelelser, der hidtil var modtaget gennem de i Cocklane udrugede kyllinger.

Frankrig, der i det hele taget var mindre begunstiget i overjordisk henseende end dets søster med skjoldet og treforken, rullede med en overordentlig glathed ned ad bakke, lavede papirpenge og gav dem ud. Under sine kristelige hyrders ledelse morede det sig desuden med sådanne menneskekærlige bedrifter som at dømme en ung mand til at få hænderne hugget af, tungen revet ud med en knibtang og derpå brændes levende, fordi han ikke havde knælet i regnen til ære for et optog af snavsede munke, der var gået forbi ham i en afstand af et halvt hundrede skridt. Det er rimeligt nok, at der, da dette slagtoffer blev henrettet, i Frankrigs og Norges skove groede træer, der allerede af skovhuggeren, Skæbnen, var mærket til at fældes og saves til planker, hvoraf der skulle laves et vist bevægeligt stillads med sæk og kniv, der har en frygtelig historie. Det er rimeligt nok, at der den selv samme dag i nogle usle bøndergårde i omegnen af Paris stod uanseelige, tilsølede vogne, som blev besnuset af svin, og i hvilke fjerkræ søgte ly, men som landmanden Døden, allerede havde sat til side som sine revolutions-karrer. Men skønt dén skovhugger og dén landmand arbejdede uophørligt, arbejdede de i stilhed, ingen hørte dem, mens de gik omkring med filt under sålerne, og det

så meget mindre, som det var gudsfornægtende og statsforræderisk at nære nogen mistanke om, at de var vågne.

I England gaves der næppe så megen orden og sikkerhed, at det kunne berettigede til nationalt praleri. Dumdristige indbrud af væbnede mænd og røverier på offentlig gade foregik hver nat i hovedstaden; familier blev offentligt opfordret til ikke at forlade byen uden at bringe deres møbler i sikkerhed i en sadelmagers pakhus; den, der røvede i mørke, var om dagen handelsmand i City, og når han blev genkendt og råbt an af en af sine lavsbrødre, som han standsede i sin egenskab af "kaptajn", skød han ham rask en kugle for panden og red sin vej; diligencen blev overfaldet af syv røvere, og konduktøren skød de tre af dem ihjel, men blev selv skudt af de andre fire, "fordi hans ammunition var sluppet op," hvorpå diligencen blev plyndret i al magelighed; den stolte potentat, lordmayoren i London, blev standset på Turnham Green af en eneste røver, der klædte den berømmelige person af i hele hans følges påsyn; fangerne i Londons fængsel leverede deres sluttere ligefremme feltslag, og lovens majestæt affyrede muskedonnere på dem; tyve klippede diamantkors af halsen på ædle lorder på kurdagene ved hoffet; musketerer drog ind i St. Giles' sogn for at søge efter smuglergods, og pøbelen skød på musketererne, og musketererne skød på pøbelen, og ingen fandt, at der var noget særlig mærkeligt ved disse tildragelser. Midt blandt dem var bøddelen altid i virksomhed, altid overordentlig nyttig; han havde begge hænder fulde, snart med at klynge lange rækker af forbrydere op og snart med at hænge en indbrudstyv om lørdagen, der var blevet pågrebet om tirsdagen; snart med at brænde folk i dusinvis i hånden i Newgate og snart med at

brænde smædeskrifter uden for Westminster Hall; i dag med at berøve en afskyelig morder livet og i morgen med at henrette en ussel lommetyv, der havde stjålet en sixpence fra en forpagters karl. Alle disse ting og tusinde af samme slags foregik i og omkring det gode gamle år et tusinde syvhundrede og femoghalvfjerds. Omgivet af dem, mens skovhuggeren og landmanden arbejdede ubemærket, trådte de to med de store underkæber og de andre to med det simple og det smukke ansigt påtrængende nok op og håndhævede strengt deres guddommelige rettigheder. Således førte dette år deres Højheder og myriader af små skabninger – deriblandt også skabningerne i denne krønike – hen ad de veje, der lå for dem.

2. Diligencen

Det var Dover landevej, der en fredag aften i slutningen af november lå foran den første af de personer, med hvem denne historie har at gøre. Dover lå for hans vedkommende hinsides Dover-diligencen, mens denne bevægede sig tungt op ad Shooter's Hill. Han gik op ad bakken i dyndet ved siden af diligencen ligesom de øvrige passagerer, ikke fordi de under de foreliggende forhold fandt mindste fornøjelse i at gå, men fordi bakken, seletøjet, dyndet og diligencen tilsammen var så tungt, at hestene allerede tre gange var blevet stående, mens de en gang havde trukket vognen tværs over vejen i den oprørske hensigt at føre den tilbage. Men tømme og pisk og kusk og konduktør havde i forening oplæst den krigsartikel, som forbød et foretagende, der i øvrigt talte stærkt til fordel for den påstand, at visse umælede dyr er begavede med fornuft; og spandet havde kapituleret og var vendt tilbage til sin pligt.

Med ludende hoveder og rystende haler arbejdede de sig frem gennem det tykke dynd, af og til sprællende og snublende, som om de skulle falde fra hinanden i de større lemmers led. Hver gang kusken beroligede dem og fik dem til at stå med et varsomt "Whoa! Nå da!" rystede den nærmer stanghest voldsomt på hovedet med alt, hvad der sad på det – ligesom en ualmindelig energisk hest, der benægtede, at diligencen kunne komme op ad bakken. Hver gang stanghesten frembragte denne raslen, fo'r passageren sammen, som en nervøs passager nok kunne, og blev urolig.

Der var en dampende tåge i alle lavningerne, og i sin forladthed var den svævet op ad bakken ligesom en ond ånd der søger ro uden at kunne finde den. Klam og kold var denne tåge, og den banede sig langsomt vej gennem luften i bølger, der øjensynlig forfulgte og udbredte sig over hinanden, ligesom bølgerne på et uroligt hav. Den var tæt nok til at udelukke alt andet fra vognlygternes lys end dens egne bevægelser og nogle få skridt af vejen; dampen fra de arbejdende heste dampede ind i den, som om den helt og holdent kom fra dem.

To passagerer, foruden den første, traskede op ad bakken ved siden af diligencen. Alle tre var indpakket lige til kindbenene og op over ørerne og havde lange vandstøvler på. Ingen af dem kunne have sagt, hvorledes nogen af de andre så ud, og hver enkelt skjultes næsten af lige så mange hylstre for de andre rejsefællers åndelige øjne som for deres legemlige. Dengang var rejsende meget tilbageholdne overfor hinanden, da enhver, der færdedes på landevejen, kunne være en røver eller stå i ledtog med røvere. Da ethvert posthus og enhver kro kunne fremvise en og anden, der stod i "Kaptajns" sold, lige fra værten til den simpleste stalddreng, var dette den rimeligste ting af verden. Dette tænkte konduktøren på diligencen hin fredag aften, da han, mens det gik langsomt op ad bakke, stod på sin egen, særlige plads bag på diligencen, stampede med fødderne og holdt et øje og en hånd på den foran ham stående våbenkasse, hvor en ladt muskedonner lå oven på seks, otte ladte rytterpistoler, der hvilede på et underlag af huggerter.

Diligencen befandt sig i sin sædvanlige behagelige tilstand. Konduktøren havde passagererne, passagererne hinanden og konduktøren, og de alle en hvilken som helst anden mistænkt,

og kusken var kun sikker på hestene, om hvilke kreaturer han med god samvittighed kunne have svoret på både det Gamle og Ny Testamente, at de ikke duede til rejsen.

"Whoa!" sagde kusken. "Nå da! Et ryk endnu, så er I oppe på toppen, og gid Fanden havde jer, for jeg har haft ondt nok ved at få jer så langt! – Joe!"

"Halløj!" svarede konduktøren.

"Hvad tror De, klokken er?"

"Godt ti minutter over elleve."

"Død og pine!" udbrød den vrede kusk. "Og endnu er vi ikke oppe! Hyp, hyp; af sted med jer!"

Den energiske hest, der afbrødes af pisken i en meget energisk benægtelse, trak til, og de tre andre heste gjorde den følgeskab. Endnu en gang arbejdede diligencen sig frem, mens passagererne pjaskede ved siden af den i deres vandstøvler. De var blevet stående, da vognen standsede, og holdt sig tæt ved den. Hvis nogen af de tre havde været så dristig at foreslå en af de andre at gå lidt i forvejen i tågen og mørket, kunne han meget let have udsat sig for øjeblikkelig at være blevet skudt som en røver.

Den sidste anstrengelse bragte diligencen op på toppen af bakken. Hestene standsede for at puste, og konduktøren gik ned for at sko hjulet til nedkørslen og lukkede vogndøren op, for at passagererne kunne stige ind.

"Pst, Joe!" råbte kusken i en advarende tone, idet han steg ned fra bukken.

"Hvad siger De, Tom?"

Begge lyttede.

"Jeg siger, at der kommer en hest travende."

"Og jeg siger, at det er en hest, der kommer galopperende," svarede konduktøren, idet han slap døren og rask steg op på sin plads. "Mine herrer! I Kongens navn, på Deres post alle sammen!"

Med denne opfordring spændte han hanen på sin muskedonner og stod rede til angreb.

Den først omtalte passager stod på vogntrinet i færd med at stige ind: de to andre var tæt bag ved ham og rede til at følge efter. Han blev stående på trinet halvt inde i, halvt uden for vognen; de blev stående på vejen nedenfor. Alle så fra kusken hen på konduktøren og fra konduktøren igen hen på kusken og lyttede. Kusken så sig tilbage, og konduktøren så sig tilbage, og selv den energiske hest spidsede øren og så sig tilbage uden at gøre indsigelser.

Den stilhed, som var en følge af, at vognens rumlen var holdt op, gjorde aftenens stilhed endnu mere stille. Hestenes pusten satte vognen i en skælvende bevægelse, som om den var ængstelig til mode. Passagerernes hjerter bankede måske stærkt nok til at kunne høres; men i hvert tilfælde røbede det stille ophold tydeligt, at menneskene holdt deres vej, og at deres pulse bankede hurtigere af forventning.

Lyden af en galopperende hest kom hastigt og rasende op ad bakken.

"Hejda!" råbte konduktøren så højt, han kunne brøle. "Halløj der! Holdt, eller jeg skyder!"

Farten blev pludselig standset, og under en stærk plasken og sprællen råbte en menneskestemme gennem tågen: "Er det Dover-diligencen?"

"Hvad kommer det Dem ved?" svarede konduktøren.

"Er det Dover-diligencen?"

"Hvorfor vil De vide det?"

"Jo, for jeg skal tale med en af passagererne."

"Hvad er det for en passager?"

"Mr. Jarvis Lorry."

Den ovenfor omtalte passager røbede øjeblikkelig, at det var hans navn. Konduktøren, kusken og de to andre passagerer så mistroiske på ham.

"Bliv holdende, hvor De er," råbte konduktøren til stemmen i mørket, "for hvis jeg skulle begå en fejltagelse, kunne den ikke blive rettet i Deres levetid. Den herre, som hedder Lorry, behager at svare kort."

"Hvad er der på færde?" spurgte passageren med en let dirrende røst. "Hvem vil De tale med? Er det Jerry?"

("Jeg kan ikke lide Jerrys stemme, hvis det er Jerry," brummede konduktøren. "Han er hæsere, end jeg synes om, den Jerry.")

"Ja, mr. Lorry."

"Hvad er der?"

"Et brev, der er sendt efter Dem derovre fra T. & Co."

"Jeg kender dette bud, konduktør," sagde mr. Lorry, idet han steg ned på landevejen, hvormed han mere hurtigt end høfligt blev hjulpet bagfra af de to andre passagerer, som øjeblikkelig kravlede ind i vognen, lukkede døren og trak vinduet op. "Han kan gerne komme nærmere; der er ingenting i vejen."

"Det vil jeg også håbe; men jeg er ikke så overdrevent vis på det," sagde konduktøren barsk. "Halløj der!"

"Nå, halløj igen!" sagde Jerry i en endnu hæsere tone end før.

"Kom herhen i skridt, hører De? Og skulle De tilfældigvis have pistolhylstre ved Deres sadel, så lad mig ikke se Deres hånd røre ved dem. For jeg er pokkers slem til hurtigt at begå en fejltagelse, og når det sker, antager den skikkelse af bly. Lad os så få Dem at se."

En hest og en rytter nærmede sig langsomt gennem den hvirvlende tåge og kom hen til den side af vognen, hvor passageren stod. Rytteren blev holdende og rakte, idet han kastede et blik på konduktøren, passageren et lille, sammenlagt papir. Rytterens hest var forpustet, og både hest og rytter var fulde af dynd fra hestens hove til mandens hat.

"Konduktør!" sagde passageren i en rolig, forretningsmæssig tone.

Med højre hånd på skæftet af den hævede muskendonner, den venstre hånd på løbet og sine øjne på bytteren, svarede den årvågne konduktør kort; "ja vel!"

"Der er intet at være bange for. Jeg hører til Tellsons Bank og skal til Paris i forretninger. En krone i drikkepenge. Må jeg læse dette?"

"Ja hvis De skynder Dem."

Han åbnede papiret ved skinnet af vognlygten og læste – først for sig selv og derpå højt: *Vent i Dover på mamsellen*. "Det er ikke langt, som De ser, konduktør. Jerry, sig, at svaret er: *Kaldt til live igen*."

Jerry for sammen i sadlen. "Det var da et pokkers kort svar," sagde han med sin hæseste røst.

"Bring den besked tilbage, så vil De vide, at jeg har fået dette, lige så godt, som om jeg havde skrevet. Skynd Dem, det bedste De kan. God nat."

Med disse ord lukkede passageren vogndøren op og satte sig ind, men slet ikke understøttet af sine rejsefæller, der hurtigt havde skjult deres ure og pengepunge i deres støvler og nu lod som om de sov. Vognen rullede videre, idet tungere kranse af tåge begyndte at lejre sig omkring den, da det begyndte at gå nedad. Kort efter lagde konduktøren sin muskedonner i våbenkassen og skottede, efter at have undersøgt resten af dens indhold og de pistoler, han havde i sit bælte, til en mindre kasse under sit sæde, hvor noget smedeværktøj, et par fakler og et fyrtøj var gemt. Han var så fuldstændigt forsynet, at hvis lygterne blæstes ud, hvilket undertiden skete, behøvede han kun at lukke sig inde i vognen og omhyggelig vogte halmen for gnisterne fra stenen og stålet for nogenlunde sikkert og mageligt at få lys tændt i løbet af fem minutter.

"Tom!" blev der hvisket over vognens tag.

"Halløj, Joe!"

"Hørte De den besked?"

"Ja jeg gjorde, Joe."

"Hvad fik De ud af den, Tom?"

"Ingenting, Joe."

"Det er et underligt træf," sagde konduktøren grublende, "for det samme fik jeg ud af den."

Da Jerry var blevet alene i tågen og mørket, steg han af et øjeblik, ikke alene for at lette sin udmattede hest, men tillige for at tørre dyndet af sit ansigt og ryste vandet af sin hatteskylge, der kunne rumme omtrent to liter. Efter at have stået med tøjlen over sin tilsølede arm, indtil diligencen ikke kunne høres mere, og aftenen atter var blevet stille, vendte han sig om for at gå ned ad bakken.

"Ovenpå denne hersens galop fra Temple Bar, gamle tøs, vil jeg ikke stole på dine forben, førend jeg igen får dig på flad mark," sagde han og skottede til sin hoppe. "*Kaldt til live igen.* Det var en pokkers sær besked. Ret meget af den vil du ikke kunne tåle, Jerry! Hør, Jerry, du ville komme i en pokkers slem knibe, hvis at kalde til live igen skulle blive moderne."

3. Natteskyggerne

Det er vidunderligt at tænke sig, at ethvert menneskeligt væsen skal være så dyb en gåde og hemmelighed for alle andre. En højtidelig betragtning, når jeg om natten kommer ind i en stor by, at ethvert af disse huse i mørket indeslutter sin egen hemmelighed; at ethvert af de hjerter, der banker i brystet på de hundredtusinder af mennesker her, i nogle henseender er en hemmelighed for det hjerte, der er det nærmest! Noget af selve dødens rædsel hidrører derfra. Jeg kan ikke mere vende bladene i den dyrebare bog, som jeg elskede, og håber forgæves med tiden at få den læst helt igennem. Jeg kan ikke mere skue ned i dybderne af hint uudgrundelige vand, hvori jeg, mens et flygtigt lys spillede på det, har set glimt af begravede skatte og andre nedsænkede genstande. Det var bestemt, at bogen skulle lukkes med en fjer for evigt og bestandigt, førend jeg havde læst mere end én side i den. Det var bestemt, at vandet skulle bindes af en evig frost, endnu mens lyset spillede på dets overflade, og jeg i min uvidenhed stod på strandbredden. Min ven er død, min nabo er død, min dyrebareste skat, min sjæls elskede er død; det er den ubønhørlige konsolidering og eviggørelse af den hemmelighed, som stedse boede i denne personlighed, og som jeg skal bære i mig til mit livs ende. Hviler der på nogen af kirkegårdene i denne by, som jeg gennemvandrер, en sovende, der er mere uransagelig, end dets travle indbyggere er det i deres inderste ejendommeligheder for mig eller jeg for dem?

Med hensyn hertil, et medfødt og uafhængeligt arvelod, havde det ridende bud ganske de samme besiddelser som

kongen, den første statsminister eller den rigeste købmand i London. Og således gik det også de tre, inden for den ene rumlende, gamle diligences snævre grænser, indespærrede passagerer; de var lige så fuldstændige gåder for hinanden, som om hver enkelt af dem havde kørt i sin egen karet med seks heste for eller i sin egen karet med tresindstyve heste for, med et helt grevskab imellem sig og den, der var nærmest.

Buddet red tilbage i et jævnt trav, idet han dog standsede temmelig ofte ved kroerne undervejs for at drikke, men stadig viste han en vis tilbøjelighed til tavshed og til at holde sin hat trukket ned over øjnene. Han havde et par øjne, der passede meget godt til denne prydelse. De var sorte uden dybde i farve eller form og sad alt for tæt sammen, som om de var bange for at blive grebet enkeltvis i et eller andet, hvis de holdt sig for langt fra hinanden. De havde et mørkt udtryk og sad under en gammel trekantet hat, der lignede en trekantet spyttebakke, og oven over et sort, uldent tørklæde om hagen og halsen, hvilket næsten nåede ham ned til knæene. Når han holdt for at drikke, flyttede han dette klæde med den venstre hånd, kun så længe han hældte drikken i sig med den højre; så snart det var gjort, hyllede han sig ind igen.

"Nej, Jerry, nej!" sagde buddet, idet han stadig spillede på den samme streng. "Det vil du ikke kunne tåle, Jerry, Jerry, du ærlige håndværksmand, det ville ikke passe sig for *dit* fag! Kaldt til – ! Jeg vil lade mig hænge, om jeg ikke tror, at han havde for meget."

Den besked, han skulle bringe tilbage gjorde ham i den grad forvirret, at han flere gange måtte tage sin hat af for at klø sig i hovedet. På issen var han skallet, men for resten havde han

stive, sorte hår, der struttede ujævnt op over den, og voksede ned ad næsten lige til hans brede, flade næse. De lignede i den grad smedearbejde, lignede så meget mere det øverste af en med pigge tæt besat mur end et hovedhår, at selv den, der havde været øvet i at springe buk, ville have betragtet ham som det farligste menneske i verden at komme over.

Mens han travede tilbage med den besked, som han skulle give til natvægteren i skilderhuset uden for Tellsons Bank, der atter skulle afgive den til de større myndigheder indenfor, formede nattens skygger sig i skikkelser efter den besked, han havde fået, og for hoppen antog de skikkelser, som hidrørte fra dens særlige anledning til frygt. De syntes at være talrige; for den blev sky for enhver skygge på vejen.

Imidlertid rumlede, skumplede, raslede og stødte diligencen af sted med sine tre, lige udforskellige passagerer, for hvilke nattens skygger ligeledes antog de skikkelser, deres blundende øjne og omflakkende tanker gav dem.

Tellsons Bank havde stærk søgning i diligencen. Mens bankpassageren – med en arm stukket ind gennem læderstroppen, som gjorde, hvad den kunne for at hindre ham i at puffe til den passager, der sad ham nærmest, og drive ham ind i hans krog, hver gang vognen fik et mere end almindeligt stød – nikkede på sin plads med halvt lukkede øjne, blev de små vognvinduer, den dunkelt skinnende lille lygte og den svære masse af den lige overfor siddende passager til banken og gjorde en mængde forretninger. Seletøjets raslen blev til klingren af penge, og der honoreredes flere tratter i fem minutter, end selv Tellsons Bank med alle sine forbindelser i ind- og udlandet nogen sinde havde betalt på tre gange så lang tid. Dernæst åbnede de

underjordiske hvælvinger i banken med de af deres kostbare skatte og hemmeligheder, som var kendte af passageren – (og det var ikke så lidt, han vidste om dem) – sig for ham, og han gik ind iblandt dem med de store nøgler og det svagt brændende lys og fandt dem sikre og stærke og stille og i god behold, ganske som han sidst havde set dem.

Men skønt banken stadig var nærværende for ham, og skønt vognen var nærværende for ham, var der dog en anden strøm af indtryk, som vedblev at løbe hele natten. Han var i færd med at grave en person op af graven.

Hvilket blandt den mængde ansigter, som viste sig for ham, der var den begravede persons rette ansigt, tilkendegav nattens skygger ikke; men de tilhørte alle sammen en mand på fem og fyrretyve år og var især forskellige ved de lidenskaber, de udtrykte, og modbydeligheden af deres medtagne og udtærede tilstand. Stolthed, hån, trods, halsstarrighed, ydmyghed, kummer afløste hinanden, og det samme gjorde en mangfoldighed af hule kinder, ligagtige farver, magre hænder og legemer. Men i det væsentlige var det ét og samme ansigt, og ethvert hoved var blevet gråt før tiden. Hundrede gange spurgte den blundende passager dette genfærd:

"Hvor længe begravet?"

Svaret var stadig det samme: "Næsten atten år."

"Havde De opgivet alt håb om at blive gravet op?"

"For længe siden."

"Ved De, at De er kaldt til live igen?"

"Det siger man."

"Jeg håber dog, at De ønsker at leve?"

"Det kan jeg ikke sige."

"Skal jeg vise Dem hende? Vil De ikke komme og se hende?"

Svarene på dette spørgsmål var forskellige og modsigende. Snart hed det med afbrudte ord: "Vent! Det kunne dræbe mig, hvis jeg fik hende for tidlig at se." Snart gaves det under en mild regn af tårer, og da var det: "Før mig hen til hende." Snart var det overrasket og forvirret og lød da: "Jeg kender hende ikke. Jeg forstår Dem ikke."

Efter en sådan indbildt samtale kunne passageren i tankerne grave og grave – nu med en spade, nu med en stor nøgle, nu med sine hænder – for at grave dette ulykkelige væsen op; men når det omsider var kommet op med ansigtet og håret fulde af jord, smuldrede det pludselig hen til støv, og så fo'r passageren sammen og slog vinduet ned for at få tågens og regnens virkelighed på sin kind.

Men selv når hans øjne var åbne for tågen og regnen, fo'r den bevægelige lysplet fra lygterne og for den stødvis tilbagevigende hæk ved siden af vejen, kunne natteskyggerne uden for vognen blande sig mellem natteskyggerne inden i den. Det virkelige bankierhus, de virkelige forretninger fra den foregående dag, de virkelige hvælvinger, det virkelige ilbud, som var blevet sendt efter ham, og den virkelige besked, som var blevet sendt tilbage, var da alle til stede; men midt iblandt dem kunne det spøgelsesagtige åsyn atter vise sig. Og han tiltalte det på ny.

"Hvor længe begravet?"

"Næsten atten år."

"Jeg håber dog, at De ønsker at leve?"

"Det kan jeg ikke sige."

Grave – grave – indtil en utålmodig bevægelse af en af de to andre passagerer mindede ham om, at han skulle slå vinduet

ned, stikke armen langt igennem læderstroppen og tænke over de to slumrende skikkelser, indtil hans tanker slap dem og igen smuttede tilbage til banken og graven.

"Hvor længe begravet?"

"Næsten atten år."

"Havde De opgivet alt håb om at blive gravet op?"

"For længe siden."

Ordene lød endnu i den trætte passagers øren som netop udtalte – så tydeligt, som udtalte ord nogen sinde i hans liv havde lydt i dem – da han fo'r op til bevidsthed om dagslyset og så, at nattens skygger var forsvundet.

Han slog vinduet ned og så på den opgående sol. Der var en pløjet mark med en plov, som stod, hvor den var blevet stående aftenen i forvejen, da hestene spændtes fra den; og på den anden side af marken lå et stille krat, hvor mange brændende røde og guldgule blade endnu sad på træerne. Skønt luften var kold og fugtig, var himlen klar, og solen stod op strålende, venlig og dejlig.

"Atten år!" sagde passageren, mens han så på solen. "Du dagens nådige skaber, at være levende begravet i atten år!"

4. Forberedelsen

Da diligencen i løbet af formiddagen lykkelig og vel kom til Dover, lukkede overkelneren i hotellet "Royal George" som sædvanlig karetdøren op og gjorde det med en vis højtidelighed, da en vinterrejse fra London med diligencen var en bedrift, hvortil man nok kunne ønske en forvoven rejsende til lykke. Denne gang var der kun én forvoven rejsende tilbage, som kunne lykønskes, da de andre to var blevet sat af på deres forskellige bestemmelsessteder undervejs. Karetens jordslåede indre med dets fugtige og smudsige halm, dets ubehagelige lugt og dets mørke lignede temmelig stærkt et større hønsehus, og idet passageren, mr. Lorry, rystede sig ud af det i lænker af halm og skjult af et loddent, uldent tørklæde, med en slatten hat og tilsølede ben, lignede han selv temmelig stærkt en større hund.

"Der går vel en paket til Calais i morgen, opvarter?"

"Ja, hvis vejret holder sig, og vinden bliver nogenlunde god. Ebben løber ud omtrent klokken to om eftermiddagen. – Seng, sir?"

"Jeg lægger mig ikke førend i aften, men jeg ønsker et sovekammer og en barber."

"Og så frokost, sir? Ja vel. Denne vej, om jeg må bede. Vis denne herre op til Enigheden! Bring hans kuffert og varmt vand op på Enigheden. Træk hans støvler af i Enigheden. (Der er en dejlig kulild der, sir.) Lad en barber komme op i Enigheden. Skynd jer, af sted med jer op til Enigheden!"

Da sovekammeret "Enigheden" altid anvistes en med diligencen ankommende passager, og passagerer, der ankom med diligencen, altid var stærkt indpakkede fra øverst til nederst, havde værelset den særlige interesse for tyendet i "Royal George", at skønt kun en slags mennesker gik ind i det, kom der altid alle mulige slags ud af det. Derfor stod en kelner, to dragere, adskillige piger og værtinden tilfældigvis på forskellige punkter af vejen fra "Enigheden" til skænkestuen, da en herre på tresindstyve år, pedantiske, brune klæder, der var temmelig slidt, men meget omhyggeligt holdt og med store firkantede opslag og brede klapper på lommerne, gik ned til sin frokost.

I skænkestuen var der den formiddag ingen andre end den brunklædte herre. Hans frokostbord blev flyttet hen foran kaminen, og mens han lod dens ild skinne på sig og ventede på sit måltid, sad han så stille, som om han havde siddet for en maler.

Meget ordentlig og adstadig så han ud, mens han holdt en hånd på hvert knæ, og et ur lydeligt pikkede en velklingende prædiken under hans vide vest, som om det opstillede sin alvorlighed og sejlivethed mod den blussende ilds letsindighed og kortvarighed. Han havde gode ben og var lidt stolt af det; for hans brune strømper sad stramt og glat og var fine i vævningen, ligesom også sko og spænder, skønt simple, var pyntelige. Han bar en snurrig lille, glat, hørgul paryk, der sluttede meget tæt om hans hoved; den var formodentlig af hår, men så snarere ud, som om den var spundet sammen af silke- eller glastråd. Skønt ikke så fint som hans strømper, var hans linned dog lige så hvidt som toppen af de vover, der brød sig på den nærliggende

strandbred, eller som de pletter af sejl, der glimtede i solskinnet langt ude til søs. Ansigtet, som vanen havde behersket og bragt til ro, fik under den sære paryk lys af et par fugtigt tindrende øjne, som det langt tilbage i tiden måtte have kostet deres ejermand nogen umage at indøve i det for Tellsons Bank passende, sindige og tilbageholdne udtryk. Han havde en sund farve på kinderne, og uagtet hans ansigt var rynket, bar det dog kun få spor af sorg. Men de betroede bogholdere i Tellsons Bank var måske væsentligt sysselsatte med andre folks sorger, og brugte sorger går måske, ligesom brugte klæder, let af og på.

For at fuldstændiggøre sin lighed med et menneske, der sidder for en maler, faldt mr. Lorry i søvn. Frokosten vækkede ham, og idet han flyttede sin stol hen til den, sagde han til opvarteren:

"Jeg ønsker et værelse til en ung dame, som måske kommer her en gang i dag. Hun spørger måske efter mr. Jarvis Lorry eller måske kun efter en herre fra Tellsons Bank. Vær så god at lade mig det vide."

"Ja vel. Tellsons Bank i London, sir?"

"Ja."

"Vel. Vi har ofte den ære at beværte Deres herrer på deres rejser frem og tilbage mellem London og Paris. Der rejses uhyre meget for Tellson & Co.'s hus."

"Ja. Vi er lige såvel et fransk som et engelsk hus."

"De plejer formodentlig ikke selv at rejse meget, sir?"

"Ikke i de senere år. Det er femten år siden vi – siden jeg – sidst kom fra Frankrig."

"Nej virkelig, sir? Det var, førend jeg kom hertil, og førend vore folk kom hertil, sir. Den gang var hotellet i andre hænder."

"Det var det nok."

"Men jeg tør holde, hvad det skal være, på, at et hus som Tellson & Co. blomstrede for halvhundrede, ikke at tale om for femten år siden."

"De kan gerne tage det tredobbelte og sige halvandet hundrede uden dog at være så meget langt fra sandheden."

"Så?"

Med åben mund og opspilede øjne trådte opvarteren tilbage fra bordet, flyttede sin serviet fra den ene arm til den anden, indtog en magelig stilling og iagttog gæsten, mens denne spiste og drak, ligesom fra et observatorium eller vagttårn i overensstemmelse med opvarteres skik fra Arilds tid.

Da mr. Lorry var færdig med sin frokost, gik han ud for at spadserere på strandbredden. Den lille by Dover med sine smalle, krumme gader skjulte sig bag denne og løb hovedet ind i kalkklipperne ligesom en hav-struds. Strandbredden var en ørken af bunker af hav og stene, som tumledes vildt omkring, og havet gjorde, hvad det ville, og hvad det ville, var ødelæggelse. Det tordnede mod byen og tordnede mod klipperne og undertvang kysten med sin rasen. Luften inde mellem husene havde en så stærk, fiskeagtig lugt, at man skulle tro, at syge fisk gik op i land for at blive dyppet i den, ligesom syge mennesker gik ned til havet for at blive dyppet i dette. Der blev fisket lidt i havnen og spadseret en hel del om natten og set ud mod havet, navnlig når det var nær flodtid. Små forretningsmænd, som ingen forretninger gjorde, erhvervede sig undertiden på en uforklarlig måde betydelige formuer, og, mærkeligt nok, kunne ingen i hele nabolaget udstå en lygtetænder.

Da det led ud på eftermiddagen, og luften, som stundom havde været så klar, at den franske kyst kunne ses, atter fyldtes af tåge og dunster, syntes mr. Lorrays tanker ligeledes at fordunkles af skyer. Da det var blevet mørkt, og han sad foran kaminen i skænkestuen og ventede på sin middagsmad, ligesom han havde ventet på sin frokost, gravede og gravede hans ånd ivrigt i de glødende kul.

En flaske god rødvin oven på middagsmaden gør den, der graver i glødende kul, ingen anden skade, end at den giver ham ulyst til hans arbejde. Mr. Lorry havde længe været ledig og netop skænket sig sit sidste glas vin med så fuldstændig tilfredshed, som der vel kan findes hos en aldrende herre med frisk ansigtsfarve, når han er blevet færdig med en flaske, da en raslen af vognhjul kom op ad den smalle gade og rumlede ind i gården ved hotellet.

Han satte sit glas urørt fra sig. "Det er mamsellen!" sagde han.

Et par minutter efter trådte opvarteren ind for at melde, at miss Manette var kommet fra London og særdeles gerne ville tale med den herre fra Tellsons, som var her.

"Allerede?"

Miss Manette havde nydt nogle forfriskninger undervejs og trængte ikke til noget lige straks, men længtes meget efter straks at få herren i tale, hvis det var ham belejligt.

Herren havde derfor intet andet valg end at tømme sit glas med et udtryk af sløv fortvivelse, rette lidt på sin snurrige lille, horgule paryk ved ørerne og følge med opvarteren til miss Manettes værelse. Det var en stor, mørk stue, der ligesom til en sørgehøjtid var forsynet med sort hestehårs betræk og med

svære, mørke borde, som var blevet poleret og poleret, indtil de to høje vokslys på bordet midt i værelset afspejlede sig skummelt i hele bordpladen, som om de var begravet i dybe grave af sort mahogni, og intet lys, som var værd at tale om, kunne ventes af dem, førend de blev gravet op.

Det var så vanskeligt at gennemtrænge mørket, at Lorry, mens han gik hen over det slidte tyrkiske tæppe, i begyndelsen troede, at miss Manette måtte være inde i et tilstødende værelse, indtil han, da han var kommet forbi de to høje vokslys så en ung dame på ikke over sytten år, i ridedragt og med sin stråhat i hånden, stå ved bordet imellem dem og kaminen, rede til at modtage ham. Mens hans øjne hvilede på en lille, spinkel, men smuk skikkelse, en masse guldgult hår, et par blå øjne, der mødte hans egne med et spørgende blik, og en pande, der hvor ung og glat den end var, havde en påfaldende evne til at hæve eller sænke sig til et udtryk, der ikke udelukkende tydede på forlegenhed, overraskelse, uro eller kun opvakt, ufravendt opmærksomhed, skønt det havde noget af alle disse fire udtryk – mens hans øjne hvilede på alt dette, opdagede han pludselig en levende lighed med et barn, han havde holdt i sine arme på overrejsen over den samme kanal på en kold årstid, under en stærk haglbyge og svær søgang. Ligheden forsvandt som, lad os sige, et åndepust på overfladen af det mægtige spejl i væggen bag ved hende, i hvis ramme et venligt optog af neger-amoriner, nogle uden hoveder og alle krøblinge, bød sorte guddomme af hunkønnet sorte kurve med frugter fra Det døde Hav – og han gjorde et stift buk for miss Manette.

"Behag at tage plads, sir," sagde hun med en meget klar og velklingende, ungdommelig stemme, og en lidt, men kun

ganske lidt, fremmed udtale.

"Jeg kysser Deres hånd, miss," sagde Lorry med en tidligere tids væsen, idet han atter gjorde sit stive buk, og satte sig.

"Jeg modtog i går et brev fra banken, som underrettede mig om, at en ny efterretning – eller opdagelse – "

"Ordene gør intet til sagen, miss; de er begge lige gode."

"– angående den lille formue, som tilhørte min stakkels fader, som jeg aldrig har set – der er død for så længe siden –"

Lorry flyttede sig på sin stol og kastede et forlegent blik på det venlige optog af neger-amorinerne. Som om de havde nogen hjælp for nogen i deres dumme kurve!

"– gjorde det nødvendigt, at jeg rejste til Paris for der at sætte mig i forbindelse med en til banken hørende herre, der var så god selv at rejse til Paris i den anledning."

"Det er mig."

"Det ventede jeg at høre."

Hun nejede for ham med et venligt ønske om at vise ham sin erkendelse af, hvor meget ældre og klogere han var end hun. Han gjorde endnu et buk for hende.

"Jeg svarede banken, at da det af dem, der kender mig og er så kærlige at råde mig, ansås for nødvendigt, at jeg rejste til Frankrig, og da jeg er forældreløs og ikke har nogen ven, som kunne ledsage mig, ville jeg meget påskønne, om det måtte være mig tilladt på rejsen at stille mig under den værdige herres beskyttelse. Denne herre havde allerede forladt London; men jeg tror, at der sendtes et bud efter ham for at bede ham have den godhed at vente på mig her."

"Det glædede mig," sagde Lorry, "at man betroede mig dette hverv, og det vil glæde mig endnu mere at udføre det."

"Jeg takker Dem, jeg takker Dem af ganske hjerte. Banken underrettede mig om, at den omtalte herre ville forklare mig sagens enkeltheder, og at jeg måtte forberede mig på at blive overrasket. Jeg har gjort mit bedste for at forberede mig og føler naturligvis en stærk og levende attrå efter at erfare, hvad det er."

"Naturligvis," sagde Lorry. "Ja – jeg –"

Efter et kort ophold tilføjede han, idet han atter glattede den horgule paryk ved ørerne:

"Det er meget vanskeligt at begynde."

Han begyndte heller ikke, men mødte i sin tvivlrådighed hendes blik. Den unge pande hævede sig til hint påfaldende udtryk – men det var smukt og ejendommeligt foruden at være påfaldende – og hun rakte sin hånd i vejret, som om hun med en uvilkårlig bevægelse greb efter eller standsede en forbifarende skygge.

"Er De ganske fremmed for mig, sir?"

"Er jeg ikke?" Lorry åbnede sine hænder og udstrakte dem med et overbevisende smil.

Idet hun tankefuld satte sig på den stol, ved hvilken hun hidtil var blevet stående, fordybede udtrykket sig mellem øjenbrynene og lige over den lille, fine næse, hvis omrids var så skønne, som de på nogen måde kunne være. Han iagttog hende, mens hun grublede; men så snart hun atter så op, vedblev han:

"I Deres ny fædreland kan jeg, antager jeg, ikke gøre bedre end tiltale Dem som en ung engelsk dame, miss Manette?"

"Vær så god."

"Miss Manette, jeg er forretningsmand. Jeg har et forretningshverv at skille mig ved. Mens De hører på det, må

De ikke ænse mig mere, end om jeg var en talemaskine – jeg er virkelig heller ikke stort andet. Med Deres tilladelse vil jeg fortælle Dem en af vore klienters historie."

"Historie!"

Han syntes forsætligt at tage fejl af det ord, hun havde gentaget, idet han i en fart tilføjede: "Ja, klienter; i bankierfaget plejer vi sædvanligvis at kalde vore handelsvenner vore klienter. Det var en fransk herre, videnskabelig, dannet med mange kundskaber – en læge."

"Dog ikke fra Beauvais?"

"Jo vel, fra Beauvais, ligesom Deres fader, monsieur Manette. Ligesom Deres fader, monsieur Manette, stod denne herre i stor anseelse i Paris. Jeg havde den ære at gøre hans bekendtskab der. Vort forhold var et forretningsforhold, men fortroligt. Jeg var på den tid ansat i vort franske hus og havde været der – i tyve år."

"På den tid – tør jeg spørge, på hvilken tid?"

"For tyve år siden. Han giftede sig med – en engelsk dame, og jeg var en af forloverne. Hans pengesager var, ligesom så mange andre franske herrers og franske familiers pengesager, ganske i Tellsons hænder. På lignende måde har jeg enten i den ene eller den anden henseende haft fuldmagt for snese af vore klienter. Det er ikke andet end forretningsforhold; der er intet venskab, ingen særlig deltagelse, ingen sentimentalitet i dem. I løbet af mit forretningsliv er jeg gået fra den ene til den anden, ligesom jeg i løbet af min forretningsdag går fra den ene af vore klienter til den anden; jeg har, kort sagt, ingen følelse, men er kun en maskine. For at gå videre –"

"Men det er jo min faders historie, sir, og jeg begynder at tro" – den forunderligt rynkede pande stirrede meget vist på ham – "at da jeg var blevet forældreløs, idet min moder kun overlevede min fader to år, var det Dem, der bragte mig til England. Jeg er næsten vis på, at det var Dem."

Lorry tog den tøvende lille hånd, som tillidsfuldt nærmede sig for at gribe hans, og trykkede den med en vis højtidelighed til sine læber. Derpå førte han den unge dame lige hen til hendes stol igen. Han holdt sin venstre hånd på stoleryggen og brugte afvekslende sin højre til at stryge sig om hagen, trække i sin paryk ved ørerne eller fremhæve sine ord med, og således stod han og så ned på hendes ansigt, mens hun så op på hans.

"Ja, miss Manette, det var mig. Og De vil se, med hvilken sanddruhed jeg før talte om mig selv, da jeg sagde, at jeg ingen følelse havde, og at alle de forhold, hvori jeg står til mine medmennesker, kun er forretningsforhold, når De husker på, at jeg ikke har set Dem siden. Nej, De har siden den tid været det Tellsonske hus' myndling, og jeg har siden den tid været sysselsat med det Tellsonske hus' øvrige forretninger. Følelse! Dertil har jeg ikke tid, dertil er der ingen mulighed for mig. Jeg tilbringer hele mit liv med at holde en umådelig stor pengekvern i gang."

Efter denne snurrige beskrivelse af sit daglige arbejde glattede Lorry sin horgule paryk med begge hænder, hvilket var højst overflødigt, da intet kunne være glattere, end dens blanke overflade var i forvejen, og indtog atter sin tidligere stilling.

"For så vidt er det, som De bemærkede, Deres dybt savnede faders historie; men nu kommer forskellen. Hvis Deres fader

ikke var død, da han – bliv ikke forskrækket! Hvor De farer sammen!"

Hun fo'r virkelig sammen og greb ham om håndleddet med bælge hænder.

"Nej," sagde Lorry i en beroligende tone, idet han tog den venstre hånd fra stoleryggen for at lægge den på de bønfoldende fingre, der omklamrede ham med en så heftig skælven, "nej, De må beherske Deres bevægelse. Det er en forretningssag. Som jeg ville have sagt –"

Hendes blik bragte ham så ganske ud af fatning, at han standsede, betænkte sig og begyndte på ny:

"Hvad jeg ville have sagt: Hvis monsieur Manette ikke var død; hvis han pludselig var forsvundet i al stilhed; hvis han var blevet tryllet bort; hvis man let kunne have gættet, til hvilket skrækkeligt sted, skønt ingen kunst kunne opspore ham; hvis han til fjende havde haft en landsmand, der kunne benytte sig af en forret, som jeg i min tid har set de dristigste mennesker være bange for at omtale, endog kun hviskende, derovre på den anden side af kanalen; f. eks. den forret at kunne udfylde en blanket og derved overgive enhver til forglemmelse i et fængsel på ubestemt tid; hvis hans hustru havde bønfoldet kongen, dronningen, hoffet, gejstligheden om blot den mindste tidende om ham, men alt sammen uden mindste nytte – da ville Deres faders historie have været hin ulykkelige herres, lægen fra Beauvais'."

"Jeg besværger Dem at fortælle mig mere."

"Det skal jeg. Men kan De tåle det?"

"Jeg kan tåle alt undtagen den uvished, hvori De lader mig svæve i dette øjeblik."

"De taler med fatning og De – er fattet. Det er godt. Tag det som en forretningssag – en forretningssag, der må udføres. Hvis nu denne læges hustru, skønt en kæk og modig dame, havde lidt så meget herved, førend hendes lille barn blev født –"

"Dette lille barn var en datter."

"En datter ja. En – en forretningssag – bliv ikke mismodig! Hvis den stakkels dame havde lidt så meget, førend hendes lille barn blev født, at hun tog den beslutning at skåne det stakkels barn for at arve noget af den kvide, som hun selv havde følt, og derfor at opfostre hende i den tro, at hendes fader var død. – Nej, knæl ikke! I himlens navn, hvorfor vil De knæle for mig?"

"For at erfare sandheden. Kære, gode herre, sig mig sandheden!"

"De gør mig forvirret, men hvorledes kan jeg varetage mine forretninger, når jeg er forvirret? Lad os holde vores tanker samlet. Dersom De f. eks. nu i al venlighed kunne sige mig, hvor meget ni gange ni pence er, eller hvor mange shillings der går på tyve guineas, ville det være opmuntrende, og jeg ville være så meget mere rolig for Deres sindstilstand."

Uden ligefrem at adlyde denne opfordring sad hun dog stille, efter at han meget blidt havde rejst hende op, og hendes hænder, som ikke var holdt op med at omslutte hans håndled, var meget roligere, end de før havde været, så at hun gav Lorry en vis sikkerhed.

"Det var ret, det var ret. Mod! Det er forretninger, vi skal tale om. – Denne fremgangsmåde brugte Deres moder med Dem, miss Manette. Og da hun døde – af hjertesorg – uden at være blevet træt af sin frugtesløse søgen efter Deres fader, efterlod hun Dem i en alder af to år, så at De kunne vokse op,

blomstrende, smuk og lykkelig uden at trykkes af den mørke sky at leve i uvished, om Deres fader snart havde slidt sit hjerte op i fængslet eller hentæredes der i mange, lange år."

Idet han sagde disse ord, så han med beundrende medynk ned på det bølgende, guldgule hår, som om han havde forestillet sig, at det allerede havde begyndt at få et anstrøg af gråt.

"De ved, at Deres forældre ingen stor formue havde, og at hvad de ejede, var sikret Deres moder og Dem. Der var ikke sket nogen ny opdagelse af penge eller værdier, men –"

Han mærkede, at hun holdt fastere på hans håndled, og tav. Udtrykket i panden, som så stærkt havde tiltrukket sig hans opmærksomhed og nu var ubevægeligt, havde antaget et præg af smerte og rædsel.

"Men han er – fundet. Han er i live; meget forandret, det er alt for sandsynligt; næsten et vrag, det er muligt; men vi vil håbe det bedste. Deres fader er blevet bragt til en forhenværende tjeners hus i Paris, og derhen skal vi; jeg for at genkende ham, hvis jeg kan; De for at give ham tilbage til liv, kærlighed, omhu og tilfredshed."

En gysen gennembævede hende og smittede ham, og med en dæmpet, tydelig, forfærdet røst sagde hun, som om hun havde talt i drømme: "Jeg skal se hans genfærd! Det vil være hans genfærd – ikke ham!" Lorry klappede sagte hendes hænder, som holdt på hans arm, "Nå, nå! Stille, stille! Nu ved De både det bedste og det værste. De er et godt stykke på vej til den stakkels forurettede mand og vil med en heldig sø- og landrejse snart være ved hans side."

I den samme tone sagde hun hviskende: "Jeg har været fri, jeg har været lykkelig, og dog har hans genfærd aldrig hjemsøgt

mig."

"Endnu et," sagde mr. Lorry og lagde vægt på det som et gavnligt middel til at vække hendes opmærksomhed; "han er blevet fundet under et andet navn; hans eget har længe været glemt eller skjult. Det ville være mere end unyttigt at undersøge, hvilken af delene det er; mere end unyttigt at søge at få at vide, om han i en række af år er blevet glemt eller forsætligt holdt fanget. Det ville være mere end unyttigt at anstille undersøgelser, da det ville være farligt. Det er bedre slet ikke at berøre dette emne nogetsteds eller på nogen måde, og – i det mindste for en tid – at få ham bort fra Frankrig. Endog jeg, hvor tryk jeg end er i min egenskab af englænder, ja endog Tellsons, hvor vigtige de end er for den franske kredit, undgå at nævne noget navn i denne sag. Dette hverv er fuldstændig hemmeligt. Mine fuldmagter, instrukser og noticer er alle indbefattede i den ene linje: "Kaldt til live igen," der kan betyde, hvad det skal være. Men hvad går der af hende? Hun lægger ikke mærke til et ord! Miss Manette!"

Hun sad fuldkommen stille og tavs og lå ikke engang tilbage i stolen, men var aldeles bevidstløs. Hendes øjne var åbne og fæstet på ham, mens hint sidste udtryk så ud, som om det var skåret eller brændt ind i hendes pande. Så fast holdt hun hans arm, at han ikke kunne rive sig løs af frygt for at gøre hende skade, og han råbte derfor lydelig om hjælp uden at røre sig af stedet.

Et vildt udseende fruentimmer, der, som Lorry trods sin forskrækkelse lagde mærke til, var ganske rød i ansigtet, havde rødt hår, var iført en påfaldende stramt siddende dragt og havde et højst vidunderligt hovedtøj på, der lignede et ølkrus til

en grenader, og det et rummeligt ølkrus, eller en stor stiltonost, kom løbende ind i værelset i spidsen for hotellets tjenestefolk, og afgjorde snart spørgsmålet om, hvorledes han skulle rive sig løs fra den stakkels unge dame, ved at lægge en senet hånd på hans bryst og i en fart sætte ham baglæns op mod den nærmeste væg.

"Jeg tror virkelig, at det må være et mandfolk!" tænkte den åndeløse Lorry, mens han blev sat op mod væggen.

"Se en gang til de mennesker!" skrålede skikkelsen til tjenestefolkene. "Hvorfor gå I ikke efter remedier i stedet for at stå der og glo på mig? Er der da så meget at se på ved mig? Hvorfor gå I ikke efter remedier? Jeg kan sige jer, at hvis I ikke kommer med salmiakspiritus og koldt vand og eddike, henter jeg det selv!"

Tjenestefolkene fo'r øjeblikkelig fra hinanden for at hente disse oplivelsesmidler, og imens lagde hun den afmægtige på en sofa og tog sig af hende med stor kyndighed og ømhed, idet hun kaldte hende "min skat!" og "min fugl!" og med megen stolthed og omhu spredte hendes gule hår over hendes skuldre.

"Og De der i den brune frakke," sagde hun, idet hun vendte sig forbitret om mod Lorry, "kunde De ikke sige hende, hvad De havde at sige, uden at skræmme livet af hende? Se på hende med hendes smukke, blege ansigt og kolde hænder. Kalder De det at være bankier?"

Lorry blev så befippet over et spørgsmål, der var så vanskeligt at besvare, at han ikke kunne gøre andet end på afstand at se til med langt mindre deltagelse og ydmyghed. Da det stærke fruentimmer havde jaget tjenestefolkene på døren med den gådefulde trussel, at hun skulle "lade dem vide" noget, som hun

ikke sagde, hvad var, hvis de blev stående der og glo, bragte hun efterhånden den unge pige til sig selv igen og fik hende til at lægge sit matte hoved på hendes skulder.

"Nu håber jeg, at hun kommer sig," sagde Lorry.

"Det er ikke Deres skyld, De der i den brune frakke, hvis hun gør det. Mit søde lam!"

"Jeg håber," sagde Lorry efter deltagende og ydmygt at have tiet et øjeblik, "at De ledsager miss Manette til Frankrig."

"Så det finder De rimeligt?" svarede det stærke fruentimmer. "Hvis det havde været bestemt, at jeg nogen sinde skulle sejle over sø og salten vand, tror De så, at forsynet havde ladet mig komme til verden på en ø?"

Da dette igen var et spørgsmål, som det var vanskeligt at besvare, trak mr. Lorry sig tilbage for at tage det under nærmere overvejelse.

5. Vinudsalget

Et stort fad vin var blevet tabt og slået i stykker på gaden, da det skulle læsses af en vogn; fadet var plumpet ned med hele sin tyngde, båndene var sprunget, og det lå nu som en knækket valnøddeskal uden for vinudsalgets dør.

Alle mennesker i nabolaget havde opgivet deres forretninger eller deres lediggang for at løbe hen til stedet og drikke vinen. De ujævne, uregelmæssige brosten, der pegede hver sin vej, og som man skulle tro udtrykkelig var bestemt til at gøre alle de levende skabninger, der nærmede sig dem, halte, havde dæmmet den op i små pytter, der hver især var omringet af en klynge mennesker, som puffede til hverandre, og hvis antal svarede til pyttens størrelse. Nogle mandfolk lagde sig på knæ, dannede øser af deres sammenføjede hænder og drak eller søgte at hjælpe kvinderne, der bøjede sig over deres skulder, til at drikke, førend al vinen løb ud imellem fingrene på dem. Andre mandfolk og kvinder dykkede ned i pølene med små lerkar eller endog med kvindernes hovedklæder, som blev vredet tørre i munden på små børn; andre lavede små jordbunker for at dæmme op for vinen, mens den løb; atter andre fo'r, vejledte af tilskuere i vinduer højt oppe, omkring hist og her for at standse de små strømme vin, der tog en ny retning, og nogle endelig nøjedes med de opblødte og af bærmefarvede stumper af fadet og slikkede, ja tyggede endog med ivrigt velbehag på de mere fugtige, af vin gennemtrængte stykker. Der var ingen rendesten, som kunne føre vinen bort, og den blev derfor ikke alene selv taget til indtægt, men tillige så

meget dynd i forbindelse med den, at det så ud, som om der havde været en skraldevogn i gaden, hvis nogen, der kendte denne, kunne have troet på en så vidunderlig fremtoning.

En skingrende lyd af latter og muntre stemmer – stemmer af mænd, kvinder og børn – lød i gaden, så længe denne vin-leg varede. Der var kun liden råhed i disse løjer, men megen skæmtsomhed. Der var et ejendommeligt kammeratskab ved dem, en åbenbar tilbøjelighed hos enhver til at slutte sig til en anden, der, især blandt de heldigere eller mere overgivne, førte til lystige omfavnelser, drikken skåler, håndtryk og endog dansen af en snes mennesker ad gangen. Da vinen var svundet bort, og der på de steder, hvor der havde været mest af den, med fingre var blevet lavet et slags stegerist-mønster, ophørte disse ytringer lige så pludseligt, som de var udbrudt. Manden, der havde ladet sin sav blive siddende i det stykke brænde, han havde været i færd med at skære, satte den atter i gang; konen, der havde ladet sin lille potte med hed aske, ved hvilken hun havde søgt at dulme smerten i sine eller sit barns udtærede fingre og tæer, blive stående på en gadedørstrappe, vendte tilbage til den; mænd med bare arme, sammenfiltret hår og ligblege ansigter, der fra deres kælderhuler var dukket op i vinterlyset, gik bort for at stige ned igen, og over skuepladsen udbredte der sig en skummelhed, der syntes at være mere naturlig for den end solskinnet.

Det havde været rød vin, og den havde farvet jorden i den smalle gade i forstaden St. Antoine i Paris, hvor den var blevet spildt. Og den havde også farvet mange hænder og mange ansigter og mange bare fødder og træsko. Den mand, der savede brænde, satte med sine hænder mærker på

brændestykkerne, og konen, som plejede sit barn, fik panden farvet af pletten på den gamle pjalt, som hun atter svøbte om sit hoved. De, som havde været så grådige efter staverne, havde fået en tigeragtig smørelse om munden, og én høj, således tilsølet spøgefugl, hvis hoved sad mere uden for end inden i en lang, snavset pose af en nathue, kradsede med sin i smudsig vinbærme dyppede finger ordet *blod* på en væg.

Den tid skulle komme, da også denne slags vin ville blive spildt på brostenene og mange farvet røde af den.

Og nu, da den sky havde udbredt sig over St. Antoine, som et kortvarigt solglimt havde fordrevet fra hans hellige åsyn, blev dettes mørke tungt. Kulde, urenlighed, sygdom, uvidenhed og mangel var de herrer, som gjorde denne helgen deres opvartning – lutter mægtige stormænd, men især den sidste. Medlemmer af et folk, som havde undergået en frygtelig maling og ommaling i møllen, og det visselig ikke i eventyrets mølle, der maler gamle folk unge, rystede af kulde på hvert gadehjørne, gik ud og ind ad hver dør, så ud ad hvert vindue og svøbte sig i hvert spor af et klædningsstykke, som kunne flagre i vinden. Den mølle, som havde opslidt dem, var den, som maler unge mennesker gamle; børnene havde gamle ansigter og alvorlige stemmer, og sultens mærke prægede både deres og de voksnes ansigter og var pløjet ind i enhver af alderdommens furer og kom stadig frem på ny. Overalt var den det fremherskende. Sulten blev hængt ud fra de høje huse i de usle klædningsstykker, som hang på stænger og snore; sulten blev ført ind i dem med halm og pjalter og træ og papir; sulten fandtes i hvert stykke af den ubetydelige smule brænde, som manden savede; sulten stirrede ned fra de røgløse

skorstenspiber og for op fra den smudsige gade, hvor der intet spiseligt affald fandtes blandt snavset. Sult var indskriften på bagerens hylder og stod skrevet på ethvert lille brød i hans kummerlige, slet bagte forråd; hos pølsehandleren på enhver ret, der var lavet af døde hunde, og som falbødes her. Sulten raslede med sine tørre knokler mellem kastanjerne, som blev ristet i drejerøret; sulten blev snittet til atomer i enhver elendig portion kartoffelskræller, som var stegt i nogle genstridige dråber olie.

Dens tilholdssted passede i enhver henseende for den. Det var en smal, krum gade, fuld af stank og uhumskhed, og andre smalle og krumme gader gik ud fra den. Alle var befolket af pjalter og nathuer, og alle lugtede af pjalter og nathuer. Alle synlige ting havde et skummelt udtryk, som spåede ilde. I folkets forkuede mine lå der dog en vis rovdyr-tanke, der tydede på muligheden af, at det kunne vise kløer. Om det end var nedslået og skulende, manglede der dog ikke ildblikke, sammenpressede læber, der var hvide af, hvad de fortav, eller pander, der var trukket i sådanne rynker, at de fik lighed med de galgereb, de grublede over at skulle døje eller lade andre døje. Håndværksskiltene, der var næsten lige så talrige som udsalgene, var alle bitre sindbilleder på manglen. Slagteren lod kun de magreste stykker kød male; bageren kun de groveste og spinkleste brød. De mennesker, der var plumpt afmalet i vinudsalgene, knurrede ved deres små krus tynd vin eller øl og var inderligt fortrolige med hinanden. Intet var fremstillet i blomstrende tilstand undtagen værktøj og våben; knivsmedens knive og økser var skarpe og blanke, smedens hammere tunge og bøsse-magerens løb morderiske. Den forkrøblede stenbro

med sine mange små beholdere af dynd og vand havde intet fortov, men holdt pludselig op uden for gadedørene. Til gengæld løb rendestenen midt ad gaden, når den overhovedet løb, hvilket kun var efter svære regnskyl, og da løb den i mange excentriske bugter ind i husene. Tværs over gaden hang med lange mellemrum klodsede lygter i et tov; og når lygtetænderen om aftenen havde firet dem ned og tændt dem og hejst dem op igen, svajede en mat lund af dunkle væger på en sygelig måde oppe i luften, som om de havde været til søs. Og til søs var de også, og skib og mandskab var udsat for en storm.

For den tid skulle komme, da denne egns udtærede fugleskræmsler ville have iagttaget lygtetænderen så længe i deres lediggang og sult, at de fandt på at forbedre hans fremgangsmåde og hale mennesker op ved disse tov, for at de skulle flamme i det mørke, der omgav dem. Men den tid var ikke kommet endnu, og enhver vind, der blæste hen over Frankrig, rystede forgæves fugleskræmslernes pjalter; for sangfuglene med de smukke fjer var døde for advarsler.

Vinudsalget, der lå på et hjørne, så bedre ud end de fleste andre, og dets ejer havde stået uden for det i gul vest og grønne benklæder og set på kampen om den spildte vin. "Det kommer ikke mig ved," sagde han til sidst og trak på skulderen. "Det var folkene fra torvet, der gjorde det. Lad dem bringe et andet fad."

Da han i det samme fik øje på den høje spøgefugl, der skrev sin vittighed på muren, råbte han over gaden til ham:

"Hej, Gaspard, hvad gør De der?"

Fyren pegede meget vigtig på sit indfald, hvad der ofte er tilfældet med folk som han. Men det forfejlede sin virkning og

mislykkedes aldeles, hvad der ligeledes ofte er tilfældet med folk som han.

"Hvad skal det sige? Er De kandidat til galehuset?" sagde vinhandleren, idet han gik over gaden og udslettede vittigheden med en håndfuld snavs, som han i den hensigt havde taget op. "Hvorfor skriver De på gaden? Er der ingen andre steder, hvor De kan skrive sådanne ord?"

Under denne bebrejdende tale lagde han sin renere hånd – måske tilfældigt, måske ikke – på spøgéfuglens hjerte. Denne slog hånden bort, gjorde et behændigt spring op i vejret og lod sig falde ned i en fantastisk dansestilling, idet han sparkede den ene af sine tilsølede sko op i sin hånd og rakte den frem, hvorved han tog sig ud som en spøgéfugl af en mærkelig, for ikke at sige håndgribelig ulveagtig natur.

"Træk den på, træk den på," sagde den anden. "Kald vin for vin og lad det så være godt." Med dette råd tørrede han ganske roligt sin smudsige hånd af på spøgéfuglens klæder, som om han havde tilsølet den for hans skyld, og gik derpå tilbage over gaden og ind i vinudsalget.

Denne vinhandler var en tykhalset, martialske udseende mand på tredive år, og han måtte have varmt blod; for skønt det var bittert koldt, havde han dog ikke trukket sin frakke på, men bar den hængende løst over skulderen, hans skjorteærmer var smøget op og hans brune arme blottede lige til albuerne. Heller ikke havde han andet på hovedet end sit eget korte, sorte og krøllede hår. Han var i det hele taget mørkladen og havde et par livlige øjne med et bredt mellemrum. Skønt hans udseende var godmodigt, havde det dog et uforsonligt udtryk, og han var åbenbart en bestemt og i sine beslutninger urokkelig mand; en

mand, som det ikke ville være ønskeligt at møde, når man kom farende ned ad en smal sti med en afgrund på hver side, da intet ville bringe ham til at gå af vejen.

Hans kone, madame Defarge, sad inde i udsalget bag ved disken, da han kom ind. Hun var en før kone på omtrent samme alder som han, med et årvågent øje, der sjældent syntes at se på noget, en stor hånd med svære ringe, et adstadigt ansigt, kraftige træk og et meget sindigt væsen. Der var et udtryk ved hende, af hvilket man kunne have forudsagt, at hun ikke ofte ville gøre fejl mod sig selv ved nogen af de afregninger, som hun foretog. Da hun var kuldsvær, havde hun en pelskåbe på og et stort, lyst sjal om hovedet. Hendes strikketøj lå foran hende; hun havde lagt det fra sig for at stange sine tænder med en tandstikker. Hun støttede sin højre albue på sin venstre hånd og sagde intet, da hendes mand trådte ind, men hostede en lille bitte smule, hvilket i forbindelse med, at hun løftede sine mørke øjenbryn så meget som en linje op over tandstikkeren, tilkendegav hendes mand, at han gjorde bedst i at se sig om i udsalget, om der ikke var kommet en eller anden ny gæst, mens han var gået over gaden.

Vinhandleren lod altså sine øjne rulle omkring, indtil de faldt på en aldrende herre og en ung dame, der sad i en krog. Af de andre gæster spillede to kort, to domino, og tre stod ved disken og tøvede så længe som muligt ved deres lille glas vin. Idet han gik forbi bag ved disken, lagde han mærke til, at den aldrende herre med et blik på den unge dame sagde: "Det er vor mand."

"Hvad pokker gør de på den galej?" sagde monsieur Defarge ved sig selv; "jeg kender dem ikke."

Men han lod, som om han ikke havde lagt mærke til de to fremmede, og gav sig i snak med det triumvirat, der drak ved disken.

"Hvordan går det, Jacques?" sagde en af disse til ham. "Er al den spildte vin drukket?"

"Hver dråbe, Jacques," svarede monsieur Defarge.

Da denne udveksling af fornavne havde fundet sted, stangede madame Defarge sine tænder med sin tandstikker, hostede endnu en gang en lille bitte smule og løftede endnu en gang sine øjenbryn så meget som en linje i vejret.

"Det hænder ikke ofte," sagde den anden af de tre, "at ret mange af disse usle dyr får vin eller andet end sort brød og død at smage. Hvad, Jacques?"

"Nej, Jacques," svarede monsieur Defarge.

Ved denne anden udveksling af fornavne hostede madame Defarge.

Nu tog den sidste af de tre ordet, idet han satte sit tomme glas fra sig og smækkede med læberne.

"Nå, så meget des værre! Det er en bitter smag, som sådanne stakkels kreaturer altid har i munden, og det er et strengt liv, de fører, Jacques. Har jeg ikke ret, Jacques?"

"Jo vist har De ret, Jacques," lød svaret.

I samme øjeblik som denne tredje udveksling af fornavne var til ende, lagde madame Defarge sin tandstikker fra sig, hævede sine øjenbryn og bevægede sig lidt på sin stol.

"Stille! Det er rigtigt!" mumlede hendes mand. "Mine herrer – min kone!"

De tre gæster tog med tre sving deres hatte af for madame Defarge, der besvarede deres hyldest ved at bøje hovedet og

sende dem et hurtigt blik, hvorpå hun ligesom ganske tilfældigt så sig om i udsalget, med tilsyneladende fatning og sindsro tog sit strikketøj og fordybede sig i det.

"Mine herrer," sagde hendes mand, der havde iagttaget hende med sit klare øje, "god morgen! Det ungarle-værelse, som De ønskede at se og spurgte efter, da jeg gik ud, er på femte sal. Døren til trappen vender ud til den lille gårdsplads tæt til venstre her, i nærheden af vinduet til mit udsalg. Men det er sandt, én af dem har jo allerede været der og kan vise vej. Far vel, mine herrer."

De betalte deres vin og gik. Mens Defarges øjne fulgte hans kone ved hendes strikketøj, nærmede den aldrende herre sig fra sin krog og bad om at måtte tale et ord med ham.

"Med fornøjelse, min herre," sagde Defarge og gik roligt hen til døren med ham.

Deres samtale var meget kort, men afgørende. Næsten ved det første ord studsede Defarge og blev opmærksom, og den havde ikke varet et minut, førend han gik ud og nikkede. Madame Defarge strikkede med flinke fingre og stillestående øjenbryn og sagde intet.

Jarvis Lorry og miss Manette forlod derpå vinudsalget og traf Defarge i den samme dør, som han kort i forvejen havde vist sine andre gæster hen til. Den førte ud til en stinkende, mørk, lille gårdsplads og var den almindelige indgang til en stor samling bygninger, hvori der boede en mængde mennesker. I den skumle indgang med murstensgulv knælede Defarge for sin forrige herres datter og trykkede hendes hånd til sine læber. Det var en venlig bevægelse, men den blev slet ikke udført venligt; i nogle få sekunder var der foregået en påfaldende

forandring med ham. Der var intet godmodigt tilbage i hans ansigt, intet frimodigt tilbage i hans væsen; han var blevet et hemmelighedsfuldt, forbitret, farligt menneske.

"Det er meget højt oppe; opgangen er lidt vanskelig. Bedre at begynde langsomt." således talte han med barsk røst til Lorry, da de begyndte at gå op ad trappen.

"Er han alene?" hviskede denne.

"Alene? Gud hjælpe ham, hvem skulle vel være hos ham?" svarede den anden med samme dæmpede røst.

"Er han da altid alene?"

"Ja."

"Efter sit eget ønske?"

"Af nødvendighed. Således som han var, da jeg så ham første gang, efter at man havde fundet ham og spurgte mig, om jeg ville tage imod ham og love at tie – således som han var den gang, således er han endnu."

"Er han meget forandret?"

"Ja, meget."

Vinhandleren standsede for at slå mod væggen med hånden og mumlede en frygtelig forbandelse. Intet ligefremt svar kunne have været halvt så udtryksfuldt. Lorrys sind blev tungere og tungere, alt som han og de to andre kom højere og højere op.

En sådan trappe med dens tilbehør ville endog nu være slem nok i den ældre og tættere bebyggede del af Paris, men var den gang ligefrem modbydelig for uvante og uhærdede sanser. Enhver lille beboelseslejlighed i den store, uhumske rede af en bygning – det vil sige, det eller de værelser inden for hver enkelt dør, der gik ud til den fælles trappe – lod sin særlige dyng af

urenlighed blive liggende på sin særlige afsats, foruden at den kastede andre urenligheder ud ad sine egne vinduer. Den uberegnelige og håbløse masse af således avlet forrådnelse ville have forpestet luften, selv om nød og fattigdom ikke havde opfyldt denne med deres ulegemlige smudsighed; men forenede gjorde disse to slette kilder den næsten utålelig. Gennem en sådan atmosfære gik vejen op ad et stejlt, mørkt rør af snavs og gift. Lorry blev to gange stående for at hvile ud, idet han gav efter for sin egen uro og sin unge ledsagerindes bevægelse, som hvert øjeblik blev større og større. Hver enkelt af disse standsninger fandt sted ved et ynkeligt gittervindue, ad hvilket den smule god luft, der måtte være blevet tilbage, syntes at vige bort og alle fordærvede og sygelige dunster at snige sig ind. Mellem de rustne jernstænger opfangedes snarere en smag end et glimt af det sammenrodede nabolag, og intet, der var nærmere eller lavere end de to høje tårne på Notre Dame-kirken, tydede på sundt liv eller ufordærvet tilværelse.

Omsider nåedes det øverste af trappen, og der standsede de for tredje gang, men førend de kom op til kvistkammeret, skulle de stige op ad en endnu stejlere og snævrere trappe.

Vinhandleren, der stadig var i forvejen og stadig på samme side som Lorry, som om han var bange for, at den unge dame skulle spørge ham om noget, vendte sig her om og tog en nøgle frem.

"Døren er altså lukket af, min ven?" sagde Lorry forundret.

"Ja vist, ja vist så," svarede Defarge barsk.

"Finder De det nødvendigt at holde den ulykkelige mand så afsondret?"

"Jeg finder det nødvendigt at dreje nøglen om."

"Hvorfor?"

"Hvorfor? Fordi han har levet så længe indespærret, at han ville blive forskrækket – afsindig – sønderrive sig selv – dø – komme til, jeg ved ikke, hvilken ulykke – hvis hans dør stod åben."

"Er det muligt?" udbrød Lorry.

"Om det er muligt?" gentog Defarge i en bitter tone. "Ja. Og det er en dejlig verden, vi leve i, når sligt er muligt, og mange andre lignende ting er mulige, og ikke alene er mulige, men sker, sker, ser de! – under himlen der, hver eneste dag. Længe leve Djævelen! Lad os gå videre!"

Denne samtale var blevet ført så hviskende, at ikke et ord af den havde nået den unge dames øren; men hun skælvede nu af så stor en bevægelse, og hendes ansigt udtrykte så stor en bekymring og frem for alt en sådan frygt og rædsel, at Lorry anså det for sin pligt at sige et par opmuntrende ord.

"Mod, bedste frøken, mod! Forretninger! Om et øjeblik er det værste overstået; når De blot er kommen ind ad døren, er det værste overstået, og så begynder alt det gode, De bringer ham, al den trøst, al den lykke, De bringer ham. Lad vor gode ven her hjælpe Dem på den side. Det er godt, ven Defarge. Kom nu. Forretninger, forretninger!"

De gik langsomt og sagte op. Trappen var kort, og de nåede snart det øverste af den, og der fik de, da den gjorde en skarp bøjning, pludselig øje på tre mænd, hvis hoveder var bøjedet tæt ved hinanden ved siden af en dør, og som så vist ind i det værelse, hvortil denne dør førte, gennem nogle huller eller sprækker i væggen. Da de hørte fodtrin så tæt ved sig, vendte de sig om, og det viste sig, at det var de tre af samme navn, der havde drukket nede i vinudsalget.

"Jeg glemte dem af overraskelse over Deres besøg," forklarede Defarge. "Forlad os, mine venner; vi har forretninger her."

De tre smuttede forbi og gik stiltiende ned.

Det lod ikke til, at der var nogen anden dør deroppe, og så snart de var blevet ene, gik vinhandleren lige hen til den. Lidt fortrydelig spurgte Lorry ham hviskende:

"Viser De da monsieur Manette således frem?"

"Jeg lader nogle få udvalgte se ham på den måde, De netop var vidne til."

"Er det rigtigt?"

"Jeg anser det for rigtigt."

"Hvilke er disse få, og hvorledes vælger De dem?"

"Jeg vælger dem som ægte mænd af mit navn – mit navn er Jacques – for hvem et sådant syn måske kan være gavnligt. Men nok om det. De er englænder, det er noget andet. Vær så god at vente her et øjeblik."

Med en advarende bevægelse for at holde dem tilbage bukkede han sig og så ind igennem sprækken i væggen, og idet han kort efter løftede hovedet op igen, bankede han nogle gange på døren, åbenbart kun for at lave larm, ligesom han også i samme hensigt strøg nøglen flere gange hen over den, førend han på en klodset måde stak den i låsen og drejede den så langsomt om, som han kunne.

Døren åbnede sig langsomt indefter under hans tryk, hvorpå han så ind i værelset og sagde noget. En svag stemme svarede et eller andet, men det kunne ikke være stort mere end en enkelt stavelse, der blev sagt på nogen af siderne.

Han så sig tilbage og betydede dem med et vink, at de skulle gå ind. Lorry lagde sin arm fast om datterens liv, da han

mærkede, at hun var nær ved at besvime.

"En – en – en – forretning!" foreholdt han hende, idet en ikke forretningsmæssig fugtighed glinsede på hans kind. "Gå ind, gå ind!"

"Jeg er så bange," svarede hun gysende.

"Bange? Hvorfor?"

"For ham; for min fader."

Næsten fortvivlet over hendes tilstand og deres førers vinken, trak han hendes skælvende arm op om sin hals, løftede hende lidt i vejret og skubbede hende ind i værelset, hvor han satte hende ned lige inden for døren og holdt på hende, mens hun klyngede sig til ham.

Defarge tog nøglen ud, trak døren til, lukkede af indvendig, tog atter nøglen ud og beholdt den i hånden. Alt dette gjorde han sindigt og med et så lydeligt og skurrende akkompagnement af støj, som han kunne frembringe.

Til sidst gik han med afmålte skridt over gulvet hen til vinduet, hvor han blev stående og vendte sig om.

Kvistværelset, der egentlig havde været bestemt til brændekammer eller deslige, var skummelt og mørkt; for tagvinduet var i virkeligheden en dør i taget med en lille kran ovenover til at hejse gods op med fra gaden; der var ingen ruder i den, og den bestod, ligesom enhver anden dør af fransk arbejde, af to stykker, der lukkes på midten. For at holde kulden ude var den ene halvdel af denne dør lukket fast i, mens den anden kun stod ganske lidt åben, så at det ved den smule lysning, som således kom ind, var vanskeligt at se noget straks, og kun lang vane kunne have udviklet evnen hos nogen til i et sådant mørke at sysle med et arbejde, der krævede nøjagtighed.

Og dog udførtes der et sådant arbejde i dette kvistværelse; for med ryggen mod døren og ansigtet mod vinduet sad en hvidhåret mand på en lav bæk og syede ivrigt på en sko.

6. Skomageren

"God dag!" sagde Defarge, idet han så ned på det hvidhårede, over skomagerarbejdet bøjede hoved.

Det blev hævet et øjeblik, og en meget mat røst besvarede hilsenen, som om det kunne være i lang afstand.

"God dag!"

"De er stadig ivrigt sysselsat med Deres arbejde, ser jeg."

Efter et langt ophold blev hovedet atter hævet, og røsten svarede: "Ja – jeg arbejder." Denne gang havde et par hule øjne betragtet den spørgende, førend ansigtet atter blev sænket.

Stemmens mathed var ynkelig og skrækkelig. Det var ikke den legemlige svækkelses mathed, om end indespærring og slet kost sikkert havde deres andel i den; men dens sørgelige ejendommelighed bestod i, at det var en mathed, som hidrørte fra ensomhed og mangel på øvelse. Så ganske havde den tabt den menneskelige stemmes liv og klang, at den greb sanserne ligesom en fordum skøn farve, der er falmet hen til en kummerlig, svag plet. Så hul og dæmpet var den, at den lignede en stemme, der kom nede fra jorden. Så tydeligt røbede den en redningsløs, fortabt skabning, at en hungrende og udmattet rejsende i ørkenen i en sådan tone ville have nævnet hjem og venner, førend han lagde sig til at dø.

Der var gået nogle minutter under tavs arbejden, og de hule øjne havde atter set op, ikke med spænding eller nysgerrighed, men med en sløv, mekanisk opfattelse af, at den plet endnu ikke var tom, hvor den eneste gæst, de kendte noget til, havde stået.

"Jeg kunne have lyst," sagde Defarge, der ikke havde vendt sit blik fra skomageren, "til at lade lidt mere lys komme herind. Kan De tåle lidt mere?"

Skomageren standsede i sit arbejde og så med et åndsfraværende, lyttende udtryk ned på gulvet på den ene side, så på den anden og til sidst op på Defarge.

"Hvad var det, De sagde?"

"Kan De tåle lidt mere lys?"

"Jeg må tåle det, hvis De lader det komme ind," svarede han med en svag skygge af eftertryk på "må".

Halvdøren blev åbnet lidt mere. En bred lysstråle trængte ind i kvistværelset og faldt på skomageren, der sad med en ikke færdig sko på skødet og holdt op at sy. Hans få, almindelige redskaber og nogle stumper læder lå ved hans fødder og på hans bæk. Han havde et hvidt, uordentligt klippet, men ikke synderlig langt skæg, et udtæret ansigt og overordentlig klare øjne. Hans indfaldne og magre ansigt ville have gjort, at de havde set store ud under hans endnu sorte øjenbryn og hans uredte hvide hår, selv om de havde været det modsatte; men de var af naturen store og så unaturligt store ud. Hans gule, pjaltede skjorte stod åben i halsen og viste, at hans legeme var gustent og hentæret. Han og hans gamle lærredsbluse, hans nedfaldne strømper og hans usle laser af benklæder var under en langvarig afspærring fra påvirkning af lys og luft falmet hen til et så mat og ensformigt pergamentgult, at det ville have været vanskeligt at sige, hvilket der var hvilket.

Han havde løftet en hånd op mellem sine øjne og lyset, og selve knoklerne i den syntes at være gennemsigtige. Således sad han med en ufravendt, intetsigende stirren og holdt op med

arbejde. Han så ikke på skikkelsen foran ham uden først at have set ned til begge sider, som om han havde glemt at forene sted med lyd, og talte ikke uden først at være løbet vild på denne måde og at have glemt at tale.

"Skal De have det par sko færdigt i dag?" spurgte Defarge, idet han gav Lorry tegn til, at han skulle nærme sig.

"Hvad var det, De sagde?"

"Agter De at gøre det par sko færdigt i dag?"

"Jeg kan ikke sige, om jeg agter det. Jeg antager det. Jeg ved det ikke."

Men spørgsmålet havde mindet ham om hans arbejde, og han bukkede sig ned over det.

Lorry trådte stiltiende hen til ham og lod datteren blive ved døren. Da han havde stået et par minutter ved siden af Defarge, så skomageren op uden at røbe nogen overraskelse ved at se en anden skikkelse; men de urolige fingre på den ene hånd forvildede sig op til hans læber, mens han betragtede hånden (hans læber og negle var af den samme matte blyfarve), og derpå sank denne ned på hans arbejde, og han bøjede sig atter ned over skoen. Blikket og bevægelsen havde kun varet et øjeblik.

"De har fremmede, ser De nok," sagde Defarge.

"Hvad sagde De?"

"Her er en fremmed til stede."

Skomageren så op ligesom før, men uden at flytte en hånd fra sit arbejde.

"Nå," sagde Defarge, "monsieur forstår sig på en velsyet sko, når han ser en. Vis ham den sko, De syr på. Tag den, monsieur."

Lorry tog den i hånden.

"Sig monsieur, hvad det er for en slags sko, og hvad skomageren hedder."

Det varede længere end sædvanlig, førend han svarede.

"Jeg kan ikke huske, hvad De forlangte af mig. Hvad var det, De sagde?"

"Jeg sagde, om De ikke kunne oplyse monsieur om, hvad det er for en slags sko?"

"Det er en damesko. Det er en spadseresko til en ung dame. Den er efter nyeste mode. Jeg har aldrig set denne mode. Jeg har haft en anden sko at sy efter." Han så på skoen med et flygtigt anstrøg af stolthed.

"Og skomagerens navn?" sagde Defarge.

Nu, da han intet arbejde havde at holde på, lagde han knoerne på den højre hånd i den indvendige flade af den venstre og derefter knoerne på den venstre hånd i den indvendige flade af den højre og strøg sig derpå om sin skæggede hage og så fremdeles i en regelmæssig afveksling uden mindste afbrydelse. Den opgave at vække ham af den dvale, i hvilken han sank hen, når han havde talt, var ligesom at prøve på at vække en meget svag person af en afmagt eller i håb om en eller anden opdagelse at prøve at standse en døendes flygtende sjæl.

"Spurgte De mig om mit navn?"

"Ja."

"Et hundrede og fem, nordtårnet."

"Er det det hele?"

"Et hundrede og fem, nordtårnet."

Med en mødig lyd, som hverken var et suk eller en stønnen, bøjede han sig for atter at arbejde, indtil tavsheden på ny

afbrødes.

"De er næppe skomager af profession?" sagde Lorry og så vist på ham.

Hans gule øjne vendte sig om mod Defarge, som om han ville have henvist spørgsmålet til ham; men da han ingen hjælp fik fra den side, vendte de tilbage til spørgeren.

"Jeg er næppe skomager af profession? Nej, jeg har ikke været skomager af profession. Jeg – jeg har lært det her. Jeg har lært mig det selv. Jeg bad om tilladelse til –"

Han faldt hen i flere minutter og gjorde hele tiden de samme bevægelser med hænderne. Omsider vendte hans øjne langsomt tilbage til det ansigt, hvorfra de var vandret bort, men idet de fæstede sig på det, studsede han og begyndte igen på den samme måde, som en sovende i det øjeblik, han vågner, vender tilbage til et emne fra den foregående aften.

"Jeg bad om tilladelse til at lære mig det selv og fik den med megen møje efter lang tids forløb, og siden har jeg syet sko."

Idet han rakte sin hånd ud efter skoen, der var blevet taget fra ham, sagde Lorry, der blev ved med at se vist på ham:

"Monsieur Manette, kan De slet ikke huske mig?"

Skoen faldt på gulvet, og han sad og så stift på den spørgende.

"Monsieur Manette!" Lorry lagde sin hånd på Defarges arm; "kan De slet ikke huske denne mand? Se på ham. Se på mig. Kommer De ikke til at tænke på en fordums bankier, en fordums forretning, en fordums tjener, en fordums tid, monsieur Manette?"

Mens den mangeårige fange sad og så vist snart på Lorry og snart på Defarge, arbejdede nogle for længst udslettede tegn

midt i hans pande på en kraftig og opvakt forstand sig igennem den sorte tåge, der havde lejret sig over ham. Der kom atter skyer over dem, de blev svagere og svagere og forsvandt; men de havde været der. Og dette udtryk gentog sig i det smukke, unge ansigt hos hende, der havde listet sig langs med væggen til et sted, hvorfra hun kunne se ham. Hun stod og betragtede ham. Hendes hænder var først kun blevet hævede af medlidenhed, ja måske endog for at vise ham bort og dække hende mod synet af ham. Nu udstrakte hun dem imod ham, og de dirrede af længsel efter at lægge det spøgelsesagtige åsyn ved hendes varme, unge bryst og elske det tilbage til liv og håb. Dette udtryk viste sig så nøjagtig (skønt med stærkere træk) i hendes smukke, unge ansigt, at det så ud, som om det fra ham var gået over til hende ligesom et bevægeligt lys.

Men der var faldet mørke over ham. Han så mindre og mindre opmærksomt på dem, og hans øjne søgte i sørgelig åndsfraværelse gulvet og så sig om på deres vante vis. Til sidst tog han med et langt, dybt suk skoen op og begyndte atter på sit arbejde.

"Genkendte De ham, monsieur?" spurgte Defarge hviskende.

"Ja et øjeblik. Først troede jeg, det var umuligt; men et enkelt øjeblik så jeg unægtelig det ansigt, jeg fordem kendte så godt. Stille! Lad os gå længere tilbage. Stille!"

Hun havde fra væggen bevæget sig ganske tæt hen til den bæk, på hvilken han sad. Der lå noget skrækkeligt i hans uvidenhed om den skikkelse, der kunne have udstrakt sin hånd og rørt ved ham, mens han bøjede sig over sit arbejde.

Der blev ikke sagt et ord, ikke frembragt en lyd. Hun stod som en ånd ved siden af ham.

Omsider ombyttede han tilfældigvis det redskab, han havde i hånden, med sin skomagerkniv, der lå på den side af ham, ved hvilken hun stod. Da han havde taget den og bøjede sig for at fortsætte sit arbejde, faldt hans øjne på hendes kjole. Han så op og så hendes ansigt. De to tilskuere fo'r fremad; men hun holdt dem tilbage med en bevægelse; for hun havde ikke, således som de, nogen frygt for, at han skulle støde efter hende med kniven.

Han stirrede på hende med et rædsomt blik, og efter et øjebliks forløb begyndte hans læber at danne nogle ord, om der end ingen lyd kom fra dem. Efterhånden, når hans hurtige og besværlige åndedræt standsede, hørte de ham sige:

"Hvad er det?"

Idet tårerne strømmede ned ad hendes kinder, førte hun begge sine hænder op til sine læber, kyssede på dem ad ham og trykkede dem derpå til sit bryst, som om hun lagde hans ødelagte hoved der.

"Er De slutterens datter?"

Med et tegn svarede hun "nej."

"Hvem er De da?"

Da hun endnu ikke stolede på sin stemmes sikkerhed, satte hun sig på bænken ved siden af ham. Han veg tilbage, men hun lagde sin hånd på hans arm. Der kom en sælsom dirren over ham, da hun gjorde det, og den fo'r øjensynlig hen over hele hans legeme, idet han lagde kniven sagte fra sig og sad og stirrede på hende.

Hendes guldgule hår, som hun bar i lange lokker, var hastigt blevet skudt til side og faldt ned over hendes nakke, og idet han lidt efter lidt kom nærmere med sin hånd, greb han det og så på

det; men midt under denne bevægelse blev han forvirret og gav sig med et dybt suk igen til at sy på sin sko.

Dog ikke længe. Hun slap hans arm og lagde hånden på hans skulder. Efter at han tvivlende havde betragtet den to, tre gange, ligesom for at forvise sig om, at den virkelig var der, førte han sin egen hånd op til sin hals og løste et sort bånd, hvortil der var bundet en gammel, sammenlagt lap. Denne udbredte han omhyggeligt på sit knæ; den indeholdt en lille smule hår, ikke mere end ét eller to guldgule hår, som han engang i gamle dage havde snoet om sine fingre.

Atter tog han hendes hår i sin hånd og så nøje på det. "Det er det samme. Hvor kan det være muligt? Hvornår var det? Hvorledes gik det til?"

Da det sammentrængte udtryk vendte tilbage på hans pande, syntes han at blive sig bevidst, at det også fandtes på hendes. Han drejede hende helt om mod lyset og så på hende.

"Den aften, jeg blev kaldt ud, lagde hun sit hoved på min skulder – hun var blevet forskrækket, fordi jeg skulle gå, skønt jeg ikke var det – og da jeg var blevet bragt til nordtårnet, fandt man disse på mit ærme. 'Jeg tør vel beholde dem? De kan ikke hjælpe mig til at undvige med legemet, om end måske med ånden.' Det var de ord, jeg sagde. Jeg husker dem godt."

Denne tale dannede han mange gange med sine læber, førend han kunne få den frem; men da han havde fundet artikulerede ord til den, var de sammenhængende, om end langsomme.

"Hvad var det? – *Var det dig?*"

Endnu en gang fo'r de to tilskuere fremad, idet han med en frygtelig pludselighed vendte sig om imod hende. Men hun sad

fuldkommen stille i hans favn og sagde kun med dæmpet stemme: "Kom ikke nærmere, tal ikke, rør Dem ikke, jeg beder Dem, mine herrer!"

"Tys!" udbrød han. "Hvis var den stemme?"

Ved dette udråb slap hans hænder hende og fo'r op i hans hvide hår, hvori de sled med et slags vanvid. Det døde hen, ligesom alt med undtagelse af hans skomagerarbejde døde hen hos ham, og han lagde sin lille pakke sammen igen og søgte at gemme den på sit bryst; men han så endnu stadig på hende og rystede tungsindigt på hovedet.

"Nej, nej, du er for ung, for blomstrende. Det kan ikke være muligt. Se, hvorledes fangen ser ud. Disse er ikke de hænder, hun kendte; dette er ikke det ansigt, hun kendte; denne er ikke den stemme, hun har hørt. Nej, nej. Hun var – og han var – før de langsomme år i nordtårnet – for menneskealdre siden. Hvad hedder du, min blide engel?"

Glad over hans formildede stemme og væsen, knælede hun for ham og holdt bønfoldende sine hænder på hans bryst.

"En anden gang skal De erfare mit navn, hvem min moder var, hvem min fader var, og hvorfor jeg aldrig lærte Deres sørgelige, sørgelige historie at kende. Men jeg kan ikke sige Dem det nu, og jeg kan ikke sige Dem det her. Alt, hvad jeg kan sige Dem her og nu, er at jeg beder Dem berøre mig og velsigne mig. Kys mig, kys mig! Åh du kære, du kære!"

Hans kolde, hvide hoved dækkedes af hendes strålende hår, der varmede og opklarede det, som om det var frihedens lys, der skinnede på ham.

"Hvis De i min stemme – jeg ved ikke, om det forholder sig således; men jeg håber det – hvis De i min stemme hører nogen

lighed med en røst, der engang klang som sød musik i Deres øren, da græd, ja græd! Hvis De ved at berøre mit hår berører noget, som minder Dem om et elsket hoved, der lå ved Deres bryst, da De var ung og fri, da græd, ja græd! Hvis jeg, ved at vise Dem et glimt af et hjem, som venter os, og hvor jeg skal vise mig trofast imod Dem af mit ganske hjerte og i alt, hvad jeg formår, vækker mindet om et hjem, der for længst var øde, mens Deres stakkels hjerte hentæredes, da græd, ja græd!"

Hun holdt ham fastere om halsen og vuggede ham ved sit bryst som et barn.

"Hvis jeg, når jeg siger Dem, kæreste, at Deres nød er forbi, og at jeg er kommet her for at føre Dem bort fra den, og at vi skal rejse til England for at leve i fred og ro, bringer Dem til at tænke på, at Deres gavnlige liv er blevet spildt, og at vort eget Frankrig har været så grusomt imod Dem, da græd, ja græd! Og hvis De, når jeg siger Dem mit navn og fortæller Dem om min fader, der lever, og om min moder, der er død, hører, at jeg må knæle for min elskede fader og bønfalde ham om hans tilgivelse, fordi jeg ikke for hans skyld har stridt og stræbt hele dagen og ligget vågen og grædt hele natten, eftersom min stakkels moders kærlighed skjulte hans kvaler for mig, da græd, ja græd! Græd da over hende og over mig! – Tak Gud, mine herrer! Jeg føler hans hellige tårer på mit ansigt, og hans hulken rammer mit hjerte. Åh se! Tak Gud for os, tak Gud!"

Han lå i hendes arme, og hans ansigt hvilede på hendes bryst, et syn, der var så rørende og dog så skrækkeligt på grund af de forfærdelige forurettelser og lidelser, der var gået forud for det, at de to tilskuere skjulte deres ansigter.

Efter at stilheden i lang tid havde været uforstyrret, og hans svulmende bryst og nedbrudte legeme for længst havde givet efter for det havblik, der må følge på enhver storm – et sindbillede for menneskeslægten på den ro og tavshed, hvori den storm, som kaldes livet, til sidst må lules – trådte de frem for at løfte fader og datter op fra gulvet, hvor han lidt efter lidt var sunket ned og nu lå ganske udmattet, ligesom i en dvale. Hun havde lagt sig ved siden af ham, for at hans hoved kunne hvile på hendes arm, og hendes bølgende hår skærme ham mod lyset.

"Hvis vi uden at forstyrre ham," sagde hun, idet hun løftede hånden op mod Lorry, da denne bukkede sig over dem, efter flere gange at have pudset sin næse, "straks kunne ordne alt til vor afrejse fra Paris, så at han kunne bringes bort lige her fra døren –"

"Men er han også skikket til rejsen?" spurgte Lorry.

"Bedre skikket til den, tænker jeg, end til at blive i denne by, der er så skrækkelig for ham."

"De har ret," sagde Defarge, der knælede for bedre at kunne se og høre. "Og desuden må monsieur Manette af alle mulige grunde helst være uden for Frankrig. Skal jeg leje vogn og postheste?"

"Det er en forretning," sagde mr. Lorry, der i en håndevending fik sit besindige væsen igen, "og hvor der er en forretning at besørge, gør jeg bedst i at besørge den."

"Vil De så være så god," bad miss Manette, "at lade os blive her. De ser, hvor fattet han er blevet, og kan jo rolig lade mig være alene med ham. Hvorfor skulle De ikke kunne det? Hvis De vil lukke døren af for at sikre os mod forstyrrelse, tvivler jeg

ikke om, at De, når De kommer igen, vil finde ham lige så rolig, som De nu forlader ham. I hvert tilfælde skal jeg sørge for ham, til De vender tilbage, og da vil vi straks bringe ham bort."

Hverken Lorry eller Defarge syntes om dette og havde hellere set, at en af dem var blevet tilbage, men da der ikke alene skulle skaffes vogn og heste, men også pas, og da tiden var knap, eftersom dagen begyndte at hælde, blev de omsider enige om at dele de fornødne forretninger mellem sig, og ilede bort for at besøge dem.

Og da mørket faldt på, lagde datteren sit hoved på det hårde gulv ved faderens side og vågede over ham. Mørket blev tykkere og tykkere, og de lå begge stille, indtil et lys glimtede gennem sprækkerne i væggen.

Lorry og Defarge havde fået alt i stand til rejsen og havde foruden rejsekapper og klæder medbragt kød brød, vin og varm kaffe. Disse levnedsmidler og lampen, som han havde taget med, stillede Defarge op på skomagerens bænk, og derpå vækkede han og Lorry fangen og hjalp ham på benene.

Ingen menneskelig forstand ville i den forskrækkede, dumme forundring i hans ansigt kunne have læst gåderne i hans sjæl. Om han vidste, hvad der var sket; om han huskede, hvad de havde sagt til ham; om han vidste, at han var fri, var spørgsmål, som ingen menneskelig kløgt kunne have løst. De prøvede på at tale til ham; men han var så forvirret og langsom til at svare, at de blev bange for hans forvirring og enige om ikke med det første at trænge videre ind på ham. Undertiden greb han sig med begge hænder om hovedet på en vild, fortvivlet måde, som man ikke tidligere havde set hos ham; men

alligevel fandt han en vis glæde i klangen af sin datters stemme og vendte sig stadig om imod hende, når hun talte.

Ydmyg som et menneske, der længe har været vant til tvungen lydighed, spiste og drak han, hvad de bød ham spise og drikke og tog kappen og de andre klædningsstykker på, som de gav ham. Han fandt sig villigt i, at hans datter lagde sin arm i hans, og tog og beholdt hendes hånd i begges sine.

De begyndte at gå ned, idet Defarge gik foran med lampen og Lorry sluttede det lille tog; men de var ikke kommet ret mange trin ned ad den store hovedtrappe, førend han blev stående og stirrede på loftet og rundt på væggene.

"Husker du stedet, fader? Husker du, da du kom herop?"

"Hvad siger du?"

Men førend hun kunne gentage spørgsmålet, mumlede han et svar, som om hun havde gentaget det.

"Husker? Nej, jeg husker ikke. Det er så længe, længe siden."

At han ingen erindring havde om, at han fra sit fængsel var blevet bragt til dette hus, var klart. De hørte ham mumle: "Et hundrede og fem, nordtårnet;" og da han så sig om, var det åbenbart efter de svære fæstningsmure, som havde omgivet ham så længe. Da de kom ned i gården, forandrede han instinktmæssigt sine skridt, som om han ventede en vindebro, og da der ingen vindebro viste sig, og han så vognen holde på gaden, slap han sin datters hånd og greb sig atter om hovedet.

Der var ingen trængsel ved døren, ikke et menneske at se i noget af de mange vinduer; ikke engang en tilfældig forbigående på gaden, hvor der herskede en unaturlig stilhed og tomhed. Der var kun ét menneske at se, og det var madame

Defarge, som lænede sig strikkende op til dørstolpen uden at se noget.

Da fangen var kommet ind i kareten og hans datter derpå var steget ind, blev Lorry standset på trinnet, idet han bad ynkeligt om sit skomagerværktøj og de påbegyndte sko. Madame Defarge råbte straks til sin mand, at hun ville hente dem, og gik strikkende bort fra lygteskæret og over gårdspladsen. Hun kom hurtigt tilbage med dem og lænede sig, efter at have rakt dem ind i vognen, øjeblikkelig igen til dørstolpen og strikkede uden at se noget.

Defarge satte sig op på bukken og sagde: "Til barrieren!" Postillonen smældede med sin pisk, og af sted raslede de under gadelygterne, der svajede over hovedet på dem.

Under disse svajende lygter – der svajede med et klarere lys i de bedre og med et mattere i de slettere gader – forbi oplyste butikker, brogede skarer, oplyste cafeer og indgange til teatre gik det, til de kom til en af byportene. Uden for vagthuset stod soldater med lygter. "Deres papirer, rejsende!" – "Vær så god, hr. officer," sagde Defarge, idet han steg ned og med megen alvor trak ham til side, "disse papirer tilhører den hvidhårede herre inde i vognen; de blev betroede mig i –."

Han dæmpede sin stemme, de militære lygter kom i bevægelse, og en af dem blev stukket ind i vognen af en arm i uniform, og de til armen hørende øjne betragtede et syn, der ikke forekom hver dag eller hver aften – den hvidhårede herre. "Det er godt, kør!" sagde uniformen. "Far vel!" sagde Defarge. Og dermed kørte de under en kort buegang af svagere og svagere svajende lygter ud under stjernernes store hvælving.

Under denne hvælving af ubevægelige og evige lys, af hvilke nogle er så langt borte fra denne lille jord, at de lærde fortæller os, det er tvivlsomt, om deres stråler endnu er blevet opdaget som et punkt i rummet, hvor der lides og handles, var nattens skygger vældige og sorte. Endnu en gang hviskede de i hele den kolde, søvnløse mellemtid indtil daggry til Jarvis Lorry, der sad lige over for den begravede mand, som var blevet gravet op, og spurgte sig selv, hvilke åndelige evner han monstro havde mistet for stedse, og hvilke han kunne få tilbage; de hviskede det gamle spørgsmål:

"Jeg håber, at De er glad ved at være kaldt til live igen?"

Og det gamle svar:

"Det kan jeg ikke sige."

2. bog

Den gyldne tråd

1. Fem år senere

Tellsons Bank var selv i året et tusinde syvhundrede og firs en gammeldags bygning, meget lille, meget mørk, meget styg og meget ubekvem. Den var endvidere gammeldags fra det moralske synspunkt betragtet, idet interessenterne i firmaet var stolte af dens mørke, dens styghed, dens ubekvemmelighed, ja endog gjorde sig til af dens fortrinlighed i disse henseender og var opfyldt af den faste overbevisning, at, hvis den var mindre fejlfyldt, ville den også være mindre agtværdig. Dette var ikke nogen død tro, men et kraftigt våben, som de udslyngede mod mere hensigtsmæssigt indrettede forretningslokaler. Tellsons (sagde de) behøvede ikke plads; Tellsons behøvede ikke lys; Tellsons behøvede ingen forskønelser; det kunne måske være tilfældet med Noakes & Co. eller Brødrene Snooks; men Tellsons, nej, Gud ske lov!

Enhver af disse interessenter ville have gjort sin søn arveløs, hvis han havde foreslået at ombygge Tellsons. I denne henseende havde firmaet en stærk lighed med landet, som meget ofte gjorde sine sønner arveløse, fordi de foreslog forbedringer i love og vedtægter, som længe havde været meget forkastelige, men derfor kun var så meget agtværdigere.

Således var det gået til, at Tellsons var blevet den triumferende fuldkommenhed af ubekvemmelighed. Efter at have sprængt en idiotisk halsstarrig dør med en svag rallen i halsen plumpede man to trin ned til Tellsons og kom til sig selv igen i et usselt, lille kontor med to små diske, hvor de ældste blandt mennesker fik ens anvisning til at ryste, som om blæsten

kørte i ring med den, mens de undersøgte underskriften ved det skumleste af vinduer, som uafsladelig fik styrtebade af støv fra Fleet Street og gjordes endnu mere skummelt af sine egne jernstænger og Temple Bars svære skygge. Gjorde ens ærinde det nødvendigt, at man talte med "firmaet", blev man vist ind i et slags fangehul ud til gården, hvor man anstillede betragtninger over et slet anvendt liv, indtil firmaet kom med hænderne i lommen og man næppe kunne blinke ad det i det sørgelige tusmørke. Ens penge toges op af eller lagdes ned i gamle, ormstukne træskuffer, af hvilke småstykker fløj op i næsen og ned i halsen på en, når de blev åbnet og lukket. Ens sedler havde en meget muggen lugt, som om de var nær ved at blive opløst til klude igen. Ens sølvtøj blev stuvet væk blandt de nærliggende slamkister, og slette omgivelser fordærvede dets smukke politur i løbet af et par dage. Ens skøder og andre dokumenter blev opbevaret i improviserede, af køkkener og vaskehuse dannede arkiver, hvor bankierhusets luft ærgrede alt fedtet i deres pergamenter ud af dem. Ens lettere kasser med familiepapirer blev bragt ovenpå i et Barmecide-værelse, hvor der altid stod et stort spisebord og aldrig blev spist til middag, og hvor endog i året et tusinde syvhundrede og firs de første breve, man havde fået fra sin fordums kæreste eller fra sine små børn, først for nyligt var blevet fritaget for den rædsel at blive begloet gennem vinduerne af de hoveder, der med en meningsløs, Abyssinien og Ashanti værdig råhed og grusomhed var blevet stillet til skue på Temple Bar.

Men den gang var dødsstraf rigtignok en recept, som stod i stor anseelse hos alle håndteringer og næringsveje og ikke mindst hos Tellsons. Døden er jo naturens lægemiddel for alle

ting, hvorfor da ikke også lovgivningens? Som følge deraf blev falskneren henrettet; blev den, der havde udgivet en falsk banknote, den, der uretmæssigt havde åbnet et brev, den, der havde stjålet fyrretyve shillings og sixpence, henrettet, blev den, der havde holdt en hest uden for Tellsons dør og var gået bort med den, den, der møntede en falsk shilling, blev de, der anslog de tre fjerdedele af noderne i forbrydelsens skala, henrettet. Ikke fordi det gjorde mindste nytte som forebyggelsesmiddel – det kunne næsten have været umagen værd at bemærke, at netop det modsatte var tilfældet – men det gjorde for denne verdens vedkommende ende på bryderiet med hver enkelt sag og levnede intet af, hvad der havde stået i forbindelse med den. Således havde Tellsons, ligesom andre større samtidige forretninger, taget så mange liv i sine dage, at dersom de hoveder, der havde måttet bøje sig for det, var blevet opstillet på Temple Bar, i stedet for at blive begravet i stilhed, ville de sandsynligvis på en temmelig betegnende måde have udelukket den smule lys, stuetagen fik.

Indeklemt i alle slags skabe og kasser, varetog de ældste mennesker hos Tellsons alvorligt deres forretninger. Når de tog et ungt menneske på kontoret, skjulte de ham et sted, til han var blevet gammel, og gemte ham i et mørkt hul ligesom en ost, indtil han havde fået den fulde Tellsonske duft og blå skimmel på sig. Da først tillodes det ham at lade sig se, idet han rugede med briller på næsen over store bøger og lagde sine benklæder og gamacher i husets vægtskål.

Uden for Tellsons var der en arbejdsmand – han var aldrig indenfor, undtagen når han blev kaldt ind. Han blev brugt til allehånde, idet han var både drager og kontorbud og for øvrigt

tjente som levende skilt for huset. Han var aldrig fraværende i kontortiden, undtagen når han gik et ærinde, og da blev han repræsenteret af sin søn, en grim lømmel på tolv år, der var hans udtrykte billede. Folk vidste, at Tellsons på en majestætisk måde tålte arbejdsmanden. Firmaet havde altid tålt en mand af den slags, og vind og vejr havde drevet denne person hen på denne post. Hans familienavn var Cruncher, og den gang, han i sognekirken som ganske ung ved fuldmægtig havde fortaget mørkets gerninger, havde han fået fornavnet Jerry.

Skuepladsen var Crunchers private bolig i Whitefriars, og tiden klokken halv otte en blæsende marts morgen Anno Domini syttenhundrede og firs. Cruncher kaldte altid *anno domini* for *anna domino*, åbenbart i den tro, at den kristelige tidsregning begyndte fra det tidspunkt, da et almindelig yndet spil var blevet opfundet af en dame, som havde givet det sit navn.

Crunchers værelser lå ikke i noget vellugtende kvarter, og der var kun to, selv om et kammer med en eneste rude kunne regnes for et. Men de var holdt meget ordentligt. Hvor tidligt det end var denne morgen, var det værelse, hvor han lå og sov, skuret helt over, og mellem de tekopper, der var stillet op til frokost, og det vakkelvorne fyrretræsbord var der bredt en ren, hvid dug.

Cruncher hvilede under et kludetæppe, ligesom en harlekin i sit hjem. Først sov han tungt; men han begyndte lidt efter lidt at rulle og vende sig i sengen, indtil han hævede sig op på overfladen med sit stubbede hår, der så ud, som om det måtte rive lagenerne i laser. I det samme udbrød han i en meget forbitret tone:

"Jeg vil lade mig hænge, om hun ikke er i færd med det igen!"

En kone, der så flittig og ordentlig ud, rejste sig så hastigt og skælvende i en krog, hvor hun lå på knæ, at det var tydeligt nok, at det var hende, han mente.

"Hvad," sagde Cruncher, idet han så ud af sengen efter en støvle, – "er du nu i færd med det igen?"

Efter at have budt morgenen velkommen med denne anden hilsen, kastede han som en tredje en støvle efter konen. Det var en meget snavset støvle, og der kan være anledning til at anføre den sære omstændighed ved Crunchers husvæsen, at skønt han ofte kom hjem efter kontortid med rene støvler, stod han dog ofte op næste morgen og fandt de samme støvler fulde af snavs.

"Hvad," sagde han, da han havde forfejlet sit mål, og forandrede sin tiltale, "hvad var du i færd med, du plageånd?"

"Jeg læste kun min bøn."

"Læste din bøn? Ja, du er en net kone! Hvad mener du med at smide dig på gulvet og bede Vorherre om, at det må gå mig galt?"

"Det gjorde jeg ikke; jeg bad for dig."

"Nej, du gjorde ikke. Men om du også gjorde det, så tillader jeg dog ikke, at du tager dig sådanne friheder med mig. Se, hvilken net kone din moder er, unge Jerry, hun beder om, at det må gå din fader galt. Du har en rar moder, min dreng. Du har en from moder, min dreng, en moder som smider sig på gulvet og beder om, at smørrebrødet må blive snappet ud af munden på hendes eneste barn."

Unge Cruncher, der endnu var i bar skjorte, tog dette meget ilde op og frabad sig alle den slags bønner på det bestemteste.

"Og hvad tror du, du indbildske fruentimmer," sagde Cruncher med ubevidst inkonsekvens, "at dine bønner er værd? Nævn den pris, hvori du holder dem!"

"De kommer kun fra hjertet, Jerry, og mere end dette er de ikke værd."

"Ja, så er de ikke meget værd," sagde Cruncher. "Men i hvert tilfælde vil jeg ikke have den slags bønner, siger jeg dig. Jeg kan ikke tåle det; jeg vil ikke lade mig gøre ulykkelig ved dine lumskerier. Skal du endelig smide dig på gulvet, så smid dig der til bedste for din mand og dit barn og ikke til skade for dem. Hvis jeg ikke havde haft en unaturlig kone og den stakkels dreng en unaturlig moder, kunne jeg have tjent penge i forrige uge i stedet for at komme i ulykke ved onde bønner og rænker og gudfrygtighed. Jeg vil lade mig hænge," vedblev Cruncher, der hele tiden havde været ved at tage sine klæder på, "om ikke fromhed og den ene bandsatte ting efter den anden sidste uge har skaffet mig alle de ulykker på halsen, som nogen sinde have ramt en fattig djævel af ærlig håndværksmand! Unge Jerry, klæd dig på, min dreng, og mens jeg pudser mine støvler, skal du holde øje med din moder og advar mig, når du ser tegn til, at hun igen vil smide sig på gulvet. For jeg siger dig," her henvendte han sig atter til sin kone, "jeg vil ikke således lade mig trodse. Jeg er så leddeløs som en droske, er så søvnig som opium, mine øjne er så stramme, at hvis jeg ikke havde smerte i dem, jeg ikke ville vide, hvem der var mig, og hvem der var en anden; men alligevel er det ikke bedre fat med min lomme, og jeg har en mistanke om, at du har været på færde fra morgen til aften for at hindre mig i at få mere i lommen; men jeg tåler det ikke, du plageånd, og hvad siger du så?"

Han brummede i tilgift nogle sætninger som: "Javist! Og du er jo så gudfrygtig. Du vil ikke modsætte dig din mands og dit barns fordel, vel? Nej vist ikke!" og udsendte andre spydige bemærkninger fra sin forbitrelses hvirvlende slibesten. Cruncher gav sig derpå i lag med sin støvlepudsning og andre forberedelser til sit dagværk. Imidlertid passede hans søn, hvis hoved var besat med tyndere stubbe, og hvis unge øjne sad tæt ved hinanden ligesom hans faders, på sin moder og forskrækkede stundom denne gode kone ved at fare ud af sit sovekabinet, hvor han gjorde toilette, og med dæmpet stemme at råbe: "Nu vil du til at smide dig, moder. – Halløj, fader!" og efter at have slået denne falske alarm, fo'r han ind igen med et usømmeligt grin.

Crunchers humør var ikke blevet bedre, da han satte sig til sin frokost, og navnlig skændte han meget opbragt på konen, fordi hun ville læse til bords.

"Nå, plageånd, hvad har du nu for? Skal du nu til det igen?"

Hans kone forklarede, at hun kun havde bedet om Himlens velsignelse.

"Lad det være!" sagde Cruncher, idet han så sig om, som om han ventede at se brødet svinde bort som en følge af hans hustrus bønner. "Jeg vil ikke lade mig velsigne ud af hus og hjem. Jeg vil ikke have min mad velsignet bort fra bordet. Hold mund!"

Overordentlig røddøjet og bister, som om han havde tilbragt hele natten i et selskab, der havde taget en alt andet end selskabelig retning, søndersled Jerry snarere sin frokost, end han spiste den, og knurrede over den ligesom en firfødde beboer af et menageri. Henimod klokken ni glattede han sit

knarvorne ansigt og gik af sted til dagens gerning, idet han tog så respektabelt og forretningsmæssigt et ydre på, som han kunne trække over sit naturlige jeg.

Det kunne næppe kaldes et håndværk trods hans yndlingsbetegnelse af sig selv som "en ærlig håndværksmand". Hans værktøj bestod af en træskammel, der var lavet af en stol, hvis ryg var savet af; denne skammel satte unge Jerry, der gik ved siden af sin fader, hver morgen under det vindue i bankierhuset, der var nærmest ved Temple Bar, hvor den i forening med den første håndfuld halm, der kunne plukkes af en forbigående vogn for at beskytte buddets fødder mod kulde og fugtighed, dannede den dags lejr. På denne post var Cruncher lige så vel kendt i Fleet Street og Temple som Temple Bar selv – og næsten lige så styg.

Klokken kvart i ni, tidsnok til at kunne tage til sin trekantede hat for de ældste af mennesker, når de gik ind til Tellsons, indtog Jerry sin plads denne blæsende marts morgen med unge Jerry ved sin side, undtagen når denne gjorde udfald gennem Temple Bar for at tilføje forbigående drenge, der var små nok til hans elskværdige øjemed, legemlige og åndelige lidelser af en hvas natur. Når fader og søn tavse så på morgenens færdsel i Fleet Street med deres to hoveder lige så tæt ved hinanden, som deres to øjne, havde de en betydelig lighed med et par aber; denne lighed formindskedes ved den tilfældige omstændighed, at den modne Jerry tyggede halm og spyttede det ud, mens den ungdommelige Jerrys blinkende øjne iagttog ham lige så urolig, som enhver anden genstand i Fleet Street.

"Halløj, sjover!"

"Hurra, fader! Der er et stykke morgenarbejde at begynde med!"

Med denne lykønskning satte unge Jerry sig på skamlen, tiltrådte sin arv af den halm, hans fader havde tygget på, og gav sig til at tænke.

"Altid rusten! Hans fingre er altid rustne!" mumlede unge Jerry. "Hvor får fader al den jernrust fra? Han får ingen jernrust her!"

2. Et syn

"De kender vist godt Old Bailey?" sagde en af de ældste kontorister til buddet Jerry.

"Ja-a, sir," svarede Jerry i en noget tvær tone. "Jeg kender nok Bailey."

"Det tænkte jeg nok. Og De kender også mr. Lorry."

"Jeg kender mr. Lorry meget bedre, sir, end jeg kender Bailey. Meget bedre," sagde Jerry, der havde temmelig megen lighed med et vrangvilligt vidne i den omtalte anstalt, "end jeg som ærlig håndværksmand ønsker at lære Bailey at kende."

"Godt. Find den dør, ad hvilken vidnerne går ind, og vis dørvogteren denne billet til mr. Lorry; så lukker han Dem ind."

"Ind i retssalen, sir?"

"Ja."

Crunchers øjne syntes at flytte sig lidt tættere sammen og at sige til hinanden: "Hvad mener du om det?"

"Skal jeg vente i retten, sir?" spurgte han efter denne rådslagning.

"Det skal jeg nu sige Dem. Dørvogteren leverer mr. Lorry billetten, og De skal derpå gøre en eller anden bevægelse, som kan vække mr. Lorrys opmærksomhed og vise ham, hvor De står. Så har De ikke andet at gøre end at blive der, til han vil tale med Dem."

"Er det det hele, sir?"

"Det er det hele. Han ønsker at have et bud ved hånden. Dette skal underrette ham om, at De er til stede."

Mens den ældgamle kontorist sindigt lagde billetten sammen og skrev uden på den, iagttog Cruncher ham stiltiende, indtil han kom til trækpapirsstadiet, hvorpå han ytrede:

"Det er velsagtens sager om falsk, der er for i dag?"

"Om højforræderi!"

"Det er der partering for," sagde Jerry. "Barbarisk!"

"Således byder loven," svarede kontoristen og vendte sine briller hen imod ham; "således byder loven."

"Det er hårdt af loven at lemlæste et menneske, synes jeg. Det er hårdt nok at tage livet af ham; men det er meget hårdt at lemlæste ham."

"Nej, slet ikke," svarede kontoristen. "Tal godt om loven. Pas De Deres bryst og stemme, min gode ven, og lad De loven passe sig selv. Det råd vil jeg give Dem."

"Det er fugtigheden, sir, som sætter sig for brystet og i stemmen," sagde Jerry. "De kan selv dømme om, hvad det er for en fugtig måde, hvorpå jeg tjener mit brød."

"Godt, godt," sagde kontoristen, "vi har alle hver sin måde at tjene vort brød på. Nogle af os har fugtige måder og andre tørre. Dét er brevet. Af sted med Dem!"

Jerry tog det, og idet han med mindre indvortes ærbødighed, end han viste udvortes, ved sig selv bemærkede: "Du er dog en gammel, lumpen karl," gjorde han sit buk, underrettede i forbigående sin søn om sit ærinde og gik.

I hine dage hængte man folk i Tyburn, hvorfor gaden uden for Newgate ikke var så berygtet, som den siden er blevet; men fængslet var et afskyeligt sted, hvor de forskelligste laster og udsvævelser gik i svang, og hvor der avledes smitsomme sygdomme, der kom ind i retten med fangerne og undertiden

fo'r lige fra fangeaflukket løs på landoverdommeren og rev ham af bænken, ja det var mere end én gang hændt, at dommeren med den sorte hue på hovedet havde afsagt sin egen dom lige så sikkert som fangens og endog var død før denne. For øvrigt var Old Bailey kendt som en slags dødens gæstgivergård, hvorfra blege rejsende idelig drog ud på karrer og i kareter på en voldsom overgang til en anden verden og tilbagelagde halvtredje mil offentlig gade og vej og gjorde enkelte, om i det hele taget nogle gode borgere skamfulde. Så mægtig er vanen, og så ønskeligt er det, at den er god fra begyndelsen af. Det var endvidere kendt ved sin gabestok, en gammel, viis indretning, som tilføjede en straf, hvis omfang ingen kunne forudse; ved sin kag, en anden rar, gammel indretning, som det var meget forædlende at se i virksomhed, samt ved sine omfangsrige omsætninger af blodpenge, som dén fik, der ved sit vidnesbyrd fældede en røver eller morder, et tredje brudstykke af forfædrenes visdom, som systematisk førte til de frygteligste, egennyttige forbrydelser, der kunne begås under himlen. I det hele taget var Old Bailey på den tid et udmærket eksempel på reglen: "Hvad der er, er godt," en sætning, der ville være lige så afgørende, som den er magelig, hvis den ikke førte til den besværlige slutning, at intet, der har været til, har været slet.

Idet buddet med en færdighed, der viste, at han var vant til at trænge sig frem i stilhed, banede sig vej mellem den smittede skare, der var spredt på denne afskyelige skueplads, fandt han den dør, han søgte, og afleverede sit brev gennem en lem i den. For den gang betalte folk for at se skuespillet i Old Bailey, ligesom de betalte for at se skuespillet i Bedlam, kun var hin forestilling langt dyrere, og derfor blev alle dørene i Old Bailey

godt bevogtet, alene med undtagelse af de sociale døre, gennem hvilke forbryderne kom derind; de stod altid vidt åbne.

Efter nogen tøven drejede døren sig knarvornt ganske lidt på sine hængsler og tillod Jerry Cruncher at presse sig ind i retssalen.

"Hvad er der for?" spurgte han hviskende den mand, han så ved siden af sig.

"Endnu intet."

"Hvad skal der for?"

"Højforræderisagen."

"Den med parteringen, hvad?"

"Ja," svarede manden med en vis nydelse; "han bliver kørt ud på en sluffe for at hænges halvt, og så bliver han skåret ned og maven sprættet op på ham for hans egne øjne, og derpå blive hans indvolde taget ud og brændt i hans påsyn, og endelig bliver hovedet kappet af ham, og hans krop parteret. Det er dommen."

"At sige, hvis han kendes skyldig, mener De vel?" tilføjede Jerry som en slags forbehold.

"Åh, de kender ham nok skyldig," sagde den anden. "Vær De kun ikke bange for det."

Nu henvendtes Crunchers opmærksomhed på dørvogteren, som gik hen til Lorry med billetten i hånden. Lorry sad ved et bord mellem en del herrer med paryk på, ikke langt fra en herre ligeledes med paryk på, fangens forsvarer, der havde en stor bunke papirer foran sig, og næsten lige over for en anden herre med paryk på og hænderne i lommen, og hvis hele opmærksomhed, både da Cruncher nu og senere så på ham, syntes at være optaget af retssalens loft. Efter at have rømmet

sig, strøget sig om hagen og gjort tegn med hånden lykkedes det Jerry at vække opmærksomhed hos Lorry, der havde rejst sig op for at se sig om efter ham og nu med et lille nik satte sig ned igen.

"Hvad har han med sagen at gøre?" spurgte den mand, han havde talt med.

"Pokker tage mig, om jeg ved det," svarede Jerry.

"Hvad har De da med den at gøre, om man tør spørge?"

"Pokker tage mig, om jeg ved det," sagde Jerry.

Dommerens komme og den deraf følgende stærke bevægelse og tummel i retssalen afbrød samtalen. Straks efter blev fangeaflukket midtpunktet for den almindelige deltagelse. To sluttere, som havde stået der, gik ud, og fangen blev bragt ind og stillet for skranken.

Alle tilstedeværende med undtagelse af den ene herre med paryk på, der så op på loftet, stirrede på ham. Alle disse menneskers åndedrag rullede ham i møde ligesom et hav eller en blæst eller en ild. Ivrige ansigter anstrengte sig for at få et glimt af ham at se; tilskuerne i de bageste rækker rejste sig op for ikke at gå glip af et hår af ham; folk nede på gulvet i salen lagde hænderne på andres skuldre for at få øje på ham, stod på tåspidserne, kravlede op på fremspringende kanter, stod på så godt som intet for at se hver tomme af ham. Fremtrædende blandt dem stod Jerry ligesom en levende stump af Newgates piggede mur, idet han rettede den øllede dunst af en hjertestyrkning, han havde taget undervejs, mod fangen og udsendte den mellem de bølger af øl, genever, te, kaffe og alt andet, der flød hen imod ham og allerede brød sig mod de store vinduer bag ved som en uren tåge og regn.

Genstanden for al denne stirren og gloen var en ung mand på omtrent fem og tyve år, smuk og velvoksen, med solbrændte kinder og mørke øjne. Han så ud til at være gentleman. Han var simpelt klædt i sort eller ganske mørkegråt, og hans hår, som var langt og mørkt, holdtes sammen i nakken med et bånd, mere for ikke at være ham til hinder end som en prydelse. Ligesom enhver sindsbevægelse baner sig vej, hvor mange klæder der end er på legemet, således trængte den bleghed, som hans stilling avlede, sig igennem det brune på hans kind og viste, at sjælen var stærkere end solen. For øvrigt var han fuldkommen fattet, bukkede for dommeren og stod ganske rolig.

Den interesse, hvormed denne mand blev gloet og åndet på, var ikke af den slags, som hæver menneskeheden. Havde han stået i fare for at lide en mindre rædsom dom – havde der været nogen udsigt til, at en eneste af dens grusomme enkeltheder ville blive sparet – i samme forhold ville han da have tabt i tiltrækningskraft. Den skikkelse, som skulle dømmes til at blive så skammeligt mishandlet, var skuets; den udødelige skabning, der således skulle slagtes og sønderslides, voldte fornemmelsen. Hvilken fernis de forskellige tilskuere end lagde på deres interesse, overensstemmende med deres forskellige kunstgreb og evner til selvbedrag, interessen var i sin rod varulveagtig.

Stille i retten! Charles Darnay havde i går erklæret sig "ikke skyldig" i anledning af, at han var blevet anklaget som en troløs forræder mod vor allernådigste, berømmeligste, fortræffeligste m. m. fyrste, vor herre Kongen, fordi han ved forskellige lejligheder og ved forskellige midler og på forskellige måder

havde understøttet den franske kong Ludvig i dennes krige med bemeldte vor allernådigste, berømmeligste, fortræffeligste m. m., det vil sige, ved at komme og gå imellem bemeldte vor allernådigstes m. m. og bemeldte franske Ludvigs besiddelser og skammeligt, falskeligt, forræderisk og på andre sletadverbiale måder åbenbare bemeldte franske Ludvig, hvor mange tropper bemeldte vor allernådigste m. m. havde i beredskab til at sende til Canada i Nordamerika. Så meget blev Jerry, hvis hoved blev mere og mere pigget, alt som de juridiske talemåder bragte det til at rejse børster, med umådelig tilfredsstillelse klog på, og han kom således ad omveje til den opfattelse, at den ommeldte Charles Darnay stod der foran ham for at lide dom; at juryen var i færd med at skulle edfæstes, og at generalfiskalen gjorde sig rede til at tale.

Den anklagede, der i al stilhed blev og vidste, at han blev hængt, halshugget og parteret af samtlige tilstedeværende, lod sig ikke rokke af sin stilling, lige så lidt som han påtog sig nogen teatralisk mine. Han var fattet og opmærksom, iagttog åbningsforhandlingerne med alvorlig interesse og stod med hænderne så ubevægelige på skranken, at de ikke havde flyttet et blad af de urter, hvormed den var bestrøet. Hele retssalen var bestrøet med urter og overstænket med eddike som et forsigtighedsmiddel mod fængselsluft og fængselsfeber.

Over fangens hoved var der et spejl, som kastede lyset ned på ham. Skarer af syndere og ulykkelige var blevet afspejlet i det og forsvundet fra dets og denne jords overflade, og det afskyelige sted ville på den rædsomste måde have været opfyldt af spøgelser, dersom glasset havde kunnet give sine spejlbilleder tilbage, således som havet en gang skal udsende sine døde. En

eller anden flygtig tanke om den skændsel og vanære, det var blevet anbragt for, opstod måske hos fangen; men dette være nu som det vil, han blev ved en forandring af en stilling opmærksom på en lysstribe tværs over ansigtet, så at han så opad; og da han opdagede spejlet, blussede hans ansigt, og hans højre hånd skød urterne bort.

Tilfældigvis kom han ved denne bevægelse til at vende sit ansigt mod den side af retssalen, der var til venstre for ham. Omtrent i lige linje med hans øjne sad to personer ved dette hjørne af dommerbænken, og på dem fæstede hans blik sig umiddelbart, så umiddelbart og med en sådan forandring i hans udseende, at alle de øjne, der havde været henvendte på ham, vendte sig imod dem.

Tilskuerne så i de to skikkelser en ung dame på lidt over tyve år og en herre, der åbenbart var hendes fader – en mand af et påfaldende ydre. Hans hår var ganske hvidt, og der var en ubeskrivelig spænding i hans ansigt, som ikke var af nogen levende natur, men grublende og indesluttet i sig selv. Så længe dette udtryk hvilede over ham, så han ud, som om han var gammel, men når det – således som nu i dette øjeblik, da han talte til sin datter – blev forstyrret og forandret, blev han en smuk mand, der ikke var over livets bedste alder.

Hans datter havde lagt den ene af sine hænder i hans arm og trykkede den med den anden. I sin rædsel for optrinnet og sin medlidenhed med fangen havde hun flyttet sig tæt op til ham, og hendes pande havde tydeligt røbet en voksende skræk og medynk, der ikke så andet end den anklagedes fare. Dette havde været så iøjnefaldende, var blevet så slående og naturlig udtrykt, at endog de tilskuere, som ingen medlidenhed havde

haft med ham, blev rørt ved synet af hende, og overalt hviskede man: "Hvem er det?"

Buddet Jerry, der på sin egen måde havde anstillet sine egne iagttagelser og i sin åndsfraværelse suget rusten af sine fingre, rakte halsen ud for at høre, hvem de var. Den skare, der omgav ham, havde trængt og trykket spørgsmålet frem til den nærmeste retsbetjent, og fra ham var svaret mere langsomt blevet trængt og trykket tilbage; omsider kom det til Jerry:

"Vidner."

"På hvilken side?"

"Imod."

"Imod hvem?"

"Fangen."

Dommeren, hvis øjne var gået i den almindelige retning, tog dem til sig igen, lagde sig tilbage i sit sæde og så vist på den mand, hvis liv var i hans hånd, da generalfiskalen rejste sig for at sno rebet, slibe øksen og banke sømmene ind i skafottet.

3. En skuffelse

Generalfiskalen måtte underrette de edsvorne om, at den fange, der stod foran dem, skønt ung af år, var gammel i de forræderiske rænker, hvormed han havde forbrudt sit liv; for hans forbindelse med landets fjende var hverken fra i dag eller i går eller engang fra i fjor eller forfjor, idet det var en afgjort sag, at fangen i langt længere tid havde plejet at rejse frem og tilbage mellem Frankrig og England i hemmelige ærinder, hvorom han ikke kunne give nogen fyldestgørende forklaring. Havde det ligget i forræderiets natur at trives (hvilket lykkeligvis ikke var tilfældet), ville hans foretagendes syndighed og lastværdighed måske aldrig være blevet opdaget; men forsynet havde bevæget en person, der var hævet over al frygt og dadel, til at efterspore beskaffenheden af fangens anslag, og, slagen af rædsel, åbenbare dem for Hans Majestæts første statsminister og højstvelbårne gehejmeråd. Denne fædrelandsven ville blive fremstillet for dem, og hans kår og forhold var i sandhed ophøjede. for han havde været fangens ven; men da han i en på én gang lykkelig og ulykkelig time havde opdaget hans skændighed, havde han besluttet at ofre den forræder, han ikke længere kunne huse i sit hjerte, på sit fædrelands hellige alter. Hvis man i Storbritannien, som i det gamle Grækenland og Rom, rejste billedstøtter for offentlige velgørere, ville denne strålende borger visselig få en sådan; men da sådanne ikke blev rejste, ville han sandsynligvis ingen få. Dyden var, som digterne havde bemærket – på mange steder, hvilke han vidste, at de edsvorne kendte meget nøje, hvorved de edsvornes ansigter

røbede en brødefuld bevidsthed om, at de ikke kendte det mindste til dem – på en måde smittende, i særdeleshed den glimrende dyd patriotisme eller kærlighed til fædrelandet. Det ophøjede eksempel af dette uplettede og ubestikkelige vidne, hvis nærværelse alene allerede var en ære, havde meddelt sig til fangens tjener, og hos denne avlet den hellige beslutning at undersøge hans herres bordskuffer og lommer og bemægtige sig hans papirer. Vel var generalfiskalen forberedt på at høre denne beundringsværdige tjener blive dadlet herfor, men i det hele taget foretrak han ham for sine brødre og søstre og ærede ham mere end sin fader og moder. Han opfordrede tillidsfuldt juryen til at gøre ligeså. Disse to vidners forklaringer ville, i forbindelse med de af dem opdagede dokumenter, der ville blive fremlagt, godtgøre, at fangen havde været forsynet med lister over Hans Majestæts stridskræfter og deres opstilling og tilstand både til lands og til søs, og ikke levne nogen tvivl om, at han jævnligt havde bragt en fjendtlig magt oplysninger. Det kunne vel ikke bevises, at disse lister var skrevet med fangens egen hånd; men det kunne også være det samme, ja talte endog til fordel for anklagen, da det viste, at fangen havde været snedig i sin forsigtighed. Bevisførelsen ville gå fem år tilbage i tiden og godtgøre, at fangen allerede nogle uger før det første slag mellem de britiske tropper og amerikanerne havde foretaget sine fordærlige rejser, og af alle disse grunde måtte de edsvorne, da de var loyale edsvorne, hvilket han vidste, de var, og da de var ansvarlige edsvorne, hvilket de vidste, de var, ganske bestemt kende fangen skyldig og gøre det af med ham, enten de ville eller ikke. De ville aldrig kunne lægge deres hoveder på deres puder; de ville aldrig kunne tåle den tanke, at

deres koner lagde deres hoveder på deres puder; der kunne, kort sagt, aldrig mere være tale om, at de eller deres nogen sinde oftere lagde hoveder på puder, medmindre fangens hoved blev hugget af, og dette hoved sluttede generalfiskalen med at forlange af dem i navnet af alt, hvad han kunne tænke sig, med en afrunding i, og i kraft af sin højtidelige forsikring, at han allerede anså fangen for så godt som død og borte.

Da generalfiskalen tav, opstod der en summen i retssalen, som om en sky af store spyfluer sværmede omkring fangen i forventning om, hvad han snart skulle blive til, og da den atter lagde sig, viste den ubestikkelige fædrelandsven sig i vidneafflukket.

Trædende i sin førers fodspor, forhørte derpå kammeradvokaten fædrelandsvennen ved navn John Barsad, gentleman. Hans rene sjæls historie var ganske, som generalfiskalen havde beskrevet den – måske, hvis den havde en fejl, en lille smule for nøjagtig. Efter at have lettet sit ædle barm for dens byrde ville han beskedent have trukket sig tilbage, hvis ikke den parykkede herre, der sad med papirerne foran sig ikke langt fra Lorry, havde udbedt sig tilladelse til at stillere ham nogle få spørgsmål. Den parykkede herre lige over for ham så stadig op på retssalens loft.

Havde han nogen sinde selv været spion? Nej, en så lav antydning afviste han med foragt. Hvad levede han af? Af sin formue. Hvor var hans formue? Han huskede ikke så nøje, hvor den var. Hvori den bestod? Det kom ingen ved. Havde han arvet den? Ja, han havde. Efter hvem? Efter en fjern slægtning. Meget fjern? Så temmelig. Om han nogen sinde havde været i fængsel? Helt sikkert ikke. Aldrig været i gælds fængsel? Indså ikke, hvad

det havde med sagen at gøre. Aldrig været i gældsfængsel? Det havde han jo svaret på. Aldrig? Jo. Hvor mange gange? To eller tre gange. Ikke fem seks? Måske. Af hvilken stand? Gentleman. Om han nogen sinde var blevet sparket? Det kunne være muligt. Ofte? Nej. Om han var blevet sparket ned ad en trappe? Ganske bestemt ikke; havde engang fået et spark på det øverste af en trappe og ladet sig frivilligt trille ned ad den. Om han den gang var blevet sparket, fordi han havde spillet med falske terninger? Noget sådant van rigtignok blevet sagt af den fulde løgner, der havde overfaldet ham, men det var ikke sandt. Om han turde aflægge ed på, at det ikke var sandt? Ja. Havde han nogen sinde levet af at spille falsk? Nej. Havde han levet af spil? Ikke mere end andre gentlemen. Havde han lånt penge af fangen? Ja. Havde han betalt dem tilbage? Nej. Var denne fortrolighed med fangen, der i virkeligheden var ubetydelig, ikke blevet fangen påtvungen i diligencer, gæstgivergårde og om bord i paketbåde? Nej. Var han vis på, at han havde set fangen med hine lister? Ganske vis. Vidste han ikke mere om listerne? Nej. Havde han f. eks. ikke selv skaffet dem til veje? Nej. Ventede han at tjene noget ved denne vidneforklaring? Nej. Stod han ikke ligefrem i regeringens sold for at sætte snarer for folk? Ak Gud nej. Eller for at gøre noget? Ak Gud nej. Om han turde aflægge ed derpå? Så tit det skulle være. Om han ingen andre bevæggrunde havde, end ren fædrelandskærlighed? Slet ingen andre.

Den dydige tjener Roger Cly svor sig i en fart gennem sagen. Han havde i al ærlighed og uskyldighed taget tjeneste hos fangen for fire år siden. Om bord i paketbåden fra Calais havde han spurgt fangen, om han ikke havde brug for en rask karl, og derpå havde fangen fæstet ham. Han havde ikke bedt fangen

fæste den raske karl af barmhjertighed; det var aldrig faldet ham ind. Kort efter havde han fattet mistanke til fangen og begyndt at holde øje med ham. Når han på rejsen havde pakket hans klæder ind, havde han tit og mange gange set lister ligesom disse i fangens lommer. Disse lister havde han taget i skuffen i fangens pult. Han havde ikke først selv lagt dem der. Han havde set fangen vise listerne til franske herrer i Calais og lignende lister til franske herrer både i Calais og Boulogne. Han elskede sit fædreland og havde ikke kunnet finde sig deri, og derfor havde han angivet ham. Han havde aldrig været mistænkt for at have stjålet en sølvtepotte; han var blevet bagvasket med hensyn til en sennepskande; men det havde vist sig, at den kun havde været pletteret. Han havde kendt det forrige vidne i syv otte år; det var en ren tilfældighed. Han kaldte det ikke nogen særdeles mærkelig tilfældighed; de fleste tilfældigheder var mærkelige. Heller ikke kaldte han det en mærkelig tilfældighed, at ægte fædrelandskærlighed ligeledes var hans eneste bevæggrund. Han var en ægte brite og håbede, at der gaves mange som han.

Spyfluerne summede igen, og generalfiskalen råbte mr. Jarvis Lorry op.

"Mr. Jarvis Lorry, er De bogholder ved Tellsons Bank?"

"Ja."

"De rejste en vis fredag i november et tusinde syvhundrede og femoghalvfjerds i forretning med diligencen fra London til Dover?"

"Ja."

"Var der flere passagerer i diligencen?"

"To."

"Stod de i løbet af natten af på vejen?"

"Ja."

"Se på fangen, mr. Lorry. Var han den ene af de to passagerer?"

"Det tør jeg ikke påtage mig at afgøre."

"Ligner han den ene eller den anden af de to passagerer?"

"Begge var så indpakkede, og det var så mørkt, og vi var alle så tavse, at jeg heller ikke tør påtage mig at afgøre dette."

"Se endnu en gang på fangen, mr. Lorry. Når De tænker Dem ham indpakket således som de to passagerer, er der så noget i hans bygning eller højde, der gør det usandsynligt, at han var en af dem?"

"Nej."

"Vil De aflægge ed på, at han var en af dem?"

"Nej."

"De tør altså kun sige, at han kan have været en af dem?"

"Ja, undtagen for så vidt som jeg husker, at de begge, ligesom jeg selv, var bange for røverne, hvorimod fangen ikke ser ud til at være bange af sig."

"Har De nogen sinde set forstilt frygtsomhed, mr. Lorry?"

"Ja, det har jeg unægtelig."

"Se endnu en gang på fangen, mr. Lorry. Ved De med vished, at De har set ham før?"

"Ja."

"Hvornår?"

"Da jeg nogle få dage senere vendte tilbage fra Frankrig, kom fangen i Calais om bord i den samme paketbåd, jeg vendte tilbage med, og gjorde rejsen sammen med mig."

"Ved hvilken tid kom han om bord?"

"Lidt efter midnat."

"Midt om natten. Var han den eneste passager, der kom så sent om bord?"

"Ja, tilfældigvis var han den eneste."

"Her er ikke tale om noget 'tilfældigvis.' Var han den eneste passager, der kom om bord midt om natten?"

"Ja."

"Rejste De alene, mr. Lorry, eller i selskab?"

"Jeg havde to rejsefæller, en herre og en dame, som begge er til stede her i retten."

"Som begge er til stede i retten. Talte De med fangen?"

"Næsten slet ikke. Vejret var stormende og overrejsen lang og besværlig, og jeg lå på en sofa næsten hele tiden."

"Miss Manette!"

Den unge dame, på hvem alles øjne tidligere havde hvilet og nu atter hvilede, rejste sig op, hvor hun havde siddet. Hendes fader rejste sig tillige med hende og holdt hendes hånd under sin arm.

"Se på fangen, miss Manette."

At stilles ansigt til ansigt med en sådan medynk og en så henrivende ungdom og skønhed var langt pinligere for den anklagede end at stilles ansigt til ansigt med den hele skare. Idet han stod ligesom alene med hende på randen af sin grav, kunne al den stirrende nysgerrighed, der så til, ikke i det første øjeblik styrke ham til at holde sig ganske rolig. Hans hurtige hånd udstykkede de foran ham liggende urter i indbildte blomsterbede i en have, og hans bestræbelser for at beherske sit åndedræt fik de læber til at dirre, fra hvilke farven fo'r tilbage til hans hjerte. Atter summede spyfluerne stærkt.

"Har De set fangen før, miss Manette?"

"Ja, sir."

"Hvor?"

"Om bord i den nylig omtalte paketbåd."

"Er De den omtalte unge dame?"

"Ak ja, desværre!"

Hendes medlidenheds klagende tone tabte sig i dommerens mindre musikalske røst, idet han noget hidsigt sagde: "Svar på de spørgsmål, der forelægges Dem, men gør ingen bemærkninger til dem. Havde De nogen samtale med fangen, miss Manette, på denne overrejse?"

"Ja, sir."

"Så gentag den."

Midt under en dyb stilhed begyndte hun med mat stemme:

"Da denne herre kom om bord –"

"Mener De fangen?" spurgte dommeren og rynkede panden.

"Ja."

"Så sig: Fangen."

"Da fangen kom om bord, lagde han mærke til, at min fader" – her vendte hun kærligt sine øjne mod ham, der stod ved hendes side – "var meget træt og svag. Min fader var så udmattet, at jeg ikke turde føre ham bort fra den friske luft, og jeg havde derfor redt et leje til ham på dækket i nærheden af kahytstrappen og sad ved siden af ham for at pleje ham. Der var ingen andre passagerer den nat end vi fire. Fangen havde den godhed at bede om tilladelse til at vise mig, hvorledes jeg skulle skærme min fader bedre mod vind og vejr, end jeg hidtil havde gjort. Jeg havde ikke forstået det rigtigt, da jeg ikke havde vidst, fra hvilken kant blæsten ville komme, når vi kom ud af havnen.

Han viste megen stor venlighed og deltagelse for min faders tilstand, og jeg er vis på, at han mente det. Det var den måde, som vi begyndte at tale med hinanden på."

"Jeg må afbryde Dem et øjeblik. Var han kommet alene om bord?"

"Nej."

"Hvor mange var der med ham?"

"To franske herrer."

"Havde de talt med hinanden?"

"De havde talt med hinanden lige til det sidste øjeblik, da det blev nødvendigt, at de franske herrer gik i land med deres båd."

"Var der gået papirer som disse lister rundt imellem dem?"

"Der var nok gået papirer rundt imellem dem, men jeg ved ikke, hvad det var for papirer."

"Lignede de disse i udseende og størrelse?"

"Det kan være muligt; men jeg ved det ikke, uagtet de stod og hviskede ganske tæt ved mig; de stod øverst oppe på kahytstrappen for at benytte skinnet af lampen, som hang der; de talte meget sagte, og jeg hørte ikke, hvad de sagde, men lagde kun mærke til, at de så i papirerne."

"Nå, nu til samtalen med fangen, miss Manette."

"Fangen var lige så åbenhjertig mod mig på grund af min hjælpeløse stilling, som han var venlig og god og hjælpsom mod min fader. Jeg håber," tilføjede hun og brast i gråd, "at jeg ikke gengælder ham det ved at føre ham i ulykke i dag."

"Hvis fangen ikke fatter, miss Manette, at det kun er med stor ulyst, De aflægger det vidnesbyrd, som det er Deres pligt at aflægge – som De må aflægge og som de ikke kan undgå at

aflægge, da er han sandelig den eneste af alle tilstedeværende, som ikke gør det. Behag at gå videre."

"Han fortalte mig, at han rejste i forretninger af en kilden og vanskelig slags, som let kunne bringe folk i forlegenhed, og at han derfor rejste under et påtaget navn. Han sagde, at disse forretninger for nogle dage siden havde ført ham til Frankrig og endnu i lang tid med visse mellemrum kunne føre ham frem og tilbage mellem Frankrig og England."

"Sagde han noget om Amerika, miss Manette? Tænk Dem om!"

"Han søgte at forklare mig, hvorledes denne strid var opstået, og sagde, at den, så vidt han kunne indse, var uretfærdig og tåbelig fra Englands side. I en spøgende tone tilføjede han, at George Washington måske kunne vinde et lige så stort navn i historien som George den Tredje. Men der var intet ondt i den måde, hvorpå han sagde det; han sagde det kun for spøg og for at sige noget."

Ethvert stærkt udpræget ansigtsudtryk hos hovedskuespilleren i et optrin, hvorpå manges øjne er henvendt, vil uvilkårligt blive efterlignet af tilskuerne. Hendes pande var pinlig bekymret og spændt, mens hun afgav denne forklaring, og under pauserne, når hun tav, mens dommeren nedskrev den, iagttog hun indtrykket, som den gjorde på aktor og defensor. Hos tilskuerne fandtes det samme udtryk overalt i retssalen, og det i den grad, at det store flertal af de tilstedeværende pander kunne have været spejle, som afspejlede vidnet, da dommeren så op fra sine notitser for at stirre på det skrækkelige kætteri om George Washington.

Generalfiskalen tilkendegav nu Mylord, at han for en forsigtigheds og forms skyld mente, det var nødvendigt at opråbe den unge dames fader, doktor Manette, som følgelig blev opråbt.

"Se på fangen, doktor Manette. Har De set ham før?"

"Én gang, da han hilste på mig i min bolig i London. For tre eller halvfjerde år siden."

"Kan De genkende ham som Deres rejsefælle om bord i paketbåden eller mindes hans samtale med Deres datter?"

"Ingen af delene, sir."

"Er der nogen særlig eller udtrykkelig grund til at De ikke kan det?"

Med dæmpet stemme svarede han: "Ja der er."

"Har De været så ulykkelig at være blevet holdt længe fængslet uden dom, ja endog uden anklage i Deres fædreland, doktor Manette?"

I en tone, som gik enhver til hjertet, svarede han: "Længe fængslet."

"Var De ved den omtalte lejlighed nylig blevet løsladt?"

"Det har man sagt mig."

"Husker De slet intet derom?"

"Slet intet. Mit hoved er tomt fra et vist tidspunkt – jeg kan ikke engang sige hvilket tidspunkt – da jeg i mit fangenskab sysselsatte mig med at sy sko, lige indtil det øjeblik, da jeg kom til at bo i London med min kære datter her. Hun var blevet mig bekendt, da en nådig Gud gengav mig mine åndsevner; men det er mig aldeles umuligt at sige, hvorledes hun var blevet mig bekendt. Jeg har ikke den fjerneste erindring om, hvorledes det gik til."

Generalfiskalen satte sig, og faderen og datteren satte sig ligeledes.

Derpå fandt en påfaldende omstændighed sted. Da alt gik ud på at godtgøre, at fangen, tillige med en ikke opdaget medskyldig, hin fredag nat i november måned for fem år siden var rejst med Dover-diligencen og steget ud om natten på et sted, hvor han ikke var blevet, men hvorfra han var rejst over en halv snes mile til en garnison og orlogshavn, opråbtes et vidne, der skulle genkende ham som den, der netop den gang havde opholdt sig i kaffestuen i et hotel i hin by og ventet på en anden person. Mens fangens defensor krydsforhørte dette vidne uden andet udbytte, end at han aldrig havde set fangen ved nogen anden lejlighed, skrev den parykkede herre, der hele tiden havde set op på loftet i retssalen, et par ord på et lille stykke papir, rullede det sammen og kastede det hen til ham. Efter under det næste ophold at have åbnet dette stykke papir, så defensor meget opmærksomt og nysgerrig på fangen.

"Siger De atter, at De er vis på, det var fangen?"

Det var vidnet vis på.

"Har De aldrig set nogen, som i høj grad lignede fangen?"

Ikke så meget, sagde vidnet, at han kunne tage fejl.

"Se nøje på denne herre, min lærde ven der" – her pegede han på ham, som havde kastet papiret over til ham – "og se derpå nøje på fangen. Hvad siger De nu? Har de megen lighed med hinanden?"

Set bort fra, at min lærde vens ydre var sjuasket og skødesløst, for ikke at sige forsviret, lignede de hinanden tilstrækkelig til at overraske ikke alene vidnet, men enhver tilstedeværende, da de således blev stillet sammen, og efter at Mylord var blevet

anmodet om at bede min lærde ven tage sin paryk af og just ikke meget nådigt havde samtykket deri, blev ligheden endnu mærkeligere. Mylord spurgte mr. Stryver (fangens defensor), om han måske nu ville have mr. Carton (min lærde vens navn) sat under tiltale? Stryver svarede nej, men måtte bede vidnet sige, om hvad der var hændt én gang, ikke kunne hænde to gange; om han ville være så ganske vis i sin sag, dersom han tidligere havde set dette eksempel på sin ubesindighed; om han endnu var lige så vis i sin sag, efter at han havde set det, osv. Udfaldet blev, at dette vidne blev smadret som en lerpotte, og at hans andel i sagen blev maset til noget unyttigt skrab.

Cruncher havde imidlertid slikket en hel frokost af rust af sine fingre, mens han fulgte vidneførslen, og skulle nu høre, hvorledes Stryver passede fangens sag til på juryen som et helt sæt klæder, idet han viste dem, at fædrelandsvennen Barsad var en lejet spion og forræder, en uforskammet blodkræmmer og en af de største skurke på jorden, næst efter den fordømte Judas, med hvem han rigtignok havde en betydelig lighed. Den dydige tjener Cly var hans ven og staldbroder og fortjente at være det, og disse to falsknere og menedere havde kastet deres årvågne øjne på fangen som et slagtoffer, fordi nogle familieanliggender i Frankrig – han var nemlig af fransk byrd – havde gjort det nødvendigt, at han foretog rejserne over kanalen, skønt hensyn til andre, der stod ham nær, forbød ham at åbenbare, hvori disse anliggender bestod, selv om det skulle koste ham livet. Den forklaring, der var blevet lokket og presset ud af den unge dame, til hvis smerte ved at aflægge den de selv havde været vidner, indeholdt aldeles intet andet end de små, uskyldige galanterier og høfligheder, der så let kunne forefalde imellem

enhver ung dame og herre, som således kommer i berøring med hinanden – alene med undtagelse af hin hentydning til George Washington, der dog var alt for overdreven og umulig, til at den kunne betragtes som andet end en urimelig spøg. Det ville røbe svaghed hos regeringen at give efter for dette forsøg på at jage efter folkegunst ved hjælp af det laveste nationalhad og den usleste frygt, og derfor havde generalfiskalen gjort så meget som muligt ud deraf; men det støttede sig desuagtet kun derpå og på den slags skændige og skammelige vidnesbyrd, der kun alt for ofte plettede sådanne sager, og hvoraf det vrimlede i statsprocesserne her i landet. Men her afbrød Mylord ham med så alvorligt et ansigt, som om det ikke havde været sandt, og sagde, at han ikke kunne sidde på sin bæk og roligt høre på sådanne antydninger.

Derpå råbte Stryver sine få vidner op, og Cruncher måtte dernæst vente, mens generalfiskalen krængede det hele sæt klæder, som Stryver havde iført juryen, fra øverst til nederst og viste, at Barsad og Cly endog var hundrede gange bedre, end han havde troet, og fangen hundrede gange værre. Endelig kom Mylord selv og krængede ligeledes klædningen, snart fra øverst til nederst og snart fra nederst til øverst, men lavede den afgjort til ligklæder til fangen.

Og nu trak juryen sig tilbage for at rådslå, og spyfluerne gav sig igen til at sværme.

Carton, der havde siddet så længe og set på loftet i retssalen, skiftede ikke engang under denne spænding stilling. Mens hans lærde ven Stryver, idet han bunkede sine papirer sammen, hviskede til dem, der sad ham nærmest, og fra tid til anden skottede forventningsfuldt til juryen; mens alle tilskuerne rørte

sig mere eller mindre og på ny dannede klynger; mens Mylord selv rejste sig op fra sin plads og gik langsomt frem og tilbage på sin forhøjning, ikke uden at forsamlingen havde en mistanke om, at han var i en feberagtig tilstand, sad denne ene mand og lænede sig tilbage i sin hullede kappe, der var gledet halvt af ham, med sin ubørstede paryk netop således, som den tilfældigvis var kommet til at sidde på hans hoved igen, efter at han havde taget den af, og med sine hænder i lommen og sine øjne vendte op mod loftet. Noget særlig ligegyldigt i hans holdning gav ham ikke alene et usømmeligt udseende, men formindskede tillige i den grad den stærke lighed, han havde med fangen (hvilket hans forbigående ivrighed havde forøget, da de blev sammenlignet), at mange af tilskuerne, der nu lagde mærke til ham, mumlede, at de næppe havde troet, at de to lignede hinanden så meget. Cruncher ytrede det samme til sin nærmeste nabo og tilføjede: "Jeg tør holde en halv guinea på, at han aldrig får noget prokuratorarbejde. Ser han ud til at være af dem, der får det?"

Og dog opfangede Carton flere af optrinnets enkeltheder, end det lod til; for da miss Manettes hoved nu sank ned på hendes faders bryst, var han den første, der så det og sagde højt: "Tag Dem dog af denne unge dame, betjent! Hjælp den gamle herre med at bringe hende ud. Ser De ikke, at hun er nær ved at segne?"

Alle følte medlidenhed med hende, da hun blev ført bort, og deltagelse for hendes fader, for hvem det åbenbart havde været meget pinligt at blive mindet om sine fængselsdage. Han havde røbet en stærk bevægelse, da han blev forhørt, og det grublende eller rugende udtryk, som gjorde ham gammel, havde siden

stadig hvilet over ham ligesom en tung sky. Idet han gik ud, talte juryen efter et kort ophold gennem sin formand.

De var ikke enige og ønskede at trække sig tilbage igen. Mylord, som George Washington måske endnu lå på sinde, røbede en vis overraskelse over, at de ikke var enige, men tillod dog, at de trak sig tilbage, og gik ligeledes selv bort. Undersøgelsen havde varet hele dagen; og man begyndte nu at tænde lamperne i retssalen. Rygtet sagde allerede, at de edsvorne ville blive længe borte; tilskuerne forsvandt for at indtage forfriskninger, og fangen gik længere ind i aflukket og satte sig ned.

Lorry, der var gået ud på samme tid som den unge dame og hendes fader, kom nu ind igen og vinkede ad Jerry.

"Hvis De vil se at få Dem noget at leve af, Jerry, så kan De gerne. Men hold Dem i nærheden, så at De kan høre, når de edsvorne komme ind. Bliv ikke et øjeblik længer borte end de; for De skal bringe kendelsen til banken. De er det hurtigste bud, jeg kender, og vil være ved Temple Bar, længe førend jeg kan være der."

Jerry havde netop så megen pande, at han kunne dunke den, og han dunkede den for at erkende modtagelsen af denne meddelelse og en shilling. I samme øjeblik kom Carton til og bankede Lorry på skulderen.

"Hvorledes har den unge dame det?"

"Hun er meget ulykkelig; men hendes fader trøstede hende, og hun føler sig bedre efter at være kommet ud af salen."

"Det vil jeg sige fangen; for det går ikke an, ved De nok, at man ser en respektabel bankmand som Dem i samtale med ham."

Lorry rødmede, som om han var sig bevidst at have drøftet dette punkt med sig selv, og Carton banede sig vej uden for skranken. Vejen ud af salen gik i samme retning, og Jerry fulgte bag efter ham, lutter øjne, øren og stubbe.

"Mr. Darnay!"

Fangen trådte øjeblikkelig frem.

"De længes naturligvis efter at høre noget om vidnet, miss Manette. Hun vil snart være helt rask. Hun er nu meget bedre."

"Det gør mig inderlig ondt, at jeg er skyld i hendes sindsbevægelse. Vil De sige det til hende fra mig og bringe hende min varmeste tak?"

"Ja, jeg vil."

Cartons væsen var så ligegyldigt, at det næsten blev uforskammet. Han stod halvt bortvendt fra fangen og støttede sig med sin albue på skranken.

"Mange tak!"

"Hvad venter De Dem, mr. Darnay?" sagde Carton.

"Det værste."

"Det er det klogeste og det rimeligste. Men jeg anser det dog for et gunstigt varsel for Dem, at juryen har trukket sig tilbage."

Da det ikke var tilladt at tøve på vejen ud fra salen, hørte Jerry ikke mere, men forlod dem – der lignede hinanden så meget i træk og så lidt i væsen – mens de stod side om side og begge blev afspejlet i spejlet oven over dem.

Halvanden time hinkede langsomt bort i gangene, der var propfulde af tyve og skælme, og det uagtet tidens gang blev påskyndet af ale og lammekødspostejer.

Det hæse bud, der, efter at have nydt disse forfriskninger, havde fået et umageligt sæde på en bæk, var faldet i et blund

og sov, indtil en lydelig mumlen og en hurtig strømning af mennesker op ad den trappe, der førte til retssalen, rev ham med sig.

"Jerry, Jerry!" råbte Lorry allerede ved døren, da han nåede den.

"Her, sir! Man må slås for at komme tilbage igen. Her er jeg!"
Lorry rakte ham et papir. "Skynd Dem! Har De det?"

"Ja, sir."

På papiret stod ordet: "*Frifundet*".

"Havde De sendt den gamle besked: 'Kaldt til live igen',"
mumlede Jerry, idet han vendte sig om, "havde jeg denne gang vidst, hvad De mente."

Han fik ikke tid til at sige eller så meget som tænke noget som helst andet; for mængden strømmede ud med en voldsomhed, som nær havde revet ham over ende, og en lydelig summen for ud på gaden, som om de skuffede spyfluer spredte sig for at opsøge et andet ådsel.

4. Lykønskende

Mens den sidste bundfældning af den menneskesuppe, som hele dagen havde stået og kogt i retten, sivede ud af de halvt oplyste gange, stod doktor Manette, hans datter Lucie Manette, defensor og den anklagedes advokat, samt Lorry omkring den netop løsladte Charles Darnay og ønskede ham til lykke med, at han havde undgået døden.

Endog i en langt klarere belysning ville det have været vanskeligt i doktor Manette med det opvakte ansigt og den ranke holdning at genkende skomageren fra kvistkammeret i Paris. Og dog kunne ingen have set to gange på ham uden at se endnu en gang på ham, selv om lejligheden til iagttagelse ikke havde udstrakt sig til det sørgmodige tonefald i hans dæmpede, alvorlige røst og den åndsfraværelse, der stødvis kastede skygge på ham uden nogen tilsyneladende grund. Ligesom en ydre årsag, en hentydning til hans langvarige kvide stedse – ligesom under forhøret – kaldte denne tilstand op fra hans sjæls dybder, således lå det også i dens natur at opstå af sig selv og overdække ham med en skumring, der var lige så uforklarlig for dem, der ikke kendte hans historie, som om de havde set en sommersol kaste skyggen af den virkelige Bastille over ham, mens den selv var trehundrede mile borte.

Kun hans datter formåede at mane denne sorte grublen bort fra hans ånd. Hun var den gyldne tråd, der knyttede ham til en tid, der lå bag hans elendighed, og til en nutid foran denne, og klangen af hendes stemme, lyset fra hendes åsyn, berøringen af hendes hånd udøvede næsten altid en kraftig og velgørende

indflydelse på ham, om end ikke altid; for hun kunne mindes nogle lejligheder, ved hvilke denne evne havde svigtet hende; men de var få og ubetydelige, og hun troede, de var overstået.

Darnay havde kysset hendes hånd varmt og taknemmeligt og vendt sig om mod Stryver, som han hjerteligt takkede. Stryver, der var en mand på lidt over tredive år, men så tyve år ældre ud, firskåren, højtstående, rødmosset, ligefrem og fri for enhver fin følelses tvang, havde en egen måde, hvorpå han puffede sig ind i selskaber og samtaler, og som var et godt varsel om, at han ville puffe sig frem i livet.

Han havde endnu sin paryk og kappe på og sagde, idet han stillede sig så tæt op til sin tidligere klient, at han klemte den uskyldige Lorry helt ud af klyngen: "Det glæder mig at have hjulpet Dem fri med ære, mr. Darnay. Det var en skændig forfølgelse; men derfor var det dog ikke mindre rimeligt, at den ville lykkes."

"De har gjort mig til Deres skyldner for hele mit liv – i dobbelt betydning," sagde hans tidligere klient og tog hans hånd.

"Jeg gør mit bedste for Dem, mr. Darnay, og mit bedste er lige så godt som enhver andens, tænker jeg!"

Da det åbenbart påhvilede en eller anden at sige: "Langt bedre," sagde Lorry det, måske ikke så ganske uegennyttigt, men i den egennyttige hensigt at klemme sig tilbage igen.

"Mener De?" sagde Stryver. "Nå ja, De har været til stede hele dagen og bør vide det. Desuden er De jo forretningsmand."

"Og som sådan," sagde Lorry, som den lovkyndige advokat nu havde puffet ind i klyngen igen, ligesom han tidligere havde puffet ham ud af den, "som sådan vil jeg opfordre doktor

Manette til at afbryde denne samtale og sende os alle hjem. Miss Lucie befinder sig ikke vel, mr. Darnay har haft en skrækkelig dag, og vi er alle udmattede."

"Tal for Dem selv, mr. Lorry," sagde Stryver; "jeg har endnu en nats arbejde for mig. Tal for Dem selv."

"Jeg taler for mig selv," svarede Lorry, "og for mr. Darnay og for miss Lucie, og – miss Lucie, tror De ikke, at jeg kan tale for os alle?" Han stillede hende dette spørgsmål med en særegen betoning og et blik på hendes fader.

Dennes ansigt var ligesom stivnet under en højst mærkelig betragtning af Darnay, en spændt betragtning, der havde antaget præg af mishag og mistro, ja endog af frygt. Mens dette stod malet i hans åsyn, var hans tanker vandret bort.

"Fader," sagde Lucie og lagde sin hånd sagte på hans.

Han rystede langsomt skyggen af sig og vendte sig om mod hende.

"Skulle vi gå hjem, fader?"

Med et dybt åndedræt svarede han: "Ja."

Den frifundne fanges venner var gået hver til sit i den mening – som han selv havde fremkaldt – at han ikke ville blive løsladt den aften. Lysene var næsten alle slukket i gangene, jernportene skulle lukkes med knirken og raslen, og det uhyggelige sted stod øde, indtil den næste dags interesse for galge, gabestok, kag og brændemærke atter befolkede det. Mellem sin fader og Darnay kom Lucie Manette ud i fri luft. En droske blev råbt an, og fader og datter kørte bort i den.

Stryver havde forladt dem i en af gangene for at puffe sig frem til påklædningsværelset. En anden person, som ikke havde forenet sig med klyngen, men lænet sig op til muren, hvor dens

skygge var mørkest, var gået stille ud efter de andre og havde set til, indtil drosken var kørt. Han gik nu hen, hvor Lorry og Darnay stod på fortovet.

"Ja så, mr. Lorry, nu kunne altså forretningsmænd tale med mr. Darnay?"

Ingen havde lagt mærke til Cartons del i dagens forhandlinger; ingen havde vidst af den. Han havde taget sin kappe af, hvilket ikke forbedrede hans udseende.

"Hvis De vidste, hvilken strid der foregår i forretningssjælen, når den er delt mellem godmodige drifter og forretningsskin, ville det more Dem, mr. Lorry."

Lorry rødmede og sagde med varme: "De har før berørt dette, sir. Vi forretningsmennesker, som tjener et firma, er ikke vore egne herrer. Vi må tænke mere på firmaet end på os selv."

"Jeg ved det, jeg ved det," sagde Carton henkastende.

"Bliv ikke vred, mr. Lorry. De er sikkert lige så god som enhver anden, ja sikkert bedre."

"Og jeg ved sandelig ikke," vedblev Lorry uden at ænse ham, "hvad De har med den sag at gøre. Hvis De vil undskylde, at jeg, der er så meget ældre end De, taler således; jeg ved virkelig ikke, hvad det vedkommer Deres forretninger."

"Forretninger! Herre Gud, jeg har jo ingen," sagde Carton.

"Det er skade, at De ingen har."

"Det mener jeg med."

"Hvis De havde nogle," vedblev Lorry, "ville De måske tage Dem af dem."

"Gud velsigne Dem, nej! – det ville jeg ikke."

"Nå ja," udbrød Lorry, ganske ophidset af hans kulde, "forretninger er en meget god ting og en meget agtværdig ting."

Og om forretninger også medfører tvang og tavshed og vanskelighed, så ved mr. Darnay dog som en ung, ædelttænkende mand at undskylde denne omstændighed. God nat, mr. Darnay; Gud velsigne Dem! Jeg håber, at De i dag er blevet bevaret til et lykkeligt og glædeligt liv. – Hejda der med portechaisen!"

Måske lidt fortørnet på sig selv såvel som på sagføreren, skyndte Lorry sig ind i portechaisen og lod sig bære til Tellsons. Carton, der lugtede af portvin og ikke syntes at være helt ædru, lo og vendte sig til mr. Darnay:

"Det er et sælsomt tilfælde, der fører Dem og mig sammen. Det må være underligt for Dem i aften at stå alene her med Deres spejlbillede."

"Det er mig endnu ikke rigtig klart," svarede Charles Darnay, "at jeg atter hører til denne verden."

"Det undrer mig ikke, da det ikke er så længe siden, at De var temmelig langt henne ad vejen til den anden. Men Deres stemme er så mat."

"Jeg begynder også at tro, at jeg er en afmagt nær".

"Men for pokker, så få noget at spise! Jeg spiste selv til middag, mens De dumrianer radslog om, til hvilken verden De skulle høre – til denne eller den anden. Lad mig vise Dem det nærmeste beværtningssted, hvor man spiser godt."

Han tog ham under armen og førte ham til Fleet Street og derfra gennem en dækket gang til et beværtningssted. Her blev de vist ind i et lille værelse, hvor Charles Darnay snart kom til kræfter igen ved et godt, simpelt måltid og god vin, mens Carton med sit mere end halvt uforskammede væsen sad lige

over for ham ved det samme bord med sin særskilte flaske portvin.

"Mærker De nu, at De atter hører til denne verden, mr. Darnay?"

"Jeg er skrækkelig forvirret med hensyn til tid og sted, men er dog kommet mig så meget, at jeg kan mærke det."

"Det må være en umådelig tilfredsstillelse!"

Han sagde det i en bitter tone og fyldte på ny sit store glas.

"Jeg selv har intet højere ønske, end at jeg må glemme, at jeg hører til den. Den indeholder intet godt for mig – undtagen vin som denne – eller jeg for den, så vi ligner altså ikke hinanden synderligt i denne henseende, ja jeg begynder endog at tro, at De og jeg ikke ligner hinanden synderligt i noget."

Charles Darnay, der var medtaget af dagens sindsbevægelse og følte, at det var ligesom en drøm, at han sad her med sin plumpe dobbeltgænger, var i forlegenhed for et svar og svarede derfor slet ikke.

"Nå, De er jo færdig med at spise," sagde Carton straks efter, "hvorfor kommer De så ikke med en skål, mr. Darnay; hvorfor udbringer De ikke den skål, De bør udbringe?"

"Hvilken skål?"

"Ih den, De har på tungen. Den bør være der, den må være der, jeg tør bande på, at den er der."

"Miss Manette?"

"Miss Manette!"

Carton så den anden lige ind i ansigtet, mens han drak skålen og kastede derpå sit glas over skulderen mod væggen, hvor det knustes; derefter ringede han og forlangte et andet.

"Det er en smuk ung dame at hjælpe ind i en karet i mørke, mr. Darnay!" sagde han, idet han fyldte sit ny bæger.

En ubetydelig panderynken og et kort "ja" var svaret.

"Det er en smuk ung dame at blive ynket og begrædt af! Hvorledes bliver man til mode derved? Er det umagen værd at risikere en kriminalproces for at blive genstand for en sådan deltagelse, mr. Darnay?"

Darnay svarede ikke.

"Hun blev umådelig glad over Deres hilsen, da jeg bragte den. Hun røbede ikke, at hun blev glad; men jeg tror, hun blev det."

Denne hentydning mindede Darnay om, at denne ubehagelige selskabsbroder uopfordret havde hjulpet ham i dagens knibe, hvorfor han drejede samtalen hen på dette punkt og takkede ham.

"Jeg gør ikke krav på tak og lige så lidt på nogen fortjeneste," lød det kolde svar. "For det første var det ikke forbundet med nogen ulejlighed, og dernæst ved jeg ikke, hvorfor jeg gjorde det. Må jeg stille Dem et spørgsmål, mr. Darnay?"

"Med fornøjelse; det er kun en ringe gengæld for Deres gode hjælp."

"Tror De, at jeg holder særlig af Dem?"

"Det spørgsmål," svarede den anden forlegen, "må jeg indrømme, at jeg ikke selv har gjort mig."

"Så gør det nu."

"De har båret Dem ad, som om De holdt af mig, men jeg tror dog ikke, at det er tilfældet."

"Jeg tror det ikke heller," sagde Carton. "Jeg begynder at få meget gode tanker om Deres forstand."

"Ikke des mindre," vedblev Darnay, idet han rejste sig for at ringe, "håber jeg, at der ikke er noget deri, som kan hindre mig i at forlange regningen og os i at skilles uden uvilje på nogen af siderne."

Da Carton svarede: "Ikke det mindste!" ringede Darnay. "Forlanger De den hele regning?" spurgte Carton og tilføjede på hans bekræftende svar: "Så lad mig få en halv flaske til af den samme vin og kald på mig klokken ti."

Da regningen var betalt, rejste Darnay sig og sagde godnat. Uden at gøre det samme, rejste også Carton sig med noget truende eller udfordrende i sit væsen og sagde: "Endnu et ord, mr. Darnay; tror De, at jeg er fuld?"

"Jeg tror, at De har drukket, mr. Carton."

"Tror? De ved, at jeg har drukket."

"Siden jeg skal sige det, så ved jeg det."

"Så skal De også vide hvorfor. Jeg er en misfornøjet træl, sir. Jeg bryder mig ikke om noget menneske på jorden, og intet menneske på jorden bryder sig om mig."

"Det er meget beklageligt. De kunne måske have anvendt Deres talenter bedre."

"Måske, mr. Darnay, og måske ikke. Men De skal ikke være indbildsk af Deres ædruelige ansigt. De ved ikke, hvad der kan ske med det. God nat."

Da dette sælsomme væsen var blevet ene, tog han et lys, gik hen til et spejl, der hang på væggen, og betragtede sig omhyggeligt i det.

"Holder du særlig af dette menneske?" mumlede han til sit billede. "Hvorfor skulle du holde særlig af et menneske, der ligner dig? Der er intet ved dig at holde af; det ved du. Åh, gid

pokker havde dig! Hvilken forandring har du ikke frembragt hos dig selv! En god grund til at holde af et menneske, at han viser dig, hvad du har forspildt, og hvad du kunne have været! Havde du været i hans sted, ville du så være blevet set på af disse blå øjne, således som han blev, og beklaget af dette bedrøvede ansigt, således som han? Ud med det og sig det med tydelige ord! Du hader den karl!"

Han søgte trøst i sin flaske vin, tømte den på nogle få minutter og faldt i søvn på sine arme, mens hans hår udbredte sig på bordet, og en lang høvlspån i lyset fik dette til at dryppe ned på ham.

5. Sjakalen

Den gang drak man, og de fleste drak meget. Så overordentlig stor er den bedring, som tiden har bevirket i sådanne vaner, at et mådeholdent overslag over, hvor megen vin og punch en mand kunne tage til sig i løbet af aftenen uden mindste skade for sit gode navn og rygte som en fuldendt gentleman, i vore dage ville blive anset for en latterlig overdrivelse.

Lovkyndighedens lærde fag stod ikke tilbage for noget andet lærd fag i bakkanalske tilbøjeligheder, og heller ikke stod Stryver, der allerede puffede sig rask frem til en stor og indbringende praksis, mere tilbage for sine kolleger i denne henseende end i nogen af de mere tørre dele af det juridiske væddeløb.

Skønt Stryver var afholdt i Old Bailey og ligeså ved retssessionerne, var han begyndt forsigtigt at hugge de nederste trin bort på den stige, ad hvilken han steg op. Sessionerne og Old Bailey måtte nu udtrykkelig kalde deres yndling til deres længselsfulde favn, og man kunne hver dag se hans blomstrende åsyn titte frem i paryk-bedet – ligesom en stor solsikke, der farer op mod solen mellem en frodig skare strålende fæller – når han puffede sig frem hen imod lordoverdommerens ansigt i Kings Bench-retten.

Det var tidligere blevet bemærket ved skranken, at skønt Stryver var tungerap, hensynsløs, rask og dristig, ejede han dog ikke den evne at kunne uddrage hovedsummen af en bunke dokumenter, der er et af sagførerens mest indlysende og nødvendige talenter. Men i så henseende havde han mærkbart

bedret sig. Jo flere sager han fik, des dygtigere syntes han at blive til at trænge ind i deres marv og kerne, og hvor langt ud på natten han end sad og svirede med Sydney Carton, kunne han dog altid sin lektie udenad på fingrene om morgenen.

Sydney Carton, det dovneste og mindst lovende af mennesker, var Stryvers uadskillige forbundsfælle. Et orlogsskib kunne have sejlet i det, de to drak sammen mellem januar-terminen og mikkelsdag. Stryver førte aldrig nogen sag, uden at Carton var til stede med hænderne i lommen og stirrende på loftet i retssalen; de drog rundt i den samme tingkreds og fortsatte endog der deres svirelag til langt ud på natten, og ifølge rygten havde man set Carton ved højlys dag liste sig ravende hjem til sit logi, ligesom en udsvævende kat. Omsider begyndte det at hedde sig blandt dem, der brød sig om denne sag, at skønt Sydney Carton aldrig ville blive nogen løve, var han dog en udmærket sjakal, i hvilken beskedne egenskab han fulgte og tjente Stryver.

"Klokken er ti, sir," sagde den opvarter, som han havde pålagt at kalde på ham.

"Hvad er der på færde?"

"Klokken er ti, sir."

"Hvad mener De? Er det aften?"

"Ja, sir. Deres velbårenhed befalede mig at kalde på Dem."

"Nå, nu husker jeg det. Meget vel, meget vel."

Efter nogle få dorske forsøg på at falde i søvn igen, som opvarteren snedigt kæmpede imod ved i fem minutter uafsladeligt at røre op i ilden, rejste han sig, satte sin hat på og gik. Han drejede ind i Temple og gik så, efter at have muntret

sig ved at vandre to gange op og ned ad fortovene, ind i Stryvers lejlighed.

Stryvers skriver, som aldrig var til stede ved disse forhandlinger, var gået hjem, og principalen åbnede selv døren. Han havde tøfler og slåbrok på, og hans hals var blottet for større mageligheds skyld. Tillige havde han det noget vilde, spændte og fortørrede udtryk ved øjnene, som findes hos alle lystige brødre af hans klasse fra Jeffries' portræt og nedefter og, trods alle kunstens forklædninger, kan spores i portrætterne fra enhver drikkende tidsalder.

"De kommer lidt sildigt, Hukommelse," sagde Stryver.

"Omtrent ved den sædvanlige tid; måske et kvarter sildigere."

De gik ind i et støvet værelse, der var fuldt af bøger og papirer, og hvor der brændte en blussende ild. En kedel dampede på kaminpladen, og midt iblandt papirbunkerne skinnede et bord med en mængde vin, cognac, rom, sukker og citroner.

"De har fået Deres flaske, Sydney, kan jeg mærke."

"To, tror jeg. Jeg spiste med klienten fra i dag eller så ham spise – hvilket er et og det samme."

"Det var en ypperlig manøvre, De brugte ved identitetsbeviset, Sydney. Hvorledes kom De til den? hvornår faldt den Dem ind?"

"Jeg fandt, at han var en ganske smuk karl, og at jeg kunne have set lige sådan ud, hvis jeg havde haft lykken med mig."

Stryver lo, så hans trinde mave rystede. "De og lykken, Sydney! Til arbejde, til arbejde!"

Tvært nok knappede sjakalen sin kjole op, gik ind i et værelse ved siden af og kom tilbage med en stor kande med koldt vand,

et fad og et par håndklæder. Efter at have dyppet dem i vandet og vredet dem af, lagde han dem sammen på sit hoved på en måde, der var hæslig at se på, satte sig ved bordet og sagde: "Nu er jeg færdig."

"Der er ikke meget at brygge sammen i aften, Hukommelse," sagde Stryver oprømt, idet han så på sine papirer.

"Hvor meget?"

"Kun to sager."

"Giv mig den værste først."

"Der er den, Sydney. Fyr væk!"

Løven lagde sig derefter på ryggen på en sofa på den ene side af skænkebordet, hvorimod sjakalen satte sig ved sit eget, med papirer bestrøede bord på den anden side, med flaskerne og glassene nær ved hånden. Begge tyede uforbeholdent til skænkebordet, men hver på sin særegne måde, idet løven for det meste blev liggende med hænderne inden for bukselinningen, så på ilden eller stundom kiggede i et mindre vigtigt dokument, mens derimod sjakalen med rynkede bryn og spændt ansigt fordybede sig således i sit arbejde, at hans øjne ikke engang fulgte den hånd, som han rakte ud efter sit glas og som ofte famlede et par minutter, førend den fandt glasset og førte det til hans læber. Nogle gange blev emnet så indviklet, at sjakalen fandt det nødvendigt at rejse sig og på ny væde sine håndklæder, og fra disse valfarter til vandkanden og fadet vendte han tilbage med et så pudsig hovedtøj, at det ikke kan beskrives, og det blev endnu latterligere ved hans ivrige alvor.

Omsider havde sjakalen samlet et solidt måltid til løven og skred nu til at byde den det. Løven nød det med omhu og forsigtighed, gjorde sit udvalg og sine bemærkninger, og

sjakalen hjalp den med begge dele. Da måltidet var fortæret, stak løven atter hænderne inden for bukselinningen og lagde sig ned for at tænke, hvorpå sjakalen styrkede sig med et bæger for sin egen mund og et frisk omslag på sit hoved og gav sig til at samle endnu et måltid, der fortæredes af løven på samme måde og ikke var til ende, førend klokken slog tre om morgenen.

"Siden vi nu er færdige, Sydney, så skænk os et stort glas punch," sagde Stryver.

Sjakalen tog håndklæderne af sit hoved, som atter var begyndt at dampe, rystede sig, gabede, gøs og adlød.

"De var meget flink, Sydney, i sagen med disse kronvidner i dag. Alle spørgsmålene ramte."

"Er jeg måske ikke altid flink?"

"Det siger jeg jo ikke. Men hvad er det, der har gjort Dem kruset i parykken? Hæld noget punch på den og glat den igen."

Med en undskyldende grynten adlød sjakalen.

"Den gamle Sydney Carton fra den gamle skole i Shrewsbury," sagde Stryver og nikkede, mens han beskuede ham i fortid og nutid, "den gamle Vippe-Sydney. Oppe i det ene og nede i det næste minut; snart oprømt og snart modfalden!"

"Ak ja," svarede den anden med et suk; "den samme Sydney med den samme lykke. Allerede den gang skrev jeg stile for andre drenge, men sjældent mine egne."

"Hvorfor ikke?"

"Gud må vide det. Det lå vel i min natur."

Med hænderne i lommen og benene udstrakte foran sig sad han og så på ilden.

"Carton," sagde hans ven og flyttede sig tæt hen til ham med en udfordrende mine, som om kaminristen var den esse, hvori udholdende anstrengelse blev smedet, og det eneste rigtige, der var at gøre for den gamle Sydney Carton fra den gamle skole i Shrewsbury, var at puffe ham ind i den. "De har og har altid haft en dårlig natur. De mander Dem ikke op til kraft og bestemthed. Se på mig."

"Men du gode Gud," svarede Sydney med en mere munter og godmodig latter. "De vil dog vel aldrig begynde at moralisere?"

"Hvorledes har jeg udrettet, hvad jeg har udrettet?" sagde Stryver. "Hvorledes udretter jeg, hvad jeg udretter?"

"Til dels ved at betale mig for at hjælpe Dem, antager jeg. Men det lønner sig ikke for Dem at holde taler til mig eller luften om det; hvad De vil gøre, det gør de. De har altid været i den forreste række, og jeg altid i den bageste."

"Men jeg skulle dog først ind i den forreste række; for født i den blev jeg da ikke, vel?"

"Jeg var ikke til stede ved ceremonien, men efter min mening blev De det," sagde Carton. Herover lo han igen, og de lo begge.

"Før Shrewsbury og i Shrewsbury og ligeledes efter Shrewsbury," vedblev Carton, "er De dumpet ind i Deres række og jeg ind i min. Selv da vi studerede sammen i "Quartier Latin" og lærte fransk sprog, fransk ret og andre franske krummer, som vi ikke havde synderlig godt af, var De altid etsteds og jeg altid – intetsteds."

"Og hvis skyld var det?"

"Jeg er min sæl ikke vis på, om det ikke var Deres. De drev og rev og trykkede og pressede altid så rastløst fremad, at jeg ikke så nogen udvej til at friste livet end ved at ruste og hvile. Men

det er så nedslående at tale om ens fortid, når dagen er ved at gry. Drej mig om i en anden retning, førend jeg går."

"Nå ja! Tøm et glas med mig til ære for det smukke vidne," sagde Stryver, og rakte sit glas i vejret. "Er De nu drejet i en opmuntrende retning?"

Åbenbart ikke; for han blev atter forstemt.

"Smukke vidner," mumlede han og så ned i sit glas. "Jeg har fået nok af vidner i dag og i aften. Hvem er det smukke vidne, De mener?"

"Den maleriske doktors datter, miss Manette,"

"*Hun* smuk?"

"Er hun ikke?"

"Nej."

"Men Guds død, menneske, hun blev jo beundret af den hele ret!"

"Jeg giver den hele rets beundring døden og Djævelen! Hvem har gjort Old Bailey til skønhedsdommer? Hun er jo kun en guldløkket dukke!"

"Ved De, Sydney," sagde Stryver, idet han så på ham med sine skarpe øjne og langsomt strøg sig med hånden over det rødmossede ansigt, "ved De, at det forekom mig, som om De følte interesse for den guldløkkede dukke og hurtigt så, hvad der fejlede hende?"

"Hurtigt så, hvad der fejlede hende? Når en ung pige, dukke eller ikke dukke, dåner et par skridt fra næsen af en, kan han se det uden kikkert. Jeg vil tømme et glas med Dem, men benægte skønheden. Og nu vil jeg ikke have mere at drikke, men gå i seng."

Da hans vært fulgte ham ud på trappegangen med et lys, tittede dagen koldt ind ad de smudsige vinduer, og da han kom ud af huset, var luften kold og uhyggelig, den matte himmel overtrukken, floden mørk og alle omgivelser som en livløs ørken. Og kranse af støv blev hvirvlet rundt af morgenblæsten, som om ørkenens sand havde rejst sig langt borte, og de første stænk af det på dets vandring havde begyndt at tildække staden.

Begavet med store kræfter og på alle kanter omgivet af en ørken, blev denne mand stående på sin vandring over en mennesketom terrasse og så et øjeblik i denne ørken en luftspejling af hæderlig ærgerrighed, selvforfølgelse og udholdenhed. I den skønne stad, som viste sig i dette syn, var der luftige gallerier, hvorfra kærlighedsguder og gratier skuede ned på ham, haver, i hvilke livets frugter hang og modnedes og håbets vande tindrede i hans øjne. Et øjeblik, og alt var forsvundet. Efter at være klatret op til et kammer højt oppe i en brønd af huse, kastede han sig i sine klæder på en uredt seng, hvis hovedpude blev vædet af frugtesløse tårer.

Bedrøvelig; bedrøvelig stod solen op, men ikke over noget bedrøveligere skue end denne mand, der, trods sine gode evner og sit gode hjerte, ikke var i stand til at gøre den rette brug af dem, ikke var i stand til at hjælpe sig selv og fremme sin egen lykke og, skønt han var sig den meldug bevidst, der havde sat sig på ham, uden modstand lod den fortære ham.

6. Hundrede af mennesker

Doktor Manettes stille bolig lå på et stille gadehjørne ikke langt fra Soho Square. En smuk søndag eftermiddag, da fire måneders vover var rullet hen over højforræderisagen og med hensyn til almenhedens interesse og hukommelse havde ført den langt ud til søs, vandrede Lorry gennem de sollyse gader fra Clerkenwell, hvor han boede, for at spise til middag hos doktoren. Efter flere tilbagefald af forretnings-åndsfraværelse var han blevet doktorens ven, og det stille gadehjørne var den lyse del af hans liv.

Denne smukke søndag vandrede han tidligt om eftermiddagen til Soho af tre vanegrunde. For det første, fordi han, når vejret var godt om søndagen, ofte gik ud at spadserere med doktoren og Lucie før måltidet; for det andet, fordi han, når vejret ikke var godt om søndagen, plejede at opholde sig hos dem som husven, passiare, læse, se ud ad vinduet og i det hele taget få dagen til at gå, og for det tredje, fordi han havde sine små, underfundige tvivl at løse og vidste, at indretningen af doktorens husvæsen betegnede denne tid som den, på hvilken det var rimeligst, at han kunne få dem løst.

En smukkere krog end den, hvor doktoren boede, var ikke at finde i London. Der var ingen gennemgang igennem den, og fra vinduet i forsiden af doktorens bolig havde man et venligt gadeprospekt med et hyggeligt præg af ro. Den gang var der kun få bygninger nord for Oxford Road, og på de nu forsvundne marker trivedes store træer, voksede vilde blomster og blomstrede hvidtornen. Som en følge heraf kredsede landluften

med kraftig frihed i stedet for at hensygne i sognet som et husvildt fattiglem, og ikke langt derfra var der mangel en god, mod syd liggende mur, på hvilken fersknerne modnedes, når deres tid kom.

Om eftermiddagen skinnede sommerlyset strålende på hjørnet, men når der var hedt i gaderne, lå hjørnet i skygge, skønt ikke så langt inde i skyggen, at man ikke kunne se over denne ud i et hav af lys. Det var en kølig plet, sindig, men livlig, et vidunderligt sted, hvad ekko angik, og en sand havn i sammenligning med de brusende gader.

På en sådan ankergrund burde der være et fredeligt skib, og det var der. Doktoren beboede to stokværk af et stort, stille hus, hvor man fortæller, at der blev drevet forskellige håndteringer, skønt de ikke lod sig spore synderligt om dagen og alle sammen skyede huset om natten. I en bagbygning, til hvilken vejen gik over en gårdsplads, hvor et ahorntræ raslede med sine grønne blade, blev der efter sigende forfærdiget kirkeorgler, drevet i sølv og ligeledes slået bogguld af en gådefuld kæmpe, som havde en forgyldt arm, der struttede ud fra væggen i stuen til gaden, som om han selv tidligere var blevet slået og truede enhver gæst med en lignende forvandling. Man hørte eller så kun meget lidt til disse håndteringer eller til en ensom logerende, der efter rygtet boede ovenpå, eller til en ubekendt possementmager, der sagdes at have sit kontor nedenunder. Undertiden kunne en enkelt arbejder, når han havde trukket sin trøje på, gå igennem forstuen, eller en fremmed kigge derind, eller en fjern klingren eller en banken af den forgyldte kæmpe lade sig høre over gårdspladsen. Disse var imidlertid de eneste undtagelser, der behøvedes til bevis for den almindeligt

gældende regel, at spurvene i ahorntræet bag ved huset og ekkoet på hjørnet foran det ganske rådede sig selv fra søndag morgen til lørdag aften.

Doktor Manette modtog her de patienter, som hans tidligere anseelse og dens genoplivelse ved de omløbende rygter om hans historie skaffede ham, ligesom også hans videnskabelige indsigter og hans omhyggelighed og dygtighed ved ledelsen af sindrige forsøg på anden måde bragte ham i ganske godt ry, så at han tjente, hvad han behøvede.

Alt dette vidste Lorry nu så meget godt, da han den smukke søndag eftermiddag ringede på gadedørsklokken i det stille hjørnehus.

"Er doktor Manette hjemme?"

Ventedes hjem.

"Er miss Lucie hjemme?"

Ventedes hjem.

"Er miss Pross hjemme?"

Muligvis hjemme, men aldeles umuligt for stuepigen at foregribe miss Pross' beslutning om at ville indrømme eller nægte det.

"Da jeg selv er hjemme," sagde Lorry, "vil jeg gå ovenpå."

Skønt doktorens datter ikke havde kendt noget til sit fødeland, syntes hun dog med fødslen at have fået den gave af det at kunne udrette meget med ringe midler, hvilket er en af dets nyttigste og behageligste ejendommeligheder. Hvor simpelt bohavet end var, blev det dog fremhævet ved så mange små finesser, at det gjorde et tiltalende indtryk, skønt det ingen anden værdi havde end den, dets smagfuldhed gav det. Anbringelsen af enhver ting i værelserne fra det mindste til det

største, farvernes ordning, den elegante afveksling og modsætning som smagfuldhed, fine hænder, klare øjne og sund sans havde tilvejebragt – alle disse ting var i og for sig så behagelige og betegnende for deres ophav, at selve stolene og bordene syntes at spørge Lorry, der stod og så sig om, om det hele havde hans bifald, og de gjorde det med noget af det specielle præg, som han nu kendte så godt.

Der var tre værelser i hvert stokværk, og da de døre, hvorved de stod i forbindelse med hinanden, stod åbne, for at luften frit kunne gennemstrømme dem, gik Lorry, idet han smilende lagde mærke til den smagfulde lighed, som han opdagede rundt omkring sig, fra det ene til det andet. Det første var det bedste værelse, og i dette var Lucies fugle, blomster, bøger, pult, sybord og kasse med vandfarver; det andet var doktorens konsultationsværelse og brugtes tillige til spisestue; det tredje, der idelig plettedes af skyggen af det raslende løv på ahorntræet ude i gården, var doktorens sovekammer, og i dette stod i en krog den nu ubenyttede skomagerstol og bakken med værktøjet, således som de havde stået på femte sal i det stygge hus ved vinudsalget i Paris.

"Det er dog underligt," sagde Lorry, "at han beholder dette minde om sine lidelser i sin nærhed."

"Hvorfor finder De det så underligt?" lød det pludselige spørgsmål, som bragte ham til at studse.

Det udgik fra miss Pross, det samme vilde, røde fruentimmer med den kraftige hånd, hvis bekendtskab han først havde gjort i hotellet "Royal George" i Dover og siden fornyet.

"Jeg troede –" begyndte Lorry.

"Snak! De troede!" sagde miss Pross, og Lorry tav.

"Hvorledes har De det?" spurgte damen derpå skarpt og dog ligesom for at tilkendegive, at hun ikke bar nag til ham.

"Mange tak, ret godt," svarede Lorry blidt; "hvorledes har De det?"

"Åh, ikke så overdrevent godt."

"Så?"

"Ja," sagde miss Pross. "Jeg går så meget igennem for min mariehønes skyld?"

"Så?"

"Sig dog for Guds skyld noget andet end det evige "så," hvis De ikke vil ærgre livet af mig," sagde miss Pross, hvis særkende (i modsætning til hendes vækst) var korthed.

"Er det muligt?" sagde Lorry til en forandring.

"*Er det muligt* er slemt nok, men dog altid bedre," sagde miss Pross; "ja, jeg går meget igennem."

"Tør jeg spørge om grunden?"

"Jeg kan ikke lide, at mennesker, som slet ikke er mariehønen værdige, kommer her i snesevis for at se på hende."

"Kommer snese her i dette øjemed?"

"Hundreder," sagde miss Pross.

Det var en ejendommelighed hos denne dame (ligesom hos adskillige andre både før og efter hendes tid), at hun altid forstærkede sit første udsagn, når det droges i tvivl.

"Det var meget!" sagde Lorry som den sikreste bemærkning, han kunne tænke sig.

"Jeg har levet hos det søde barn – eller, rettere sagt, det søde barn har levet hos mig og betalt mig derfor, hvad hun visselig aldrig skulle have gjort, det kan De gøre Deres ed på, dersom

jeg havde haft råd til at huse og koste mig selv eller hende for intet – siden hun var ti år gammel. Og det er sandelig meget hårdt," sagde miss Pross.

Da Lorry ikke rigtig fattede, hvad det var, der var så hårdt, rystede han på hovedet, idet han benyttede denne vigtige bestanddel af sig selv som en slags fekappe, der kunne passe, til hvad det skulle være.

"Alle slags mennesker, som ikke i mindste måde er min kæledægge værdige, indfinder sig her stadig," sagde miss Pross. "Da De gjorde begyndelsen –"

"Gjorde *jeg* begyndelsen, miss Pross?"

"Gjorde De måske ikke? Kaldte De ikke hendes fader til live?"

"Ja, hvis det var begyndelsen –, " sagde Lorry.

"Da var det dog vel ikke enden, skulle jeg tro? Jeg siger, at da De gjorde begyndelsen, var det allerede hårdt nok; ikke fordi jeg har noget at udsætte på doktor Manette, undtagen at han ikke er en sådan datter værdig, hvilket ikke er nogen skam for ham, da man ikke kan vente, at nogen skulle være det. Men det er virkelig dobbelt og tredobbelt hårdt, at der bag efter ham skal komme flokke og skarer af mennesker (ham kunne jeg have tilgivet det) og berøve mig mariehønsens kærlighed."

Lorry vidste, at miss Pross var meget skinsyg; men han vidste også nu, at hun under sin excentriske overflade var en af disse uegennyttige skabninger – de findes kun blandt kvinder – der af en ren kærlighed binder sig som frivillige slaver til den ungdom, de selv har mistet, den skønhed, de aldrig har ejet, de fuldkommenheder, de ikke har været så heldige at opnå, de lyse forhåbninger, som aldrig har opklaret deres mørke livsbane. Han kendte nok til verden til at vide, at der ikke findes noget

bedre i den end hjertets trofaste tjeneste, og når den ydedes således og var så fri for ethvert stænk af egennytte, havde han en sådan højagtelse for den, at han ved de gengældende forholdsregler, han traf indvendig – vi træffer alle mere eller mindre sådanne foranstaltninger – satte miss Pross langt nærmere ved de lavere engle end mange både af naturen og kunsten umådelig bedre stillede damer, der havde saldoer stående hos Tellsons.

"Kun én mand har nogen sinde været eller vil nogen sinde blive mariehønen værdig," sagde miss Pross, "og det var min broder Salomon, hvis han ikke havde begået en fejltagelse i sit liv."

Her havde Lorrys undersøgelse af miss Pross' personlige historie nu godtgjort den kendsgerning, at hendes broder Salomon havde været en hjerteløs skurk, der havde røvet alt, hvad hun havde ejet, for at spekulere med det og derpå uden mindste anger forladt hende i hendes fattigdom. Hendes urokkelige tro på broderen – med fradrag af en ren ubetydelighed i anledning af den ringe fejltagelse – var en alvorlig sag for Lorry og havde vigtighed i hans gode tanker om hende.

"Da vi tilfældigvis for øjeblikket er alene og vi begge er forretningsmennesker," sagde han, da de igen var kommet ind i dagligstuen og havde sat sig nok så venskabeligt ved siden af hinanden, "vil jeg tillade mig at spørge Dem, om doktoren, når han taler med Lucie, stadig aldrig hentyder til skomagertiden."

"Nej aldrig."

"Og dog beholder han denne stol og dette værktøj i nærheden af sig!"

"Ak ja," svarede miss Pross og rystede på hovedet. "Men derfor vil jeg ikke påstå, at han ikke tænker på den."

"Tror De, at han tænker meget på den?"

"Ja, jeg gør," sagde miss Pross.

"Forestiller De Dem –" havde Lorry begyndt, da miss Pross afbrød ham.

"Forestil Dem aldrig noget."

"Jeg beder om forladelse; mener De – De går da vel så vidt, at De undertiden mener et eller andet?"

"Nu og da," sagde miss Pross.

"Mener De," vedblev Lorry med en skælmsk blinken med sit klare øje, idet dette så venligt på hende, "at doktor Manette i alle disse år har haft en selvstændig mening om årsagen til, at han er blevet sådan mishandlet, måske endog om navnet på sin fjende?"

"Jeg mener ikke andet derom, end hvad mariehønen fortæller mig."

"Og det er –?"

"At hun tror, det er således."

"Bliv nu ikke vred, fordi jeg stiller Dem alle disse spørgsmål; jeg er jo kun en kedelig forretningsmand og De en forretningskvinde."

"Og kedelig?" sagde hun selvbehageligt.

Lorry, der ønskede, at han ikke havde brugt det beskedne adjektiv, svarede: "Nej. Men til sagen. Er det ikke mærkeligt, at doktor Manette, der utvivlsomt er uskyldig i alle forbrydelser, aldrig berører det spørgsmål, jeg vil ikke sige for mig, skønt han for mange år siden stod i forretningsforhold til mig, og vi nu er fortrolige venner, men for den smukke datter, som han elsker så

højt, og som igen elsker ham så højt? Tro mig, miss Pross, det er ikke af nysgerrighed, at jeg bringer dette emne på bane, men kun af varm interesse."

"Ja, efter min bedste overbevisning, og den kan være dårlig nok, vil De sige," svarede miss Pross, formildet af tonen i hans undskyldning, "er han bange for den hele sag."

"Bange?"

"Det er tydeligt nok, skulle jeg tro, hvorfor han kan være det. Det er en skrækkelig erindring, som desuden var skyld i, at han blev borte for sig selv, og da han nu ikke ved, hvorledes han blev borte for sig selv, eller hvorledes han genfandt sig selv, er han måske ikke vis på, om han ikke atter kan blive borte for sig selv. Det alene ville være nok til at gøre tingen mindre fornøjelig, skulle jeg tro."

Det var en dybsindigere bemærkning, end Lorry havde ventet. "Det er rigtigt," sagde han, "og frygteligt at tænke sig, og dog tvivler jeg lidt om, miss Pross, at doktor Manette har godt af stadig at indeslutte dette tryk hos sig selv, og det er den tvivl og uro, som det undertiden volder mig, der er årsagen til vor nærværende, fortrolige samtale."

"Det lader sig ikke ændre," sagde miss Pross og rystede på hovedet. "Når man rører ved denne streng, forandres han altid til det værre. Det er derfor bedst at lade den urørt, ja den må lades urørt, enten man vil eller ikke. Undertiden står han op midt om natten, og vi, som har vort sovekammer oven over ham, kan da høre ham gå frem og tilbage, frem og tilbage i sit værelse, og mariehønen, som har lært at indse, at hans sjæl da går frem og tilbage i hans fordums fængsel, skynder sig ned til ham, hvorpå de vedbliver at gå frem og tilbage, frem og tilbage

med hinanden, indtil han bliver rolig. Men han siger aldrig et eneste ord til hende om den sande grund til sin uro, og hun mener, at det er bedst ikke at lade et eneste vink falde derom til ham. Stiltiende vandrer de frem og tilbage, frem og tilbage, indtil hendes kærlighed og selskab har bragt ham til sig selv."

Trods miss Pross' benægtelse af, at hun ikke havde nogen fantasi, trådte det pinlige ved stadig at blive forfulgt af én sørgelig tanke dog så tydelig frem i hendes gentagelse af ordene "frem og tilbage," at det viste, at hun havde indbildningskraft.

Hjørnet er blevet omtalt som et vidunderligt hjørne med hensyn til ekko, og det var begyndt at genlyde så stærkt af trin, at det syntes, som om kun omtalen af hin mødige vandren frem og tilbage havde sat ekkoet i gang.

"Der er De!" sagde miss Pross og rejste sig for at afbryde samtalen. "Og nu vil vi ret snart få hundreder af mennesker at se!"

Hjørnet var så mærkeligt i akustisk henseende, et sådant øre af et sted, at mens Lorry stod ved det åbne vindue og så efter faderen og datteren, hvis fodtrin han hørte, troede han, at de aldrig ville komme. for ikke alene døde ekkoet bort, som om fodtrinene var forsvundne; men der kunne tillige i deres sted høres et ekko af andre skridt, som aldrig kom, som derpå døde hen, når de syntes at være allernærmest. Imidlertid viste faderen og datteren sig dog til sidst, og miss Pross stod nede ved gadedøren for at tage imod dem.

Det var et smukt syn at se den vilde, røde og bistre miss Pross tage hatten af sin yndling, da hun var kommet ovenpå, pynte på den med enderne af sit lommetørklæde, puste støvet af den, lægge hendes kåbe sammen og glatte hendes svære hår med

den samme stolthed, hun ville have følt over sit eget, hvis hun havde været den forfængeligste og skønneste af kvinder. Og det var ligeledes et smukt syn at se hendes yndling omfavne og takke hende og gøre indsigelse imod, at hun gjorde sig så megen ulejlighed for hendes skyld. Dette vovede hun kun at sige spøgende, da miss Pross ellers ville have trukket sig meget stødt tilbage til sit værelse og givet sig til at græde. Også var det et smukt syn at se doktoren betragte dem og bebrejde miss Pross, at hun forkælede Lucie, bebrejde hende det i en tone og med blikke, der var lige så forkælende som miss Pross' egne, og ville have været det endnu mere, dersom det havde været muligt. Og endelig var det også et smukt syn at se, hvorledes Lorry med sin lille paryk frydede sig over alt dette og takkede sine pebersvende-stjerner, fordi de på hans gamle dage havde lyst ham hen til et hjem. Men der kom ingen hundreder af mennesker for at se disse syn, og Lorry ventede forgæves på opfyldelsen af miss Pross' spådom.

Det blev spisetid, men endnu ingen hundreder af mennesker. I denne lille husholdning førte miss Pross tilsyn med de lavere regioner og løste altid beundringsværdigt sin opgave. Hendes meget beskedne middagsmåltider var så godt tillavede og så pænt anrettede og pyntelige i deres halvt engelske, halvt franske sammensætning, at intet kunne være bedre. Da hendes venskab var af en rent praktisk natur, havde hun gennemstrejfet Soho og de tilgrænsende egne for at opsøge fattige franske, der ved shillinger og halve kroner lod sig friste til at åbenbare hende kulinariske hemmeligheder. Af disse Galliens beklagelsesværdige sønner og døtre havde hun lært så vidunderlige kunststykker, at den kone og pige, som udgjorde

tyendet, næsten anså hende for en troldkvinde eller Askepots gudmoder, der kunne lade hente en høne, en kanin og nogle køkkenurter og forvandle dem til, hvad hun lystede.

Om søndagen spiste miss Pross ved doktorens bord, men om hverdagen ville hun kun nyde sine måltider enten i de lavere regioner eller på sit eget værelse på anden sal – et fredlyst gemak, hvortil ingen andre end hendes mariehøne fik adgang. Denne gang opklaredes miss Pross ganske overordentlig af mariehønenes venlige ansigt og søgen efter at behage hende, og derfor blev måltidet også ganske fortræffeligt.

Det var lummert, og efter bordet foreslog Lucie, at vinen skulle bringes ned under ahorntræet, og de sætte sig der i fri luft. Da alt drejede og bevægede sig om hende, gik de ned under ahorntræet, og hun bar selv vinen ned særlig til bedste for Lorry. Hun havde for nogen tid siden indsat sig til Lorrys mundskænk, og mens de sad og talte sammen under ahorntræet, holdt hun hans glas fyldt.

Men endnu indfandt hine hundreder af mennesker sig ikke. Darnay indfandt sig, men han var kun én.

Doktor Manette modtog ham venligt, og det samme gjorde Lucie. Men miss Pross hjemsøgte pludselig af trækninger i hovedet og kroppen og gik ind i huset. Hun var ikke sjældent et offer for dette ildebefindende og kaldte det i daglig tale "et anfald af rykkene."

Doktoren var i sit bedste lune og så påfaldende ung ud. I sådanne øjeblikke var ligheden mellem ham og Lucie meget stærk, og mens de sad ved siden af hinanden, idet hun hvilede på hans skulder, og han støttede sin arm på ryggen af hendes stol, var det meget behageligt at iagttage denne lighed.

Han havde hele dagen talt om mange ting og med ualmindelig livlighed. "Det er sandt, doktor Manette," sagde Darnay – og han sagde det i naturlig forbindelse med det foreliggende emne, hvilket tilfældigvis var Londons gamle bygninger – "kender De noget til Tower?"

"Lucie og jeg have været der, men kun tilfældigvis. Vi har set nok af det til at vide, at det bugner af tiltrækkende genstande; stort mere ikke."

"Som De vil mindes," sagde Darnay med et smil, skønt tillige med en lidt harmfuld rødmen, "har jeg været der i en anden egenskab, og det en egenskab, som ikke gør det lettere at se sig om der. Man fortalte mig en mærkelig omstændighed, mens jeg var der."

"Hvad var det?" spurgte Lucie.

"Ved at foretage nogle forandringer stødte arbejderne på en gammel fængelskælder, der i mange år havde været tilmuret og glemt. Hver sten i den indre mur var overdækket med indskrifter, som var blevet ridset ind af fanger – datoer, navne, klager og bønner. I en hjørneste i en krog af muren havde en fange, der synes at være blevet henrettet, som sit sidste arbejde med et dårligt redskab indhugget tre bogstaver ilsomt og med usikker hånd. Først læste man dem som D. I. C., men ved omhyggeligere undersøgelser viste det sidste bogstav sig at være et G. Der fandtes ingen beretninger eller sagn om nogen fange med disse begyndelsesbogstaver, og man anstillede mange frugtesløse gisninger om, hvad det kunne have været for et navn. Til sidst mente man, at bogstaverne ikke var begyndelsesbogstaver, men dannede det engelske ord *dig* – grav –. Gulvet neden for indskriften blev nu omhyggelig undersøgt,

og i jorden under en flise eller mursten fandtes da asken af et papir imellem asken af en lille skindpung eller pose. Hvad den ubekendte fange havde skrevet, vil aldrig blive læst, men noget havde han skrevet og gemt det for slutteren."

"Fader," udbrød Lucie, "du er syg!"

Han var pludselig sprunget op og havde taget sig til hovedet. Hans væsen og udseende forfærdede dem alle.

"Nej, barn, ikke syg. Der falder store regndråber, og de fik mig til at springe op. Det er bedst at gå ind."

Han fattede sig øjeblikkelig. Regnen faldt virkelig i store dråber, og han viste dem, at der sad regndråber på bagen af hans hånd; men han sagde ikke et eneste ord om den omtalte opdagelse, og da de gik ind i huset, opdagede eller indbildte Lorrys forretningsøje sig, at det i hans ansigt, idet dette vendtes mod Charles Darnay, opdagede det samme påfaldende udtryk, som det havde haft, da han vendte det imod ham i gangen i domhuset.

Han fattede sig imidlertid så hurtigt, at Lorry begyndte at få mistillid til sit forretningsøje. Den forgyltde kæmpearm i forstuen var ikke roligere end han, da han standsede neden under den og bemærkede, at han endnu ikke var hærdet mod ubetydelige overraskelser – om han nogen sinde blev det – og at regnen havde gjort ham bange.

Det var blevet tetid, og miss Pross skænkede te under et nyt anfald af rykkene, men endnu kom ingen hundreder af mennesker. Carton var kommet slentrende ind til dem; men med ham var der kun to.

Det var så lummert, at skønt de sad for åbne vinduer og døre, overvældedes de dog af heden. Efter te flyttede de sig alle hen til

vinduerne og så ud i den tykke skumring. Lucie sad ved siden af sin fader, Darnay ved siden af hende, og Carton lænede sig op til et vindue, gardinerne var lange og hvide, og nogle af vindstødene, som hvirvlede omkring hjørnet, viftede dem op mod loftet og bevægede dem som spøgelsesvinger.

"Regndråberne falder endnu store, tunge og enkeltvis," sagde doktor Manette. "Uvejret kommer langsomt."

"Men sikkert," sagde Carton.

De talte sagte, som de fleste gør, når de venter og iagttager, således som folk gør, der i et mørkt værelse iagttager og venter på lynilden.

I gaderne herskede der travlhed af folk, der skyndte sig bort for at søge ly, førend uvejret brød løs; det for ekko vidunderlige hjørne genlød af kommende og gående fodtrin, og dog var der ikke et eneste fodtrin der.

"En mængde mennesker og dog så ensomt!" sagde Darnay, da de havde lyttet en stund.

"Gør det ikke et stærkt indtryk, mr. Darnay?" spurgte Lucie. "Undertiden har jeg siddet her om aftenen, indtil jeg har bildt mig ind – men selv skyggen af en tåbelig indbildning får mig til at gyse i aften, da alt er så sort og højtideligt –"

"Lad også os gyse! Får vi at vide, hvad det er?"

"Det vil ikke forekomme Dem at være noget. Sådanne indfald gør kun indtryk, når de opstår hos en selv; de kan ikke meddeles. Jeg har undertiden siddet her om aftenen og lyttet, indtil jeg har bildt mig ind, at ekkoet var ekkoet af alle de fodtrin, som lidt efter lidt ville komme i berøring med vort liv."

"Da vil der komme en stor mængde i berøring med vort liv, hvis det er tilfældet," tog Sydney Carton gnaven til orde.

Fodtrinene ville aldrig holde op, og deres travlhed blev større og større. Hjørnet genlød atter og atter af fodtrin, nogle, som det lod, neden for vinduerne, andre, som det lod, inde i stuen, nogle kommende, andre gående, nogle tøvende, andre hørende aldeles op; alle langt borte i gaderne, og ikke et eneste at se.

"Er alle disse fodtrin bestemt til at komme i berøring med os alle, eller skulle vi dele dem imellem os, miss Manette?"

"Det ved jeg ikke, mr. Darnay; jeg sagde Dem, at det var en tåbelig indbildning; men De ville jo vide, hvad det var. Når jeg har hengivet mig til den, har jeg været alene, og da har jeg forestillet mig, at det var fodtrin af de mennesker, som skulle komme i berøring med mit og min faders liv."

"Jeg overtager dem!" sagde Carton. "Jeg gør ingen spørgsmål eller stiller ingen vilkår. Der styrer en stor skare ned imod os, miss Manette, og jeg ser den – ved lynilden!" De sidste ord tilføjede han efter et stærkt lyn.

"Og jeg hører dem!" tilføjede han atter efter et tordenskrald. "Der kommer de hurtigt, hidsigt og rasende!"

Det var regnens susen og brusen, som han hentydede til, og den afbrød ham, da ingen stemme kunne høres for den. Med dette vandskyl brød et mærkeligt tordenvejr løs, og der var ikke et øjeblikks ophold mellem skraldene, lynene og regnen, førend månen stod op ved midnat.

St. Pauls-kirkens store ur slog ét i den rensede luft, da Lorry, fulgt af Jerry, der havde vandstøvler på og en lygte i hånden, gik tilbage til Clerkenwell. Der var ensomme steder på vejen, og Lorry, der altid havde hovedet fuldt af røvere, lejede altid Jerry til denne tjeneste, skønt den i reglen blev udført to stive timer tidligere.

"Hvilken aften det har været! Næsten en aften, Jerry," sagde Lorry, "som kunne vække de døde op af deres grave."

"Jeg har endnu ikke set den aften, herre, og heller ikke venter jeg at få nogen aften at se, som kunne gøre det," svarede Jerry.

"God nat, mr. Carton," sagde forretningsmanden. "God nat, mr. Darnay. Mon vi oftere skulle opleve en sådan aften sammen?"

Måske. Og måske vil de opleve at se den store menneskeskare med dens susen og brusen, hysten og brølen styrte frem imod sig.

7. Monseigneur i Paris

Monseigneur, en af de store herrer ved hoffet, gav, som han gjorde hver fjortende dag, audiens i sit prægtige palæ i Paris. Monseigneur var i sit indre gemak, hans ypperste helligdom og det allerhelligste for skaren af tilbedere i den lange række af værelser uden for. Monseigneur var i færd med at nyde sin chokolade. Monseigneur kunne med lethed fortære en stor mængde ting og blev af nogle få knurrepotter mistænkt for at fortære Frankrig temmelig hurtigt; men morgenchokoladen kunne ikke så meget som komme ned i halsen på monseigneur uden ved hjælp af fire stærke mænd foruden kokken.

Ja, der behøvedes fire mennesker for at føre den lykkelige chokolade til monseigneurs læber, alle fire skinnende af glimrende prydelser, og af hvilke den fornemste ikke kunne leve med færre end to guldure i lommen, et sidestykke til den af monseigneur indførte ædle og simple mode. Én lakaj bar chokoladen ind for hans hellige åsyn; en anden rørte chokoladen og fik den til at skumme med det lille instrument, han havde hos sig i dette øjemed; en tredje overrakte den begunstigede serviet, og en fjerde (ham med guldurene) skænkede chokoladen op. Det var umuligt for monseigneur at undvære en eneste af disse chokolade-betjente og uden dem beklæde sin ophøjede plads under den beundrende himmel. Uudslettelig ville pletten være blevet på hans våbenskjold, hvis hans chokolade kun havde haft den uanstændige betjening af tre mennesker, og af to ville han være død.

Monseigneur havde den foregående aften været ude til et lille selskab, i hvilken skuespillet og den store opera havde været tillokkende repræsenteret. Monseigneur var de fleste aftener ude til et eller andet lille selskab. Så galant og modtagelig for indtryk var monseigneur, at skuespillet og den store opera havde langt større indflydelse på ham end de kedelige statssager og statshemmeligheder, end hele Frankrigs fornødenheder. En lykkelig omstændighed for Frankrig, som sådanne omstændigheder stedse er det for alle på lignende måde begunstigede lande – som de f. eks. var det for England i den lystige Stuarts savnede dage, da han solgte det.

Monseigneur havde en ædel forestilling om de offentlige sager, den nemlig at lade alt skøtte sig selv; om særlige sager havde monseigneur den anden ædle forestilling, at alt måtte rette sig efter hans vilje, fremme hans magt og spække hans lommer. Om sine fornøjelser, almindelige såvel som særlige, havde monseigneur den tredje ædle forestilling, at verden var skabt for deres skyld. Hans stands tekst – kun afvigende fra originalen ved et pronomen, hvad der ikke er ret meget – lød: "Jorden og dens fylde tilhører mig, sagde monseigneur."

Og dog var monseigneur lidt efter lidt kommet efter, at der indsneget sig smålige forlegenheder i hans offentlige og private sager, og med hensyn til begge disse slags havde han nødtvungent indladt sig i forbindelse med en generalforpagter med hensyn til det offentlige pengevæsen, fordi monseigneur slet ikke kunne bringe noget ud af det og følgelig måtte overlade det til en, som kunne dette, og med hensyn til det private pengevæsen, fordi generalforpagtere var rige, og monseigneur efter flere ødsle generationer begyndte at blive

fattig. Derfor havde monseigneur taget sin søster ud af et kloster, mens det endnu var tid at afværge det truende slør, det billigste klædningsstykke, hun kunne bære, og skænket hende som belønning til en meget rig generalforpagter, der var fattig på byrd. Denne generalforpagter, der gik med et passende spanskrør med et guldæble til knap, var nu blandt selskabet i de ydre værelser og blev stærkt tilbudt af menneskeslægten, stadig dog med undtagelse af menneskeslægten af monseigneurs blod, der, generalforpagterens egen kone derunder indbefattet, skuede ned på ham med den mest ophøjede foragt.

En overdådig mand var generalforpagteren. Tredive heste stod i hans stalde; fire og tyve tjenere sad i hans forgemakker; seks kammerjomfruer opvartede hans kone. Som den, der ikke gav sig ud for at gøre andet end røve og plyndre, hvor han kunne, var generalforpagteren – hvorledes end hans ægteskabelige forbindelse fremmede social moralitet – i det mindste den solideste iblandt de personer, som den dag gjorde deres opvartning i monseigneurs hotel.

For skønt værelserne var dejlige at se til og smykket med alle de prydelser, som tidens smag og dygtighed kunne tilvejebringe, var de dog ingenlunde ret at stole på, ja de ville endog med hensyn til de pjaltede fugleskræmsler med nathuer på være blevet fundet overordentlig uhyggelige, hvis nogen i monseigneurs hus havde haft tanke for sligt. Og disse fugleskræmsler var ikke længere borte, end at jo de to vagttårne på Notre-Dame-kirken, der lå så godt som midt imellem de to yderligheder, kunne se dem begge. Landofficerer uden militære kundskaber, søofficerer uden mindste forestilling om et skib, civile embedsmænd uden begreb om forretninger, frække, i den

værste verden mest verdsligsindede gejstlige med sanselige øjne og løsagtige tunger og af et endnu løsagtigere levned, alle sammen aldeles uskikkede til deres forskellige stillinger, alle sammen forskrækkelig løgnagtige i deres foregivender om at høre til dem, men alle sammen i nærmere eller fjernere grad af samme klasse som monseigneur og derfor skubbet ind i offentlige embeder, som kastede noget af sig; sådanne kunne tælles der i snesevis. En ikke mindre overflødighed fandtes der af mennesker, som ikke stod i umiddelbar forbindelse med monseigneur eller staten, men lige så lidt stod i forbindelse med noget virkeligt eller tilbragte deres liv med at færdes på nogen lige vej til noget værdigt mål. Læger, der havde skaffet sig store formuer ved lækre lægemidler mod indbildte sygdomme, der aldrig havde været til, smilte ad deres fornemme patienter i monseigneurs forgemakker. Projektmagere, som havde opdaget alle mulige midler mod de små onder, hvoraf staten led, med undtagelse af det middel at anstrenge sig for at udrydde en eneste synd, udtømte deres vanvittige vrøvl i ethvert øre, som de kunne få fat i på monseigneurs audiensdag. Vantro filosoffer, der omformede verden med ord og byggede babelske korttårne til at storme himlen med, snakkede i denne vidunderlige forsamling hos monseigneur med vantro kemikere, der holdt øje med metallernes forvandling. Glimrende herrer med den fineste opdragelse, som på hin mærkelige tid – og ligeledes senere – kunne kendes på dens frugter: Ligegyldighed for enhver naturlig menneskelig ting, var i den mønsterværdigste tilstand af udmattelse i monseigneurs hotel. Sådanne hjem havde disse forskellige notabiliteter forladt i den fine verden i Paris, at spionerne

blandt monseigneurs forsamlede tilbedere – og de udgjorde dog rundeligt halvdelen af det dannede selskab – ville have fundet det vanskeligt blandt englens i hin kreds at opdage en eneste hustru, der ved sit væsen og sit udseende indrømmede, at hun var moder. Ja, med undtagelse af den gerning alene at bringe en besværlig skabning til verden – hvilket ikke bidrager synderlig til modernavnets virkeliggørelse – var intet sådant kendt af moden. Bønderfruentimmer holdt de umoderne pattebørn i streng forvaring og opfostrede dem; og fortryllende bedstemødre på tresindstyve år klædte sig og gik i selskab, som om de kun havde været tyve.

Uvirkelighedens spedalskhed plettede enhver menneskelig skabning, som gjorde monseigneur sin opvartning. I det yderste værelse var der en halv snes ejendommelige personer, der i nogle år havde haft en dunkel anelse om, at tingene i det hele taget gik galt, og som et forhåbningsfuldt middel til at bringe dem i orden igen var de halve af den halve snes blevet medlemmer af en fantastisk sekt af kramperystere og overvejede endog nu ved sig selv, om de straks skulle skumme, rase, brøle og blive kataleptiske for derved, til vejledning for monseigneur, at rejse en meget forståelig vejviser til fremtiden. Foruden disse dervisher var der tre andre, der havde kastet sig ind i en anden sekt, som bødede på tingene med noget vrøvl om "sandhedens midtpunkt" og påstod, at mennesket var kommet uden for sandhedens midtpunkt – noget, som ikke trængte synderlig til bevis – men ikke var kommet uden for dens omkreds, og at det kunne hindres i at flyve uden for omkredsen, ja vel endog føres tilbage til midtpunktet ved at faste og se ånder. Blandt dem forefaldt der naturligvis mange

samtaler med ånder, hvilket gjorde uhyre megen nytte, som dog aldrig kom for dagen.

Men det trøstelige var, at hele selskabet i monseigneurs store palæ var klædt til fuldkommenhed. Havde man bare været vis på, at dommedag ville blive en galladag, ville enhver der have haft sine sager i orden for evigheden. En sådan friseren og pudren og pynten hår, sådanne fine, ved kunst bevarede og forbedrede ansigtsfarver; kårder, så sirlige at se til, og en så udsøgt opmærksomhed for lugtesansen måtte ganske sikkert kunne holde, hvad det skulle være, i gang nu og altid. De glimrende herrer med den fine opdragelse bar små, hængende smykker, der klingrede, når de bevægede sig med deres matte skridt; disse gyldne lænker ringede som kostelige små klokker, og af denne ringen og den idelige raslen af silketøj, brokade og fint linned opstod der en uro i luften, som viftede Saint Antoine og hans fortærende sult langt bort.

Påklædningen var den ene ufejlbare talisman og trylleformular, som brugtes til at holde enhver ting på dens plads. Enhver var påklædt til et kostumebal, som aldrig skulle høre op fra Tuilerierne, gennem monseigneur og det hele hof, gennem parlamenterne, domstolene og hele samfundet (alene med undtagelse af fugleskræmslerne) steg kostumeballet ned til bøddelen, hvem det i overensstemmelse med trylleformularen, påhvilede at fungere "friseret, pudret, med guldgaloneret hat på hovedet, sko og hvide silkestrømper." Ved galgen og hjulet – øksen var en sjældenhed – førte monsieur Paris, som det blandt hans kolleger i provinserne, monsieur Orleans og de andre, var den episkopale mode at kalde ham, forsædet i denne pyntelige dragt. Og hvem af dem, der i dette det syttenhundrede og

firsindstyvende år efter Guds byrd var til stede ved monseigneurs audiens, kunne tvivle om, at et system, der havde sin rod i en friseret og pudret bøddel med guldgaloneret hat, sko og hvide silkestrømper, ville have overlevet selve stjernerne?

Da monseigneur havde lettet sine tjenere for deres byrder og nydt sin chokolade, lod han dørene til det allerhelligste lukke op og trådte ud, og hvilken underdanighed, hvilken kryben og bukken, hvilken slaviskhed, hvilken fej ydmyghed kom da ikke til syne! Af underkastelse på sjæl og legeme levnedes intet til Himlen, hvilket måske var én blandt flere grunde, hvorfor monseigneurs tilbedere aldrig ulejlignede denne.

Med et løfte hist og et smil her, en hvisken til en lykkelig slave og en bevægelse med hånden til en anden, skred monseigneur gennem sine gemakker til den fjerne egn, hvor sandhedens omkreds opholdt sig. Der vendte monseigneur om og kom tilbage igen og lod sig efter en passende tids forløb lukke inde i sit allerhelligste af chokolade-ånderne.

Da forestillingen var forbi, blev uroligheden i luften til et sandt lille uvejr, og de kostbare små klokker gik ringende ned ad trappen. Snart var der kun én person tilbage af den hele skare, og han gik, med sin hat under armen og sin snustobaksdåse i hånden, langsomt bort forbi spejlene.

"Jeg overgiver dig," sagde denne person, idet han standsede ved den sidste dør og vendte sig om mod det allerhelligste, "til Djævelen."

Dermed rystede han snustobakken af sine fingre, som om han havde rystet støvet af sine fødder, og gik roligt ned ad trappen.

Det var en mand på omtrent tresindstyve år, godt klædt, stolt af væsen og med et ansigt, der lignede en smuk maske, et gennemsigtigt, blegt ansigt, i hvilket ethvert træk var tydelig tegnet, og som kun havde et eneste bestemt udtryk. Den kønt formede næse var en lille smule indkneben oven for næseborene, og i disse to sammentrykninger eller gruber boede den eneste lille forandring, som ansigtet røbede. Undertiden skiftede de farve og kunne stundom udvide og trække sig sammen ligesom ved et svagt pulsslæg, hvorved de gav hele ansigtet et præg af troløshed og grusomhed. Når det iagttoges med opmærksomhed, kunne dets evne til at fremme et sådant præg findes i linjerne omkring munden og de alt for lige og fine linjer omkring øjnene; men ikke des mindre var dette ansigt smukt og mærkeligt ved den virkning, det gjorde.

Dets ejer gik ned i gården, satte sig ind i sin karet og kørte bort. Ikke ret mange mennesker havde talt med ham ved audiensen; han havde stået lidt afsides, og monseigneur kunne have været lidt varmere i sit væsen. Det lod til at være ham ganske behageligt at se de simple folk sprede sig foran hans heste og ofte med nød og næppe undgå at blive kørt over. Hans kusk kørte, som om han stormede løs på en fjende, og hans rasende letsindighed frembragte ingen forandring i hans herres ansigt eller hans læber. Undertiden klagedes der endog i den døve by og stumme tidsalder over, at den grusomme patriciske skik at køre så rask i de smalle gader uden fortove udsatte almuesmanden for fare og lemlæstede ham på en barbarisk måde; men kun få ænsede dette nok til at tænke videre derover, og i denne, ligesom i alle andre henseender

måtte pøbelen hjælpe sig ud af sine forlegenheder, så godt den kunne.

Med en vild raslen og klirren og en umenneskelig tilsidesættelse af ethvert hensyn, som man i vore dage har svært ved at fatte, fo'r kareten gennem gaderne og svingede omkring hjørnerne, idet kvinder skreg foran den og mænd rev hinanden og små børn af vejen for den. Idet den hvirvlede omkring et hjørne ved et springvand, fik et af dens hjul et lille stød, der hørtes et lydeligt råb fra en mængde stemmer, og hestene stejlede og slog ud.

Havde den sidste ulempe ikke været, ville kareten rimeligvis ikke have standset; for kareter kørte ofte videre og lod dem, de havde såret, blive liggende – og hvorfor ikke det? Men den forskrækkede lakaj var i en fart steget ned, og tyve hænder havde grebet hestene i tøjlerne.

"Hvad er der på færde?" spurgte monseigneur og så roligt ud ad karetvinduet.

En høj mand med nathue på, der havde taget en bylt op imellem hestehovene og lagt den på kanten af springvandet, bøjede sig ned i skarnet og vandet og hylede over den som et vildt dyr.

"Undskyld, hr. markis," sagde en pjaltet og underdanig mand, "det er et barn."

"Hvorfor laver han denne afskyelige støj? Er det hans barn?"

"Undskyld, hr. markis – desværre – ja."

Springvandet lå et kort stykke borte, for der, hvor det var, udvidede gaden sig en ti, tolv skridt i firkant. Idet den høje mand pludselig rejste sig op og kom løbende hen til kareten, lagde markis'en et øjeblik hånden på sit kårdefæste.

"Dræbt!" skreg manden i vild fortvivelse, idet han rakte begge sine arme i hele deres længde op over sit hoved og stirrede på ham. "Død!"

Flokken trængte sig sammen og så på markis'en.

De mange øjne, der betragtede ham, røbede kun nysgerrighed og ivrighed; der var ingen synlig truen eller fortvivelse, og disse mennesker sagde heller ikke noget; for efter det første skrig var de forstummet, og den underdanige mands røst havde været spag og tam i sin yderlige underdanighed. Markis'en lod sine øjne løbe hen over dem alle, som om det ikke havde været andet end rotter, der var kommet frem af deres huller.

Han tog sin pung frem.

"Det undrer mig," sagde han, "at I ikke kunne passe på jer selv og jeres børn. Altid er der en eller anden af jer i vejen. Hvor kan jeg vide, om I ikke har gjort mine heste skade? Se der! Giv ham det."

Med disse ord kastede han et guldstykke hen til tjeneren, og alle hovederne ræktes frem, for at alle øjnene kunne se det falde. Den høje mand råbte atter i en uhyggelig tone: "Død!"

Han standsede, da der kom en mand, for hvem de øvrige gjorde plads, og da den ynkværdige så ham, kastede han sig hulkende og grædende om hans hals og pegede på springvandet, hvor nogle kvinder bøjede sig over den ubevægelige klump og gik langsomt omkring den. Men de var lige så tavse som manden.

"Jeg ved det alt sammen, jeg ved det!" sagde den mand, der kom. "Mand dig op, Gaspard! Det var bedre for det stakkels, lille

legetøj at dø således end at leve. Det døde på et øjeblik og uden smerte. Kunne det have levet en time lige så lykkelig?"

"De er nok filosof, De der," sagde markis'en smilende. "Hvad hedder De?"

"Jeg hedder Defarge."

"Hvad er De?"

"Vinhandler, hr. markis."

"Tag dette, filosof og vinhandler," sagde markis'en og kastede et guldstykke hen til ham, "og brug det, som De vil. Er hestene i orden?"

Uden at værdige forsamlingen flere blikke lagde markis'en sig tilbage i sædet og ville til at køre bort med den samme mine som en stor herre, der tilfældigt har slået en almindelig ting i stykker og betalt den og haft råd til at betale den, da hans ro pludselig blev forstyrret ved, at et pengestykke fløj ind i hans vogn og faldt klingrende ned på bunden af den.

"Holdt!" råbte markis'en. "Stands hestene! Hvem var det?"

Han så hen på den plet, hvor vinhandler Defarge havde stået for et øjeblik siden; men på denne plet væltede den ulykkelige fader sig på stenbroen, og den skikkelse, der stod ved siden af ham, tilhørte et ført, mørkladent fruentimmer, som strikkede.

"I hunde!" sagde markis'en rolig og med uforandret ansigt, med undtagelse af nogle steder på hans næse. "Jeg ville med den største fornøjelse køre over enhver af jer og udrydde jer af jorden. Vidste jeg, hvad det var for en slyngel, der havde kastet efter min vogn, og at denne røver var nær nok ved den, skulle han blive knust under hjulene."

Så ydmyget var deres tilstand og så langvarig og bitter deres erfaring om, hvad en sådan mand turde tillade sig imod dem

både inden og uden for lovens grænser, at der ikke var én, der vovede at kny eller at se op – ikke én blandt mændene. Men kvinden, som stod og strikkede, vendte roligt øjnene i vejret og så markis'en lige i ansigtet. Det var under hans værdighed at lægge mærke til det; hans hånlige blikke gled forbi hende og alle de andre rotter, og han lagde sig atter tilbage og råbte: "Kør til!"

Han kørte, og andre kareter kom hvirvlende forbi i hurtig rækkefølge; ministeren, statsprojekt-mageren, generalforpagteren, lægen, juristen, præsten, den store opera, skuespillet, hele kostumeballet kom hvirvlende forbi i en strålende, uafbrudt strøm. Rotterne var krøbet ud af deres huller for at se til og blev i flere timer ved at se til, mens soldater og politi bevægede sig imellem dem og skuet og dannede en skranke, bag hvilken de trak sig tilbage, og gennem hvilken de kiggede ud. Faderen havde for længe siden taget sin bylt og listet sig bort med den; men endnu sad kvinderne der, som havde passet på bylten, mens den lå ved springvandet, og iagttog det rindende vand og det forbirullende kostumebal – endnu stod den ene kvinde, der havde stået så iøjnefaldende og strikket, og strikkede med skæbnens ufortrødenhed.

Springvandet sprang; den hurtige flod løb; dagen gik over til aften; i staden gik så og så meget liv regelmæssigt over til død; tid og strøm ventede ikke på nogen; rotterne sov atter tæt ved hinanden i deres mørke huller; kostumeballet blev oplyst til aftenselskaber; alle ting gik deres gang.

8. Monseigneur ude på landet

Et dejligt landskab med gylden, skønt ikke hyppig forekommende hvede; for der var pletter med kummerlig rug, hvor der burde have stået hvede, pletter med kummerlige ærter og bønner, pletter med de groveste vækster i stedet for nærende sæd. Den livløse natur, såvel som de mænd og kvinder, der dyrkede den, bar tydelig præg af at vegetere uden lyst – af en modfalden tilbøjelighed til at give tabt og visne bort.

I sin tunge rejsevogn blev markis'en af fire heste og to postilloner møjsommeligt ført op ad en stejl bakke. En blussen i hans ansigt var ingen bebrejdelse mod hans gode opdragelse; den kom ikke udvendig fra, men blev fremkaldt af en ydre omstændighed, der lå uden for hans område – nemlig solens nedgang.

Solen skinnede så glimrende ind i rejsevognen, da denne kom op på toppen af bakken, at manden, der sad inden i den, blev karmoisinrød. "Det er straks forbi," sagde markis'en og så på sine hænder.

Solen stod virkelig så lavt, at den i samme øjeblik gik helt ned. Da den svære hæmsko var blevet lagt på hjulet, og vognen gled ned ad en bakke med en lugt som af aske og i en sky af støv, forsvandt det røde skær hurtigt, og idet solen og markis'en i forening gik ned, var der intet skær mere at se, da hæmskoen atter blev taget af.

Men endnu var der en ujævn og åben strækning tilbage, en lille landsby ved foden af en bakke, en bred svingning og skrænt på den anden side af den, et kirketårn, en vejrmølle, en skov til

jagt og en klippe med en fæstning, der brugtes til fængsel. Alle disse ting, der blev formørket, alt som natten faldt på, betragtede markis'en med en mine, som om han nærmede sig sit hjem.

Landsbyen havde sin egen kummerlige gade med det kummerlige bryggeri, kummerlige garveri, kummerlige gæstgivergård, kummerlige stald, kummerlige springvand og alle sædvanlige, kummerlige indretninger. Den havde også sin kummerlige befolkning. Alle dens indbyggere var fattige, og mange af dem sad i deres døre og skrællede nogle tarvelige løg og deslige til aftensmad, mens mange stod ved springvandet og vaskede blade og græs og andre små spiselige jordprodukter. Heller ikke manglede der tydelige tegn på, hvad det var, der gjorde dem fattige; for afgiften til staten, kirken og godsejeren, stedlige afgifter og almindelige afgifter skulle betales hist og betales her ifølge de højtidelige indskrifter i den lille landsby, så at det var et under, at der endnu var nogen landsby tilbage, som ikke var opslugt.

Man så kun få børn og ingen hunde. Mændene og kvinderne havde følgende udsigter her på jorden: Livet i de laveste kår, under hvilke det kunne fristes, i den lille landsby neden for møllen, eller fangenskab og død i det højtliggende fængsel oppe på klippen.

Anmeldt af en kurer og smældene af postillonernes piske, der snoede sig som slanger omkring deres hoveder i aftenluften, som om det var furier, der red i spidsen, kørte markis'en i sin rejsevogn op uden for porten til posthuset. Det lå tæt ved springvandet, og bønderne holdt inde med deres sysler for at se på ham. Han betragtede dem og så hos dem, uden at vide af

det, den ansigtets og legemets langsomme og sikre ødelæggelse, som gjorde franskmændenes magerhed til en engelsk overtro, der skulle overleve den største del af et århundrede.

Mens markis'en lod sine øjne løbe hen over de underdanige ansigter, der bøjede sig for ham, ligesom hans ligemænds havde bøjet sig for monseigneur ved hoffet – alene med den forskel, at de førstnævnte ansigter kun bøjede sig for at lide og ikke for at smigre – stødte en gråhåret vejarbejder til klyngen.

"Bring mig den karl herhen!" sagde markis'en til kureren.

Karlen bragtes til stede med huen i hånden, og de andre karle nærmede sig for at se og høre, på samme måde som skaren ved springvandet i Paris.

"Kørte jeg ikke forbi dig undervejs?"

"Jo, monseigneur, jeg havde den ære, at De kørte forbi mig."

"Både op ad bakken og oppe på den?"

"Ja, monseigneur."

"Hvad så du så vist på?"

"Monseigneur, det var på manden."

Han bukkede sig lidt og pegede med sin pjaltede, blå hue ind under vognen. Alle hans kammerater bukkede sig for at se ind under vognen.

"Hvilken mand, svin? Og hvorfor ser du den vej?"

"Undskyld, monseigneur, han hang ved hæmskokæden."

"Hvem?" spurgte den anden.

"Manden, monseigneur."

"Gid Fanden havde disse tosser! Hvad hedder denne mand? Du kender jo hver eneste mand her i egnen. Hvem var det?"

"Med Deres Nådes tilladelse! Han var ikke herfra, jeg har aldrig set ham før."

"Hang han ved kæden? Ville han kvæles?"

"Med Deres nådige tilladelse, det var det forunderlige ved det, monseigneur. Hans hoved hang ned ad – således!"

Han vendte siden mod vognen og lagde sig bagover med ansigtet mod himlen og hovedet hængende nedad, hvorpå han rejste sig op, famlede ved sin hue og bukkede.

"Hvorledes så han ud?"

"Han var hvidere end mølleren, monseigneur. Ganske fuld af støv, hvid som et spøgelse, høj som et spøgelse."

Denne skildring vakte et umådelig røre i den lille flok; men alles øjne så uden at rådføre sig med andre øjne på markis'en, måske for at lægge mærke til, om han havde et spøgelse på sin samvittighed.

"Du gjorde sandelig vel i," sagde markis'en, der lykkeligvis huskede på, at et sligt utøj ikke burde ærgre ham, "at se en tyv følge med min vogn, uden at du lukkede din store mund op. Væk med ham, monsieur Gabelle!"

Monsieur Gabelle var både postmester og opkræver af en eller anden afgift; han var med stor underdanighed kommet ud for at overvære dette forhør og havde på embeds vegne holdt den forhørte fast ved hans ærme.

"Væk med dig!" sagde monsieur Gabelle.

"Anhold denne ubekendte, hvis han søger nattely i Deres landsby i aften, og overbevis Dem om, at han ikke har ondt i sinde, Gabelle."

"Monseigneur, jeg føler mig smigret ved at adlyde Deres befalinger."

"Løb han sin vej, karl? – Hvor er den slubbert?"

Slubberten var allerede inde under vognen med en halv snes gode venner og viste dem kæden med sin blå hue. En halv snes andre gode venner halede ham ufortøvet ud og fremstillede ham for markis'en.

"Løb manden sin vej, fæ, da vi holdt for at lægge hæmsko på?"

"Han styrtede sig på hovedet ned ad skrænten, monseigneur, som et menneske styrter sig ud i floden."

"Undersøg det, Gabelle. – Kør!"

Den halve snes, som stirrede på kæden, var stadig inde mellem hjulene ligesom får; hjulene drejede sig så hurtigt, at de måtte prise sig lykkelige ved at kunne frelse skind og ben; de havde ikke stort andet at frelse, ellers havde de måske ikke været så heldige.

Den fart, hvormed vognen ilede ud af landsbyen og op ad skrænten på den anden side af den, blev snart standset af den stejle bakke. Efterhånden mindskedes den til gang, mens vognen svajede og rumlede opad mellem sommernattens mangfoldige, vellugtende dunster. Omhvirvlede af tusinde myg i stedet for furierne, rettede postillonerne ganske rolig på deres piskesmæld; lakajen gik ved siden af hestene, og kurerens trav kunne høres forude i det dunkle fjerne.

På det stejleste sted på bakken lå en lille begravelsesplads med et kors og et nyt, stort billede af Vor Frelser på det; det var en kummerlig figur af træ, som en uøvet, landlig billedskærer havde lavet; men han havde studeret figuren efter det virkelige liv – sit eget liv måske – for den var skrækkelig mager og udtæret.

For dette sørgelige sindbillede på en stor sorg, der længe havde været i tiltagende, men endnu ikke havde nået sit højeste, knælede en kvinde. Hun drejede hovedet, idet vognen nåede hende, rejste sig hurtigt op og fremstillede sig ved vogndøren.

"Monseigneur! Monseigneur, må jeg bede om noget?"

Med et udbrud af utålmodighed, men med sit uforanderlige ansigt så monseigneur ud.

"Hvad er der? Altid er der noget at bede om!"

"For Guds skyld, monseigneur! Min mand, skovfogeden"

"Hvad er der i vejen med din mand skovfogeden? Altid den samme vise med jer mennesker! Sagtens et eller andet, som han ikke kan betale?"

"Han har betalt alt, monseigneur. Han er død."

"Nå, så har han jo ro. Kan jeg skaffe dig ham tilbage?"

"Ak nej, desværre, monseigneur! Men han ligger derhenne under en lille tue med det kummerlige græs."

"Nå, og så?"

"Monseigneur, der er så mange små tuer med kummerligt græs."

"Og hvad så?"

Hun så ud som en gammel kone, men var ung. Hendes væsen udtrykte den lidenskabeligste sorg; skiftevis foldede hun med vild kraft sine årede og knudrede hænder eller lagde en af dem på vogndøren – ømt, kærtegnende, som om den havde været et menneskeligt bryst og kunne mærke den bønfoldende berøring.

"Monseigneur, hør mig! Monseigneur, hør min bøn! Min mand døde af nød, der dør så mange af nød, og endnu mange flere vil dø deraf."

"Kan jeg måske føde dem?"

"Det må Gud vide, monseigneur; men det er heller ikke om det, jeg beder. Min bøn er, at der må blive sat en sten eller et stykke træ med min mands navn på over ham for at vise, hvor han ligger. Ellers vil stedet snart blive glemt og ikke kunne findes, når jeg er død af den samme sygdom, og jeg bliver da lagt under en anden tue med kummerligt græs. Monseigneur, der er så mange, de tiltager så hurtigt, der er så megen nød. Monseigneur, monseigneur!"

Lakajen havde skubbet hende bort fra døren; vognen var kommet i et rask trav; postillonerne havde påskyndet farten, og atter ledsaget af furierne, formindskede markis'en det par miles afstand, som lå imellem ham og hans slot.

Sommernattens søde duft steg op rundt omkring ham og steg, ligesom regnen falder, upartisk op omkring den støvede, pjaltede og udslidte klynge ved springvandet ikke langt derfra. For denne klynge udbredte vejarbejderen sig over sin spøgelsesagtige mand, ved hjælp af sin uundværlige hue, så længe der var nogen, som gad høre på ham. Efterhånden gik de, den ene efter den anden, og der blinkede lys gennem små ruder. Da ruderne formørkedes, og der kom flere stjerner til syne, syntes disse lys at være faret op i himlen i stedet for at være blevet slukket.

Skyggen af et stort hus med højt tag og af mange ludende træer hvilede på samme tid over markis'en, og skyggen afløstes af lyset af en fakkel, da den store dør i hans slot blev åbnet for ham.

"Er monsieur Charles kommet fra England?"

"Endnu ikke, monseigneur."

9. Medusahovedet

Markis'ens slot var en svær bygning med en stor, brolagt gårdsplads foran og to buede stentrapper, som mødtes i en stenterrasse uden for hoveddøren, sten overalt, med tunge rækværker af sten, urner af sten, blomster af sten, menneskeansigter af sten og løvehoveder af sten alle vegne, som om medusahovedet havde set på det, da det var blevet færdigt for to hundrede år siden.

På den brede trappe steg markis'en med en fakkel foran sig ud af vognen, og mørket blev tilstrækkelig forstyrret til at aflokke en ugle oppe på taget af den store staldbygning henne mellem træerne en lydelig indsigelse. Ellers var alt så stille, at den fakkel, som båret op ad trappen, og den, som holdtes ved hoveddøren, brændte, som om de var inde i et beklumret gallaværelse i stedet for ude i den fri natteluft. Nogen anden lyd end uglens stemme var der ikke med undtagelse af et springvands plasken i dets stenbækken; for det var en af disse mørke nætter, som holder deres vejrs en hel time ad gangen og derpå drager et langt, dybt suk og så igen holder vejret.

Hoveddøren faldt i og markis'en gik over en forstue, der fik et truende præg af nogle gamle vildsvinespyd, sværd og jagtknive, og et endnu mere truende af nogle tunge ridekæppe og ridepiske, af hvilke mangan en bonde, der var gået hjem til sin velgører, døden, havde følt vægten, når hans herre havde været vred.

Markis'en skyede de større værelser, der var mørke og lukkede, og gik med sin fakkelbærer op ad trappen til en dør på

en gang. Da denne var blevet åbnet, trådte han ind i sin særlige beboelseslejlighed, der udgjorde tre værelser, hans sovekammer og to andre. Det var høje, hvælvede værelser med kolde gulve uden tæpper, store bukke i kaminerne til brænde om vinteren og alle de yppigheder, som tilkom en markis i et yppigt århundrede og i et yppigt land. Moden under den næstsidste Ludvig af den række, som aldrig skulle brydes – den fjortende Ludvig – trådte frem i det kostbare bohave, men vekslede dog tillige med mange genstande, der var billeder til gamle blade i Frankrigs historie.

Et aftensbord var dækket til to i det tredje værelse, et rundt værelse i et af slottets lyseslukker-tårne; et lille, højt værelse, i hvilket vinduet stod vidt åbent, mens jalousiet var slået ned, så at den mørke nat kun viste sig i lette, sorte striber, der vekslede vandret med bredere stenfarvede striber.

"Man sagde jo," ytrede markis'en med et blik på tilberedelserne til aftensmåltidet, "at min nevø ikke var kommet?"

Det var han heller ikke; men de havde ventet ham sammen med monseigneur.

"Ja så! Det er ikke sandsynligt, at han kommer i aften; men lad bordet alligevel blive, som det er. Om et kvarter er jeg færdig."

Om et kvarter var monseigneur færdig og satte sig alene til sit lækre og overdådige måltid. Hans stol stod lige over for vinduet, og han havde nydt sin suppe og var allerede i færd med at føre sit glas rødvin til sine læber, da han satte det ned igen.

"Hvad er det?" spurgte han rolig, idet han opmærksomt så på de vandrette, sorte og stenfarvede striber.

"Monseigneur? Hvad?"

"Uden for jalousiet. Træk det op."

Det skete.

"Nå?"

"Det er intet, monseigneur. Træerne og natten er alt, hvad der er der."

Tjeneren, som talte, havde trukket jalousiet helt op og set ud i det tomme mørke og stod nu med dette bag ved sig og ventede på nærmere befaling.

"Nå," sagde den uforstyrrelige herre, "slå det ned igen."

Også dette skete, og markis'en fortsatte sit måltid. Da han var halvt færdig med det, standsede han atter med glasset i hånden, idet han hørte lyden af vognhjul. Den nærmede sig hurtigt og standsede ved slottet.

"Spørg, hvem det er."

Det var monseigneurs nevø. Han havde om eftermiddagen været nogle få mile bag ved monseigneur og rask formindsket afstanden, skønt ikke så rask, at han havde kunnet indhente monseigneur undervejs. I posthusene havde han hørt, at monseigneur havde været foran ham.

Han skulle underrettes om, sagde monseigneur, at aftensmåltidet ventede på ham, og at man anmodede ham om at indfinde sig. Kort efter kom han. Han havde i England været kendt under navnet Charles Darnay.

monseigneur modtog ham med forekommenhed, men de vekslede ikke håndtryk.

"De forlod Paris i går?" sagde han til monseigneur, idet han tog plads ved bordet.

"Ja. Og De?"

"Jeg kommer lige fra –"

"London?"

"Ja."

"De har været længe om at komme," sagde markis'en med et smil.

"Tværtimod; jeg kommer lige fra London."

"Undskyld; jeg mener ikke længe undervejs, men længe om at bestemme Dem til rejsen."

"Jeg er blevet opholdt af" – nevøen standsede et øjeblik –
"forskellige forretninger."

"Det tvivler jeg ikke om," svarede den galante onkel.

Så længe tjeneren var til stede, blev der ikke vekslet flere ord imellem dem. Da kaffen var kommet ind, og de var blevet ene, åbnede nevøen samtalen, idet han så på onklen og mødte øjnene i hans ansigt, hans lignede en smuk maske.

"Som De vel kan tænke Dem, er jeg kommet tilbage for at forfølge det øjemed, der førte mig bort. Det har bragt mig i en stor og uventet fare; men det er et helligt øjemed, og selv om det havde pådraget mig døden, håber jeg, at det ville have holdt mig oppe."

"Ikke døden," sagde onklen; "det er ikke nødvendigt at sige døden."

"Jeg tvivler om," svarede nevøen, "at De, hvis det havde bragt mig på dødens yderste rand, ville have rørt Dem for at standse mig der."

De fordybede mærker på næsen og forlængelsen af de fine, lige linjer i det grusomme ansigt varslede ilde så henseende; onklen gjorde en indsigelse med en let håndbevægelse, der så

åbenbart kun blev gjort for høfligheds skyld, at den ikke var opmuntrende.

"Ja, så vidt jeg ved," vedblev nevøen, "har De måske endog udtrykkelig søgt at give de mistænkelige omstændigheder, der omgav mig, et endnu mistænkeligere udseende."

"Nej," sagde onklen venligt.

"Men, hvorledes dette nu end er," tog nevøen atter til orde med et mistroisk blik på ham, "så ved jeg, at Deres beregnende kløgt ville standse mig med et hvilket som helst middel, og at De ingen betænkeligheder ville gøre Dem ved valget af Deres midler."

"Det har jeg jo sagt Dem, min ven," sagde onklen med en svag pulseren i de to mærker. "Gør mig den tjeneste at huske på, at jeg for længe siden har sagt Dem det."

"Jeg husker det."

"Tak," sagde markis'en – i en meget sød tone.

Klangen af hans stemme dvælede i luften, næsten ligesom klangen af et musikalsk instrument.

"Rent ud sagt," vedblev nevøen, "tror jeg, at det på én gang er Deres uheld og mit held, som har holdt mig fri for fængsel her i Frankrig."

"Jeg forstår Dem ikke ganske," svarede onklen og nippede til sin kaffe. "Tør jeg bede Dem om en nærmere forklaring?"

"Jeg tror, at dersom De ikke var i unåde ved hoffet og ikke i flere år havde været trykket af denne sky, ville et '*lettre de cachet*' have sendt mig til en fængsel på ubestemt tid."

"Det er muligt," sagde onklen med den største ro. "For familiens æres skyld kunne jeg endog beslutte mig til at ulejligge Dem i den grad. Undskyld mig!"

"Jeg mærker, at audiensen i forgårs, til alt held for mig, som sædvanlig har været kold," ytrede nevøen.

"Jeg vil ikke sige til alt held, min ven," sagde onklen med fint galanteri; "jeg ville ikke være så vis i min sag. En god lejlighed til eftertanke kunne i forbindelse med ensomhedens fordele udrette mere for Deres skæbne, end De selv kan udrette for den. Men det nytter ikke at drøfte dette spørgsmål. Jeg er, som De siger, i en uheldig stilling. Disse små forbedringsmidler, disse små støtter for familiens magt og ære, disse ubetydelige gunstbevisninger, som således kunne falde Dem til besvær, kan nu kun opnås ved indflydelse og påtrængenhed. De søges af så mange og indrømmes forholdsvis kun så få. Tidligere var det ikke således; men i alle sådanne henseender har Frankrig forandret sig til det værre. Det er ikke så længe siden, vore forfædre havde hals- og håndsret over pøbelen. Fra dette værelse er mange sådanne hunde blevet førte ud for at hænges; i værelset ved siden af, mit sovekammer, ved jeg, at en fyr blev stødt ned på stedet, fordi han tillod sig en uforskammet kildenhed med hensyn til sin datter, hans datter! Vi har mistet mange forrettigheder; en ny filosofi er kommet på mode, og håndhævelsen af vor stilling kunne nu – jeg går ikke så vidt at sige ville, men kunne – volde os virkelige ubehageligheder. Alt sammen meget slemt, overmåde slemt!"

Markis'en tog sig en lille, fin pris tobak og rystede på hovedet så elegant fortvivlet, som han med anstand kunne være over et land, der endnu indeholdt ham selv, dette store middel til genfødsel.

"I ældre, såvel som i nyere tider har vi håndhævet vor stilling således," sagde nevøen mørkt, "at jeg tror, vort navn er mere

afskyet end noget andet navn i Frankrig."

"Det vil vi håbe," sagde onklen. "Afskyen for de høje er de laves uvilkårlige hyldest."

"Der gives ikke," vedblev nevøen i sin tidligere tone, "et ansigt i hele denne egn, som ser på mig anderledes end med frygtens og trældommens skumle underdanighed."

"En erkendelse," sagde markis'en, "af familiens storhed, der er fortjent ved den måde, hvorpå familien har opretholdt sin storhed." Og han tog sig igen en lille, fin pris og lagde benene lidt over kors.

Men da hans nevø støttede albuen på bordet og tankefuld og modfalden dækkede sine øjne med hånden, skottede den smukke maske til ham med større bitterhed, hemmelighedsfuldhed og mishag, end der lod sig forene med mandens påtagne ligegyldighed.

"Undertrykkelse er den eneste varige filosofi. Frygtens og trældommens skumle underdanighed, min ven," ytrede markis'en, "vil holde hundene til lydighed mod pisken, så længe dette tag" – her vendte han øjnene i vejret – "lukker himlen ude."

Det ville måske ikke var så længe, som markis'en troede. Hvis et billede af slottet, som det ville se ud om nogle få år, og af halvhundrede andre som det, således som også de ville se ud om nogle få år, kunne være blevet vist ham den aften, ville han have haft svært ved at genkende sit eget blandt de rædsomme, forkullede, plyndrede ruiner. Og taget, hvoraf han havde pralet, ville han have set lukke himlen ude på en ganske ny måde – nemlig for øjnene af de lig, som var faldet for dets bly, udskudt som dette var blevet af hundrede tusinde bøsseløb.

"Imidlertid," sagde markis'en, "vil jeg bevare familiens ære og bo, selv om De ikke vil. Men De må være træt. Skulle vi slutte vor samtale for i aften?"

"Et øjeblik endnu."

"En time, hvis De vil."

"Vi har begået uret," sagde nevøen, "og høster nu uretfærdighedens frugter."

"Vi begået uret?" gentog markis'en med et spørgende smil, idet han pegede let, først på sin brodersøn og dernæst på sig selv.

"Vor familie, vor velbårne familie, hvis ære er os begge så magtpåliggende, om end på så forskellige måder. Endog i min faders tid begik vi en mængde uretfærdigheder og krænkede enhver menneskelig skabning, der stillede sig imellem os og vor vilje, hvorpå så end denne gik ud. Jeg behøver for resten ikke at tale om min faders tid, da han lige så vel er Deres? Kan jeg adskille min faders tvillingbroder, medarving og eftermand fra ham?"

"Det har døden gjort," svarede markis'en.

"Og efterladt mig," svarede nevøen, "knyttet til et system, der er mig frygteligt, idet jeg er ansvarlig for det og afmægtig i det; forpligtet til at søge at opfylde den sidste bøn fra min dyrebare moders læber og adlyde det sidste blik fra min dyrebare moders øjne, der besvor mig at have barmhjertighed og gøre begået uret god igen, og forpint af forgæves at søge hjælp og kræfter."

"Hvis De søger dem hos mig, nevø" sagde markis'en og pikkede ham på brystet med sin pegefinger – de stod nu ved kaminen – "så kan De være overbevist om, at De vil søge dem forgæves."

Enhver fin, lige linje i hans gennemsigtigt hvide ansigt var grusomt, snedigt og hemmelighedsfuldt sammentrængt, mens han stod og så roligt på sin nevø med sin snustobaksdåse i hånden. Endnu en gang pikkede han ham på brystet, som om hans finger var en skarp kårdespids, hvormed han med fint galanteri gennemborede ham, og sagde:

"Indtil jeg dør, min ven, vil jeg holde fast ved den tingenes orden, under hvilken jeg har levet."

Da han havde sagt dette, tog han sin sidste pris og stak dåsen i lommen.

"Man gør bedst i at være et fornuftigt væsen," tilføjede han, efter at have ringet med en lille klokke, som stod på bordet, "og finde sig i sin naturlige skæbne. Men De, monsieur Charles, er fortabt, ser jeg."

"Dette gods og Frankrig er tabte for mig," sagde nevøen nedslået; "jeg giver slip på dem begge."

"Men kan De også give slip på dem begge? Frankrig kan De give slip på, men godset? Det er næppe umagen værd at tale derom; men kan De allerede give slip på det?"

"Det er ikke min hensigt med de ord, jeg brugte, allerede nu at gøre krav på det. Gik det fra Dem over til mig i morgen –"

"Hvilket jeg er forfængelig nok til at håbe ikke er sandsynligt."

"– eller om tyve år –"

"De gør mig alt for megen ære," sagde markis'en; "men ikke des mindre foretrækker jeg dog denne forudsætning."

"– ville jeg forlade det og leve anderledes og andetsteds. Det er kun lidt at give slip på. Hvad er det andet end en ørken af ødelæggelse og elendighed?"

"Ja så!" sagde markis'en og så sig om i det overdådige værelse.

"For øjet er der smukt nok her, men når man ser det ved dagens lys, er det et hensmuldrende tårn af ødselhed, slet bestyrelse, udpresning, gæld, pantsætning, undertrykkelse, sult, nøgenhed og lidelser."

"Ja så!" sagde markis'en atter i en veltilfreds tone.

"Bliver det nogen sinde mit, skal det gives i hænder, som er bedre skikkede til langsomt at befri det, hvis det er muligt, fra den byrde, som tynger på det, for at de ulykkelige mennesker, der ikke kunne forlade det og længe er blevet pint til tålmodighedens yderste grænse, kunne lide mindre i den næste menneskealder; men det kan jeg ikke. Der hviler en forbandelse over det og hele dette land."

"Og De?" sagde farbroderen. "Undskyld min nysgerrighed; men har De med Deres ny filosofi virkelig i sinde at leve?"

"For at leve må jeg gøre, hvad andre af mine landsmænd, endog med et adelskab på ryggen, måske en gang i tiden ville se sig nødet til at gøre – jeg må arbejde."

"I England, for eksempel?"

"Ja. Familieæren er sikker for mig her i landet. Familienavnet kan intet lide ved mig i noget andet land, da jeg ikke bærer det der."

Ved klokken ringen var lysene i det tilstødende sovekammer blevet tændt og skinnede nu klart gennem mellemdøren. Markis'en så den vej og lyttede efter sin kammertjeners forsvindende skridt.

"England må være meget tiltrækkende for Dem, når man ser hen til den mådelige lykke, De har gjort der," bemærkede han

derpå, idet han med et smil vendte sit rolige ansigt om mod sin brodersøn.

"Jeg har allerede sagt, at jeg tror at skyldte Dem min lykke der. For øvrigt er det mit tilflugtssted."

"Disse storpralende englændere siger, at det er manges tilflugtssted. Kender De en mand, som har fundet tilflugtssted der? En læge?"

"Ja."

"Har han en datter?"

"Ja."

"Ja," sagde markis'en. "De er træt. God nat."

Idet han bøjede sit hoved på sin galanteste måde, lå der noget lurende i hans smilende ansigt, og han gav sine ord et hemmelighedsfuldt udtryk, som slående ramte hans øjne og øren. Og på samme tid krummede de tynde, lige linjer ved øjnene, de smalle, lige læber og mærkerne på næsen sig med en spydighed, der var dejlig diabolisk.

"Ja," gentog markis'en. "En læge med en datter. Ja, således begynder den ny filosofi! De er træt. God nat!"

Det ville have nyttet lige så meget at udforske et af stenansigterne uden på slottet, som at udforske hans. Brodersønnen så forgæves på ham, idet han gik hen til døren.

"God nat!" sagde onklen. "Jeg venter at have den fornøjelse at se Dem igen i morgen. Sov vel; lys min hr. nevø ind i hans værelse der! – og brænd min hr. nevø i hans seng, hvis du vil," tilføjede han ved sig selv, førend han atter ringede med sin lille klokke og kaldte kammertjeneren ind i sit soveværelse.

Da kammertjeneren var kommet og gået, vandrede markis'en frem og tilbage i sin hvide slåbrok for i ro og mag at

berede sig til at sove i den hede, stille nat. Han bevægede sig raslende som en tæmmet tiger i værelset, uden at hans fødder med de bløde tøfler gjorde mindste larm på gulvet – han lignede en forhekset markis af den forhærdet syndige slags, hvis periodiske tigerforvandling enten for nylig var ophørt eller netop nærmede sig.

Han bevægede sig fra den ene ende af sit luksuriøse sovekammer til den anden og betragtede atter de brudstykker af denne dags rejse, som uopfordret fremstillede sig for hans tanker; den besværlige kørsel op ad bakken ved solens nedgang, den nedgående sol, nedkørslen, møllen, fængslet oppe på klippen, den lille landsby nede i dalen, bønderne ved springvandet, og vejarbejderen, der med sin lille blå hue pegede på kæden under vognen. Dette springvand vakte mindet om springvandet i Paris, den lille bylt, der havde ligget på kanten af det, kvinderne, der havde bøjet sig over den, og den høje mand, der med opløftede arme havde råbt: "Død!"

"Nu er jeg afkølet," sagde markis'en, "og vil gå i seng."

Efter derpå at have ladet ét lys blive stående og brænde i den store kamin, lod han sit tynde flors sengeomhæng falde ned og hørte natten bryde sin tavshed med et langt suk, idet han lagde sig til at sove.

I tre langsommelige timer stirrede stenansigterne på ydermurene blindt på den sorte nat; i tre langsommelige timer klappede hestene i stalden ved deres krybber, gøede hundene og gjorde uglen en støj, der kun ganske lidt lignede den støj, som menneske-digterne ifølge skik og brug tillægger uglen. Men det er nu engang sådanne skabningers halsstarrige vane næsten aldrig at sige, hvad der er dem foreskrevet.

I tre langsommelige timer stirrede slottets stenansigter både af løver og mennesker blindt på natten. Det tykkeste mørke hvilede over landskabet; det tykkeste mørke føjede sin egen tavshed til det tavse støv på landevejen. På begravelsespladsen var det kommet dertil, at de små tuer med kummerligt græs ikke kunne skelnes fra hinanden, og figuren på korset kunne gerne være steget ned, så lidt kunne der ses af den. I landsbyen sov beskattere og beskattede. Dens magre indbyggere drømte måske om gæstebud, som de forsultne i almindelighed gøre, og om hvile og ro, således som tilfældet kan være med slaven under pisken og oksen i åget; de sov trygt og følte sig mætte og fri.

I tre mørke timer flød springvandet i landsbyen og dryppede springvandet på slottet usete og uhørte; begge smeltede bort, ligesom de minutter, der falder fra tidens kilde. Derpå begyndte det grådige vand at blive spøgelsesagtigt i belysningen, og øjnene i slottets stenansigter blev åbnet.

Det blev lysere og lysere, indtil solen til sidst rørte toppen af de stille træer og udbredte sit stråleskær over bakken. I dette skær syntes vandet i springvandet på slottet at forvandles til blod og stenansigterne at farves purpurrøde. Fuglenes jubel var høj og lydelig, og på den vejrsлагne, store vindueskarm i markis'ens sovekammer sang én lille fugl af fuldt bryst sin yndigste sang. Derover syntes det nærmeste stenansigt at stirre ganske forbavset, og det så helt forfærdet ud med sin åbne mund og hængende underkæbe.

Nu var solen helt oppe, og der begyndte at blive røre i landsbyen. Vinduer blev lukket op, sprukne døre åbnedes, og folk kom ud, endnu gysende og frysende i den ny, milde luft. Derpå begyndte dagens sjældent lettede slid og slæb blandt

landsbyens befolkning. Nogle gik hen til springvandet; andre ud på markerne; mænd og kvinder hist for at grave og hakke, her for at se til de kummerlige kreaturer og trække de skindmagre køer ud på den græsning, der fandtes ved landevejen. I kirken og ved korset sås et par knælende skikkelser og blandt de sidste klokkekoen, der søgte sin frokost ved foden af korset.

Slottet vågnede sildigere, således som det sømmede sig for dets værdighed, men vågnede langsomt og sikkert. Først var de enlige vildsvinespyd og jagtknive blevet farvet røde ligesom fordom og havde derpå glimtet skærende i morgensolen; nu blev døre og vinduer stødt op; hestene i stalden så sig om efter lyset og friskheden, som strømmede ind til dem; bladene tindrede og raslede uden for tilgitrede vinduer; hundene sled i deres lænker og sprang af utålmodighed efter at blive løsladt.

Alle disse småting hørte til livets sædvanlige gang og morgenens genkomst; men dette var dog vel ikke tilfældet med den store slotsklokkes ringen, denne løben op og ned ad trapperne, de forvirrede skikkelser på terrassen, denne trampen og stampen hist og her og overalt eller den hurtige sadlen af heste og riden bort?

Hvilke vinde førte denne tummel til den gråhårede vejarbejder, der allerede var ved sin gerning oppe på bakken hinsides landsbyen og havde sin middagsmad, der ikke var tung at bære, liggende i en pakke, som det ikke var umagen værd for en krage at pikke efter på en bunke sten? Havde fuglene ved at bortføre nogle korn af den tabt et på ham, således som de tilfældigvis sår frø? Hvorledes det nu var eller ikke var, løb vejarbejderen i den lumre morgenstund, som om

det gjaldt hans liv, i støv op til knæerne og standsede ikke, førend han nåede springvandet.

Alle mennesker i landsbyen var der og stod der på deres modfaldne måde og hviskede sagte, men uden at røbe anden sindsbevægelse end mørk nysgerrighed og overraskelse. Klokkekøerne, der i en hast var blevet hentet og tøjret ved det første, det bedste, der kunne holde dem, så dumt til eller lå og tyggede drøv på et eller andet, der ikke videre lønnede umagen, og som de havde samlet op på deres afbrudte udflugt. Nogle af folkene fra slottet og nogle af dem fra posthuset og alle skattemyndighederne var mere eller mindre væbnede og havde flokket sig på den anden side af den lille gade på en meget ørkesløs måde. Vejarbejderen var allerede trængt midt ind i denne klynge af et halvt hundrede gode venner og slog sig for brystet med sin blå hue. Hvad betød alt dette, og hvad betød det, at monsieur Gabelle så rask blev løftet op bag ved en tjener til hest, og at Gabelle, skønt hesten havde en dobbelt byrde at bære, blev ført bort i en galop, der lignede en ny udgave af den tyske ballade om Leonore?

Det betød, at der var ét stenansigt for mange oppe på slottet.

Medusaen havde om natten atter betragtet bygningen og tilføjet det ene manglende stenansigt, det stenansigt, den havde ventet på i omtrent to hundrede år.

Det lå på markis'ens hovedpude og lignede en smuk maske, der pludselig var blevet vækket, forbitret og forstenet. I hjertet på den stenskikkelse, der hørte til det, sad en kniv og om dennes skaft en strimmel papir, hvorpå der var kradset:

"Jag ham rask i hans grav. Dette fra

Jacques."

10. To løfter

Flere måneder, tolv i tallet, var kommet og gået, og Charles Darnay var nu bosat i England som en højere, med fransk litteratur fortrolig lærer i fransk. I vore dage ville han være blevet kaldt professor; i hine kaldtes han sprogmaster. Han læste med unge mennesker, som havde tid og lyst til at lægge sig efter et levende sprog, der taltes over hele verden, og han uddannede smagen for dets masser af kundskab og skønhed og kunne desuden gengive og skrive om det på engelsk. Sådanne lærere var på den tid ikke lette at finde; forhenværende prinser og tilkommende konger hørte endnu ikke til lærerklassen, og ingen ødelagte adelsmænd var hidtil faldet ud af Tellsons hovedbøger for at blive kokke eller snedkere. Som en lærer, hvis talenter gjorde lærlingens bane ualmindelig behagelig og frugtbar, og som en smagfuld oversætter, hvis arbejder vidnede om noget mere end kun ordbogs-kundskab, fik den unge Darnay snart et navn og opmuntring, og da han tillige var nøje kendt med sit fædrelands forhold, og opmærksomheden for disse stadig var i tiltagen, gjorde han lykke ved sin store udholdenhed og utrættelige flid.

I London havde han ikke ventet enten at skulle gå på en stenbro af guld eller hvile på et leje af roser; havde han næret sådanne store forventninger, ville han ikke have gjort lykke. Han havde ventet sig arbejde, og han fik det og varetog det og udnyttede det på bedste i måde. Heri bestod hans lykke.

En del af sin tid tilbragte han i Cambridge, hvor han læste med studenterne som en slags tålt smugler, der drev

snighandel med europæiske sprog i stedet for at føre græsk og latin gennem toldboden. Resten af sin tid tilbragte han i London.

Nu er fra de dage, da det stedse var sommer i Eden, til de dage, da det for det meste er vinter på de faldne breddegrader, en mands verden altid gået én vej – Charles Darnays vej – vejen til en kvindes kærlighed.

Han havde elsket Lucie Manette fra sin fares time. Han havde aldrig hørt så yndig en lyd som lyden af hendes medlidende røst; han havde aldrig set et ansigt, der havde været så ømt og så skønt som hendes, da det mødte hans på randen af den grav, der var blevet gravet for ham; men han havde endnu ikke talt til hende om den sag. Mordet på det øde slot langt hinsides det bølgende hav og de lange støvede veje – det faste stenslot, der selv ikke var blevet til andet end tågen i en drøm – var foregået for et år siden, og endnu havde han ikke med så meget som et ord åbenbaret sit hjertes tilstand for hende.

At han havde sine grunde hertil, vidste han meget godt. Det var atter en sommerdag, da han kort efter sin tilbagekomst til London fra sine studier ved universitetet drog til det rolige hjørne i Soho i den hensigt at søge en lejlighed til at betro sig til doktor Manette. Sommerdagen nærmede sig sin ende, og han vidste, at Lucie var ude med miss Pross.

Han traf doktoren læsende i en lænestol ved vinduet. Den kraft, som forud havde opretholdt ham under hans tidligere lidelser og forøget deres bitterhed, var efterhånden blevet ham gengivet, så at han nu virkelig var en meget kraftig, bestemt og virksom mand. I sin genvundne kraft var han undertiden lidt lunefuld og hastig, ligesom han i førstningen havde været det

under udøvelsen af sine andre genvundne evner; men dette havde aldrig vist sig ofte og var nu blevet mere og mere sjældent.

Han studerede meget, sov kun lidt, udholdt med lethed en stor del anstrengelse og var jævnt hen munter. Charles Darnay trådte nu ind til ham, og ved synet af ham lagde doktoren sin bog fra sig og udstrakte sin hånd.

"Charles Darnay! Det glæder mig at se Dem. Vi havde allerede ventet Dem for tre, fire dage siden. Mr. Stryver og Sydney Carton var her begge i går, og de var enige om, at De blev for længe borte."

"Jeg takker Dem for Deres interesse," svarede han, lidt koldt med hensyn til dem, men meget varmt for doktorens vedkommende. "Miss Manette –"

"– har det godt," sagde doktoren, idet han standsede noget pludseligt, "og Deres tilbagekomst vil glæde os alle. Hun er gået et ærinde, men kommer snart hjem."

"Jeg vidste, at hun var ude, doktor Manette, og jeg har derfor grebet denne lejlighed til at udbede mig en samtale med Dem."

Der opstod en pause.

"Nå?" sagde doktoren med øjensynlig tvang. "Flyt så Deres stol herhen og tal."

Han flyttede stolen, men syntes at finde det mindre let at tale.

"Jeg har haft den lykke, doktor Manette," således begyndte han, "at stå på en så fortrolig fod med Dem, at jeg håber, at det emne, jeg er i færd med at berøre, ikke vil –"

Han blev afbrudt ved, at lægen udstrakte sin hånd for at standse ham. Da han havde holdt den således et øjeblik, sagde

han, idet han tog den tilbage: "Er Lucie emnet?"

"Ja."

"Det koster mig altid anstrengelse at tale om hende, og det koster mig megen anstrengelse at høre hende blive omtalt i en tone som Deres, Charles Darnay."

"Det er en tone, der udtrykker inderlig kærlighed, doktor Manette!" sagde han ærbødigt.

Der fulgte atter en pause, førend hendes fader svarede.

"Jeg tror det. Jeg vil været retfærdig imod Dem. Jeg tror det."

Hans tilbageholdenhed var så tydelig, og det var tillige så tydeligt, at den hidrørte fra hans ulyst til at indlade sig på emnet, at Charles Darnay tøvede.

"Skal jeg gå videre?"

Atter en pause.

"Ja, gå videre."

"De fatter, hvad jeg har at sige, skønt De ikke kan vide, med hvilken alvor jeg siger det, med hvilken alvor jeg føler det, uden at kende mit hjertes inderste og det håb og den frygt og bekymring, hvoraf det så længe har været opfyldt. Kære doktor Manette, jeg elsker Deres datter ømt, inderligt, uegennyttigt, lidenskabeligt. Har der nogen sinde været kærlighed til her i verden, da elsker jeg hende. De har selv elsket; lad Deres fordums kærlighed tale for mig!"

Lægen sad med bortvendt ansigt og øjnene fæstede på gulvet. Ved de sidste ord udstrakte han atter hurtig sin hånd og udbrød: "Ikke et ord mere! Lad det fare! Jeg besværger Dem, mind mig ikke derom!"

Hans udbrud lignede i den grad et udbrud af legemlig smerte, at det lød i Charles Darnays øren, længe efter at det var

ophørt. Han bevægede den hånd, han havde udstrakt, og det syntes at være en opfordring til Darnay om at standse. Således forstod denne det også, og han tav.

"Jeg beder Dem om forladelse," sagde lægen efter nogle øjeblikke i en dæmpet tone. "Jeg tvivler ikke om, at De elsker Lucie; derom kan De være overbevist."

Han vendte sig om imod ham, men uden at se på ham eller hæve øjnene. Hans hage sank ned på hans hånd, og hans hvide hår overskyggede hans ansigt.

"Har De talt med Lucie om det?"

"Nej."

"Eller skrevet til hende?"

"Nej."

"Det ville være uædelt at lade uvidende om, at Deres selvfornægtelse skyldes det hensyn, De tager til hendes fader. Hendes fader takker Dem."

Han rakte ham hånden; men hans øjne fulgte ikke med den.

"Jeg ved," svarede Darnay ærbødigt, "– og hvor kan jeg andet, doktor Manette, jeg, som dagligt har set Dem sammen! – jeg ved, at der mellem Dem og miss Manette hersker en så ualmindelig, så rørende og efter de forhold, hvorunder den er blevet næret, så rimelig kærlighed, at den kun kan have få sidestykker selv i den gensidige ømhed mellem fader og barn. Jeg ved – og hvor kan jeg andet! – at der ved siden af den voksne datters hengivenhed og pligtfølelse i hendes hjerte findes barndommens hele kærlighed og tillidsfuldhed. Jeg ved, at ligesom hun ingen fader havde i sin barndom, således elsker hun Dem nu med sin nærværende alders og karakters hele stadighed og varme, forenet med de års tillid og hengivenhed, i

hvilke De var tabt for hende. Jeg ved fuldkommen vel, at var De blevet givet hende tilbage fra den anden verden hinsides dette liv, kunne De i hendes øjne næppe have haft en helligere egenskab end den, hvori hun nu stedse ser Dem. Jeg ved, at når hun klynger sig til Dem, er barnets, den unge piges og kvindens hænder i forening slynget om Deres hals. Jeg ved, at idet hun elsker Dem, ser og elsker hun sin moder på hendes egen alder, ser og elsker hun Dem på min alder, elsker hun sin moder med det knuste hjerte, elsker hun Dem i Deres skrækkelige trængsler og Deres lykkelige genfødsel. Dette har jeg vidst nat og dag, så længe jeg har kendt Dem i Deres hjem."

Hendes fader sad tavs med nedadvendt åsyn. Hans åndedræt var lidt hurtigere end sædvanligt, men ellers undertrykte han ethvert tegn på bevægelse.

"Kære doktor Manette, idet jeg stedse har erkendt dette, idet jeg stedse har set Dem og hende med denne helgenglorie omkring Dem, har jeg holdt mig tilbage og holdt mig tilbage så længe, som min natur som menneske tillod mig det. Jeg har følt og føler endnu i dette øjeblik, at jeg ved at føre min kærlighed – endog min kærlighed – ind imellem Dem og hende berører Deres historie med noget, der ikke er fuldt så godt, som den selv. Men jeg elsker hende. Himlen er mit vidne, at jeg elsker hende!"

"Jeg tror det," svarede hendes fader sørgmodig. "Jeg har tænkt mig det før nu. Jeg tror det."

"Men tro ikke," sagde Darnay, hvis øre den sørgmodige stemme ramte med en bebrejdende klang, "at hvis skæbnen havde bestemt, at jeg, dersom jeg engang blev så lykkelig at kalde hende min hustru, nogen sinde skulle skille hende og

Dem ad, da kunne eller ville sige et ord, af hvad jeg nu siger. Foruden at jeg måtte vide, at det ville være unyttigt, måtte jeg også vide, at det ville være lavt. Nærede jeg tanken om en sådan mulighed, selv i en fjern afstand af år, i mit hjerte – havde den nogen sinde dvælet der – kunne den nogen sinde dvæle der – ville jeg nu ikke kunne røre ved denne dyrebare hånd."

Han lagde sin egen på den, mens han talte.

"Nej, kære doktor Manette. Jeg er ligesom De en frivillig flygtning fra Frankrig, ligesom De fordrevet fra det af dets udskejelser, undertrykkelser og lidelser; ligesom De bestræber jeg mig for at leve langt borte fra det ved mine egne anstrengelser; og idet jeg stoler på en glædelig fremtid, ønsker jeg kun at dele Deres skæbne, dele Deres liv og hjem og være Dem tro indtil døden. Ikke med Lucie at dele hendes forret som Deres barn, livsledsagerinde og veninde, men at komme Dem til hjælp og binde hende fastere til Dem, hvis det er muligt."

Han trykkede endnu hendes faders hånd. Efter et øjeblik, men ikke koldt, at have besvaret dette tryk, støttede hendes fader sine hænder på armene af lænestolen og så for første gang op. Der foregik åbenbart en kamp i hans ansigt, en kamp med hint tilfældige udtryk, der havde et anstrøg af mørk tvivl og frygt.

"De taler med så megen følelse og tillige så mandigt, Charles Darnay, at jeg takker Dem af mit ganske hjerte og vil åbne det helt eller dog næsten helt for Dem. Har De nogen grund til at tro, at Lucie elsker Dem?"

"Nej, hidtil ingen."

"Er det øjemedet med denne tilståelse, at De med mit vidende straks vil forvise Dem derom?"

"Ikke engang det. Jeg tør måske ikke håbe at opnå dette i flere uger; jeg tør måske – hvad enten jeg nu tager fejl eller ikke – håbe at opnå det i morgen."

"Søger De nogen vejledning hos mig?"

"Jeg beder ikke om nogen; men jeg har troet det muligt, at det stod i Deres magt at give mig nogen, hvis De fandt det rigtigt."

"Vil De have et løfte af mig?"

"Ja."

"Hvori består det?"

"Jeg indser helt vel, at jeg uden Dem ikke kunne have noget håb. Jeg indser helt vel, at selv om miss Manette i dette øjeblik gemte mig i sit uskyldige hjerte – tro ikke, at jeg er formastelig nok til at forudsætte dette – kunne jeg ikke forsvare nogen plads i det, hvis det stred mod hendes kærlighed til hendes fader."

"Hvis dette forholder sig således, indser De da, hvad det på den anden side medfører?"

"Jeg indser lige så godt, at et ord af hendes fader til fordel for en bejler ville veje mere end hendes egen og hele verdens mening. Og af den grund, doktor Manette," sagde Darnay beskedent, men bestemt, "ville jeg ikke bede om dette ord, om det så kunne frelse mit liv."

"Derom er jeg overbevist. Charles Darnay, der opstår lige såvel hemmeligheder af inderlig kærlighed som af åbenbar splid; i det første tilfælde er de fine og indviklede og vanskelige at gennemtrænge. I denne ene henseende er min datter Lucie en sådan hemmelighed for mig; jeg kan ikke danne mig nogen formodning om hendes hjertes tilstand."

"Tør jeg spørge, om De tror, at –" da han standsede, tilføjede hendes fader resten.

"Der er nogen anden, som bejler til hende?"

"Netop hvad jeg ville have sagt."

Hendes fader betænkte sig lidt, førend han svarede:

"De har selv set mr. Carton her. Mr. Stryver kommer her ligeledes undertiden. Hvis det er tilfældet, kan det kun være en af Dem."

"Eller dem begge," sagde Darnay.

"Jeg tror det ikke og anser det heller ikke for rimeligt. Men De ønsker et løfte af mig. Sig mig, hvad det er."

"Det er, at, hvis miss Manette nogen sinde for sit eget vedkommende skulle gøre Dem en lignende tilståelse som den, jeg har vovet at forelægge Dem, De da vil bevidne, hvad jeg har sagt, og at De tror det. Jeg håber, at De vil kunne have så gode tanker om mig, at De ikke vil anvende nogen indflydelse imod mig. Jeg siger ikke mere om, hvad der her står på spil for mig; det er dette, jeg beder om. Det vilkår, på hvilken jeg udbeder mig det, og som De har en utvivlsom ret til at fastsætte, skal jeg øjeblikkelig opfylde."

"Jeg giver Dem dette løfte," sagde lægen, "uden noget som helst vilkår. Jeg tror, at Deres øjemed helt og holdent er således, som De har opgivet. Jeg tror, at det er Deres hensigt at fæstne og ikke at svække de bånd, der knytter mig til mit andet og langt dyrebarere jeg. Skulle hun nogen sinde betroe mig, at De var nødvendig for hendes fuldkomne lykke, ville jeg give Dem hende. Om der også var – Charles Darnay, om der også var –"

Den unge mand havde taknemmelig grebet hans hånd, og deres hænder var forenede, mens lægen talte.

"– indbildninger, grunde, en eller anden frygt, noget som helst, nyt eller gammelt, der talte imod den mand, som hun virkelig elskede – og for hvilket det umiddelbare ansvar ikke påhvilede ham – skulle det alt sammen blive udslettet for hendes skyld. Hun er alt for mig; mere for mig end lidelser; mere for mig end forurettelser; mere for mig – dog dette er ørkesløs tale."

Så forunderlig var den måde, hvorpå han tav, og så forunderligt hans stive blik, da han ophørte at tale, at Darnay mærkede, at hans egen hånd blev kold inden i den, som langsomt slap den og lod den falde.

"De sagde noget til mig," sagde doktor Manette med et smil. "Hvad var det, De sagde til mig?"

Han var i forlegenhed for et svar, indtil han huskede på, at han havde talt om et vilkår. Lettere om hjertet ved at huske det, svarede han:

"Deres tillid til mig bør gengældes med fuldstændig fortrolighed fra min side. Uagtet mit nuværende navn kun er ubetydeligt forskelligt fra min moders, er det, som De vil mindes, ikke mit eget. Jeg ønsker at sige Dem, hvilket det er, og hvorfor jeg opholder mig i England."

"Holdt!" sagde lægen fra Beauvais.

"Jeg ønsker det for så meget des bedre at fortjene Deres tillid og ingen hemmeligheder at have for Dem."

"Holdt!"

Et øjeblik holdt lægen endog begge sine hænder over ørerne; et øjeblik lagde han endog sine hænder på Darnays læber.

"Sig mig det, når jeg spørger Dem om det, men ikke nu. Skulle Deres bejlen lykkes, skulle Lucie elske Dem, skal De sige

mig det på Deres bryllupsdag. Lover De mig det?"

"Ja."

"Giv mig Deres hånd. Hun kommer straks hjem, og det er bedst, at hun ikke ser os sammen i aften. Gå! Gud velsigne Dem!"

Det var mørkt, da Charles Darnay forlod ham, og det var en time sildigere og mørkere, da Lucie kom hjem; hun skyndte sig alene ind i værelset – for miss Pross var gået lige ovenpå – og overraskedes ved at se faderens lænestol tom.

Hun fik intet svar, men hørte en dæmpet, hamrende lyd inde i hans sovekammer. Hastigt fløj hun gennem det mellemliggende værelse, så ind ad hans dør og kom løbende forskrækket tilbage, idet hun, mens blodet stivnede i hendes årer, udbrød ved sig selv: "Hvad skal jeg gøre! Hvad skal jeg gøre!"

Hendes rådvildhed varede kun et øjeblik; hun ilede tilbage, bankede på hans dør og kaldte sagte på ham. Larmen ophørte ved lyden af hendes stemme, og straks efter kom han ud til hende, hvorpå de længe gik frem og tilbage med hinanden.

Hun gik ned fra sit soveværelse for at se ham sove den nat. Han sov tungt, og på bakken med skomagerværktøjet og hans gamle, ufuldendte arbejde var der ingen forandring at se.

11. Et kammeratskabs-billede

"Sydney," sagde Stryver den selv samme nat eller morgen til sin sjakal, "lav os en bolle punch til, jeg har noget at sige Dem."

Sydney havde arbejdet for to den nat og natten i forvejen og natten før denne og mange nætter efter hinanden for at rydde op mellem Stryvers papirer, førend den lange retsferie begyndte. Oprydningen var omsider tilendebragt; de Stryverske restancer var berigtigede; alt var fra hånden, indtil november kom med sin atmosfæriske og juridiske tåge og atter bragte korn til møllen.

Denne megen flittighed havde ikke gjort Sydney livligere eller mere ædru. Det havde krævet en del ekstra-væden af håndklæder at slæbe ham igennem natten; et tilsvarende ekstra-kvantum vin var gået forud for håndklæderne, og han var i en meget skrøbelig tilstand, da han nu tog sin turban af og kastede den i det vandfad, hvori han af og til havde dypet den i de sidste seks timer.

"Er De ved at lave punchen?" spurgte den mægtige Stryver, idet han, med hænderne inden for bukselinningen, så sig om henne fra sofaen, hvor han lå på ryggen.

"Ja jeg er."

"Nå, så hør da! Jeg vil fortælle Dem noget, som vil overraske Dem og måske bringe Dem til at anse mig for mindre fornuftig, end De plejer at anse mig for. Jeg har i sinde at gifte mig."

"De?"

"Ja, og det ikke for penges skyld. – Hvad siger De så?"

"Jeg er ikke oplagt til at sige ret meget. Hvem er hun?"

"Gæt."

"Kender jeg hende?"

"Gæt."

"Jeg duer ikke til at gætte klokken fem om morgenen, når hjernen syder og sprutter i hovedet på mig. Vil De have mig til at gætte, må De bede mig til middag."

"Nå ja. Så vil jeg sige Dem det," sagde Stryver, idet han langsomt satte sig ned. "Jeg anser det næsten for umuligt at gøre mig forståelig for Dem, Sydney, da De er en så ufølsom klods."

"Og De," svarede Sydney, mens han ivrigt lavede punchen til, "en så følsom og poetisk ånd."

"Ja," sagde Stryver med en pralende latter, "om jeg end ikke gør krav på at være romanhelt – for jeg håber at have bedre forstand – er jeg dog mere blødhjertet end De."

"De er heldigere, hvis det er det, De mener."

"Det mener jeg ikke. Jeg mener, at jeg er en mand, som er mere – mere –"

"Sig galant, det er vel det, De mener."

"Nå ja, lad det da være galant. Min mening er, at jeg er en mand," sagde Stryver, "der lægger mere vind på at være behagelig, der gør sig mere umage for at være behagelig, der forstår sig bedre på at vise sig behagelig i dameselskab end De."

"Videre," sagde Sydney.

"Nej, førend jeg går videre," sagde Stryver, idet han på sin udfordrende måde rystede på hovedet, "vil jeg have dette bragt på det rene. De er kommet lige så meget i doktor Manettes hus som jeg, ja måske mere. Men jeg har skammet mig over Deres gnavenhed der. Deres væsen har været så indesluttet, så tvært

og så gnavent, at jeg på ære og samvittighed har skammet mig over Dem, Sydney!"

"Det ville være meget gavnligt for en mand med Deres praksis for skranken at kunne skamme sig over noget," svarede Sydney; "De burde være mig taknemmelig."

"På den måde slipper De ikke," sagde Stryver; "nej, Sydney, det er min pligt at sige Dem – og jeg siger Dem det lige i øjnene til Deres eget bedste – at De er en forbandet ubehøvlet karl i det selskab."

Sydney tømte et bæger punch og lo.

"Se på mig," sagde Stryver og rettede sig; "jeg trænger mindre end De til at gøre mig behagelig, fordi jeg er mere uafhængig. Hvorfor gør jeg det da?"

"Jeg har endnu aldrig set Dem gøre det," mumlede Carton.

"Jeg gør det, fordi det er klogt; jeg gør det af princip. Se på mig! Jeg gør fremgang."

"Da gør De ingen fremgang med Deres beretning om Deres ægteskabelige hensigter," svarede Carton med en ligegyldig mine; "gid De ville holde Dem til den. Hvad mig angår – vil De da aldrig indse, at jeg er uforbederlig?"

Han stillede dette spørgsmål med tilsyneladende hån.

"De har ingen grund til at være uforbederlig," var hans vens svar i en ikke synderlig trøstende tone.

"Jeg har ingen grund, det ved jeg, til i det hele taget at være noget," sagde Carton. "Hvad er det for en dame?"

"Bliv nu ikke misfornøjet, Sydney, når jeg nævner Dem navnet," sagde Stryver, idet han med pralende venskabelighed forberedte ham på den meddelelse, han ville komme med; "jeg ved jo, at De ikke mener det halve af, hvad De siger, og om De så

også mente det alt sammen, ville det dog ikke være af nogen vigtighed. Jeg gør denne lille indledning, fordi De engang omtalte den unge dame i ringeagtende udtryk for mig."

"Jeg?"

"Ja, og det her i dette værelse."

Sydney Carton så på sin punch og så på sin venlige ven; drak sin punch og så på sin venlige ven.

"De omtalte den unge dame som en guldløkket dukke; den unge dame er miss Manette. Havde De nogen finfølelse, Sydney, kunne jeg måske være blevet lidt vred, fordi De brugte et sådant udtryk; men det har De ikke. De mangler aldeles følelse, og derfor ærgrer jeg mig ikke mere ved tanken om det udtryk, end jeg ville ærgre mig over et menneskes dom om et af mine malerier, hvis han ikke havde øje for malerier, eller om et af mine musiknumre, hvis han ikke havde øre for musik."

Sydney Carton drak punchen i stærk fart; drak den i massevis, mens han så på sin ven.

"Nu ved De det hele, Syd," sagde Stryver. "Jeg bryder mig ikke om formue; hun er en fortryllende skabning, og jeg har besluttet at følge min tilbøjelighed, og i det hele taget tror jeg, at jeg har råd til at følge min tilbøjelighed. Hun får i mig en mand, der allerede står sig temmelig godt, en hurtigt stigende mand og en ret anset mand; det er en lykke for hende; men hun fortjener at blive lykkelig. Er De forbavset?"

Carton vedblev at drikke og svarede: "Hvorfor skulle jeg blive forbavset?"

"Synes De om det?"

"Hvorfor skulle jeg ikke synes om det?"

"Nå," sagde hans ven Stryver, "De tager Dem det lettere, end jeg havde tænkt, De ville, og er mindre egennyttig på mine vegne, end jeg havde troet, skønt De jo rigtignok ved, at Deres gamle kammerat har en temmelig bestemt vilje. Ja, Sydney, jeg har fået nok af denne måde at leve på; jeg indser, hvor behageligt det må være for en mand at have et hjem, når han får lyst til at ty til det (har han ingen lyst, kan han jo blive borte), og jeg erkender, at miss Manette vil tage sig godt ud i enhver stilling og altid gøre mig ære. Jeg har derfor taget min beslutning. Og nu, Sydney, gamle dreng, må jeg sige et ord til Dem om Deres udsigter. Det er dårligt fat med Dem, ved De nok; det er virkelig dårlig fat med Dem. De forstår ikke at omgås med penge; De lever dårligt, det går snart galt med Dem, og De bliver syg og fattig; De bør virkelig se Dem om efter en sygeplejerske."

Den selvtilfredse nedladdenhed, hvormed han sagde dette, gjorde, at han så dobbelt så tyk og fire gange så stødende ud, som han var.

"Jeg vil råde Dem til," vedblev Stryver, "at se tingene lige i øjnene. Jeg har set den i øjnene på min måde; se De den nu også i øjnene på deres. Skaf Dem en, der kan sørge for Dem. Gift Dem. Bryd Dem ikke om, at De ikke finder behag i dameselskab eller forstår Dem på det eller har sans for det. Find en eller anden med en smule formue – en gæstgiverenke eller husejerinde – og gift Dem med hende, så De kan sidde lunt inden vægge. Det er det rette for Dem. Tænk nu på det!"

"Jeg skal tænke på det," sagde Sydney.

12. Den fintfølende mand.

Efter at have fattet den højmodige beslutning at gøre lægens datter lykkelig bestemte Stryver sig til at gøre hende bekendt med hendes lykke, førend han forlod byen i retsferien. Efter lidt indre drøftelse af dette punkt blev han enig med sig selv om, at det var lige så godt at få alle indledninger fra hånden, da de derpå i ro og mag kunne aftale, om han skulle række hende sin hånd et par uger før Mikkelstdags-terminen eller i den korte juleferie mellem den og Hilarius-terminen.

Han nærede ikke den fjerneste tvivl om, at hans sag var god, men så tydeligt, at kendelsen måtte falde ud til fordel for ham. Fremlagt for juryen med de kraftigste, jordiske grunde – de eneste grunde, som fortjente at tages i betragtning – var sagen simpel nok og havde ikke et eneste svagt sted. Han mødte selv for citanten; hans beviser var uforkastelige; indstævntes sagfører gav tabt, og juryen vendte sig ikke engang om for at rådslå. Efter at have drøftet den var advokat Stryver overtydet om, at ingen sag kunne være simple.

Stryver indviede derfor ferien med et skriftligt forslag om at føre miss Manette til Vauxhall Gardens, og da dette slog fejl, til Ranelagh, men da dette på en uforklarlig måde ligeledes slog fejl, fandt han det tjenligst at indfinde sig personligt i Soho og dér meddele sin ædle beslutning.

Stryver puffede sig derfor fra Temple hen mod Soho, mens den lange ferie endnu var i sin begyndelse. Enhver, der havde set ham trænge sig ind i Soho og puffe alle svagere folk til side

på fortovet, ville kunne have set, hvor tryk og stærk han følte sig.

Da hans vej førte ham forbi Tellsons, og han vidste, at Lorry var familien Manettes fortrolige ven, fik han det indfald at gå ind i banken og meddele Lorry, hvor lyst det var i Sohos horisont. Han skød altså døren med den svage rallen i halsen op, snublede ned ad de to trin, gik forbi de to ældgamle kasserere og puffede sig ind i det mugne bagværelse, hvor Lorry sad bag nogle store, på langs linierede bøger og med lodrette jernstænger i sit vindue, som om også dette var linieret, og alt under skyerne en sum.

"Halløj!" sagde Stryver. "God dag! Håber, De befinder Dem vel?"

Det var Stryvers hovedejendommelighed, at han altid syntes at være for stor for ethvert sted eller rum. Han var så meget for stor for Tellsons, at gamle kontorister i afsides kroge så op med protesterende blikke, som om han trykkede dem ind imod muren. Endog principalen selv, der læste majestætisk i avisen langt borte i det fjerne, dukkede sig misfornøjet, som om det Stryverske hoved var blevet puffet ind i hans ansvarlige vest.

Den diskrete Lorry sagde i den mønsterværdige tone, som han ville anbefale under de forhåndenværende omstændigheder: "God dag, mr. Stryver? Hvorledes har De det?" og vekslede håndtryk med ham. Der var en ejendommelighed ved hans måde at veksle håndtryk på, som altid kunne ses hos enhver af Tellsons kontorister, der vekslede håndtryk med en kunde, når principalen opfyldte luften. Han vekslede håndtryk på en selvfornægtende måde, som om han gjorde det på Tellson & Co's vegne.

"Er der noget, jeg kan gøre for Dem, mr. Stryver?" spurgte Lorry i sin forretningsrolle-egenskab.

"Nej, tak skal De have; dette er et personligt besøg til Dem selv, mr. Lorry; jeg er kommet for at tale et ord i fortrolighed med Dem."

"Ja så," sagde Lorry, idet han lagde øret til, mens hans øje gled hen til principalen.

"Jeg er i færd med," sagde Stryver og lagde sine arme fortroligt på pulten, på hvilken der, skønt det var en stor, dobbelt pult, ikke syntes at være halvt plads nok til ham, "jeg er i færd med at tilbyde Deres smukke, lille veninde, miss Manette, min hånd, mr. Lorry."

"Men Gud bevares vel!" udbrød Lorry, idet han strøg sig om hagen og så tvivlende på sin gæst.

"Men Gud bevares vel?" gentog Stryver og trak sig tilbage. "Hvad mener De med det, mr. Lorry?"

"Min mening," svarede forretningsmanden, "er naturligvis venskabelig og påskønnende, og at det gør Dem den største ære, og – kort sagt, min mening er alt, hvad De kan ønske Dem. Men De ved selv, mr. Stryver –" Lorry standsede og rystede på hovedet ad ham på den snurrigste måde, som om han mod sin vilje blev nødt til at tilføje ved sig selv: "De ved jo, at det virkelig er meget for meget af Dem!"

"Nå," sagde Stryver, idet han slog i pulten med sin stridbare hånd, spilede øjnene op og trak vejret dybt, "jeg vil lade mig hænge, om jeg forstår Dem, mr. Lorry!"

Lorry rettede på sin lille paryk som et middel til dette øjemeds fremme og bed i en pen.

"For pokker, sir," sagde Stryver og stirrede på ham, "er jeg ikke et godt parti?"

"Ak Gud jo! Jo. Jo vist er De et godt parti!" sagde Lorry. "Når De siger, at De er et godt parti, så er De et godt parti."

"Står jeg mig ikke godt!" spurgte Stryver.

"Jo, når De taler om, at De står Dem godt, så står De Dem godt," sagde Lorry.

"Og udvider jeg ikke min 'virksomhed'?"

"Når De taler om, at De udvider Deres virksomhed," sagde Lorry, glad ved at kunne gøre en indrømmelse til, "så kan ingen tvivle om det."

"Hvad i alverden er da Deres mening, mr. Lorry?" spurgte Stryver åbenbart modfalden.

"Nå ja, jeg – var det Deres hensigt at gå derhen nu?" spurgte Lorry.

"Lige derhen!" sagde Stryver med et dask med sin næve i pulten.

"Det tror jeg ikke, at jeg ville, hvis jeg var i Deres sted."

"Hvorfor det? Nu vil jeg drive Dem ind i en krog," sagde Stryver og truede juridisk med sin pegefinger ad ham. "De er forretningsmand og forpligtet til at have en grund. Anfør Deres grund. Hvorfor ville De ikke gå derhen?"

"Fordi," sagde Lorry, "jeg ikke ville gå i et sådant ærinde uden at have nogen grund til at tro, at det ville lykkes mig."

"Død og pine," udbrød Stryver, "hvad er det for en tale?"

Lorry kiggede til principalen i det fjerne og til den forbitrede Stryver.

"Her er en forretningsmand – en mand af sat alder – en mand af erfaring – i en bank," sagde Stryver, "og efter at have

opsummeret tre hovedgrunde til det fuldstændigste held siger han, at der slet ingen grund er! Siger det med hovedet på sine skuldre!" Stryver lagde vægt på denne omstændighed, som om det ville have været uendelig meget mindre mærkeligt, hvis han havde sagt det uden hoved.

"Når jeg taler om held, taler jeg om held hos den unge dame; og når jeg taler om grunde og årsager, der kunne gøre et sådant held sandsynligt, taler jeg om grunde og årsager, der ville have gyldighed for den unge dame. Den unge dame, min kære herre, er den vigtigste person."

"De vil altså sige mig, mr. Lorry," sagde Stryver og trykkede sine albuer ind i siden på sig, "at det er Deres velovervejede anskuelse, at den unge dame, om hvem der for tiden er tale, er en snerpet tosse?"

"Ikke ganske. Hvad jeg vil sige Dem, mr. Stryver," sagde mr. Lorry rødmende, "er, at jeg ikke vil høre et uærbødigt ord om denne unge dame af nogen som helst mund, og at hvis jeg kendte nogen mand, hvis smag var så plump, og hvis sind var så overmodigt, at han ikke kunne afholde sig fra at tale uærbødigt om denne unge dame ved denne pult, skulle ikke engang Tellsons hindre mig i at sige ham besked."

Nødvendigheden af at være forbitret i en dæmpet tone havde bragt Stryvers blodkar i en farlig tilstand, da det havde været hans tur at være forbitret; og hvor metodiske Lorrys årer end ellers plejede at være, var de dog ikke i nogen bedre tilstand nu, da det var hans tur.

"Det var det, jeg ville sige Dem," sagde Lorry. "Lad os endelig ikke misforstå hinanden."

Stryver pattede et øjeblik på enden af en lineal og bankede derpå en melodi på sine tænder med den. Omsider brød han tavsheden ved at sige:

"Det er mig noget ganske nyt, mr. Lorry. De råder mig med velberåd hu til ikke at gå til Soho og fri – mig, Stryver, advokat ved Kings Bench?"

"Skal jeg råde Dem, mr. Stryver?"

"Ja."

"Meget vel. Så gør jeg det, og De har sagt, hvad jeg mente."

"Og alt, hvad jeg kan sige derom," sagde Stryver med en arrig latter, "er, at det – ha, ha, ha! – overgår alt både i fortid, nutid og fremtid."

"Hør mig nu," vedblev Lorry. "Som forretningsmand har jeg ingen ret til at sige noget om denne sag, da jeg som forretningsmand ikke kender til den; men jeg har talt som en gammel fyr, der har båret miss Manette på sine arme, der er miss Manettes og hendes faders betroede ven og nærer stor hengivenhed for dem begge. Jeg har ikke søgt Deres fortrolighed, husk vel på det. Nå, tror De nu ikke, at jeg kan have ret?"

"Nej!" sagde Stryver og fløjtede. "Jeg kan ikke påtage mig at finde sund fornuft hos tredjemand; jeg kan kun finde den hos mig selv. Jeg forudsætter sund fornuft på en vis kant; De forudsætter snerpet smørrebrødsrøvl. Det er nyt for mig; men De har vistnok ret."

"Det, jeg forudsætter, mr. Stryver, gør jeg krav på selv at give navn. Og forstå mig ret," sagde Lorry, der atter blev rød, "jeg tåler ikke – ikke engang hos Tellsons – at noget menneske i verden giver det navn for mig."

"Nå, nå, undskyld!" sagde Stryver.

"Jeg be'er! Nå, mr. Stryver, hvad jeg ville have sagt, var, at det kunne være pinligt for Dem at se, at De havde taget fejl; at det kunne være pinligt for doktor Manette at skulle svare Dem uforbeholdent; at det kunne være meget pinligt for miss Manette at skulle svare Dem uforbeholdent. De kender den fod, på hvilken jeg har den ære og glæde at stå med familien. Hvis De synes, vil jeg, uden på nogen måde at blotte Dem eller optræde på Deres vegne, påtage mig ved lidt yderligere iagttagelse at undersøge, om mit råd er rigtigt. Skulle De da alligevel være misfornøjet med det, kan De jo selv prøve dets rigtighed; skulle De derimod finde Dem tilfreds med det og det fremdeles være, hvad det nu er, kunne det skåne alle parter for, hvad De helst burde skånes for. Hvad siger De?"

"Hvor længe kommer jeg så til at blive i byen?"

"Åh, der er kun tale om nogle få timer. Jeg kan gå til Soho i aften, og bagefter besøger jeg Dem."

"Så siger jeg ja," sagde Stryver; "jeg vil ikke gå derhen nu; så opsat på det er jeg da heller ikke; jeg siger ja og venter Dem i aften. God morgen."

Derpå vendte Stryver sig om og brød ud af banken, idet han på sin gennemgang frembragte en sådan luftstrømning, at de to kasserere måtte opbyde de sidste levninger af deres kræfter for at stå imod, mens de stod og bukkede bag deres diske. Disse to ærværdige og affældige personer sås altid i en bukkende stilling, og folk troede, at når de havde bukket, til en kunde var kommet ud, så blev de ved at bukke i det tomme kontor, indtil de bukkende fik en anden kunde ind.

Sagføreren var skarpsindig nok til at gætte, at bankieren ikke ville være gået så vidt i sine udtalelser, hvis han havde haft mindre gyldige grunde end moralsk vished. Skønt han havde været uforberedt på den store pille, han skulle synke, fik han den dog ned. "Og nu," sagde han, idet han, da pillen var nede, truede med sin juridiske pegefinger ad Temple i almindelighed, "reder jeg mig ud af dette ved at føre jer alle bag lyset."

Det var en stump prokuratorsnildhed, hvori han fandt stort behag. "De skal ikke føre mig bag lyset, unge dame," sagde Stryver, "det vil jeg gøre ved Dem."

Da Lorry indfandt sig om aftenen, sad Stryver derfor mellem en mængde bøger og papirer og syntes at have alt andet på hjertet end emnet fra om formiddagen. Han rejste sig endog overrasket ved at se Lorry og var ganske åndsfraværende.

"Nå," sagde den godmodige udsending, efter at der var gået en god halv time med frugtesløse forsøg på at bringe sagen på bane, "jeg har været i Soho."

"I Soho?" gentog Stryver koldblodigt. "Nå, det er sandt! Hvor har jeg dog mine tanker?"

"Og jeg tvivler ikke om, at jeg havde ret i, hvad jeg sagde Dem under vor samtale. Min anskuelse er blevet stadfæstet, og jeg gentager mit råd."

"Jeg forsikrer Dem," svarede Stryver i den venskabeligste tone, "at det gør mig ondt for Deres og den stakkels faders skyld. Jeg indser, at det altid må være en ubehagelig sag for familien, og lad os derfor ikke tale mere om den."

"Jeg forstår Dem ikke," sagde Lorry.

"Det kan gerne være," svarede Stryver med et venligt og afgørende nik; "men det gør intet til sagen."

"Jo, det gør," indvendte Lorry.

"Nej, det gør ikke, forsikrer jeg Dem. Efter at have forudsat, at der var forstand, hvor der ikke er forstand, og en hæderlig ærgerrighed, hvor der ingen hæderlig ærgerrighed er, er jeg kommet ud af min vildfarelse, og der er ingen ulykke sket. Unge piger har ofte før gjort lignende dårskeer og angret dem i fattigdom og dunkelhed. Uegenkærligt talt, gør det mig ondt, at den ting er faldet bort, da det, fra den jordiske fordels side betragtet, ville have været godt for andre, om den var kommet i stand; egenkærligt talt, glæder det mig, at den er faldet bort, da det, fra fordelens side betragtet, ville have været slemt for mig, om den var kommet i stand – jeg behøver næppe at tilføje, at jeg ikke ville have vundet noget derved. Der er slet ingen ulykke sket. Jeg har ikke friet til den unge dame, og, mellem os sagt, er jeg ikke engang vis på, om jeg ville have bundet mig i den grad. De, mr. Lorry, kan ikke kontrollere tåbelige pigebørns snerpede forfængeligheder og naragtigheder; det må De ikke vente Dem, ellers vil De altid blive skuffet. Men lad os ikke tale mere om den sag. Det gør mig, som sagt, ondt for andres skyld; men for mit eget vedkommende er jeg veltilfreds. Og jeg er Dem virkelig meget forbunden, fordi De har tilladt mig at prøve Dem og givet mig Deres råd; De kender den unge dame bedre end jeg; De havde ret, det ville aldrig være gået."

Lorry var blevet så overrasket, at han så dumt på Stryver, da denne puffedes ham hen til døren med et udseende, som om han overøste hans svimlende hoved med ædelmodighed, overbærenhed og velvilje. "Tag Dem det ikke nær, højstærede," sagde Stryver; "tal ikke mere derom, og endnu en gang tak, fordi De tillod mig at prøve Dem. God nat!"

Lorry stod ude i mørket, førend han vidste, hvor han var.
Stryver lå på ryggen på sin sofa og stirrede op mod loftet.

13. Den ikke fint følende mand

Hvis Sydney Carton glimrede nogetsteds, var det visselig ikke i doktor Manettes hus. Han havde i løbet af et år ofte været der, men altid været den samme mismodige, knarvorne driver. Når han gad tale, talte han godt; men den sky af ligegyldighed for alt, som indhyllede ham i så bedrøveligt et mørke, blev meget sjældent gennemtrængt af det lys, der boede i ham.

Og dog var han ikke ganske ligegyldig for de gader, som omgav dette hus, eller for de følelsesløse sten, som dannede deres fortov. Mangen en nat, når vinen ikke havde skaffet ham en flygtig opmuntring, vandrede han der, forstemt og uden mål og med; i mangen en uhyggelig morgendæmring sås hans ensomme skikkelse, som tøvede der og endnu tøvede der, når solens første stråler fremhævede fjerne, arkitektoniske skønheder i kirkespir og høje bygninger, ligesom måske den stille time vakte en følelse af bedre, ellers forglemte og utilgængelige ting i hans sjæl. I den sidste tid havde den uredte seng i Temple mærket endnu mindre til ham end ellers, og ofte var han, efter nogle få minutter at have kastet sig på den, stået op igen og tyet til dette sted.

En dag i august, da Stryver (efter at have tilkendegivet sin sjakal, at han havde betænkt sig med hensyn til det omtalte giftermål) havde taget sin fine følelse med til Devonshire, og da synet og lugten af blomster i gaderne i City fremkaldte ligesom en anelse af godhed hos de sletteste, af sundhed hos de sygeligste og af ungdom hos de ældste, trådte Sydneys fødder endnu disse stene. Efter at have været tvivlrådige og ubestemte,

blev hans fødder livlige af en beslutning, og drevet af den førte de ham til lægens dør.

Han blev vist ovenpå og traf Lucie alene ved hendes arbejde. Hun havde aldrig følt sig rigtig rolig i hans selskab og modtog ham lidt forlegen, da han tog plads tæt ved hendes bord. Men idet hun så op på hans ansigt, opdagede hun en forandring i det.

"De befinder Dem vist ikke vel, mr. Carton?"

"Nej. Men det liv, jeg fører, miss Manette, er heller ikke godt for sundheden. Hvad kan uordentlige mennesker som jeg vel vente sig?"

"Er det ikke – undskyld; men nu er jeg begyndt på det spørgsmål, der svæver mig på læberne – er det ikke synd ikke at føre et bedre liv?"

"Jo, det ved Gud, det er en skam."

"Hvorfor vil De da ikke forandre det?"

Idet hun atter så venligt på ham, blev hun forbavset og mismodig ved at opdage, at han havde tårer i øjnene. Der var også tårer i hans stemme, da han svarede:

"Dertil er det for sent. Jeg bliver aldrig bedre, end jeg er. Jeg synker kun dybere og bliver værre."

Han lagde armen på hendes bord og dækkede sine øjne med hånden. Bordet rystede under det ophold, som påfulgte. Hun havde aldrig set ham bevæget og blev meget bedrøvet. Han følte, at hun var det, skønt han ikke så på hende.

"Tilgiv mig, miss Manette. Jeg bukker under for bevidstheden om, hvad jeg ønsker at sige Dem. Vil De høre mig?"

"Hvis det kan være Dem til nogen nytte. Det ville glæde mig meget, dersom det kunne opmuntre Dem."

"Gud velsigne Dem for Deres kærlige medlidenhed!"

Efter en liden stund tog han hånden fra øjnene og sagde med fast stemme: "Vær ikke bange for at høre mig. Gys ikke tilbage for, hvad jeg siger. Jeg er som en, der er død ung. Hele mit liv kunne for den sags skyld gerne være til ende."

"Nej, mr. Carton. Jeg er vis på, at den bedste del af det endnu kan være tilbage, og at De endnu kan blive Dem selv meget, meget værdigere."

"Sig: Dem værdigere, miss Manette, og skønt jeg ved det bedre – skønt jeg i mit eget ulykkelige hjertes gåde ved det bedre – skal jeg dog aldrig glemme det!"

Hun blegnede og skælvede. Han kom hende til hjælp med en urokelig fortvivelse over sig selv, der gjorde samtalen helt forskellig fra enhver anden, som kunne være blevet ført.

"Hvis det havde været muligt, at De havde kunnet besvare den mands kærlighed, De her ser for Dem – som selv er skyld i sit fald, som De ved er ødelagt, drikkædlig, den stakkels mishandlede skabning – ville han dog denne dag og time trods sin lyksalighed vide, at han ville føre Dem i ulykke, pådrage Dem sorg og anger, knuse Dem, vanære Dem, rive Dem ned med sig. Jeg ved meget godt at De ikke kan nære ømhed for mig; jeg forlanger det heller ikke; jeg er endog taknemmelig for, at det ikke kan være muligt."

"Kan jeg ikke frelse Dem uden det, mr. Carton? Kan jeg ikke – tilgiv mig atter! – bringe Dem til at vende om? Kan jeg slet ikke gengælde Dem Deres tillid? Jeg ved, at De her betror Dem til mig," sagde hun efter at have betænkt sig lidt, beskedent og med inderlige tårer, "jeg ved, at De ikke ville sige dette til nogen

anden. Kan jeg ikke lade det komme Dem selv til gode, mr. Carton?"

"Nej, miss Manette, nej. Hvis De vil høre endnu lidt længere på mig, har De gjort alt for mig, hvad De kan. Jeg ønsker, at De skal vide, at De har været min sjæls sidste drøm. Trods min fornedrelse har jeg dog ikke været så fornedret, at synet af Dem med Deres fader og af dette hjem, der er blevet gjort til et sådant hjem af Dem, har vakt nogle gamle skygger, som jeg troede var uddøde hos mig. Siden jeg lærte Dem at kende, er jeg blevet hjemsøgt af en anger, som jeg ikke havde troet oftere skulle gøre mig bebrejdelser, og har hørt gamle stemmer hviske og drive mig opad, mens jeg troede, de var stumme for stedse. Jeg har haft dunkle forestillinger om at stræbe på ny, begynde forfra, afryste dorskhed og sanselighed og kæmpe den opgivne kamp til ende. En drøm, alt sammen en drøm, der ender med intet og efterlader den sovende der, hvor han lagde sig; men jeg ønsker, at De skal vide, at De har fremkaldt den."

"Kan intet af den blive tilbage? Åh, mr. Carton, betänk Dem! Forsøg det!"

"Nej, miss Manette; hele tiden har jeg vidst, at jeg var fuldstændig uværdig. Og dog har jeg haft og har endnu den svaghed at ønske, at De skal vide, med hvilket pludseligt herredømme De bragte mig, askebunke som jeg er, til at blusse op i lue – en lue, der ifølge sin natur er uadskillelig fra mig selv og derfor intet opliver, ikke lyser, ingen nytte gør, men brænder ørkesløst op."

"Da jeg er så uheldig at have gjort Dem ulykkeligere, end De var, førend De lærte mig at kende –"

"Sig ikke det, miss Manette; for De ville have frelst mig, hvis noget havde kunnet det. De er ikke skyld i, at jeg bliver værre."

"Da den sindsstemning, De beskriver, i hvert tilfælde hidrører fra en vis indflydelse fra min side, må jeg så spørge, om jeg da ikke kan bruge min indflydelse til Deres bedste? Har jeg slet ingen magt til det gode hos Dem?"

"Det højeste gode, jeg nu er modtagelig for, er jeg kommet her for at opnå. Lad mig gennem resten af mit forspildte liv bevare den erindring, at De var den sidste af alle i verden, for hvem jeg åbnede mit hjerte, og at der endnu i dette øjeblik var noget tilbage hos mig, som De kunne beklage og ynke. Miss Manette! jeg bedrøver Dem; men nu har jeg snart talt ud. Må jeg, når jeg mindes denne dag tro, at mit sidste skriftemål optoges i Deres rene og uskyldige bryst, og at det ligger der alene og ikke vil blive delt med nogen?"

"Kan det være Dem nogen trøst, ja."

"Ikke engang med den, der i tiden måtte blive Dem den kæreste, De nogen sinde har kendt?"

"Mr. Carton," svarede hun efter et bevæget ophold, "hemmeligheden er Deres, ikke min, og jeg lover Dem at ære den."

"Tak, og endnu en gang: Gud velsigne Dem!"

Han førte hendes hånd til sine læber og gik hen mod døren.

"Vær ikke bange for, at jeg oftere skal omtale det med så meget som et flygtigt ord. Jeg skal aldrig hentyde til det. Selv om jeg var død, kunne det ikke være sikrere, end det nu er. I min dødsstund skal det ene gode minde være mig helligt – vil jeg takke og velsigne Dem, fordi min sidste bekendelse blev

aflagt for Dem, og mit navn, mine fejl og mine ulykker kærligt blev opbevaret i Deres hjerte. Gid det være let og lykkeligt!"

Han var så forskellig fra, hvad han tidligere altid havde vist sig at være, og det var så bedrøveligt at tænke sig, hvor meget han havde kastet bort og hvor meget han hver dag underkuede og fordærvede, at Lucie Manette græd sørgmodigt for hans skyld, mens han stod og så på hende.

"Vær rolig," sagde han. "Jeg fortjener ikke en sådan medfølelse, miss Manette. Om et par timers tid vil det slette selskab og de slette vaner, som jeg foragter, men lader mig henrive af, gøre mig mere uværdig til sådanne tårer, end den usleste tigger, der lister sig gennem gaderne. Vær rolig! Men i mit indre skal jeg over for Dem altid være, hvad jeg nu er, om jeg end udvortes er, som De tidligere har set mig. Den næstsidste bøn, jeg har til Dem, er, at De vil tro dette om mig."

"Det vil jeg, mr. Carton."

"Min sidste bøn er denne, og med den vil jeg befri Dem for en gæst, med hvem jeg helt vel ved, at De intet har tilfælles, og mellem hvem og Dem der er en uoverstigelig kløft. Det er unyttigt at sige det, ved jeg nok, men det kommer fra min sjæls inderste. For Dem og enhver, De har kær, ville jeg gøre, hvad det skulle være. Var min bane af en bedre slags, så at den frembød lejlighed og mulighed til et offer, ville jeg bringe Dem og alle, De har kær, ethvert offer. Søg i stille øjeblikke at bevare mig i Deres erindring som oprigtig og varm i denne ene henseende. Den tid vil komme, den tid vil ikke være fjern, da ny bånd danner sig omkring Dem – bånd, som knytte Dem endnu ømmere og fastere til det hjem, for hvilket De er en sådan pryde – de dyrebareste bånd, som kunne smykke og glæde Dem. Miss

Manette, når det lille billede af en ulykkelig faders ansigt skuer op i Deres, når De ser Deres egen rene skønhed vokse op ved Deres fod, husk da undertiden på, at der er en mand, som ville give sit liv for at bevare et liv, De elsker, ved Deres side!" Han sagde "lev vel!" – sagde et sidste "Gud velsigne Dem!" og forlod hende.

14. Den ærlige håndværksmand

Når Jeremias Cruncher sad på sin stol i Fleet Street med sin grimme Laban ved siden af sig, fremstillede en uhyre mængde bevægelige genstande sig for hans øjne; for hvem kunne vel sidde der i dagens travle timer uden at blive blændet og bedøvet af to umådelige menneskesværme, af hvilke den ene altid drog vester på med solen og den anden øster på fra solen, og begge hen til sletterne hinsides den purpurfarvede bjergkæde, bag hvilken solen går ned?

Med sin stump halm i munden sad Cruncher og iagttog de to strømme, ligesom den hedenske bonde hos Horats, der i flere århundreder har stået skildvagt og iagttaget en strøm – alene med undtagelse af, at Jerry ingenlunde ventede på, at de nogen sinde skulle udtørres, en forventning, som heller ikke ville have været lystelig, eftersom en lille del af hans indtægter hidrørte fra, at han lodsede frygtsomme fruentimmere – for det meste fyldige af skikkelse og over livets middagshøjde – fra Tellsons side af strømmene til strandbredden lige overfor. Hvor kort end samværet i hvert enkelt tilfælde var, undlod Cruncher dog aldrig at fatte en så levende deltagelse for damen, at han ytrede den største lyst til at have den ære at drikke på hendes velgående, og ved hjælp af de i dette menneskekærlige øjemed ydede gaver var det, at han hjalp sine finanser på fode.

Der var en tid, da en digter sad på en offentlig plads og grublede i menneskers påsyn. Cruncher, der sad på en stol på en offentlig plads, men ikke var digter, grublede så lidt som muligt og så sig om.

Mens han var således sysselsat på en tid, da der kun var få menneskehobe og få forsinkede fruentimmere, og hans kasse var i en så mådelig forfatning, at der var opstået en stærk mistanke i hans bryst om, at mrs. Cruncher måtte have "smidt sig" på en eller anden kraftig måde, tiltrak en usædvanlig trængsel, der strømmede vester på ned ad gaden, sig hans opmærksomhed. Cruncher opdagede snart, at det var en ligfærd, der nærmede sig, og at denne ligfærd var genstand for et almindeligt mishag, som avlede tumult.

"Unge Jerry," sagde Cruncher til sit afkom, "det er en begravelse."

"Hurra, fader!" råbte unge Jerry.

Den unge herre lagde et gådefuldt eftertryk på denne jubellyd. Den ældre herre tog ham råbet så ilde op, at han fandt det passende at smække den unge herre en ørefigen.

"Hvad skal det sige? Hvorfor råber du hurra? Hvad er det, du vil antyde til din egen fader, du unge slyngel? Den knægt begynder at blive mig for stram!" sagde Cruncher, idet han så på ham. "Han og hans hurraer! Lad mig ikke høre mere til dig, hvis du ikke vil føle noget mere til mig. Forstår du mig?"

"Jeg mente ikke noget ondt med det," indvendte den unge Jerry og gned sig på kinden.

"Så lad det være," sagde Cruncher; "jeg vil ikke vide noget af dit "ikke noget ondt." Sæt dig op der på stolen og se på folk."

Hans søn adlød, og hoben nærmede sig, skrålende og hujende omkring en smudsig ligvogn og en smudsig sørgekaret, i hvilken der kun sad én sørgende, iført det smudsige skaberak, som ansås for uadskilleligt fra stillingens værdighed. Stillingen syntes imidlertid ingenlunde at behage

ham, da en stadig voksende pøbelhob omringede vognen og hånede ham, skar ansigter ad ham og uophørligt hylede og råbte: "Hu! Spioner! Hys! Hu! Spioner!" med mange flere artigheder, der var alt for talrige og indtrængende, til at de kunne gentages.

Begravelser havde altid en påfaldende tiltrækningskraft for Cruncher; han anstrengte altid sine sanser og kom i spænding, når et ligfølge drog forbi Tellsons. En ligbegængelse med et så ualmindeligt følge satte ham naturligvis derfor i en stærk spænding, og han spurgte den første mand, der løb imod ham:

"Hvad er det, kammerat? Hvad er der på færde?"

"Det ved jeg ikke," svarede manden. "Spioner! Hu! Hys! Spioner!"

Han spurgte en anden mand: "Hvem er det?"

"Det ved jeg ikke," svarede manden, men satte ikke des mindre hænderne for munden og brølede med en overraskende varme og den største ivrighed: "Spioner! Hu! Hys, hys! Spi-oner!"

Til sidst tørnede en person, der vidste bedre besked om sagen, imod ham, og af denne erfarede han, at det var Roger Cly's ligbegængelse.

"Var han da spion?" spurgte Cruncher.

"En Old Bailey spion," svarede hans hjemmelsmand. "Hu! Hys! Hu! Old Bailey spioner!"

"Hvad for noget!" udbrød Jerry, idet han huskede det forhør, ved hvilket han havde været til stede. "Ham har jeg jo set. Er han død?"

"Død som en sild," svarede den anden, "og kan ikke være for død. Hal dem ud der! Spioner! Riv dem ud! Spioner!"

Denne tanke var så velkommen under den herskende mangel på enhver tanke, at pøbelen greb den med begærlighed, og idet den lydeligt gentog forslaget om at hale og rive dem ud, omringede den de to vogne så tæt, at de måtte holde. Da pøbelen åbnede karetdørene, steg den ene sørgende frivilligt ud og var et øjeblik i dens hænder, men var så behændig og benyttede tiden så godt, at han i det næste øjeblik fo'r op ad en sidegade, efter at have bortkastet sin kappe, sin hat, sit lange hatteflor, sit hvide lommetørklæde og andre symbolske tårer.

Pøbelen sønderrev disse og spredte dem med den største tilfredsstillelse for vinden, mens kræmmerne ilede med at lukke deres butikker; for dengang lod en pøbelhob sig ikke standse af noget og var et almindeligt frygtet uhyre. Den var allerede skredet til at åbne ligvognen for at tage kisten ud af den, da et lysere hoved foreslog, at den skulle ledsages til sit bestemmelsessted under almindelig jubel. Da der var stor trang til praktiske forslag, blev også dette forslag modtaget med almindeligt bifald, og kareten fyldtes øjeblikkelig med otte indvendig og et dusin udvendig, mens så mange, som ved anvendelse af sindrighed kunne hænge fast, svang sig op på ligvognens himmel. Blandt de første af disse frivillige var Jerry Cruncher selv, der beskedent skjulte sit piggede hoved for Tellsons i den inderste krog af sørgevognen.

De fungerende bedemænd gjorde nogle indsigelser mod disse forandringer i ceremonierne; men da floden var foruroligende tæt ved, og flere stemmer lod sig forlyde med, at en kold dukkert var et virksomt middel til at bringe stridige medlemmer af faget til fornuft, var indsigelserne kun svage og korte. Den forandrede procession satte sig i bevægelse, idet en

skorstensfejer kørte ligvognen, vejledet af den virkelige kusk, som derfor måtte sidde ved siden af ham under strengt opsyn, og en postejsælger, ligeledes ledsaget af sin kabinetsminister, kørte sørgekareten. Førend toget var kommet ret langt ned ad gaden, blev en bjørnetrækker, den gang en meget yndet gadeejendommelighed, taget i tjeneste som en yderligere prydelse, og hans bjørn, der var sort og skabet, gav den del af processionen, i hvilken den gik, et sandt bedemandspræg.

Under øldrikken, tobaksrygen, visebrølen og uendelige parodier på jammerklager gik det uordentlige tog sin gang, mens det voksede ved hvert skridt, og alle butikker blev lukket, hvor det kom. Dets bestemmelsessted var den gamle St. Pancratius-kirke langt uden for byen, og i tidens løb nåede det derhen, trængte ind på kirkegården og fuldbyrdede til sidst den afdøde Roger Clys begravelse på sin egen vis og til sin egen tilfredshed.

Da den døde var ekspederet, og man fandt det nødvendigt, at hoben skaffede sig en anden adspredelse, fik et lyst hoved det indfald, at man skulle beskyldte tilfældige forbigående for at være Old Bailey spioner og hævne sig på dem. I den anledning blev der gjort jagt på nogle snese uskyldige mennesker, som aldrig i deres liv havde været i nærheden af Old Bailey, men nu blev puffet og mishandlet. Løjernes overgang til at slå ruder i stykker og derfra til at plyndre værtshuse var let og naturlig; men efter flere timers forløb, da adskillige lysthuse var blevet ødelagt og adskillige kælderrækværker revet op, for at de mere krigerske gemytter kunne væbne sig med dem, hed det sig til sidst, at yarden var i anmarch. Ved dette rygte smeltede hoben

lidt efter lidt bort, og måske kom yarden, og måske kom den ikke, og dette var et pøbelopløbs sædvanlige gang.

Cruncher havde ikke deltaget i slutningsløjerne, men var blevet tilbage på kirkegården for at tale med bedemændene og bevidne dem sin deltagelse. Stedet havde en beroligende indflydelse på ham. Han skaffede sig en pibe i et nærliggende værtshus og røg, idet han kiggede ind mellem gitrene og i ro og mag tog pladsen i øjesyn.

"Jerry," sagde Cruncher og tiltalte sig selv på sin sædvanlige måde, "du så Cly den dag, og du så med dine egne øjne, at han var ung og velvoksen."

Da han havde røget sin pibe ud og grublet lidt endnu, rejste han sig, for at han før lukketid kunne være på sin post uden for Tellsons; men om hans betragtninger over livets forgængelighed havde haft en skadelig indflydelse på hans lever, eller om hans helbredstilstand allerede forud havde været i uorden, eller om han ønskede at vise en udmærket mand en lille opmærksomhed, så er dette ikke af så megen vigtighed som det, at han på tilbagevejen aflagde et kort besøg hos sin lægekyndige rådgiver, en anset kirurg.

Unge Jerry modtog sin fader med pligtskyldig deltagelse og meldte, at der ikke havde været noget at bestille i hans fravær. Banken blev lukket; kontorister kom ud; den sædvanlige vagt blev sat op, og Cruncher og hans søn gik hjem for at drikke te.

"Hør nu, hvad jeg vil sige dig," sagde Cruncher til sin kone, idet han trådte ind. "Hvis jeg ikke har held som ærlig håndværksmand i aften, er jeg overbevist om, al du har bedt Vorherre om at skade mig, og jeg skal da behandle dig ganske, som om jeg havde set dig gøre det."

Den modfaldne kone rystede på hovedet.

"Hvad, gør du det lige for mine øjne?" sagde Cruncher med tegn på forbitret frygt.

"Jeg siger jo ikke noget."

"Det er godt, men tænk heller ikke noget. Du kan lige så godt smide dig som tænke. Du kan lige så godt være mig imod på den ene, som på den anden måde. Lad helt være med det."

"Ja, Jerry."

"Ja, Jerry," gentog han og satte sig ved tebordet. "Nå! Du siger ja, Jerry. Ja, ja, du må nok sige: Ja, Jerry."

Han mente ikke noget særligt med disse knarvorne bekræftelser, men brugte dem, som folk ikke sjældent gør, for at udtrykke en spydig misfornøjelse i almindelighed.

"Du og dit ja, Jerry," sagde han, idet han tog en bid af sit smørrebrød og syntes at hjælpe den ned med en stor, usynlig østers, han havde haft i sin underkop. "Nå! Ja vist! Jeg tror dig."

"Går du ud i aften," spurgte hans skikkelige kone.

"Ja, jeg gør."

"Må jeg gå med, fader?" spurgte sønnen rask.

"Nej, du må ikke. Jeg går, som din moder ved, ud at fiske. Det er det, jeg vil. Gå ud at fiske."

"Din medestang bliver så rusten, ikke sandt, fader?"

"Det skal du ikke bryde dig om."

"Bringer du fisk med hjem, fader?"

"Hvis ikke, kommer du på smalkost i morgen," svarede Cruncher og rystede på hovedet; "men nu har du spurgt nok; jeg går først ud, længe efter at du er kommet i seng."

Resten af aftenen brugte han til at føre det mest årvågne tilsyn med sin kone og i en gnaven tone at holde samtalen i

gang for at hindre hende i at pønse på bønner til hans skade. I dette øjemed fik han ligeledes sin søn til at holde hende i ånde og pinte den ulykkelige kone med at dvæle ved alle de anledninger til klage, han kunne anføre imod hende, hellere end at overlade hende et eneste øjeblik til hendes egne betragtninger. Det gudfrygtigste menneske kunne ikke have lagt en mere levende erkendelse af en ærlig ment bøn for dagen, end han gjorde det ved denne mistillid til sin kone. Det var, som om den mest forhærdede nægter af spøgelsers tilværelse lod sig forskrække af en spøgelseshistorie.

"Og husk på," sagde han, "ingen udflugter i morgen! Lykkes det mig som ærlig håndværksmand at skaffe et par bagfjerdinger, så kom ikke med den snak at du ikke vil røre dem, men holde dig til brød alene. Lykkes det mig som ærlig håndværksmand at skaffe en smule øl, vil jeg ikke høre noget om, at du vil drikke vand. Rejser du til Rom, må du gøre, som man gør i Rom. Hvis ikke, kommer Rom på nakken af dig. Jeg er dit Rom, ved du nok."

Derpå begyndte han atter brummende:

"Du med din vragen af din egen mad og dine egne drikkevarer! Jeg ved ikke, hvor knapt du kan gøre det her på mad og drikkevarer ved dine bønner og din ufølsomme opførsel. Se på din dreng; han er dog vel din, ikke sandt? Han er så tynd som en bønnestage. Kalder du dig moder og ved ikke, at det er en moders første pligt at fede sin dreng?"

Det var at tage den unge Jerry på det ømme sted, og han bad derfor sin moder om at opfylde hendes første pligt og, hvad hun så ellers gjorde, særlig at lægge vægt på udførelsen af det af

hans fader på en så rørende og fin måde betegnede moderlige hverv.

Således gik aftenen, indtil unge Jerry blev kommanderet i seng, og hans moder adlød en lignende befaling. Den første del af natten hendrev Cruncher med ensomme piber, og han drog ikke ud på sin udflugt før henad klokken ét. Henimod dette lille og spøgelsesagtige klokkeslæt rejste han sig fra sin stol, tog en nøgle op af lommen, åbnede et aflåset skab og tog der en sæk, et brækjern af passende størrelse, et reb og en kæde tillige med andre piskeredskaber af lignende art. Efter at han på en sindrig måde havde anbragt disse genstande på sig, bærede han mrs. Cruncher med en afskedstrussel, slukkede lyset og gik ud.

Unge Jerry, der kun havde ladet, som om han klædte sig af, da han gik i seng, var ikke sen til at følge sin fader. Beskyttet af mørket fulgte han bag efter ham ud af værelset, ned ad trappen, ned i gården og ud på gaden. Han var ikke bange for, at han ikke skulle komme ind i huset igen, da det var fuldt af logerende, og døren stod på klem hele natten.

Drevet af en rosværdig attrå efter at komme til kundskab om hemmelighederne ved sin faders ærlige håndværk, tabte unge Jerry, idet han holdt sig lige så tæt op til mure og døre, som hans øjne sad ved siden af hinanden, ikke sin ærede fader af sigte. Den ærede fader, der styrede nord på, var ikke kommet langt, førend en anden fisker af samme slags stødte til ham, og nu traskede de to videre i hinandens selskab.

Omtrent en halv time efter var de hinsides de blinkende gadelygter og de mere end blinkende vægtere og ude på en ensom landevej, hvor de forenede sig med en tredje fisker, og det så stille, at havde unge Jerry været overtroisk, kunne han

have troet, at den anden dyrker af den ædle kunst pludselig havde delt sig i to.

De tre gik videre, og unge Jerry gik videre, indtil de tre standsede under en banke, der hang ud over vejen. Oppe på banken var der en lav mur med et jerngitter ovenpå. I skyggen af banken og muren bøjede de af fra vejen og op ad en blind gyde, hvis ene side dannedes af muren, som her havde en højde af otte til ti fod. Unge Jerry krøb sammen i en krog, kiggede op ad gyden og så nu sin ærede faders skikkelse, som trådte temmelig tydeligt frem i halvmørket og behændig klavrede over en jernport. Han kom snart over, og derpå kom den anden fisker over og så den tredje. De lod sig alle falde sagte ned på jorden inden for porten, hvor de blev liggende nogle øjeblikke – måske for at lytte. Derpå krøb de videre på hænder og knæ.

Nu var det den unge Jerrys tur til at nærme sig porten, hvilket han gjorde. Idet han derpå atter med tilbageholdt åndedræt krøb sammen i en krog og så ind, så han, at de tre fiskere krøb gennem noget højt græs, mens alle ligstenene på kirkegården – det var en stor kirkegård, de var kommet ind på – syntes at se til som hvidklædte spøgelse, og selve kirketårnet så til som genfærdet af en uhyre kæmpe. De var ikke krøbet langt, førend de standsede og rejste sig op. Og nu begyndte de at fiske.

Først fiskede de med en spade, men straks efter syntes den ærede fader at anbringe et redskab, der lignede en stor proptrækker. Men hvilke så de redskaber var, som de arbejdede med, så arbejdede de strengt, indtil kirkeurets rædsomme slag forskrækkede unge Jerry i den grad, at han skyndte sig bort, og hans hår blev lige så stridt som hans faders.

Men hans længe nærede ønske om at få mere at vide om disse sager standsede ham ikke alene i farten, men lokkede ham endog tilbage igen. De fiskede endnu utrætteligt, da han anden gang kiggede ind ad porten; men nu syntes de at have fået bid. Der kom en skruende og klagende lyd nedefra, og deres skikkelser var bøjede ligesom af en byrde. Lidt efter brød byrden gennem jorden og kom op på overfladen. Unge Jerry vidste meget godt, hvori den bestod; men da han så den og så sin ærede fader i færd med at vriste den op, blev han så forskrækket over det uvante syn, at han atter skyndte sig bort og ikke standsede, førend han var løbet en fjerdingvej eller mere.

Ikke engang da ville han have standset af nogen mindre nødvendig grund end den at trække vejret, da det var et slags spøgelsesvæddeløb, som det var ønskeligt at få ende på. Han havde en levende forestilling om, at ligkisten, som han havde set, løb efter ham, og mens den hoppede af sted efter ham, stadig lige ved at indhente ham og hoppe af sted ved hans side – måske ved at tage ham under armen – var den en forfølger, som det nok var bedst at undgå. Den var tillige en ustadig og allestedsnærværende fjende; for mens den opfyldte hele mørket bag ved ham med rædsel, fo'r han ud på landevejen for at undgå mørke stræder af frygt for, at den skulle komme hoppende ud af dem som en vattersottig legetøjsdrage uden hale og vinger. Og desuden skjulte den sig i dørkarme, idet den gned sine rædsomme skuldre mod døre og trak dem op til sine øren, som om den lo, eller også smuttede den ind i skyggen på vejen og lagde sig lumsk på ryggen for at spænde ben for ham. I al denne tid hoppede den uophørligt af sted og halede ind på ham, så at

drengen, da han kom til sin egen dør, havde grund til at være halvt død. Og selv da ville den ikke forlade ham, men fulgte med ovenpå med et bump på hvert trappetrin, kravlede i seng med ham og bumpede død og tung ned på hans bryst, da han faldt i søvn.

Efter daggry og før solens opgang blev unge Jerry vækket af sin trykkende slummer ved at høre sin fader inde i familiens fælles værelse. Der måtte være gået ham noget imod, i det mindste troede unge Jerry det, da han holdt mrs. Cruncher ved ørerne og dunkede hendes baghoved mod sengen.

"Jeg sagde dig, at jeg ville gøre det," sagde han, "og jeg har gjort det."

"Jerry, Jerry!" sagde konen bedende.

"Du sætter dig imod fordelen ved forretningen," sagde Jerry, "og jeg og mine kammerater lide tab. Du skulle jo ære og lyde mig; hvorfor Fanden gør du det da ikke?"

"Jeg stræber jo efter at være en god kone, Jerry," forsikrede hun grædende.

"Er det at være en god kone at sætte sig imod sin mands bestilling? Er det at ære sin mand at vanære hans bestilling? Er det at lyde sin mand at være ham ulydig i det vigtigste af hans bestilling?"

"Den gang var du ikke begyndt på den rædsomme bestilling, Jerry."

"Det må være dig nok," svarede Cruncher, "at være gift med en ærlig håndværksmand, uden at du behøver at fylde dit fruentimmerhoved med beregninger over, hvornår han begyndte på sit håndværk eller ikke. En kone, der ærer og adlyder sin mand, bryder sig ikke det mindste om hans

håndværk. Du kalder dig jo en gudfrygtig kone? Nå, er du en gudfrygtig kone, så lad mig få en ugudelig! Du har ikke mere naturligt begreb om pligt, end denne hersens flod Themsens leje har om en pæl, og derfor må det på en lignende måde bankes ind i dig."

Ordvekslingen førtes i en dæmpet tone og endte med, at den ærlige håndværksmand sparkede sine tilsølede støvler af sig og lagde sig, så lang han var, på gulvet. Efter frygtsomt at have skottet til ham, mens han lå på ryggen med sine rustfarvede hænder til hovedpude, lagde også hans søn sig og faldt atter i søvn.

Der vankede ingen pisk til frokost og ikke synderligt af noget som helst andet. Cruncher var gnaven og havde låget til en jerngryde hos sig som et kastevåben til at tugte mrs. Cruncher med, hvis han skulle mærke noget tegn på, at hun ville læse fra borde. Han børstede og vaskede sig til sædvanlig tid og gik bort med sin søn for at drive sin officielle håndtering.

Unge Jerry, der med stolen under armen gik ved siden af sin fader gennem den solklare og stærkt befærdede gade, var en helt anden unge Jerry, end den, der den foregående nat var løbet hjem i mørke og ensomhed for sin bistre forfølger. Hans snedighed var vågnet med dagen og hans angst svundet med natten, i hvilken henseende det ikke er usandsynligt, at han samme smukke morgenstund havde sine ligemænd i Fleet Street og Londons City.

"Fader," sagde unge Jerry undervejs, idet han passede omhyggeligt på at holde sig en arms længde fra ham og have stolen imellem dem, "hvad er 'en opstandelsesmand'?"

Cruncher standsede pludselig på fortovet, førend han svarede: "Hvor skulle jeg vide det fra?"

"Jeg troede, du vidste alting, fader," sagde den naive dreng.

"Hm! Åh," svarede faderen, idet han gik videre og tog sin hat af for at give sine pigge frit spillerum, "det er en handelsmand."

"Hvilke varer handler han med, fader?" spurgte den livlige unge Jerry.

"Hans varer," sagde Cruncher efter at have tænkt sig lidt om, "er en slags videnskabelige varer."

"Lig, ikke sandt, fader?" spurgte den opvakte dreng.

"Det er nok sådan noget, tror jeg," sagde Cruncher.

"Fader, jeg kunne have lyst til at blive opstandelsesmand, når jeg bliver stor."

Cruncher blev beroliget, men rystede på hovedet på en tvivlende og moralsk måde. "Det beror på, hvorledes du udvikler dine evner. Når du stræber at udvikle dine evner og ikke siger mere til nogen, end du hårdt har nødig, kan man ikke vide, hvad du med tiden kan blive til." Mens unge Jerry med denne opfordring gik nogle skridt i forvejen for at sætte stolen i skyggen af Temple Bar, tilføjede Cruncher ved sig selv: "Jerry, du ærlige håndværksmand, der er håb om, at denne dreng vil blive en velsignelse for dig og lønne dig for alt, hvad du må døje med hans moder."

15. Madame strikker

Tidligere end sædvanligt var man begyndt at drikke i Defarges vinudsalg; for allerede klokken seks om morgenen havde nogle gustne ansigter ved at kigge ind ad dets tilgitrede vinduer opdaget andre ansigter, der bøjede sig over deres bægre.

Defarge solgte i bedste tilfælde en meget tynd vin; men denne gang syntes han at have solgt en ualmindelig tynd vin, og det tilmed en sur vin eller en vin, som gjorde sur, idet den satte dem, der drak den, i en mørk stemning. Der fo'r ingen livlig, bakkantisk lue op af Defarges pressede drue, men en ulmende ild, der brændte i mørket og lå skjult i dens bærme.

Dette var den tredje morgen, at der var blevet drukket tidligt i Defarges vinudsalg. Der havde været endnu mere tidlig grublen end drikken; for så snart døren var blevet lukket op, havde mange mennesker lyttet og hvasket og sneget sig rundt der, som ikke kunne have lagt et pengestykke på disken, om det så havde drejet sig om deres sjæls frelse; men ikke des mindre havde de fuldt så megen interesse for stedet, som om de kunne have betalt hele tønder vin, og de smuttede fra bæk til bæk og krog til krog og slugte med grådige miner ord i stedet for drikkevarer.

Trods den usædvanlig stærke søgning lod ejeren af vinudsalget sig dog ikke se. Han blev ikke savnet; for ingen af dem, der overskred dørtærsklen, så efter ham, spurgte efter ham eller undrede sig over kun at se madame Defarge på hendes plads, hvorfra hun førte tilsyn med udskænkningen og havde en skål foran sig med krumme og skæve småpenge, hvis

oprindelige præg var lige så forslidt og udslettet, som præget på menneskehedens skillemønt, fra hvis pjaltede lommer de var kommet. En svævende interesse og fremherskende åndsfraværelse bemærkedes måske af de spioner, der så ind i vinudsalget, ligesom de så ind overalt, fra kongens palads til forbryderens fængsel. Kortspil var gået i stå, grublende dominospillere byggede tårne med deres brikker, andre gæster tegnede figurer på bordene med spildt vin, og madame Defarge selv prikkede mønsteret ud på sit ærme med sin tandstikker og så og hørte i lang frastand noget usynligt og uhørligt.

I denne vinstemning var Saint Antoine til højt op på dagen. Det var middagstid, da to støvede mænd skred gennem hans gader og under hans svajende lygter; den ene af dem var monsieur Defarge, den anden en vejarbejder med en blå hue. Støvede og tørstige trådte de ind i vinudsalget. Deres ankomst havde i Saint Antoinnes bryst tændt et slags ild, der, alt som de nærmede sig, udbredte sig hurtigt og rørte sig og flimrede i luer af ansigter i de fleste døre og vinduer. Og dog var ingen fulgt med dem, og ingen talte til dem, da de trådte ind i vinudsalget, skønt alles øjne der fæstede sig på dem.

"God dag, mine herrer," sagde Defarge.

Det var måske tegnet til en almindelig tungeløsning; for det fremkaldte et kor af "god dag".

"Dårligt vejr, mine herrer," sagde Defarge og rystede på hovedet, hvorpå alle så på sin nabo, og derefter blev de alle siddende uden at sige et ord, undtagen én; han rejste sig og gik ud.

"Kone," sagde Defarge til sin kone, "jeg har rejst nogle mile med denne gode vejarbejder, som hedder Jacques. Jeg traf ham

– tilfældigvis – halvanden dagsrejse fra Paris. Det er en god fyr, denne vejarbejder, som hedder Jacques. Giv ham noget at drikke, kone."

En anden mand rejste sig og gik ud. Madame Defarge satte vin for vejarbejderen, som hed Jacques, der tog sin blå hue af for selskabet. I sin bluse havde han noget groft, sort brød; han spiste nu og da af det og gumlede og drak nær ved madame Defarges disk. En tredje mand stod op og gik ud.

Defarge vederkvægede sig med en slurk vin – men han drak mindre end den fremmede, da det var noget dagligdags for ham – og stod og ventede, indtil manden fra landet var færdig med sin frokost. Han så ikke på nogen af de tilstedeværende, og ingen så på ham, ikke engang madame Defarge, der havde sat sig til at strikke.

"Er De færdig med at spise, min ven?" spurgte han efter nogen tids forløb.

"Ja tak."

"Så kom, så skal jeg vise Dem det værelse, som jeg sagde, De kunne bo i. De vil synes meget godt om det."

Fra vinudsalget gik de ud på gaden, fra gaden ind i en gård, fra gården op ad en stejl trappe, fra trappen ind på et kvistkammer – det kvistkammer, hvor en hvidhåret mand tidligere havde siddet bøjet på en lav bænk og syet sko. Nu var der ingen hvidhåret mand der; men de tre mænd var der, som en for en havde forladt vinudsalget. Og imellem dem og den hvidhårede mand langt borte var der det ene lille forbindelsesled, at de fordom havde betragtet ham gennem sprækkerne i væggen. Defarge lukkede omhyggeligt døren og sagde med dæmpet stemme:

"Jacques én, Jacques to, Jacques tre, her er det vidne, som jeg, Jacques fire, efter aftale har mødt. Tal, Jacques fem."

Vejarbejderen, der havde sin blå hue i hånden, tørrede sin solbrændte pande med den og sagde: "Hvor skal jeg begynde?"

"Begynd," lød Defarges ikke uforstandige svar, "med begyndelsen."

"Jeg så ham altså, mine herrer," begyndte vejarbejderen, "for et år siden fra i sommer at regne hænge ved kæden under markis'ens vogn. Dermed gik det således til. Jeg var ved at forlade mit arbejde på vejen. Solen var ved at gå ned, markis'ens vogn kørte langsomt op ad bakken, og han hang ved kæden – således." Vejarbejderen gjorde sit gamle kunststykke, i hvilket han nu måtte have bragt det til fuldkommenhed, da det i et helt år havde været hans landsbys ufejlbarlige tilflugt og uundværlige adspredelse.

Jacques én tog ordet og spurgte, om han nogen sinde før havde set manden?

"Nej," svarede vejarbejderen og rettede sig.

Jacques tre spurgte, hvorpå han da bagefter havde kunnet genkende ham.

"På hans høje skikkelse," svarede vejarbejderen sagte og holdt fingeren på næsen. "Da markis'en den aften spurgte: 'Sig mig, hvorledes ser han ud?' svarede jeg: 'Høj som et spøgelse'."

"De burde have sagt: Lille som en dværg," svarede Jacques to.

"Hvor kunne jeg vide det? Gerningen var endnu ikke begået, og han havde heller ikke betroet sig til mig. Men læg vel mærke til, at jeg ikke engang under disse omstændigheder tilbyder mit vidnesbyrd. Markis'en peger på mig, mens jeg står ved vort lille

springvand og siger: 'Bring mig den karl herhen!' Men, mine herrer, jeg tilbyder intet."

"Han har ret, Jacques," mumlede Defarge til ham, der havde afbrudt vejarbejderen. "Videre!"

"Godt," sagde vejarbejderen med en hemmelighedsfuld mine. "Den høje mand forsvinder, og der søges efter ham – hvor mange måneder? Ni, ti, elleve?"

"Lige meget hvor mange," sagde Defarge. "Han er godt skjult, men bliver til sidst ulykkeligvis fundet. Videre!"

"Jeg er igen på arbejde oppe på bakken, og solen er igen ved at gå ned, og mens jeg nu samler mit værktøj for at gå ned til min hytte i landsbyen, hvor det allerede er mørkt, ser jeg op og ser seks soldater komme over bakken. Imellem dem går der en høj mand med bundne arme – bundet til hans sider, således!" Med sin uundværlige hue fremstillede han et menneske, hvis albuer var bundet fast til hans hofter med reb.

"Jeg træder til side, mine herrer, hen til min stendynge for at se soldaterne og deres fange gå – for det er en ensom vej, hvor man sjældent får noget at se – og idet de nærmer sig, ser jeg i førstningen kun, at det er seks soldater med en mand, der er bundet, og at de for mine øjne næsten er sorte, undtagen på den side, der vender mod den nedgående sol, hvor de har en rød kant, mine herrer. Ligeledes ser jeg, at deres lange skygger er på den hule ås på den anden side af vejen og oppe på bakken oven over den og ligner skygger af kæmper. Og jeg ser også, at de er dækket med støv, og at støvet bevæger sig med dem, idet de kommer trampende. Men da de kommer helt hen til mig, genkender jeg den høje mand, og han genkender mig. Åh, hvor gerne ville han ikke have styrtet sig ned over bakkeskrænten

igen lige som den aften, da han og jeg mødtes første gang tæt ved dette sted!" Han beskrev det, som om han var der og det var klart, at han tydeligt så det; han havde måske ikke set meget i sit liv.

"Jeg viser ikke soldaterne, at jeg genkender ham; han viser ikke soldaterne, at han genkender mig; vi selv gør det, og vi ved det, med vore øjne. "Af sted," siger anføreren for troppen og peger på landsbyen: "Skynd jer at føre ham til hans grav!" og de går raskere til. Jeg følger bagefter. Hans arme er opsvulmede af at være bundet så stramt, hans træsko er store og klodsede, og han halter. Da han halter og følgelig kun går langsomt, driver de på ham med deres bøsser – således!" Han efterlignede, hvorledes et menneske drives fremad med geværkolber.

"Mens de går ned ad bakken som glade mennesker, der løber om kap, falder han. De ler og rejser ham op. Hans ansigt bløder og er fuldt af støv; men han kan ikke få hænderne op til det; over dette giver de sig igen til at le. De bringer ham til landsbyen; hele landsbyen løber ud for at se til; de fører ham forbi møllen og op til fængslet; hele landsbyen ser fængselsporten åbne sig i nattens mørke og sluger ham – således!" Han spilede munden så højt op, han kunne, og lukkede den med et lydeligt smæk med tænderne. Da Defarge bemærkede hans ulyst til at ødelægge effekten ved at åbne den igen, sagde han: "Videre, Jacques!"

"Hele landsbyen," vedblev vejarbejderen, idet han stod på tåspidserne og talte med dæmpet stemme, "trækker sig tilbage; hele landsbyen drømmer om den ulykkelige, der sidder under lås og lukke i fængslet oppe på klippen for aldrig mere at komme ud, undtagen for at dø. Om morgenen tager jeg, med

mit værktøj på skulderen, og mens jeg spiser en mundfuld sort brød, en omvej omkring fængslet på vej til mit arbejde. Der ser jeg ham højt oppe kigge ud gennem gitteret i et højt jernbur, blodig og støvet som om aftenen. Han har ikke en hånd fri, han kan vinke ad mig med; jeg vover ikke at råbe til ham; han ser på mig som en død mand."

Defarge og de tre skottede mørkt til hverandre. Alle deres miner var mørke, tvungne og hævnerrige, mens de hørte på manden; hele deres væsen var hemmelighedsfuldt og tillige myndigt. De så ud som en barsk domstol; Jacques én og to sad på den gamle halmmadrass med hånden under hagen og fæstede deres øjne på vejarbejderen; Jacques tre lå i lige så stærk spænding på sit ene knæ bag dem, idet hans dirrende hånd fo'r hen over de fine nerver om hans mund og næse; og Defarge stod imellem dem og fortælleren, som han havde anbragt, så lyset faldt på ham, og så afvekslende fra ham hen på dem og fra dem hen på ham.

"Videre, Jacques!" sagde Defarge.

"Han bliver nogle dage deroppe i sit jernbur. Landsbyen ser op til ham, men skjult; for den er bange. Men den ser altid op til fængslet på klippen i afstand, og om aftenen, når dens dagsgerning er endt, og den samler sig ved springvandet for at sladre, vender alle ansigter sig mod fængslet. Tidligere vendte de mod posthuset; men nu vender de mod fængslet. De mumler om, at han, skønt dømt fra livet, ikke vil blive henrettet; de siger, at der er blevet indgivet ansøgninger i Paris for at vise, at han var blevet vanvittig og rasende over sit barns død; de siger, at der er blevet indgivet en ansøgning til kongen selv. Jeg ved det ikke. Det kan gerne være. Måske er det ikke sandt."

"Så hør da, Jacques," afbrød nummer ét af samme navn ham barsk. "En ansøgning blev overrakt kongen og dronningen. Alle vi, som er her til stede, med undtagelse af Dem, så kongen modtage den på gaden i sin karet, hvor han sad ved siden af dronningen. Det var Defarge, som De ser her, der med fare for sit liv sprang frem foran hestene med ansøgningen i hånden."

"Og hør videre, Jacques," sagde den knælende nummer tre, hvis fingre idelig vandrede hen over hans mund og næse med et påfaldende grådigt udtryk, som om han følte trang til noget, skønt det hverken var mad eller drikke. "Livvagten til hest og til fods omringede ansøgeren og slog ham. Hører De?"

"Jeg hører, mine herrer."

"Gå så videre!" sagde Defarge.

"På den anden side," vedblev manden fra landet, "mumler de ved kilden om, at han er blevet ført til vor egn for at henrettes på stedet, og ganske sikkert vil blive henrettet. De mumler endog om, at han skal henrettes som en fadermorder, fordi han har dræbt monseigneur, og fordi monseigneur var en fader for sine fæstere – trælle, om De vil. En gammel mand siger ved springvandet, at hans højre hånd, væbnet med en kniv, vil blive brændt af for hans øjne, og at der i de sår, som blev lavet i hans bryst, hans arme og hans ben, vil blive hældt kogende olie, smeltet bly og flydende harpiks, voks og svovl, og endelig, at han skal sønderslides lem for lem af fire stærke heste. Den samme gamle mand siger, at alt dette virkelig skete med en fange, som havde stræbt den forrige konge, Ludvig den Femtende, efter livet. Men hvor kan jeg vide, om han ikke lyver? Jeg er jo ikke boglærd."

"Så hør da endnu en gang, Jacques," sagde manden med den urolige hånd og det grådige udtryk. "Navnet på den fange var Damiens, og det skete alt sammen ved højlys dag og på offentlig gade i denne stad Paris, og blandt den menneskehob, som så det ske, var ingen ivrigere end de fornemme og fine damer, som holdt ud til det sidste – til det sidste, Jacques, skønt det varede til om aftenen, da han havde mistet begge benene og én arm og endnu åndede! Og det skete – men hvor gammel er De?"

"Fem og tredive år," svarede vejarbejderen, der så ud, som om han var tres.

"Det skete, da De var over ti år gammel; De kunne have set det."

"Det er nok!" sagde Defarge med bister utålmodighed.

"Længe leve Djævelen! Videre!"

"Nå, nogle mumler om dette, andre om hint; de taler ikke om andet; endog springvandet synes at nynne denne melodi. Endelig kommer der søndag nat, mens hele landsbyen sover, soldater ned fra fængslet, og deres bøsser klirrer mod stenene i den lille gade. Arbejdere graver, arbejdere hamrer, soldater synger og ler, og om morgenen er der ved springvandet opført en fyrretyve fod høj galge, som forgifter vandet." Vejarbejderen så snarere igennem end på det lave loft, og pegede opad, som om han så galgen et sted på himlen.

"Alt arbejde standser, alle samler sig der, ingen driver kørerne ud, kørerne er der med de øvrige. Ved middagstid lyder trommerne. Soldaterne er marcheret ind i fængslet om natten, og han er midt imellem mange soldater. Han er bundet ligesom før, og i hans mund sidder der en knebel, der er bundet således med en stram snor, at han næsten ser ud, som om han lo." Han

antydde det ved med tommelfingrene at vrænge ansigtet fra mundvigene op til ørerne. "Oppe på galgen er kniven slået fast med bladet opad. Der bliver han hængt fyrretyve fod fra jorden – og bliver hængende der og forgifter vandet."

De så på hinanden, mens han brugte sin blå hue til at tørre ansigtet, på hvilket sveden atter var brudt frem, da han mindedes dette skuespil.

"Det er frygteligt, mine herrer. Hvorledes kunne fruentimmerne og børnene nu hente vand? Hvem kan nu sladre om aftenen under denne skygge? Under den, sagde jeg. Da jeg mandag aften ved solens nedgang forlod landsbyen og så tilbage fra bakken, strakte skyggen sig over kirken, over møllen, over fængslet – syntes at strække sig over jorden, mine herrer, lige hen til, hvor himlen når ned til den!"

Den grådige mand gnavede på en af sine fingre mens han så på de andre tre, og fingeren rystede af den begærlighed, hvoraf han var opfyldt.

"Det er det hele, mine herrer. Jeg brød op ved solens nedgang – således som det var blevet mig sagt – og gik min gang den nat og den næste formiddag, indtil jeg mødte denne kammerat. Med ham rejste jeg videre, snart til vogns og snart til fods, i går eftermiddags og hele forrige nat, og her ser De mig."

Efter en mørk tavshed sagde den første Jacques: "Godt! De har handlet ærligt og aflagt en ærlig beretning, vil De vente lidt på os udenfor?"

"Med fornøjelse," svarede vejarbejderen, som Defarge derpå fulgte ud på trappen, hvorpå han gik ind igen.

De tre havde rejst sig op og stak hovederne sammen, da han atter trådte ind i kvistkammeret.

"Hvad siger De, Jacques?" spurgte nummer ét. "Skal det indføres?"

"Indføres som dømt til undergang," svarede Defarge.

"Brillant!" skreg den grådige mand.

"Slottet og hele slægten?" spurgte den første.

"Slottet og hele slægten," svarede Defarge. "Udryddelse!"

Med et henrykt skrig gentog den grådige mand sit "brillant!" og begyndte at gnave på en anden finger.

"Men er De også vis på," spurgte Jacques to Defarge, "at der ikke kan opstå forlegenheder af den måde, hvorpå vi fører fortegnelsen? Den er ganske vist i og for sig sikker nok, da ingen andre end vi kan tyde den; men vil vi altid være i stand til at tyde den – eller, rettere sagt, vil hun være det?"

"Jacques," svarede Defarge og rettede sig, "hvis min kone påtog sig at føre fortegnelsen i sin hukommelse alene, ville hun ikke glemme et ord, en stavelse af den; men når den er strikket med hendes egne masker og hendes egne tegn, vil den altid være så klar som solen for hende. Stol på hende. Det ville være lettere for den usleste kryster at udslette sig selv af tilværelsen end at udslette et eneste bogstav af hans navn eller forbrydelser af hendes strikkede fortegnelse."

Der lød en tillidsfuld og bifaldende mumlen, og derpå spurgte den grådige mand: "Skal denne bonde ikke snart sendes hjem? Det vil jeg da håbe. Han er så enfoldig; er han ikke lidt farlig?"

"Han ved intet," sagde Defarge, "i det mindste ikke mere, end hvad der med lethed ville kunne bringe ham i en galge af samme højde. Jeg påtager mig ansvaret for ham; lad ham blive hos mig, så skal jeg passe på ham og lede ham på ret vej. Han

ønsker at se den fine verden – kongen, dronningen og hoffet; lad ham få dem at se på søndag."

"Hvad," udbrød den grådige mand stirrende, "er det et godt tegn, at han ønsker at se kongeværdighed og adelskab?"

"Jacques," sagde Defarge, "hvis man vil have en kat gjort lysten efter mælk, må man fornuftigvis først lade den få den at se, og hvis man vil have en hund til engang i tiden at forfølge sit naturlige bytte, må man fornuftigvis først gøre den kendt med det."

Der blev ikke sagt mere, og vejarbejderen, der lå sovende på trappen, blev opfordret til at lægge sig på madrassen og tage sig et hvil. Der behøvedes ingen overtalelser for at få ham til det, og han faldt snart i søvn. En sådan slave fra landet kunne let have fundet et slettere opholdssted i Paris end Defarges vinudsalg.

Med undtagelse af en gådefuld frygt for madame, af hvilken han stadig blev hjemsøgt, var hans liv nyt og behageligt for ham. Men madame sad hele dagen ved sin disk, så fuldstændig uvidende om, at han var der, og så bestemt på ikke at lægge mærke til, at hans nærværelse stod i forbindelse med nogen som helst hemmelighed, at han rystede i sine træsko, hver gang hans øje faldt på hende; for han foreholdt sig selv, at det var umuligt at forudse, hvad hun kunne finde på at foregive, og var overbevist om, at hvis hun satte sig i sit stærkt pyntede hoved at påstå, at hun havde set ham begå et mord og bagefter flå slagtofferet, ville hun uden tvivl blive ved med det, indtil spillet var spillet til ende.

Da derfor søndagen kom, blev vejarbejderen ikke henrykt – skønt han sagde, at han blev det – over at se, at madame skulle ledsage monsieur og ham til Versailles, ligesom det endvidere

var ubehageligt, at madame strikkede hele vejen derud i vognen, og end yderligere ubehageligt var det, at madame om eftermiddagen beholdt sit strikketøj i hånden i trængslen, mens denne ventede på at få kongens og dronningens karet at se.

"De er så flittig, madame," sagde en mand tæt ved hende.

"Ja," svarede madame Defarge, "jeg har en hel del at gøre."

"Hvad laver De da, madame?"

"Mange ting."

"For eksempel?"

"For eksempel ligklæder," svarede madame Defarge roligt.

Manden gik lidt længere bort, så snart han kunne, og vejarbejderen viftede med sin blå hue, da luften forekom ham så lummer og trykkende. Hvis han behøvede en konge og en dronning for at komme sig, havde han heldigvis dette middel ved hånden; for kort efter viste kongen med det store ansigt og dronningen med det smukke ansigt sig i deres forgyldte karet, omgivet af deres strålende hof, en glimrende skare af smilende damer og fine herrer. Vejarbejderen badede sig i den grad i smykker og silketøjer og pudder og glans og sirlige, hovmodige skikkelser og smukke, hånlige ansigter af begge køn, at han i sin midlertidige beruselse råbte: "Længe leve kongen, længe leve dronningen, længe leve alle og alt!" som om han aldrig i sine dage havde hørt tale om allestedsnærværende Jacques'er. Så var der haver, slotsgårde, terrasser, springvand, græsbænke, mere konge og dronning, mere herrer og damer, mere "længe leve dem alle!" indtil han ligefrem græd af røreelse. Under hele dette optrin, der varede en tre timers tid, havde han råbende, grædende og følsomt selskab i overflod, og hele tiden holdt Defarge ham ved kraven ligesom for at hindre ham i at fare løs

på genstandene for sin kortvarige begejstring og sønderslide dem.

"Bravo!" sagde Defarge, da alt var forbi, og klappede ham på ryggen som en velynder; "De er en brav karl!"

Vejarbejderen begyndte nu at komme til sig selv igen og blive bange for at have begået en fejltagelse ved sine ytringer, men nej.

"De er en karl, vi kunne bruge," hviskede Defarge ham i øret; "De får disse tosser til at tro, at det vil var evigt. Derved bliver De kun så meget mere uforskammede, og des før vil det være forbi."

"Ja," udbrød vejarbejderen eftertænksomt, "det er sandt."

"Disse tosser ved intet. Mens de foragter Deres åndedræt og hellere ville standse det hos Dem eller hundrede som Dem, end hos en af deres egne heste eller hunde, ved de kun, hvad deres eget åndedræt fortæller dem. Lad det derfor kun bedrage dem lidt endnu; det kan ikke bedrage dem for meget."

Madame Defarge så hovmodigt på deres protégé og nikkede bekræftende.

"De," sagde hun, "ville vist råbe og fælde tårer, for hvad det skulle være, når det bare lavede støj og gjorde opsigt. Hvad, ville De ikke?"

"Jo, det tror jeg, madame – for øjeblikket."

"Hvis man viste Dem en stor bunke dukker og opfordrede Dem til at sønderrive og plyndre dem til fordel for Dem selv, ville De vist vælge den kostbareste og mest pyntede. Ikke sandt?"

"Jo, ganske vist, madame."

"Ja. Og hvis man viste Dem en flok fugle, som ikke kunne flyve, og opfordrede Dem til at plukke dem til fordel for Dem selv, ville De vist vælge dem, der havde de smukkeste fjer. Hvad, ville De ikke?"

"Unægtelig, madame."

"De har set både dukker og fugle i dag," sagde hun og slog med sin hånd ud mod det sted, hvor de sidst havde vist sig; "gå nu hjem!"

16. Mere strikning

Monsieur og madame Defarge vendte tilbage til Saint Antoinnes skød, mens en plet med en blå hue arbejdede sig gennem mørket og støvet op og ned ad de trættende, milelange alleer ved siden af landevejen, som langsomt strakte sig i den kompasstreg, hvor den nu afdøde markis' slot lyttede til træernes hvisken. Så god tid havde stenansigterne nu til at lytte efter træerne og springvandet, at de få fugleskræmsler fra landsbyen, som under deres søgen efter urter til at spise og visne grene til at brænde forvildede sig hen i nærheden af den store, brolagte gårdsplads og terrassedannede trappe, af deres forsultne indbildningskraft lod sig bedåre til at tro, at udtrykket i ansigterne var forandret. I landsbyen gik der det rygte – det havde en svag og mat tilværelse der, ligesom dens indbyggere – at da kniven havde ramt, havde ansigterne forandret sig fra stolte til forbitrede og smertefulde ansigter, og da hin dinglende skikkelse var blevet halet fyrretyve fod op over springvandet, havde de atter forandret sig og fået et grusomt udtryk af at være blevet hævnnet, som de for stedse ville beholde. I stenansigtet oven over det store vindue i sovekammeret, hvor mordet var blevet begået, blev der udpeget to fine fordybninger i den udhuggede næse, som enhver genkendte, og ingen før havde set; og når en sjælden gang nogle pjaltede bønder forlod deres kammerater for i en fart at se på den forstenede hr. markis, havde en mager finger ikke peget et minut på det, førend de fo'r bort mellem mosset og løvet, ligesom de heldigere harer, der kunne finde deres føde der.

Slot og hytte, stenansigt og dinglende skikkelse, den røde plet på flisegulvet og det rene vand i landsbykilden – tusinde og atter tusinde tønder land – et helt fransk landskab – hele Frankrig selv lå under nattehimlen sammentrængt i en utydelig, hårsbred linje. Således ligger en hel verden med alle dens storheder og småheder i en blinkende stjerne, og ligesom allerede alene menneskelig viden kan kløve en lysstråle og opløse den i dens bestanddele, således kunne måske højere intelligenser i denne vor jords svage skin læse enhver tanke og handling, enhver dyd og last hos enhver af dens tilregnelige skabninger.

Defarge'rne, mand og kone, kom ved stjernernes skin rumlende i deres vogn til en af Paris' porte. Der var det sædvanlige ophold uden for vagten ved barrieren, og de sædvanlige lygter kom nysgerrigt ud for at anstille den sædvanlige undersøgelse og forespørgsel. Defarge steg ud, da han kendte et par af soldaterne og en af politibetjentene. Med denne stod han på en fortrolig fod og omfavnede ham kærligt.

Da Saint Antoine atter havde taget Defarge'rne under sine dunkle vinger, og de efter til sidst at være steget ud i nærheden af helgenens enemærker vandrede igennem det sorte dynd og affald i hans gader, talte madame Defarge til sin mand.

"Sig mig, hvad Jacques fra politiet fortalte dig?"

"Meget lidt i aften, men alt, hvad han ved. Der er blevet ansat endnu en spion i vort kvarter. Der kan for den sags skyld gerne være mange flere, men én ved han der er."

"Nå," sagde madame Defarge, idet hun med en kold forretningsmæssig mine trak øjenbrynene i vejret, "det vil være nødvendigt at indføre ham. Hvad er det for et menneske?"

"Det er en englænder."

"Så meget des bedre. Hans navn?"

"Barsad," sagde Defarge og udtalte det på fransk, men han havde været så omhyggelig for at få det nøjagtigt, at han stavede det fuldstændig rigtigt.

"Barsad," gentog madame. "Hans fornavn?"

"John."

"John Barsad," gentog madame, efter at have mumlet det én gang ved sig selv. "Det er godt. Kender man hans signalement?"

"Alder, omtrent fyrretyve år; højde, omtrent fem fod ni tommer; sort hår; mørk hudfarve; ret smukt ansigt; mørke øjne; ansigtet magert, langt og blegt; ørnenæse, der dog ikke er lige, da den har en ejendommelig bøining til venstre; udtrykket derfor skummelt."

"Det er min tro ligefrem et portræt," sagde madame smilende. "Han skal blive indtegnet i morgen."

De gik ind i vinudsalget, som var lukket – for det var midnat – hvor madame øjeblikkelig tog plads ved sin pult, talte de småpenge, der var kommet ind i hendes fraværelse, undersøgte vareforrådet, gennemgik bøgerne, førte nogle poster ind i dem, iredtesatte opvarteren i alle mulige henseender og til sidst lod ham gå i seng. Derpå hældte hun pengeskålens indhold ud for anden gang og begyndte at knytte det i sit lommenørklæde i en række særskilte knuder for bedre at kunne gemme det om natten. I al den tid gik Defarge med piben i munden frem og tilbage i stille beundring, men uden at blande sig i noget, en tilstand, hvori han med hensyn til forretningen og de huslige anliggender ganske vist gik frem og tilbage gennem hele livet.

Natten var varm, og i det tæt tillukkede og af så væmmelige omgivelser omgivne udsalg lugtede der ilde. Defarges lugtesans var ingenlunde kræsen; men vinforrådet lugtede langt stærkere, end det smagte, og det samme var tilfældet med hans forråd af rom, cognac og anisette. Han pustede denne sammensætning bort, idet han lagde sin pibe fra sig.

"Du er træt," sagde madame og så op, mens hun bandt for pengene. "Det er kun den sædvanlige lugt."

"Ja, jeg er rigtigt nok lidt træt," indrømmede hendes mand.

"Du er også lidt mismodig," sagde madame, hvis hurtige øjne ikke havde været så optaget af regnskabet, at de ikke havde haft et par stråler tilovers for ham. "Åh, de mænd, de mænd!"

"Men, min ven," begyndte Defarge.

"Men, min ven," gentog madame med et bestemt nik, "men, min ven! Du er modløs i aften, min ven!"

"Nå ja," sagde Defarge, som om en tanke blev vristet ud af hans bryst, "det er også en lang tid."

"En lang tid?" gentog hans kone; "hvornår er det ikke en lang tid? Hævn og gengældelse kræver lang tid; det er reglen."

"Det tager ikke lang tid at ramme et menneske med et lyn," sagde Defarge.

"Hvor lang tid," spurgte madame, "tager det at tilberede og opbevare lynet? Sig mig det."

Defarge så tankefuldt op, som om der virkelig var noget i det.

"Det tager ikke lang tid," sagde madame, "for et jordskælv at opsluge en by. Men hvor lang tid tager det at tilberede jordskælvet?"

"Det tager vel nok lang tid," sagde Defarge.

"Men når det er færdigt, så kommer det og knuser alt. Men forinden er det stadig under tilberedelse, uagtet det hverken høres eller ses. Det er din trøst. Gem den."

Med lynende øjne bandt hun en knude, som om den kvalte en fjende.

"Jeg siger dig," sagde madame, "at skønt det er længe undervejs, så er det dog undervejs og kommer. Jeg siger dig, at det aldrig går tilbage og aldrig standser, og at det stadig rykker nærmere. Se dig om og betragt de levende i hele den verden, vi kender; betragt den harme og misfornøjelse, som jacqueriet for hver time sikrere og sikrere hengiver sig til. Kunne sådanne ting vare ved? Åh, jeg må le ad dig!"

"Min kække hustru," svarede Defarge, der stod foran hende med hovedet lidt bøjet og hænderne på ryggen, således som en lærvillig og opmærksom discipel står foran sin lærer, "alt dette tvivler jeg ikke om. Men det har varet så længe, og det er muligt, at det ikke kommer i vor levetid."

"Nå ja, og hvad så?" spurgte madame og bandt igen en knude, som om en fjende igen blev kvalt.

"Nå ja," sagde Defarge med et halvt klagende, halvt undskyldende skuldertræk, "så får vi ikke triumfen at se."

"Men vi har fremskyndet den," svarede madame, hvis udstrakte hånd var i stærk bevægelse. "Intet af, hvad vi gør, bliver gjort forgæves. Jeg tror af min hele sjæl, at vi vil få triumfen at se. Men selv om vi ikke fik den at se, og selv om jeg med vished vidste, at vi ikke fik den at se, så vis mig en aristokrats og tyrans hals, og jeg skulle –"

Med sammenpressede tænder bandt madame her en virkelig frygtelig knude.

"Holdt!" udbrød Defarge og rødmede lidt, som om han følte, han blev beskyldt for fejhed. "Heller ikke jeg lader mig standse af noget."

"Nej, men det er en svaghed af dig, at du stundom må se dit offer og din lejlighed for at kunne holde dig oppe. Hold dig oppe uden det. Når tiden kommer, slip så en tiger og en djævel løs; men afvent tiden med tigeren og Djævelen lænkebundne – usynlige – men altid rede."

Slutningen af dette råd indskærpede madame ved med sin pengekæde at slå i sin lille disk, som om hun slog hjerneskallen itu på den, hvorpå hun roligt tog det tunge lommetørklæde under armen og sagde, at det var på tide at gå i seng.

Den følgende middag sad den beundringsværdige kone og strikkede ufortrødent på den sædvanlige plads i vinudsalget. En rose lå ved siden af hende, og om hun også nu og da skottede til blomsten, så var det dog uden nogen forandring i hendes sædvanlige travle mine. Kun nogle få gæster, som drak eller ikke drak, sad eller stod, var til stede. Det var meget varmt, og sværme af fluer, som anstillede deres nysgerrige og forvovne undersøgelser i alle de klæbrige, små glas i nærheden af madame, faldt døde ned på bunden af dem. Deres undergang gjorde intet indtryk på de andre fluer, som var ude at spadser og betragtede dem koldblodigt (som om de selv var elefanter eller noget lignende ophøjet), indtil de led samme skæbne. Det er mærkeligt, hvor letsindige fluer er! – Måske tænktes der lige så meget ved hoffet denne solklare sommerdag.

En skikkelse, der trådte ind ad døren, kastede en skygge på madame Defarge, som hun mærkede var ny.

Hun lagde sit strikkesøj fra sig og begyndte at stikke sin rose fast i hovedtøjet, førend hun så på skikkelsen.

Det var påfaldende. I samme øjeblik, som madame Defarge tog rosen, ophørte gæsterne at tale og begyndte efterhånden at forlade vinudsalget.

"God dag, madame," sagde den sidst ankomne.

"God dag, monsieur."

Dette sagde hun højt, men hun tilføjede ved sig selv, idet hun igen begyndte at strikke: "Aha! God dag, alder omtrent fyrretyve år; højde, omtrent fem fod ni tommer; sort hår; mørk hudfarve; et ret smukt ansigt; mørke øjne; ansigtet magert, langt og blegt; ørnenæse, der dog ikke er lige, da den har en ejendommelig bøjning mod deri venstre kind, hvilket giver et skummelt udtryk. God dag, alle sammen!"

"Vær så god at give mig et lille glas gammel cognac og en mundfuld koldt vand, madame."

Madame opfyldte hans ønsker med en meget forekommende mine.

"Fortræffelig cognac, madame."

Det var første gang, at den var blevet således rost, og madame Defarge kendte nok til dens levnedsløb til at vide bedre besked. Imidlertid sagde hun, at cognacen følte sig smigret, og tog igen sit strikkesøj. Gæsten iagttog nogle øjeblikke hendes fingre og benyttede lejligheden til at undersøge omgivelserne.

"De strikker med stor færdighed, madame."

"Jeg er vant til det."

"Det er et smukt mønster!"

"Finder De det?" sagde madame og så smilende på ham.

"Tør man spørge, hvortil det er?"

"Tidsfordriv," svarede madame, der stadig så smilende på ham, mens hendes fingre gik flinkt.

"Ikke til brug?"

"Det kommer an på. En gang med tiden får jeg måske brug for det. I så tilfælde – nå," sagde madame med et suk, og idet hun nikkede med en slags alvorligt koketteri, "så bruger jeg det."

Det var mærkeligt, men Saint Antoine syntes slet ikke at holde af rosen på madames hovedtøj. To mænd, der var trådte ind hver for sig og havde bestilt noget at drikke, begyndte, så snart de fik øje på denne usædvanlige ting, at stamme, lod, som om de søgte efter en ven, og gik deres vej. Heller ikke var der en eneste tilbage af dem, der havde været til stede, da den ny gæst kom, de havde alle listet sig bort. Spionen havde holdt øjnene åbne, men ikke kunnet opdage noget tegn. De var lusket af på en forknyt og tilfældig måde, der var ganske naturlig og umistænkelig.

"John," tænkte madame og talte maskerne i sit strikketøj, mens hendes fingre strikkede, og hendes øjne så på den fremmede, "bliv bare længe nok, så skal jeg strikke *Barsad*, førend du går."

"Lever Deres mand, madame?"

"Ja."

"Har De børn?"

"Nej."

"Det går nok dårligt med handelen?"

"Det går meget dårligt med handelen; folk er så fattige."

"Ak, det ulykkelige, beklagelsesværdige folk! Og så undertrykt – som De siger."

"Som De siger," svarede madame og rettede ham, idet hun behændigt strikkede et tillæg til hans navn, som ikke spåede ham noget godt.

"Om forladelse; det var unægtelig mig, som sagde det, men De tænker det naturligvis. Det er jo en selvfølge."

"Jeg tænke?" svarede madame med lydelig røst. "Jeg og min mand har nok at gøre med at passe vinudsalget uden at tænke. Alt, hvad vi her tænker på, er, hvorledes vi skal friste livet. Det er det emne, vi tænker på, og det giver os nok at tænke på fra morgen til aften, uden at vi behøver at bryde vore hoveder med andres sager. Jeg tænke for andre! Nej, nej."

Spionen, der var kommet for at opsamle de smuler han kunne finde eller sætte sammen, lod ikke skuffelsen ytre sig i det skumle ansigt, men stod med et udtryk af sladrende galanteri og støttede sin albue på madame Defarges lille pult, idet han af og til nippede til sin cognac.

"Det er en sørgelig historie, madame, den med Gaspards henrettelse. Åh, den stakkels Gaspard!" Han sukkede meget medlidende.

"Åh," svarede madame koldblodigt og henkastende, "når folk bruger knive til sligt, må de bøde derfor. Han vidste hvad det ville koste ham at tilfredsstille sin lyst; han har betalt prisen."

"Der findes vist," sagde spionen, idet han dæmpede sin stemme til en tone, der skulle vække tillid, og udtrykte en krænket og oprørsk pirrelighed i hver enkelt af sit lumske åsyns muskler, "der findes vist, mellem os sagt, megen medlidenhed

og forbitrelse her i nabolaget for den stakkels fyrs skyld, ikke sandt?"

"Gør der?" spurgte madame ligegyldigt.

"Gør der ikke?"

"– der kommer min mand," sagde madame Defarge.

Idet vinhandleren trådte ind ad døren, hilste spionen på ham ved at tage til sin hat og med et venligt smil at sige: "God dag, Jacques!" Defarge blev pludselig stående og stirrede på ham.

"God dag, Jacques!" gentog spionen, skønt denne stirren ikke gjorde ham slet så tillidsfuld eller hans smil slet så utvungent.

"De tager fejl, min herre," svarede vinhandleren. "De antager mig for en anden. Det er ikke mit navn. Jeg hedder Ernest Defarge."

"Det er lige meget," sagde spionen i en let, men dog noget forknytt tone; "god dag."

"God dag," svarede Defarge tørt.

"Jeg sagde til madame, som jeg havde den fornøjelse at passiare med, da De trådte ind, at man havde fortalt mig, at der her i Saint Antoine skulle findes – hvad der da ikke er så underligt! – megen deltagelse og forbitrelse i anledning af den stakkels Gaspards ulykkelige skæbne."

"Det er der ingen, der har fortalt mig," sagde Defarge og rystede på hovedet; "det ved jeg ikke noget om."

Med disse ord gik han ind bag den lille disk. Han stod med hånden på ryggen af sin kones stol og så ud over skranken på den person, der mishagede dem begge, og som de med den største fornøjelse kunne have skudt ned.

Den drevne spion forandrede ikke sin ligegyldige stilling, men tømte sit lille glas ud, drak en mundfuld frisk vand og

forlangte et glas cognac til. Madame Defarge skænkede det for ham, tog atter sit strikkesøj og nynnede en lille vise.

"De synes at være godt kendt i dette kvarter, det vil sige bedre, end jeg er det," bemærkede Defarge.

"På ingen måde; men jeg håber at lære det bedre at kende. Jeg nærer den inderligste deltagelse for dets ulykkelige beboere."

"Så?" mumlede Defarge.

"Fornøjelsen ved at tale med Dem, monsieur Defarge, minder mig om, at jeg har den ære at kende nogle interessante omstændigheder, der står i forbindelse med Deres navn."

"Nej virkelig?" sagde Defarge i en meget ligegyldig tone.

"Ja. Da doktor Manette blev løsladt, fik De, hans forrige tjener, ham i Deres varetægt. Han blev betroet til Dem. De ser, at jeg kender forholdene."

"Således forholder det sig unægtelig," sagde Defarge, som hans kone, mens hun strikkede og nynnede, ved et tilfældigt stød med albuen havde tilkendegivet, at han gjorde bedst i at svare, men så kort som muligt.

"Det var til Dem," sagde spionen, "at hans datter kom, og det var fra Dem, at hun, ledsaget af en pyntelig, brun herre – hvad er det nu, han hedder? – med en lille paryk – Lorry – fra Tellson & Co's bank – førte ham over til England."

"Det er rigtigt," sagde Defarge.

"Meget interessante erindringer!" sagde spionen. "Jeg har kendt doktor Manette og hans datter i England."

"Så?" sagde Defarge.

"De hører vel ikke synderlig meget fra dem nu?" spurgte spionen.

"Nej," svarede Defarge.

"Egentlig talt," tog madame til orde og afbrød sit arbejde og sin lille vise, "hører vi aldrig fra Dem. Vi blevet underrettet om deres lykkelige ankomst og fik endnu ét eller to breve; men siden er de efterhånden slæde ind på deres bane i livet og vi på vor, og vi have ikke stået i brevveksling med dem."

"Ja så, madame," svarede spionen. "Hun skal snart giftes."

"*Snart* giftes?" gentog madame. "Hun var smuk nok til at kunne været gift for længe siden. I englændere er kolde, forekommer det mig."

"Nå så De ved, at jeg er englænder?"

"Jeg kan mærke, at Deres sprog er engelsk," svarede madame, "og hvad sproget er, antager jeg også, at manden må være."

Han optog ikke det som smiger, men fandt sig dog i det og afviste det med et smil. Efter at have drukket sin cognac tilføjede han:

"Ja, miss Manette skal snart giftes, men ikke med en englænder, men med en mand, der, ligesom hun, er fransk af fødsel. Og siden vi taler om Gaspard (åh, den stakkels Gaspard! Det var grusomt, grusomt!), så skal hun, mærkeligt nok, giftes med en brodersøn af den markis, for hvis skyld Gaspard blev hævet så mange fod op over jorden, med andre ord, med den nuværende markis. Men han lever ukendt i England, hvor han ikke er markis, men mr. Charles Darnay. D'Aulnais er hans moders familienavn!"

Madame Defarge strikkede ufortrødent; men efterretningen havde øjensynlig gjort indtryk på hendes mand, der, hvad han så end foretog sig bag den lille disk, som f. eks. slå ild og tænde sin pibe, var forvirret og rystede på hånden. Spionen ville ikke

været spion, hvis han havde ladet være at lægge mærke til dette eller gemme det i sin hukommelse.

Efter at i det mindste dette ene lille udfald var lykkedes, hvilke følgerne så end ville blive, og da der ingen gæster kom, som kunne hjælpe ham til at gøre et nyt, betalte Barsad, hvad han havde drukket, og anbefalede sig, idet han nyttede lejligheden til i en høflig tone at sige, at han håbede at have den fornøjelse oftere at se monsieur og madame Defarge. Nogle minutter, efter at han var forsvunden i Saint Antoinnes ydre enemærker, blev mand og kone ganske i de samme stillinger, hvori han havde forladt dem, for det tilfælde, at han skulle komme igen.

"Kan det," sagde Defarge med dæmpet stemme og så ned på sin kone, mens han stod og røg og holdt sin hånd på ryggen af hendes stol, "være sandt, hvad han fortalte om mademoiselle Manette?"

"Siden det er ham, som sagde det," svarede madame, "er det sandsynligvis løgn. Men det kan være sandt."

"Hvis det er det –" begyndte Defarge, men standsede.

"Hvis det er det?" gentog hans kone.

"– og det kommer, og vi oplever at se det triumfere – vil jeg for hendes skyld håbe, at skæbnen vil holde hendes mand borte fra Frankrig."

"Hendes mands skæbne," sagde madame Defarge med sin sædvanlige ro, "vil føre ham, hvorhen han skal, og til det mål, der skal gøre ende på ham. Det er alt, hvad jeg ved."

"Men det er dog underligt – eller finder du det ikke underligt," sagde Defarge, der næsten søgte at overtale sin kone til at indrømme det, "at hendes mands navn, trods al vor

deltagelse for hendes fader og hende selv, hører til dem, over hvilke i dette øjeblik staven bliver brudt under din hånd ved siden af den skændige hunds, som lige gik herfra?"

"Der vil hændes sælsommere ting end disse, når det kommer," svarede madame. "Jeg har dem unægtelig begge to, og de står begge to her ved deres egen brøde. Det er nok."

Med disse ord rullede hun sit strikkesøj sammen og tog straks efter rosen ud af det tørklæde, hun havde om hovedet. Hvad enten Saint Antoine nu havde en instinktmæssig fornemmelse af, at den anstødelige prydelser var forsvundet, eller Saint Antoine havde holdt øje med, når den forsvandt, så fik helgenen mod til ganske kort efter at liste sig ind, og vinudsalget antog atter sit tidligere udseende.

Om aftenen, på hvilken tid Saint Antoine især vendte det indvendige ud og sad på gadedørstrapper og i vindueskarme eller indfandt sig på hjørnerne af hæslige gader og gårde, plejede madame Defarge med sit strikkesøj i hånden at gå fra sted til sted og fra klynge til klynge som en missionær – der var mange som hun – af den slags, som verden vil gøre vel i ikke at avle oftere. Alle kvinderne strikkede. De strikkede værdiløse genstande, men det mekaniske arbejde var en mekanisk erstatning for mad og drikke; hænderne gik i stedet for kæbebenene og fordøjelsesredskaberne; havde de knoklede fingre ikke rørt sig, ville maverne have været endnu mere pint af sult.

Dog, mens fingrene gik, gik også øjnene og tankerne. Og idet madame bevægede sig fra den ene klynge til den anden, gik alle disse tre ting hurtigere og hidsigere i enhver lille klynge, som hun havde talt med og forladt.

Hendes mand røg i sin gadedør og så med beundring efter hende. "Det er en stor kvinde," sagde han, "en kraftig kvinde, en storartet, en frygtelig storartet kvinde!"

Mørket faldt på, og nu lød kirkeklokkerne og den kongelige livvagts fjerne trommer, mens kvinderne sad og strikkede og strikkede. Mørket omgav dem. Lige så sikkert nærmede der sig et andet mørke. Under det ville de kirkeklokker, som nu ringede så smukt i mangt et luftigt kirketårn i Frankrig, blive støbt til tordnende kanoner; trommerne ville hvirvle for at overdøve en ynkelig stemme, der den aften var almægtig som magtens og rigdommens, frihedens og livets stemme. Så meget begyndte der at omgive de kvinder, der sad og strikkede og strikkede, at de selv begyndte at danne en kreds i en endnu ikke opført bygning, hvor de skulle sidde og strikke og strikke og tælle faldende hoveder.

17. Én aften

Aldrig var solen gået ned med et klarere skær over det stille hjørne i Soho end én mindeværdig aften, da doktoren og hans datter sad med hinanden under ahorntræet. Aldrig var månen stået op med en mildere glans over det store London end den aften, da den endnu fandt dem under træet og skinnede på deres ansigter gennem løvet.

Lucie skulle have bryllup dagen efter og havde forbeholdt sin fader denne sidste aften, og derfor sad de under ahorntræet.

"Er du glad, kære fader?"

"Ja, jeg er glad, mit barn."

De havde kun talt lidt, skønt de havde siddet der længe. Mens det havde været lyst nok til at arbejde og læse, havde hun hverken syslet med sit sædvanlige arbejde eller læst for ham. Hun havde mange, mange gange gjort begge dele på en gang ved hans side under træet; men denne gang var ikke ganske som de foregående gange og kunne ikke blive det.

"Også jeg er meget glad i aften, kære fader. Jeg er inderlig glad ved den kærlighed, som Himlen har velsignet således – min kærlighed til Charles og Charles' kærlighed til mig. Men skulle mit liv ikke fremdeles være dig helliget, eller medførte mit ægteskab, at vi måtte skilles, om også kun ved nogle få af disse gader, ville jeg nu føle mig ulykkeligere og gøre mig flere bebrejdelser, end jeg kan sige dig. Selv nu –"

Selv nu kunne hun ikke beherske sin røst.

I det tungsindige måneskin tog hun ham om halsen og lagde sit ansigt til hans bryst, i måneskinnet, som stedse er

tungsindigt, ligesom selve solens lys er det – som det lys, der kaldes menneskeliv, er det – i dets kommen og gåen.

"Kæreste fader, kan du denne sidste gang forsikre mig, at du er helt, helt vis på, at ingen ny følelser hos mig, ingen ny pligter, der påhviler mig, nogen sinde ville stille sig imellem os? Jeg ved det helt vel, men ved du det? Er du i dit hjerte fuldstændig vis derpå?"

Med en livlig, på overbevisning grundet bestemthed, som næppe kunne være påtaget, svarede hendes fader: "Fuldstændig vis, mit elskede barn! Ja, hvad mere er," tilføjede han og kyssede hende ømt, "set i lys af dit ægteskab er min fremtid langt lysere, end den kunne have været – ja, end den nogen sinde har været – uden det."

"Hvis jeg turde håbe det, fader! –"

"Tro det, mit elskelige barn; det er virkelig således. Tænk på, hvor naturligt og ligefremt det er, at det er således. Kærlig og ung, som du er, kan du ikke uhildet dømme om min bekymring for, at dit liv skulle forspildes –"

Hun førte sin hånd op til hans læber; men han greb den og gentog ordet.

"– forspildes, barn – forspildes, afvige fra tingenes naturlige orden for min skyld. Du, der er så fri for al egenkærlighed, kan ikke ganske fatte, hvor meget mit sind har lidt under dette; men spørg dig selv, om min lykke kunne være fuldstændig, hvis din ikke var det?"

"Hvis jeg ikke havde set Charles, ville jeg have været fuldstændig lykkelig sammen med dig alene, fader."

Han smilede over hendes ubevidste indrømmelse af, at hun, efter at have set Charles, ville have været ulykkelig uden ham,

og svarede: "Du har set ham, barn, og det er Charles. Var det ikke blevet Charles, ville det være blevet en anden, og var det ikke blevet en anden, ville jeg have været skyld i det, og da ville den mørke del af mit liv kastet sin skygge langt uden for mig og ramt dig."

Det var den første gang, med undtagelse af den dag, de optrådte som vidner, at hun hørte ham hentyde til hans lidelsestid. Det vakte en sælsom og ny fornemmelse hos hende, mens ordene lød i hendes øren, og hun huskede det længe efter.

"Se," sagde lægen fra Beauvais og pegede på månen. "Jeg har betragtet den fra mit fængselsvindue, mens jeg ikke kunne udholde dens skin. Jeg har betragtet den, mens det var mig en sådan kval at tænke mig den skinne på, hvad jeg havde mistet, at jeg slog hovedet mod væggene i mit fængsel. Jeg har betragtet den i en så sløv og bedøvet tilstand, at jeg kun kunne tænke på, hvor mange vandrette streger jeg kunne trække hen over den, og hvor mange lodrette streger jeg kunne trække hen over den, og med hvor mange lodrette streger jeg kunne gennemskære den." I sin tankefulde tone tilføjede han, idet han betragtede månen: "Det var tyve på begge leder, husker jeg, og det var vanskeligt at få plads til den tyvende."

Den sælsomme bevægelse, hvormed hun hørte ham vende tilbage til den tid, tiltog, mens han dvælede ved den, men i hans tone var der intet, som rystede hende. Han syntes kun at sammenligne sin nuværende glæde og lykke med de hårde lidelser, som var overstået.

"Mens jeg har betragtet den, har jeg tusinde gange grublet over det ufødte barn, fra hvilket jeg blev revet bort; om det levede; om det var kommet levende til verden; eller om dets

ulykkelige moders rystelse havde dræbt det; om det var en søn, der en gang skulle hævn sin fader (der var en tid under min fængsling, da min tørst efter hævn var utålelig); om det var en søn, der aldrig skulle erfare sin faders historie, ja måske endog kunne tænke sig muligheden af, at hans fader var forsvundet frivilligt; eller om det var en datter, der skulle vokse op til en kvinde."

Hun flyttede sig tættere ind til ham og kyssede hans kind og hans hånd.

"Jeg har tænkt mig, at min datter aldeles glemte mig eller, rettere sagt, var aldeles uvidende med hensyn til mig. År for år har jeg beregnet hendes alder og set hende gift med en mand, som ikke kendte noget til min skæbne. Jeg er død i de levendes erindring, og i den næste generation var min plads et tomt rum."

"Alene det at høre, at du nærrede sådanne tanker om en datter, som ikke var til, skærer mig i hjertet, fader, som om jeg havde været dette barn."

"Du. Lucie? Det er af den trøst og den genfødsel, som du har bragt mig, at disse minder opstår og vandrer mellem os og månen denne sidste aften. Hvad var det, jeg sagde?"

"At hun ikke vidste noget om dig; at du var hende ligegyldig."

"Nå! Men i andre måneklare nætter, når tungsindet og stilheden har grebet mig på en anden måde – har opfyldt mig med noget, der lignede en sørgmodig fornemmelse af fred, for så vidt som en følelse, hvis grundlag var smerte, kunne gøre det – har jeg forestillet mig, at hun besøgte mig i min celle og førte mig ud i friheden uden for fæstningen. Jeg har ofte set hendes billede i måneskinnet, således som jeg nu ser dig, undtagen at

jeg aldrig holdt hende i mine arme; det stod mellem døren og det lille tilgitrede vindue. Men du fatter jo nok, at dette ikke var det barn, jeg taler om?"

"Skikkelsen – billedet – blændværket?"

"Nej. Det var noget helt andet. Det stod for mit forstyrrede blik, men rørte sig ikke. Det genfærd, som min ånd forfulgte, var et andet og virkeligere barn. Om hendes udseende ved jeg kun, at hun lignede sin moder. Den anden havde også denne lighed – ligesom du – men var ikke den samme. Kan du forstå mig, Lucie? Næppe, antager jeg. Du måtte have været en ensom fange for at kunne forstå disse indviklede forhold."

Hans rolige og fattede tone kunne ikke hindre, at hendes blod isnede, mens han således søgte at sønderlemme sin fordums tilstand.

"I denne fredeligere stemning har jeg set hende besøge mig i måneskinnet og føre mig ud for at vise mig, at hendes ægteskabelige livs hjem var opfyldt af hendes kærlige erindring om den forsvundne fader. Mit billede hang i hendes værelse, og hun indesluttede mig i sine bønner. Hendes liv var virksomt, lykkeligt og gavnligt, men min bedrøvelige historie gennemtrængte det fra først til sidst."

"Jeg var dette barn, fader. Jeg var ikke halvt så god, men i min kærlighed var jeg dette barn."

"Og hun viste mig sine børn," sagde lægen fra Beauvais, "og de havde hørt tale om mig og lært at beklage mig. Når de gik forbi et statsfængsel, holdt de sig langt borte fra dets truende mure og skottede op til dets jernstænger og talte hviskende. Hun kunne ikke befri mig; jeg forestillede mig, at hun altid

førte mig tilbage, efter at have vist mig disse ting. Men da faldt jeg, lettet af tårer, på knæ og velsignede hende."

"Jeg håber, jeg er dette barn, fader. Åh, kære, kære fader, vil du velsigne mig ligeså varmt i morgen?"

"Jeg mindes disse gamle genvordigheder, Lucie, fordi jeg har grund til i aften at elske dig højere, end ord kunne udtrykke, og takke Gud for min store lykke. Selv når mine tanker var vildest, nærmede de sig langt fra den lykke, jeg har oplevet med dig, og som vi har for os."

Han omfavnede hende, anbefalede hende højtideligt til Himlens varetægt og takkede ydmygt denne, fordi den havde skænket ham hende. Lidt efter gik de ind i huset.

Der var ikke indbudt andre til brylluppet end mr. Lorry, ja der skulle ikke engang være nogen anden brudepige end den drabelige miss Pross. Brylluppet skulle ingen forandring gøre med deres bolig, som de havde udvidet ved at leje de værelser ovenpå, der tidligere havde tilhørt den usynlige logerende, og mere forlangte de ikke.

Doktor Manette var meget oprømt ved det lille aftensmåltid. De var kun tre til bords, og miss Pross var den tredje. Han beklagede, at Charles ikke var til stede, var mere end halvt tilbøjelig til at skænde over det kærlige lille komplot, som holdt ham borte, og drak hjerteligt hans skål.

Således kom tiden for ham til at sige god nat til Lucie, og de skiltes; men i den tredje morgentimes stilhed kom Lucie ned igen. Hun var grebet af en vis ubestemt frygt og listede sig ind i hans værelse.

Alt var imidlertid på sin plads; alt var roligt, og han lå og sov med sit hvide hår malerisk udbredt over den glatte hovedpude

og sine hænder på tæppet. Hun satte sit lys i skygge i nogen afstand, listede sig hen til hans seng og lagde sine læber på hans, bøjede sig derpå over ham og betragtede ham.

Fangenskabets bitre vande havde furet hans smukke ansigt, men han skjulte deres spor med en så kraftig bestemthed, at han endog i søvne beholdt herredømmet over dem. Et mærkeligere åsyn i dets stille, kække og varsomme kamp med en usynlig angriber var der ikke at se den nat i søvnens hele, vidtstrakte rige.

Frygtsomt lagde hun sin hånd på hans dyrebare bryst og opsendte den bøn, at hun stedse måtte blive ham så tro, som hendes kærlighed higede efter, og som hans sorger fortjente. Derpå tog hun sin hånd til sig igen, kyssede endnu en gang hans læber og gik. Og så stod solen op, og skyggen af løvet på ahorntræet bevægede sig lige så sagte på hans ansigt, som hendes læber havde bevæget sig, da hun bad for ham.

18. Ni dage

Bryllupsdagen skinnede klart, og de stod rede uden for døren til doktorens værelse, hvor han talte med Charles Darnay. De var klar til at tage i kirke; den dejlige brud, Lorry og miss Pross – for hvem begivenheden ved en gradvis forsoning med det uundgåelige ville have været ubetinget lyksalighed, hvis hun ikke halvvejs endnu havde tænkt på, at hendes broder Salomon dog egentlig burde have været brudgommen.

"Det var altså derfor," sagde Lorry, der ikke noksom kunne beundre bruden, og havde bevæget sig rundt omkring hende for at betragte hver enkelt del af hendes beskedne, pyntelige dragt, "det var altså derfor, min yndige Lucie, at jeg bragte Dem over kanalen, da De var et ganske lille barn! Gud hjælpe mig, hvor lidt tænkte jeg ikke den gang på, hvad jeg gjorde! Hvor ringe agtede jeg ikke den tjeneste, jeg gjorde min ven, mr. Charles!"

"Det var ikke Deres hensigt," bemærkede den prosaiske miss Pross, "og derfor kunne De jo ikke vide noget om det. Snak!"

"Så? Nå, men græd ikke," sagde Lorry blidt.

"Det er ikke mig, der græder, det er Dem," sagde miss Pross.

"Mig, kære Pross?" – Lorry vovede nu af og til at spørge med hende –.

"Ja, De græd for lidt siden; jeg så det selv og undrer mig ikke over det. En sådan mængde sølvtøj, som De har givet dem, er nok til at bringe tårer i øjnene på ethvert menneske. Der er ikke en gaffel eller ske i hele samlingen, som jeg ikke græd over i aftes, da kassen var kommet, til jeg ikke kunne se den mere."

"Det er mig en stor tilfredsstillelse, skønt det på ære ikke var min hensigt at gøre disse ubetydelige erindringer usynlige for nogen," sagde mr. Lorry. "Åh Gud, det er en anledning, som kan få et menneske til at anstille betragtninger over, hvad han er gået glip af. Gud, Gud, Gud! At tænke sig, at der for hen ved halvtreds år siden kunne have været en mrs. Lorry!"

"Nej, slet ikke," sagde miss Pross.

"De tror altså, at der aldrig kunne have været en mrs. Lorry?" spurgte den gamle herre af det navn.

"Nej pyt," svarede miss Pross, "De var allerede pebersvend i vuggen!"

"Ja," bemærkede Lorry, idet han fornøjet rettede på sin lille paryk, "det kan være rimeligt nok."

"Og De var bestemt og skabt til pebersvend," vedblev miss Pross, "førend De blev lagt i Deres vugge."

"I så fald," sagde mr. Lorry, "finder jeg, at jeg slet ikke er blevet pænt behandlet, og at jeg burde have haft en stemme med ved valget af mit mønster. Men lad os ikke tale mere om det. Kære Lucie," tilføjede han og lagde kærligt sin arm om hendes liv, "jeg hører dem røre sig derinde i stuen, og som to stive forretningsmennesker ville miss Pross og jeg nødig forsømme den sidste lejlighed til at sige Dem noget, som De ønsker at høre. De efterlader Deres gode fader i hænder, som er lige så trofaste og kærlige som Deres egne; der skal blive vist ham al tænkelig omhu; i de fjorten dage, De tilbringer i Warwickshire, skal endog Tellsons – billedlig talt – gå af vejen for ham, og når han efter disse fjorten dages forløb deltager med Dem og Deres mand i Deres næste fjorten dages udflugt til Wales, vil De sige, at vi har sendt ham til Dem med det bedste

helbred og i den lykkeligste stemning. Men nu hører jeg en vis person nærme sig døren. Lad mig kysse Dem med en gammeldags pebersvende-velsignelse, førend denne person kommer og forlanger, hvad der hører ham til."

Et øjeblik holdt han det smukke ansigt ud fra sig for at betragte det velkendte udtryk i panden og lagde derpå det gyldne hår op til sin lille, brune paryk med en oprigtig ømhed og fin følelse, der, hvis sådanne ting var gammeldags, var lige så gamle som Adam.

Døren til doktorens værelse gik op, og han trådte ind med Charles Darnay. Han var så ligbleg – hvilket ikke havde været tilfældet, da de var gået ind i værelset med hinanden – at der ikke var spor af farve at se i hans ansigt; men i sit fattede, rolige væsen var han uforandret, med undtagelse af, at Lorrys skarpe blik opdagede nogle svage kendetegn på, at det gamle frygtsomme udtryk netop var faret hen over ham som en kold vind.

Han bød sin datter armen og førte hende ned til den karet, som Lorry havde lejet til ære for dagen; de andre fulgte bagefter i en anden karet, og kort efter blev Charles Darnay og Lucie Manette lykkeligt viet i en nærliggende kirke.

Foruden de blinkende tårer, der glimtede mellem den lille klynges smil, da vielsen var forbi, blinkede der også nogle strålende og tindrende diamanter, der nylig var blevet forløst fra det dunkle mørke i Lorrys lommer på brudens hånd. De tog hjem for at spise frokost, og alt gik godt, og til sidst blandede det gyldne hår, der havde blandet sig med den stakkels skomagers hvide lokker på kvistkammeret i Paris, sig atter med dem i solskinnet på dørtærsklen ved adskillelsen.

Det var en tung adskillelse, skønt den ikke skulle vare længe. Hendes fader opmuntrede hende og sagde til sidst, idet han blidt rev sig løs af hendes favntag: "Tag hende, Charles, hun er Deres!" og hendes rystende hånd vinkede ad dem fra vinduet i en postvogn, og hun var borte.

Da hjørnet ikke lå på lediggængernes og de nysgerriges vej, og tilberedelserne havde været meget få og simple, var doktoren, Lorry og miss Pross ganske alene, og da de drejede ind i den kølige, gamle forstues velkomne skygge, bemærkede Lorry, at der var foregået en stor forandring med doktoren, som om den hævede forgyldte arm dér havde tildelt ham et giftigt slag.

Han havde naturligvis behersket sig meget, og det havde derfor været at forudse, at der ville indtræde et omslag, så snart grunden til tvangen var ophørt. Men det var det gamle, skræmte udtryk, som gjorde Lorry urolig, og ved den åndsfraværende måde, hvorpå han tog sig om hovedet og langsomt gik ind i sit eget værelse, mindede Lorry om vinhandleren Defarge og kørslen i den stjerneklare nat.

"Jeg tror," hviskede han til miss Pross efter en omhyggelig overvejelse, "jeg tror, at vi gør bedst i ikke at tale til ham for øjeblikket eller i det hele at forstyrre ham. Jeg må ind til Tellsons, jeg vil gå derhen nu; men jeg kommer straks tilbage. Så vil vi køre ud på landet med ham og spise til middag der; så bliver alt nok godt igen."

Det var lettere for Lorry at komme ind til Tellsons end at komme bort derfra igen; for han blev opholdt i to timer. Da han kom tilbage, gik han alene op ad den gamle trappe uden at sige noget til tjenestepigen, og idet han således nærmede sig

doktorens værelser, blev han standset af en dæmpet, bankende lyd.

"Men du gode Gud," sagde han studsende, "hvad er det?"

Med et forfærdet åsyn stod miss Pross ved hans side. "Åh, det er skrækkeligt, alt er forbi!" udbrød hun og vred hænderne.

"Hvad skal vi sige til mariehønen? Han kender mig ikke og syr sko!"

Lorry sagde, hvad han kunne, for at berolige hende og gik selv ind i doktorens værelse. Bænken var drejet hen mod lyset ligesom tidligere, da han havde set skomageren ved sit arbejde med bøjet hoved, og han havde meget travlt.

"Doktor Manette! Min kære ven – doktor Manette!"

Doktoren så et øjeblik på ham – halvt spørgende, som om han var vred over at være blevet tiltalt – og bøjede sig atter over sit arbejde. Han havde trukket kjole og vest af; skjorten stod åben, således som den plejede, når han var sysselsat med dette arbejde, og selv hans gamle, udtærede og afblegede ansigt var vendt tilbage. Han arbejdede ivrigt og utålmodigt, som om han havde mærket, at han var blevet afbrudt.

Lorry skottede til det stykke arbejde, han havde i hånden, og så, at det var en sko af den gamle størrelse og facon. Han tog en anden, der lå ved siden af ham, og spurgte, hvad det var for en.

"En spadseresko til en ung dame," mumlede Manette uden at se op. "Den burde have været færdig for længe siden. Lad den ligge."

"Men, doktor Manette, se dog på mig!"

Han adlød på den gamle, mekaniske og ydmyge måde uden at holde op med sit arbejde.

"Kender De mig ikke, kære ven? Tænk Dem om. Dette er ikke Deres rette bestilling. Tænk Dem om, kære ven!"

Intet kunne bevæge ham til at sige et ord. Han så et øjeblik op, hver gang han blev opfordret til det; men ingen overtalelser kunne lokke en stavelse ud af ham. Han arbejdede og arbejdede i tavshed, og ord gjorde lige så lidt indtryk på ham, som de ville have gjort på en mur, der ikke gav genlyd, eller på luften. Den eneste stråle håb, som Lorry kunne øjne, var, at han undertiden listede sig til at se op, uden at man opfordrede ham til det; deri syntes der at være et svagt udtryk af nysgerrighed og forlegenhed, som om han søgte at løse en eller anden tvivl, der var opstået i hans sjæl.

To ting fremstillede sig øjeblikkelig for Lorry som vigtigere end alle andre, for det første, at dette måtte holdes hemmeligt for Lucie, og dernæst, at det ligeledes måtte holdes hemmeligt for enhver, der kendte ham. I forening med miss Pross gjorde han straks de nødvendige skridt med hensyn til det sidste ved at udsprede, at doktoren ikke var rask og trængte til fuldstændig ro i nogle dage, og for at fremme det kærlige bedrageri mod hans datter skulle miss Pross skrive til hende, at han var blevet kaldt bort i sin egenskab af læge, samt hentyde til et opdigtet brev på nogle hastigt nedkradsede linjer fra hans egen hånd, om hvilket det skulle hedde, at det var blevet sendt til hende med samme post.

Disse forholdsregler tog Lorry i håb om, at han skulle komme til sig selv igen. Skulle dette ske snart, havde han endnu en forholdsregel rede, den nemlig, at indhente en betænkning, som han anså for den bedste, om doktorens tilfælde. I håb om hans helbredelse og den deraf følgende mulighed af den tredje

forholdsregel besluttede Lorry at holde opmærksomt øje med ham, men dog så lidt som muligt at give sig skin deraf, hvorfor han traf anstalter til for første gang i sit liv at udeblive fra Tellsons.

Det varede ikke længe, førend han opdagede, at det ikke nyttede at tale til ham, da han blev gnaven, når man trængte ind på ham. Han opgav derfor dette forsøg den første dag og besluttede kun at holde sig i hans nærhed som en stiltiende indsigelse imod den vildfarelse, hvori han var faldet eller var i færd med at falde. Han tog altså plads ved vinduet og læste og skrev og udtrykte på så mange naturlige og venlige måder, som han kunne tænke sig, at det var en frivillig valgt plads.

Doktor Manette nød, hvad han fik at spise og drikke, og vedblev at arbejde denne første dag, til han ikke kunne se længere – arbejdede en halv time efter, at Lorry ikke, om det skulle have kostet hans liv, kunne have set at læse eller skrive. Da han havde lagt sit værktøj til side for den dag, rejste Lorry sig og sagde til ham:

"Vil De ikke ud?"

Han så på sin gamle måde ned på gulvet på begge sider af sig, så op på sin gamle måde og gentog med den gamle, dæmpede stemme:

"Ud?"

"Ja, ud og spadserer med mig. Hvorfor ikke?"

Han gjorde ingen anstrengelse for at sige hvorfor ikke og sagde ikke et ord mere. Men idet han bøjede sig forover på sin bænk og støttede albuerne på sine knæ og hovedet mod sine hænder, troede Lorry at bemærke, at han i en ligesom tåget tone spurgte sig selv: "Hvorfor ikke?" Forretningsmandens

skarpsindighed øjnede en fordel heri, som han besluttede at drage nytte af.

Miss Pross og han inddelte natten i to vagter og iagttog ham nu og da fra værelset ved siden af. Han gik længe frem og tilbage, førend han lagde sig; men da han omsider gjorde det, faldt han i søvn. Om morgenen stod han tidligt op og gik lige hen til sin bæk og sit arbejde.

Denne anden dag hilste Lorry ham muntert ved navn og talte til ham om emner, som i den sidste tid jævnligt havde været genstand for deres samtaler. Han gav intet svar; men det var klart, at han hørte, hvad der blev sagt og tænkte over det, om end på en forvirret måde. Dette opmuntrede Lorry til flere gange i løbet af dagen at lade miss Pross komme ind med sit arbejde; de talte da om Lucie og hendes tilstedeværende fader ganske som sædvanligt og som om der intet var i vejen. Dette skete på den ligefremmeste måde og hverken længe eller tit nok, til at det kunne plage ham, og det var en lettelse for Lorrys kærlige hjerte at tro, at han flere gange så op og syntes at have en følelse af, at der var noget ualmindeligt i hans omgivelser.

Da det var blevet mørkt igen, spurgte Lorry ham ligesom før:

"Kære doktor, vil De ikke ud?"

Ligesom før gentog han: "Ud?"

"Ja, ud og spadser med mig. Hvorfor ikke?"

Denne gang lod Lorry, som om han gik ud, da han intet svar kunne få af ham, og kom tilbage en time derefter. Imidlertid var doktoren gået hen til vinduet og havde siddet der og set på ahorntræet; men da Lorry kom tilbage, smuttede han hen til sin bæk.

Tiden gik meget langsomt, og Lorrys håb blev formørket, og hans hjerte blev atter tungere og blev med hver dag tungere og tungere. Den tredje dag kom og gik, og ligeså den fjerde og den femte. Fem dage, seks, syv, otte, ni dage.

Med et håb, som blev mørkere, og med et hjerte, som blev tungere, tilbragte Lorry denne ængstelige tid. Hemmeligheden blev godt bevaret, og Lucie vidste intet om det, og var lykkelig; men det kunne ikke undgå hans opmærksomhed, at skomageren, hvis hånd først havde været lidt ude af øvelse, begyndte at få en frygtelig færdighed, og at han aldrig havde været så opsat på sit arbejde, og hans hænder aldrig været så flinke og dygtige som i tusmørket den niende aften.

19. En betænkning

Udmattet af ængstelig nattevågen faldt Lorry i søvn på sin post og blev den tiende morgen vækket ved, at solen skinnede ind i det værelse, hvor han var blevet overrumplet af en tung slummer, mens det havde været mørk nat.

Han gned sig i øjnene og rejste sig op, men var alligevel ikke rigtig vis på, om han ikke sov endnu; for da han gik hen til døren til doktorens værelse og kiggede derind, så han, at skomagerbænken og værktøjet atter var sat til side, og at doktoren selv sad ved vinduet og læste. Han var i sin sædvanlige morgendragt, og skønt hans ansigt endnu var meget blegt, var det dog roligt, agtpågivende og opmærksomt.

Endog efter at have overtydet sig om, at han var vågen, nærrede Lorry nogle øjeblikke tvivl om, hvor vidt det ikke var en forvirret drøm, at der for nylig var blevet syet sko derinde; for viste hans egne øjne ham ikke hans ven påklædt og med samme udseende som sædvanligt, og var der inden for deres område noget tegn på, at den forandring, der havde gjort et så dybt indtryk på ham, virkelig var foregået?

Det var imidlertid kun et spørgsmål i hans første forvirring og forbavselse, da svaret var tydeligt nok. Var indtrykket ikke blevet frembragt af en virkelig, tilsvarende og tilstrækkelig grund, hvorfor var da han, Jarvis Lorry, til stede? Hvorledes var det da gået til, at han var faldet i søvn i sine klæder på sofaen i doktor Manettes konsultations værelse og drøftede disse spørgsmål uden for doktorens sovekammer tidligt om morgenen?

Få minutter efter stod miss Pross og hviskede ved siden af ham. Hvis han endnu havde haft den mindste tvivl, ville hendes tale nødvendigvis have løst den; men han var nu kommet til sig selv og havde ingen. Han foreslog, at de skulle lade tiden gå til den sædvanlige frokosttime og da mødes med doktoren, som om intet ualmindeligt var hændt, og var han da i sin vante sindsstemning, ville Lorry forsigtigt skride til at søge oplysning og vejledning af den betænkning, han i sin bekymring havde været så længselsfuld efter at indhente.

Miss Pross erklærede sig enig med ham, og planen blev derpå omhyggeligt iværksat. Da Lorry havde tid nok til sin sædvanlige, omstændelige påklædning, indfandt han sig til frokosttid med sit sædvanlige, hvide linned og sine sædvanlige, pyntelige ben. Der blev kaldt på doktoren som ellers, og han kom ind til frokosten.

For så vidt det var muligt at forstå ham uden at overskride de forsigtige tilnærmelser, som Lorry anså for de eneste sikre, troede han først, at hans datters bryllup havde fundet sted dagen i forvejen. En med forsæt henkastet, tilfældig hentydning til dagens datum bragte ham til at tænke og tælle og gjorde ham åbenbart urolig; men i alle andre henseender viste han sig så fattet, at Lorry besluttede at skaffe sig den hjælp, han søgte, og skaffe sig den hos ham.

Da frokosten derfor var forbi, og der var taget af bordet, og de var blevet alene, sagde Lorry varsomt:

"Min kære Manette, det er mig magtpåliggende at høre Deres mening om et meget mærkeligt tilfælde, der interesserer mig i højeste grad; det vil sige, det forekommer mig meget

mærkeligt, skønt det muligvis vil være det mindre for Dem med Deres større kundskaber."

Idet doktoren så på sine hænder, der var blevet smudsige af hans seneste sysler, så han urolig ud og hørte opmærksomt efter. Han havde allerede mere end én gang set på sine hænder.

"Doktor Manette," sagde Lorry, idet han venligt rørte ved hans arm, "dette tilfælde angår en særdeles god ven af mig. Skænk det Deres opmærksomhed og giv mig et godt råd for hans skyld – men især for hans datters – hans datters, min kære Manette."

"Hvis jeg forstår Dem rigtigt," sagde doktoren i en dæmpet tone, "er det en eller anden sjælelig rystelse –?"

"Ja!"

"Forklar Dem tydeligt," sagde doktoren, "og forbigå ingen af enkelthederne."

"Det er en gammel, langvarig og tillige heftig rystelse af følelserne, nerverne, af – af – ånden. Det er en rystelse, af hvilken den lidende blev nedbøjet, ingen kan sige hvor længe, da han, så vidt jeg ved, ikke selv kan beregne tiden, og der ikke gives noget andet middel til at komme til kundskab derom. Det er en rystelse, som den lidende forvandt på en måde, han ikke selv kan beskrive, således som jeg engang hørte ham offentligt erklære i en gribende tone. Det er en rystelse, som han forvandt så fuldstændig, at han er blevet en forstandig mand og i stand til store, både åndelige og legemlige anstrengelser og til idelig at forøge sit kundskabsforråd, som allerede var meget stort. Men uheldigvis er der" – her standsede han og trak vejret dybt – "indtrådt et let tilbagefald."

Med dæmpet stemme spurgte doktoren: "Hvor længe varede det?"

"Ni dage og nætter."

"Hvorledes viste det sig? Formodentlig" – her så han atter på sine hænder – "i gentagelsen af en eller anden tidligere syssel, som stod i forbindelse med rystelsen?"

"Ja!"

"Har De nogen sinde før," spurgte doktoren tydeligt og roligt, men med den samme dæmpede røst, "set ham ved denne syssel?"

"Ja, én gang."

"Og da han fik tilbagefaldet, var han da i de fleste eller i alle henseender, ligesom han var den gang?"

"I alle henseender, antager jeg."

"De nævnte hans datter. Ved hans datter noget om dette tilbagefald?"

"Nej. Det er blevet og vil, håber jeg, altid blive holdt skjult for hende. Det vides kun af mig og én person til, der er pålideligheden selv."

Doktoren trykkede hans hånd og mumlede: "Det var meget smukt. Det var meget betænksomt." Lorry trykkede ligeledes hans hånd, og de tav begge et øjeblik.

"Jeg, min kære Manette," sagde Lorry omsider i sin venligste og roligste tone, "er kun en simpel forretningsmand og usikkert til at have at gøre med slige indviklede og vanskelige sager. Jeg mangler de nødvendige kundskaber og evner og trænger til vejledning. Der er ingen mand i verden, på hvis vejledning jeg stoler så meget som på Deres. Sig mig derfor, hvorledes kan dette tilbagefald være opstået? Er der fare for flere? Kan en

gentagelse af det forebygges? Hvorledes skal en gentagelse behandles? Hvorledes hænger det i det hele taget sammen med dette? Hvad kan jeg gøre for min ven? Ingen kan i sit hjerte mere have ønsket at tjene sin ven, end jeg at tjene min, hvis jeg kun vidste hvorledes. Men jeg ved ikke, hvorledes jeg skal bære mig ad i et sådant tilfælde. Kunne Deres skarpsindighed, kundskaber og erfaring bringe mig på det rigtige spor, kunne jeg måske udrette en del, men uden anvisning og vejledning kan jeg kun gøre så lidt. Drøft sagen med mig; sæt mig i stand til at se lidt klarere i den og lær mig, hvorledes jeg kan være til større nytte."

Efter disse indstændige ord sad doktor Manette og grublede, uden at Lorry trængte videre ind på ham.

"Jeg finder det sandsynligt," sagde doktoren, idet han med en vis anstrengelse brød tavsheden, "at det tilbagefald, De har beskrevet, kære ven, ikke var aldeles uforudset af vedkommende."

"Var han bange for det?" vovede Lorry at spørge.

"Ja," svarede den anden med en uvilkårlig gysen. "De gør Dem ingen forestilling om, hvor stærkt en sådan frygt tynger på den lidendes ånd, og hvor vanskeligt, ja næsten umuligt det er for ham at ytre et ord om det, der trykker ham."

"Ville han," spurgte Lorry, "føle sig mærkelig lettet, hvis han kunne overtale sig til at betro denne hemmelige grublen til nogen, når den kommer over ham?"

"Det tror jeg. Men det er, som sagt, næsten umuligt, og i nogle tilfælde anser jeg det endog for *helt* umuligt."

"Hvorfra tror De," sagde Lorry, idet han efter en kort tavshed på begge sider atter lagde sin hånd blidt på doktorens arm, "at

det anfald skriver sig?"

"Jeg tror," svarede doktoren, "at der må være indtrådt en stærk og ualmindelig genoplivelse af den række tanker og minder, der har været sygdommens første årsag. Gamle minder af en højst sørgelig art er formodentlig blevet vakt, og han har sandsynligvis længe nærret en hemmelig frygt for, at disse skulle vækkes ved en vis, særlig lejlighed. Han har forgæves søgt at forberede sig derpå, og anstrengelsen ved således at forberede sig har måske gjort ham mindre skikket til at stå imod."

"Mon han vil huske, hvad der er foregået under tilbagefaldet?" spurgte Lorry med en naturlig tøven.

Doktoren så sig fortvivlet om i stuen, rystede på hovedet og svarede med dæmpet stemme: "Nej, slet ikke."

"Men hvad mener De nu om fremtiden?"

"Med hensyn til fremtiden," svarede doktoren, idet han genvandt sin fatning, "har jeg det bedste håb, da det har behaget Himlen i sin nåde at lade ham blive så hurtigt helbredt. Da han, skønt han gav efter for trykket af et dunkelt noget, som han længe har frygtet og længe uklart forudset og kæmpet imod, har kunnet komme sig, efter at skyen er bristet og forsvundet, tør jeg håbe, at det værste er overstået."

"Det er godt! Det er en god trøst, tak!" sagde Lorry.

"Tak!" gentog doktoren, idet han ærbødigt bøjede sit hoved.

"Der er endnu to punkter," sagde Lorry, "om hvilke jeg gerne ville have oplysning. Må jeg blive ved?"

"De kan ikke gøre Deres ven nogen bedre tjeneste," svarede doktoren og rakte ham hånden.

"For det første altså, er han af naturen flittig og ualmindelig viljekraftig og søger meget ivrigt at skaffe sig kundskaber i sit

fag, foretage forsøg og meget andet. Arbejder han nu ikke for meget?"

"Det tror jeg ikke. Det er måske en ejendommelighed for hans ånd, at den stedse trænger til sysselsætning, hvilket dels kan være den medfødt, dels en følge af sorg. Jo mindre den giver sig af med nyttige ting, des mere vil den være udsat for at slå ind i en farlig retning. Han har måske iagttaget sig selv og gjort denne opdagelse."

"De mener altså, at han ikke anstrenger sig for meget?"

"Det tror jeg at kunne være sikker på."

"Men hvis han nu var overanstrengt, min kære Manette?"

"Jeg tvivler om, at dette så let kan være tilfældet, min kære Lorry. Der har været en voldsom tvang i én retning, og den kræver en modvægt."

"Undskyld mig påtrængende forretningsmand! Sæt et øjeblik, at han var overanstrengt, ville dette da ikke vise sig i en gentagelse af sygdommen?"

"Det tror jeg ikke. Jeg tror ikke," sagde doktor Manette med overbevisningens styrke, "at andet end denne ene række af tankeforbindelser igen ville fremkalde den. Jeg tror, at fra nu af vil kun en ualmindelig skurren af den streng atter kunne fremkalde den. Efter hvad der er sket og efter hans helbredelse anser jeg det for vanskeligt at forestille sig nogen sådan ny og voldsom klingen af denne streng. Jeg håber og næsten tror, at anledningerne til atter at fremkalde den er udtømte."

Han talte med en mistillid, som om han vidste, hvilken ubetydelighed der kunne forstyrre åndens fine maskineri, og dog tillige med en tillid, som om han langsomt havde vundet sin overbevisning ved personlige lidelser. Det tilkom ikke hans

ven at svække denne tillid. Han lod, som om han var mere trøstet og opmuntret, end han virkelig var, og nærmede sig sit andet og sidste punkt, som han følte var det vanskeligste af det hele; men ved at huske på den samtale, han hin søndag formiddag havde haft med miss Pross, og hvad han havde set i de sidste ni dage, følte han, at han måtte gå ind på det.

"Det arbejde, han atter tog fat på under den forbigående og heldigt overståede sygdom," sagde Lorry og rømmede sig, "vil vi kalde smedearbejde. For at opstille et tilfælde og som et eksempel vil vi sige, at han i sin slemme tid havde lært at arbejde ved en lille esse. Vi vil sige, at han uventet igen blev fundet ved sin esse. Er det ikke skadeligt, at han beholder den hos sig?"

Doktoren skyggede for panden med sin hånd og bankede uroligt i gulvet med sin fod.

"Han har altid haft den hos sig," sagde Lorry med et ængsteligt blik på sin ven, "men ville det ikke nu være bedre, at han skilte sig ved den?"

Doktoren vedblev at skygge for sin pande og at banke ængsteligt i gulvet med sin fod.

"De finder det ikke så let at råde mig?" sagde Lorry. "Ja, jeg indser også nok, at det må være et kildent spørgsmål. Men alligevel tror jeg –" Han rystede på hovedet og tav.

"De vil indse," svarede doktor Manette, idet han vendte sig om imod ham, "at det er meget vanskeligt logisk at forklare det, der foregår i denne beklagelsesværdige mands sjæl. Tidligere higede han så frygteligt efter hint arbejde, og det var ham så velkomment, da det kom, ligesom det upåtvivlelig også lindrede hans smerte meget ved at sætte fingrenes virksomhed

i stedet for hjernens. Da han derpå havde fået større øvelse og hændernes sindrighed i stedet for den åndelige kvals har han aldrig kunnet udholde tanken om at lade det komme sig helt af syne. Selv nu, da han, som jeg tror, har bedre håb om sig selv og endog taler om sig selv med en slags tillid, griber den tanke, at han kunne komme til at trænge til hin vante sysselsættelse og da ikke finde den, ham med en slags pludselig rædsel ligesom den, der opfylder et barn, som har forvildet sig."

Han så ud som den, han havde skildret, idet han fæstede sine øjne på Lorrys ansigt.

"Men kunne ikke tingens bevarelse medføre tankens bevarelse? Hvis tingen forsvandt, kunne frugten da ikke også blive borte med den, min kære Manette? Er det ikke en indrømmelse til den mørke anelse at beholde essen?"

Der opstod en pause igen.

"De må betænke," sagde doktoren med skælvende røst, "at den er en gammel omgangsven."

"Jeg ville ikke beholde den," sagde Lorry og rystede på hovedet; for han blev fastere ved at se doktoren blive urolig. "Jeg ville råde ham til at ofre den. Jeg ønsker kun Deres fuldmagt, for selv er jeg overbevist om, at den ikke gør gavn. Nå, giv mig Deres fuldmagt, så er De en rar, god mand. For hans datters skyld, min kære Manette!"

Det var mærkeligt at se, hvilken kamp der foregik i ham.

"Så lad det da ske i hendes navn; jeg billiger det. Men jeg ville ikke tage den bort, mens han var til stede. Lad den blive fjernet i hans fraværelse; lad ham savne sin gamle omgangsven efter sin tilbagekomst."

Hertil forpligtede Lorry sig villigt, og samtalen var forbi. De tilbragte dagen ude på landet, og doktoren var fuldstændig helbredt. De tre følgende dage vedblev han at være rask, og den fjerde dag rejste han bort til Lucie og hendes mand. Den forsigtighed, der var blevet brugt for at forklare hans tavshed, havde Lorry tidligere underrettet ham om, og i overensstemmelse hermed havde han skrevet til Lucie, så at hun ingen mistanke nærede.

Samme dags aften, som han havde forladt huset, gik Lorry med økse, sav, mejsel og hammer ind i hans værelse, ledsaget af miss Pross, som bar et lys. Og der sønderslog han for lukkede døre og på en hemmelighedsfuld, skammelig måde skomagerbænken, mens miss Pross holdt lyset, som om hun hjalp til ved et mord – hvortil hun på grund af sin barskhed ikke var nogen upassende skikkelse. Bænken blev hugget i stykker og brændt på skorstenen i køkkenet, og værktøjet, skoene og læderet begravet i haven; men så slette forekommer tilintetgørelse og hemmelighedsfuldhed retskafne sjæle at være, at mens Lorry og miss Pross var ved at forøve deres gerning og fjerne deres spor, var de næsten til mode, og så de næsten ud, som om de havde gjort sig skyldige i en rædsom forbrydelse.

20. En bøn

Da de nygifte folk kom hjem, var Sydney Carton den første, som indfandt sig for at bringe dem sin lykønskning. De havde ikke været ret mange timer hjemme, førend han fremstillede sig. Hans levemåde, udseende og væsen havde ikke forandret sig til det bedre, men han havde et vist plumpt præg af troskab, som var nyt for Charles Darnay.

Han så sit snit til at tage Darnay til side og tale med ham, uden at nogen hørte, hvad han sagde.

"Mr. Darnay," sagde han, "jeg ønsker, at vi må blive venner."

"Det er vi allerede, vil jeg håbe."

"De er venlig nok til at bruge disse ord som en talemåde; men det er ikke talemåder, jeg mener, og når jeg siger, at jeg ønsker, vi må blive venner, er det egentlig heller ikke det, jeg mener."

Som naturligt var, spurgte Charles Darnay ham med al mulig godmodighed og forekommenhed, hvad han da mente.

"Ja," sagde Carton smilende, "jeg finder det lettere selv at fatte det end at gøre det forståeligt for Dem. Men jeg vil prøve. De mindes sikkert en vis, navnkundig lejlighed, da jeg var mere beruset end – end sædvanligt?"

"Jeg mindes en vis navnkundig lejlighed, da De tvang mig til at indrømme, at De havde drukket."

"Også jeg mindes den. Disse lejligheders forbandelse hviler tungt på mig; for jeg mindes dem altid. Jeg håber, at det vil komme mig til gode en dag, når alle dage er endt for mig! – Bliv ikke urolig; jeg har ikke i sinde at holde en prædiken."

"Jeg er slet ikke urolig. Alvor hos Dem er alt andet end foruroligende for mig."

"Nå!" sagde Carton med et ligegyldigt kast med sin hånd, som om han ville kaste det bort. "Ved den omtalte berusede lejlighed – én blandt mangfoldige, som De ved – var jeg utålelig med min snakken om at kunne lide og ikke lide Dem. Gid De ville glemme den!"

"Jeg har for længe siden glemt den."

"Atter talemåder! Men, mr. Darnay, det er ikke så let for mig at glemme, som De siger, at det er for Dem. Jeg har på ingen måde glemt det, og et flygtigt svar hjælper mig ikke til at glemme det."

"Hvis mit svar var flygtigt," sagde Darnay, "beder jeg Dem om tilgivelse. Jeg mente ikke andet med det end at fjerne en ubetydelighed, der til min forundring synes at forurolige Dem alt for meget. Jeg forsikrer Dem på ære, at jeg for længe siden har slået det af tankerne. Og hvad var der så at slå af tankerne? Har jeg intet vigtigere at huske? Gjorde De mig ikke en stor tjeneste den dag?"

"Med hensyn til den store tjeneste," sagde Carton, "da er det min pligt at tilstå, at den ikke var andet end et fagmæssigt fif. Jeg tror ikke, at jeg, da jeg ydede denne tjeneste, brød mig om, hvad der blev af Dem. – Læg mærke til, at jeg siger: Da jeg ydede den; jeg taler om den forbigangne tid."

"De lader, som om det var en bagatel," sagde Darnay, "men jeg vil ikke gøre indvendinger mod *Deres* flygtige svar."

"Det er den rene sandhed, mr. Darnay, tro mig! Men jeg skejer ud fra mit emne; jeg talte om, at vi måtte blive venner. Nu kender De mig og ved, at jeg er uskikket til alle

menneskenes højere og bedre bestræbelser. Tvivler De derom, så spørg Stryver; han vil sige Dem det."

"Jeg foretrækker at danne mig min mening uden ham."

"Det er godt. I hvert tilfælde kender De mig som en letsindig patron, der aldrig har gjort og aldrig vil gøre nogen gavn."

"Jeg ved ikke, at De *aldrig vil*."

"Men det ved jeg, og De må tro mig på mit ord. Nå, hvis De kunne finde Dem i, at et sådant uværdigt menneske og et menneske med et så mådeligt rygte kom og gik her til ubestemte tider, ville jeg udbede mig tilladelse til at komme og gå her som en privilegeret person og blive betragtet som et unyttigt – og var det ikke for den ligheds skyld, jeg opdagede mellem Dem og mig, ville jeg tilføje: uklædeligt stykke bohave, der tåles på grund af sin tidligere tjeneste, men i øvrigt ikke ænses. Jeg tror næppe, at jeg vil misbruge en sådan tilladelse. Der kan holdes hundrede mod én på, at jeg ikke vil benytte den fire gange om året; men det ville glæde mig at vide, at jeg havde den."

"Vil De prøve det?"

"Det er et andet udtryk for, at jeg er sat på den fod, jeg har antydnet. Jeg takker dem, Darnay. Må jeg tage mig den frihed at kalde Dem således?"

"Det tænker jeg, Carton."

De gav derpå hinanden hånden, og Sydney vendte sig bort. Et minut efter var han, efter hele hans ydre at dømme, lige så tankeløs som altid.

Da han var gået, gjorde Darnay i overværelse af miss Pross, doktoren og Lorry i aftenens løb nogle hentydninger til denne samtale med Sydney Carton, som han omtalte som en gåde af

ligegyldighed og letsindighed. Han omtalte ham, kort sagt, hverken bittert eller i den hensigt at være streng imod ham, men kun således, som enhver ville omtale ham, der så ham, således som han viste sig. Han havde ingen forestilling om, at dette kunne fæste rod i hans unge, smukke kones tanker; men da han senere kom op til hende i deres egen lejlighed, traf han hende med de gamle rynker i panden, der klædte hende så godt.

"Vi er tankefulde i aften," sagde Darnay og slyngede sin arm om hendes liv.

"Ja, kæreste Charles," sagde hun, idet hun lagde sine hænder på hans bryst og fæstede sit spørgende og opmærksomme blik på ham, "vi er tankefulde i aften; for vi har noget på hjertet."

"Hvad er det, min kære?"

"Vil du love mig ikke at trænge ind på mig med ét spørgsmål, når jeg beder dig om ikke at gøre mig det?"

"Hvad vil jeg ikke love dig, min elskede?"

Ja, hvad ville han ikke have lovet, idet han med sin ene hånd strøg det gyldne hår bort fra kinden og trykkede sin anden hånd mod det hjerte, der slog for ham?

"Jeg tror, Charles, at den stakkels mr. Carton fortjener mere agtelse og velvilje, end du ytrede for ham i aften."

"Virkelig, min egen pige? Hvorfor det?"

"Det er det, du ikke må spørge mig om. Men jeg tror – jeg ved – han gør det."

"Når du ved det, er det nok. Hvad vil du, jeg skal gøre?"

"Jeg ville bede dig, kæreste ven, om altid at være meget ædelmodig imod ham og meget overbærende med hans fejl, når han ikke er til stede. Jeg ville bede dig tro, at han har et hjerte,

som han meget, meget sjælden viser, men som er hårdt såret. Jeg har set det bløde, min ven."

"Det er en pinlig betragtning for mig," sagde Charles Darnay ganske forbavset, "at jeg skulle have gjort ham uret. Det havde jeg aldrig troet om ham."

"Men således er det, min ven. Jeg frygter for, at han ikke kan frelses; der er næppe noget håb om, at noget i hans karakter eller skæbne nu lader sig genoprette. Men jeg er overbevist om, at han er i stand til at gøre gode ting, ædle ting, ja endog højsindede ting."

Hun så så skøn ud i sin rene tro på dette fortabte menneske, at hendes mand kunne være blevet ved at se på hende i flere timer.

"Og, kæreste ven," bad hun, idet hun klyngede sig tættere til ham og vendte sine øjne op mod hans, "husk på, hvor stærke vi er i vor lykke, og hvor svag han er i sin elendighed!"

Denne bøn rørte ham. "Jeg skal altid huske det, min søde ven! Jeg skal huske det, så længe jeg lever!"

Han bøjede sig ned over det guldløkkede hoved, kyssede hendes røde læber og trykkede hende i sine arme. Kunne en fortabt vandringsmand, som da skred gennem de mørke gader, have hørt hendes uskyldige meddelelse og set hendes ægtefælle kysse medlidenhedens dråber fra de blide, blå øjne, der vendte sig så kærligt mod denne ægtefælle, så ville han have grædt om natten, og ikke for første gang ville de ord være kommet over hans læber: "Gud velsigne hende for hendes søde medynk!"

21. Genlydende fodtrin

Vidunderligt ved sit ekko var det hjørne, på hvilket doktoren boede. Idet Lucie med stadig travlhed snoede den gyldne tråd, som forenede hendes ægtefælle, hendes fader, hende selv og hendes tidligere vejlederinde og ledsager i et stille og lykkeligt liv, sad hun i det rolige hus og lyttede efter ekkoet af årenes fodtrin.

I førstningen var der øjeblikke, da hendes arbejde, skønt hun var en fuldstændig lykkelig, ung kone, kunne falde langsomt ud af hænderne på hende, og hendes øjne fordunkles. For der kom noget med genlyden, noget let, fjernt og endnu næppe hørligt, som satte hendes hjerte i en stærk bevægelse. Vaklende forhåbninger og tvivl – forhåbninger om en hende endnu ukendt kærlighed, tvivl, om hun skulle blive her på jorden for at nyde denne glæde – delte hendes bryst. Blandt genlydene kunne der da opstå lyd og fodtrin ved hendes egen tidlige grav, og tanker om den ægtefælle, der ville blive så ene tilbage og sørge så meget over hende, fyldte hendes øjne og brød frem som bølger.

Den tid gik, og hendes lille Lucie lå ved hendes barm. Derpå hørtes trinene af hendes spæde fødder og lyden af hendes sladrede ord imellem de ekkoer, som nærmede sig, og hvor stærkt de større ekkoer end genlød, kunne moderen ved siden af vuggen dog altid høre disse.

De kom, og det svale hus blev varmt af barnelatter, og den guddommelige børneven, til hvem hun i sin kvide havde betroet

sit barn, syntes at tage det i sine arme, ligesom han fordum tog barnet og gjorde det til en hellig glæde for hende.

Lucie vedblev at sno den gyldne tråd, som forenede dem alle, og at væve sin lykkelige indflydelse ind i alle deres livs væv og gøre den gældende overalt, og hun hørte kun venlige og trøstende lyd i årenes ekkoer. Hendes mands skridt var kraftige og tilfredse; hendes faders faste og jævne. Se, hvor miss Pross i et seletøj af sejl garn vækker genlyd, ligesom en urolig, af piskens tugtet ganger, og pruster og stamper i jorden under ahorntræet nede i gården!

Selv når der var lyd af sorg blandt de øvrige, var de hverken bitre eller grusomme. Selv da guldgult hår, som hendes eget, lå som en glorie på en pude omkring en lille drengs udtærede ansigt, og han med et strålende smil sagde: "Kære fader og moder, jeg vil så nødig forlade jer og min smukke søster; men der kaldes på mig, og jeg må gå!" var det dog ikke lutter smertens tårer, der vædede hans unge moders kind, da den ånd, der havde været hende betroet, veg bort. Find dig i dem og hold dem ikke tilbage. De ser min faders åsyn. Fader, salige ord!

Således blandede en susen af en engels vinger sig med de andre genlyde, og de hørte ikke helt jorden til; men der var et pust af Himlen i dem. Suk af de vinde, som blæste hen over en lille grav i haven, blandede sig ligeledes med dem, og begge kunne høres af Lucie i en dæmpet mumlen – ligesom åndedrættet af et hav om sommeren, der slumrer på en sandet strandbred – når den lille Lucie, der var komisk flittig med sin morgenlektie eller pyntede en dukke ved sin moders skammel, sladrede i de to byers tungemål, som blandede sig i hendes liv.

Genlydene gengav kun sjældent Sydney Cartons virkelige fodtrin. En fem, seks gange om året i det højeste benyttede han sin ret til at komme uindbudt og kunne da sidde hele aftenen iblandt dem, således som han forud ofte havde gjort. Han kom der aldrig, når han var ophidset af gin, og endnu én ting hviskedes om ham af genlydene, en ting, som enhver sanddru genlyd har hvisket i århundreder.

Ingen mand har nogen sinde virkelig elsket en kvinde, mistet hende og med uplettet, skønt uforandret sind kendt hende som kone og moder, uden at hendes børn har næret en sælsom godhed for ham, en slags instinktmæssig medynk med ham. Hvad det er for fine følelser, der sættes i røre i et sådant tilfælde, fortæller ingen genlyd; men således er det, og således var det her. Carton var den første fremmede, mod hvem lille Lucie udstrakte sine buttede arme, og han beholdt sin plads hos hende, alt som hun voksede til, den lille dreng havde talt om ham næsten i det sidste øjeblik. "Kys den rare Carton fra mig!"

Stryver puffede sig gennem lovkyndigheden ligesom en stor maskine, der arbejder sig gennem plumret vand, og slæbte sin nyttige ven efter sig i sit kølvand ligesom en båd, der bugseres. Ligesom den således begunstigede båd i almindelighed er i en slem knibe og for det meste under vand, således førte også Sydney et synkefærdigt liv. Men den magelige og stærke vane, der desværre var langt mageligere og stærkere hos ham end nogen ansporende fornemmelse af fortjeneste eller skam, gjorde det til et liv, han måtte føre, og han tænkte lige så lidt på at rive sig ud af sin stilling som løvens sjakal, som nogen virkelig sjakal kan antages at tænke på at svinge sig op til løve. Stryver var rig og havde giftet sig med en rødmosset enke med

formue og tre drenge, der ikke udmærkede sig ved noget andet skinnende end det glatte hår på deres runde hoveder.

Disse tre unge herrer havde Stryver, idet han svedte nedladdenhed af den ubehageligste slags ud af enhver pore, drevet foran sig som tre får til det fredelige hjørne af Soho og tilbuddt Lucies mand dem som lærlinge, idet han på sin fintfølende måde havde sagt: "Der har De tre stykker ost og brød til Deres ægteskabelige pikkenik, mr. Darnay!" Den høflige afvisning af de tre stykker ost og brød havde opfyldt Stryver med en forbitrelse, som han senere brugte under de unge herrers opdragelse ved at formane dem til at vogte sig for en sådan tiggerstolthed som denne sprogmeesters. Ligeledes plejede han ved sin fyldige vin at udbrede sig for sin kone over de kunstgreb, som mrs. Darnay fordom havde brugt for at "fange" ham, og over sine egne mageløse kunstgreb, som havde beskyttet ham mod fangenskab. Nogle af hans Kings Bench fortrolige, som undertiden tog del i den fyldige vin og i løgnen, undskyldte ham for den sidste ved at sige, at han havde fortalt den så ofte, at han selv troede den – hvad der sikkert er en så uforbederlig forværrelse af en oprindelig grov synd, at den berettiger til at føre enhver sådan synder bort til et eller andet passende afsides sted og hænge ham i al stilhed.

Disse var blandt de genlyde, hvortil Lucie, undertiden tankefuld, undertiden oprømt og smilende, lyttede på det genlydende hjørne, indtil hendes lille datter blev seks år gammel. Hvor nær genlydene af hendes barns, hendes dyrebare, stadig virksomme og rolige faders eller hendes kærlige ægtefælles fodtrin berørte hendes hjerte, behøver ikke at fortælles. Og heller ikke, at den svageste genlyd af deres

hjem, som blev styret af hende med en sådan klogskab og skønhedssans, at det blev kosteligere, end nogen som helst luksus kunne have gjort det, var musik i hendes øren. Og lige så lidt, at hun var omgivet af sødt klingende genlyd af de mange gange, hendes fader havde sagt, at hun var endnu kærligere imod ham som gift end som ugift, og af de mange gange, hendes ægte fælle havde sagt, at ingen sorger og pligter syntes at svække hendes kærlighed eller den trofaste hjælp, hun ydede ham, og spurgt: "Hvori består den magiske hemmelighed, min elskede, at du altid er alt for os alle, som om vi kun var én, og dog aldrig synes at have hastværk eller for meget at varetage?"

Men der var andre genlyde fra det fjerne, som i hele dette tidsrum lød truende på hjørnet. Og nu, omtrent ved lille Lucies sjette fødselsdag, begyndte de at få en forfærdelig klang, ligesom af et kraftigt uvejr i Frankrig og af et frygteligt hav, som begyndte at stige.

En aften midt i juli 1789 kom Lorry sent ind og satte sig hos Lucie og hendes mand ved det mørke vindue. Det var en hed, underlig aften, og de mindedes alle tre den søndag aften, da de fra det samme sted havde set på lynilden.

"Jeg begyndte allerede at tro," sagde Lorry, "at jeg skulle tilbringe natten hos Tellsons. Vi har hele dagen haft så meget at gøre, at vi ikke har vidst, hvad vi først skulle tage fat på, eller hvor vi skulle vende os hen. Der er en sådan uro i Paris, at vi formelig er blevet overløbet med tillid! Vore kunder derovre synes ikke at kunne betroe os deres midler hurtigt nok. Der hersker et ligefremt vanvid iblandt nogle af dem efter at sende penge over til England."

"Det ser slemt ud," sagde Darnay.

"Ser slemt ud, min kære Darnay! Ja, men vi ved ikke, hvad der er grunden til det. Folk er så urimelige! Nogle af os hos Tellsons begynder at blive gamle, og vi kan virkelig ikke lade os plage ud af vor vante orden uden passende grund."

"Men," sagde Darnay, "De ved jo, hvor mørk og truende himlen er."

"Det ved jeg nok," indrømmede Lorry, idet han søgte at indbilde sig, at han var i slet humør, og brummede, "men jeg har nu en gang sat mig for at være gnaven efter dagens lange plageri. Hvor er Manette?"

"Her," svarede doktoren, der i samme øjeblik trådte ind i det mørke værelse.

"Det glæder mig, at De er hjemme; for alt dette hastværk og alle disse varsler, jeg i dag har været omgivet af, har uden grund gjort mig urolig. De vil dog vel ikke ud, håber jeg?"

"Nej, jeg vil spille triktrak med Dem, hvis De har lyst," sagde doktoren.

"Oprigtig talt, tror jeg ikke, at jeg har lyst. Jeg er ikke oplagt til at slås med Dem i aften. Er teen endnu på bordet, Lucie? Jeg kan ikke se."

"Naturligvis; den er blevet stående til Dem."

"Tak, lille ven. Og det yndige barn er vel i seng?"

"Ja og sover sødt."

"Det var godt, så er jo alt, som det skal være! Jeg ved, Gud ske lov, rigtignok ikke, hvorfor noget skulle være anderledes her, end det bør være; men jeg har hele dagen været i dårligt humør og er ikke så ung, som jeg før var. Må jeg få lidt te, kære Lucie? Tak, kom nu og tag plads i kredsen og lad os sidde stille og høre på genlydene, som De jo har Deres teori om."

"Ingen teori; det var kun et indfald."

"Et indfald altså, min vise veninde," sagde Lorry og klappede hendes hånd. "Men de er dog meget talrige og lydelige, ikke sandt? Hør bare!"

Mens den lille kreds sad ved det mørke vindue i London, var de fodtrin, som rasede langt borte i St. Antoine hidsige, afsindige og farlige til at bane sig vej til et menneskes liv og ikke lette at gøre rene igen, når de først var blevet farvet røde. St. Antoine havde den morgen været en uhyre, skummel masse af frem- og tilbagestrømmende fugleskræmsler med hyppige lysglimt oven over de bølgende hoveder, hvor stålklinger og bajonetter glimtede i solen. Et frygteligt brøl steg op fra St. Antoines strube og en skov af nøgne arme kæmpede i luften som runkne grene i en vinterstorm, mens alle fingrene krampagtigt greb efter ethvert våben, som blev kastet op nede fra dybet, lige meget, hvor langt borte de end var.

Hvem der uddelte dem, hvorfra de sidst kom, hvor de begyndte, ved hvilken kraft de snesevis ad gangen dirrede og fo'r hen over hobens hoveder, ligesom en slags lynild, kunne intet øje i skaren have sagt; men der uddeltes bøsser såvel som patroner, krudt og kugler, jernstænger og stokke, knive, økser, spyd, alle slags våben, som vanvittig sindrighed kunne opdage eller udtænke. Folk, som ikke kunne få fat på andet, gav sig til med blødende hænder at vriste stenene ud af murene. Alle pulse og hjerter i St. Antoine bankede med feberheftighed og glødede af feberhede. Alle levende skabninger regnede livet for

intet og blev afsindige af en lidenskabelig beredvillighed til at ofre det.

Ligesom en malstrøm af kogende vand har et midtpunkt, således kredsede al denne rasen omkring Defarges vinudsalg, og enhver menneskedråbe i kedlen havde en tilbøjelighed til at stræbe hen mod hvirvlen, hvor Defarge selv, allerede tilsmurt af krudt og sved, udstedte befalinger, uddelte våben, skubbede én mand tilbage, trak en anden mand frem, afvæbnede én for at væbne en anden, arbejdede og stred, hvor vrimlen var tættest.

"Hold Dem i nærheden af mig, Jacques tre," råbte Defarge, "mens De, Jacques én og to, går fra hinanden og stiller Dem i spidsen for så mange af disse patrioter, som De kan. Hvor er min kone?"

"Her!" svarede madame, rolig som altid, men uden at strikke den dag. Hendes kække hånd holdt en økse i stedet for de sædvanlige, blidere redskaber, og i hendes bælte sad en pistol og en grusom kniv.

"Hvor går du hen, kone?"

"For det første," svarede hun, "går jeg med dig, men snart skal du se mig i spidsen for kvinder."

"Så kom da!" råbte Defarge med klangfuld stemme, "patrioter og venner, vi er færdige. Til Bastillen!"

Med et brøl, som om alt åndedræt i Frankrig var blevet sammentrængt i det forhadte ord, steg det levende hav, bølge efter bølge, dyb efter dyb, og oversvømmede den del af staden. Mens stormklokker ringede, trommer hvirvlede, og havet rasede og tordnede mod sin ny strandbred, begyndte angrebet. Dybe grave, dobbelte vindebroer, svære stenmure, otte store tårne, kanoner, geværer, ild og røg. Gennem ilden og gennem

røgen, i ilden og i røgen, for havet kastede Defarge op mod en kanon, og øjeblikkelig blev han kanonér og arbejdede som en mandig soldat i to vilde timer.

En dyb grav, en enkelt vindebro, svære stenmure, otte store tårne, kanoner, geværer, ild og røg. Én vindebro nede! "Arbejd, kammerater, arbejd! Arbejd Jacques én, Jacques to, Jacques ét tusinde, Jacques to tusinde, Jacques femogtyve tusinde; i alle engles eller djævlens navn arbejd!" Således talte Defarge fra vinudsalget, mens han stadig stod ved sin kanon, der for længe siden var blevet hed.

"Herhen til mig, kvinder!" råbte hans kone. "Hvad, kan vi ikke lige så godt dræbe som mændene, når den er indtaget?" og med et skingrende, blodtørstigt skrig strømmede kvinder, forskelligt bevæbnede, men alle ens væbnede af sult og hævnlyst, hen til hende.

Kanoner, geværer, ild og røg, men endnu stadig den dybe grav, den enkelte vindebro, de svære stenmure og de otte store tårne. Ubetydelige forstyrrelser i det rasende hav, frembragt af de faldende sårede. Glimtende våben, blussende fakler, rygende vognlæs våd halm, strengt arbejde ved nærliggende barrikader på alle sider, skrig, geværskud, forbandelser, uforfærdet mod, knagende og bragende bjælker og rasende brøl af det levende hav; men endnu stadig den dybe grav, den enkelte vindebro, de svære stenmure og de otte store tårne, og stadig stod Defarge fra vinudsalget ved sin kanon, der var blevet dobbelt hed af fire vilde timers tjeneste.

Et hvidt flag fra fæstningen og en parlamentær – denne kunne kun dunkelt skimtes gennem det rasende uvejr, men ikke høres – og pludselig svulmede havet umådelig meget

højere og førte Defarge fra vinudsalget over den faldne vindebro, forbi de svære ydermure og ind imellem de otte store tårne, der havde overgivet sig!

Så uimodståelig var oceanets magt, mens det rev ham med sig, at det ville have været ham lige så umuligt at trække vejret eller dreje hovedet, som hvis han havde kæmpet i Sydhavets brændinger, førend han blev kastet i land i Bastillens yderste gård. Der gjorde han, støttende sig til hjørnet af en mur, et forsøg på at se sig om. Jacques tre var næsten ved siden af ham; madame Defarge, stadig i spidsen for sine kvinder, sås i det fjerne, og en kniv var i hendes hånd. Overalt var der tummel, jubel, øredøvende og vanvittig forvirring, forbavsende støj og rasende fagter.

"Fangerne!" – "Listerne!" – "De hemmelige celler! Pinselsredskaberne!" – "Fangerne!" – af alle disse råb og ti tusinde usammenhængende lyde var "Fangerne!" det råb, som oftest gentoges af havet, der strømmede ind, som om der var en evighed af mennesker, såvel som af tid og rum. Idet de forreste bølger rullede forbi, rev fængselsbetjentene med sig og truede dem med øjeblikkelig død, hvis en eneste hemmelig afkrog blev holdt hemmelig, lagde Defarge sin stærke hånd på brystet af en af disse mænd – en gråhåret mand med en tændt fakkelt i hånden – skilte ham fra de øvrige og fik ham ind mellem sig og muren.

"Vis mig nordtårnet!" sagde Defarge. "Hurtigt!"

"Det skal jeg gerne," svarede manden, "hvis De vil følge med mig. Men der er ingen derinde."

"Hvad betyder hundrede og fem, nordtårnet?" spurgte Defarge. "Hurtigt!"

"Hvad det betyder, min herre?"

"Betyder det en fange eller et fangeaflukke? Svar, eller har De måske lyst til, at jeg skal slå Dem ihjel?"

"Dræb ham!" kvækkede Jacques tre, der var kommet til.

"Det er en celle."

"Vis mig den."

"Så kom denne vej."

Med sin sædvanlige grådighed og åbenbart opbragt over, at samtalen havde taget en retning, der ikke syntes at love blodsudgydelse, holdt Jacques tre Defarge ved armen, ligesom denne holdt slutteren. Mens den korte ordveksling havde stået på, havde deres tre hoveder været ganske tæt ved hinanden, og det havde dog været alt, at de kunne høre hverandre, så frygtelig var larmen af det levende hav under dets indbrud i fæstningen og dets oversvømmelse af gårdene, gangene og trapperne. Og desuden slog det helt rundt omkring udvendig op mod murene med et dybt, hæst brøl, hvorfra undertiden enkelte råb rev sig løs og fo'r op i luften som skum.

Gennem skumle hvælvinger, hvor dagens lys aldrig havde skinnet, forbi afskyelige døre til mørke huler og bure, ned ad underjordiske trappetrin, og atter op ad stejle, ujævne opgange af granit og mursten, der snarere lignede tørre vandfald end trapper, skred Defarge, slutteren og Jacques tre, knyttet til hinanden ved hånd og arm, af sted, så hurtigt de kunne. Hist og her, især i begyndelsen, fo'r oversvømmelsen hen over dem; men da de var færdige med at stige nedad og klatrede og snoede sig op i et tårn, var de alene. Omringede af murenes og hvælvingernes tykkelse, kunne de kun høre uvejret inden og

uden for fæstningen rase i en dæmpet, svag tone, som om larmen næsten havde tilintetgjort deres høreelse.

Slutteren standsede uden for en lav dør, stak en nøgle i en klirrende lås, skød døren langsomt op og sagde, idet de alle bøjede hovedet og gik ind:

"Hundrede og fem, nordtårnet!"

Højt oppe i muren var der et lille, stærkt tilgitret vindue uden ruder med en stenskærm foran det, så at himlen kun kunne ses, når man bukkede sig dybt og så op. Nogle få fod inden for døren var der en lille, ligeledes stærkt tilgitret kamin, på hvis ildsted der lå en bunke gammel, fjerlet brændeaske. Endvidere var der en stol, et bord og en stråseng. Og endelig var der de fire sværtede vægge og en rusten jernring i en af dem.

"Før faklen langs med disse vægge, for at jeg kan se dem," sagde Defarge til slutteren.

Manden adlød, og Defarge fulgte lyset med sine øjne.

"Holdt! – Se her, Jacques."

"A. M.!" kvækkede Jacques tre grådigt.

"Alexandre Manette," hviskede Defarge til ham, idet han fulgte bogstaverne med sin sorte, krudtsværtede pegefinger. "Og her har han skrevet "en ulykkelig læge." Og det har sikkert været ham, der har ridset en almanak ind i denne sten. Hvad er det, De har i hånden? Et brækjern? Giv mig det!"

Selv havde han endnu luntestokken til sin kanon i hånden. Han ombyttede pludselig disse to redskaber og vendte sig om mod den ormstukne stol og bord, som han sønderslog med nogle få slag.

"Hold lyset højere!" sagde han forbitret til slutteren. "Søg omhyggeligt mellem disse stumper, Jacques. Her er min kniv,

spræt denne madras op og undersøgte halmen. Hold lyset højere, du!"

Med et truende blik på slutteren klatrede han op på ildstedet og stødte og slog, efter at have set op i kaminen, mod dennes sider med brækjernet og arbejdede løs på jerngitteret inde i den. Efter nogle minutters forløb faldt der noget kalk og aske ned, og imellem dette og den gamle brændeaske og i en sprække i kaminen, i hvilken hans værktøj var gledet eller havde boret sig ind, følte han sig forsigtigt for.

"Er der intet i træet eller i halmen, Jacques?"

"Nej!"

"Lad os samle det sammen midt i cellen. Så! Stik det nu i brand, du!"

Slutteren tændte det lille bål, som blussede højt og hedt. Efter atter at have bøjet sig for at komme ud af den lave, hvælvede dør, lod de det brænde og gik igen ned i gården, indtil de på ny stod i den rasende oversvømmelse.

De fandt den skummende og brusende, mens den søgte efter Defarge. St. Antoine råbte højt på at ville have sin vinhandler i spidsen for vagten over guvernøren, der havde forsvaret fæstningen og skudt på folket; for ellers ville guvernøren undslippe, og folkets blod, der pludselig havde fået en vis værdi, efter i mange år at have været værdiløst, ikke blive hævnnet.

I det hylende universum af lidenskab og strid, der syntes at omgive denne barske, gamle officer, med den grå frakke og det røde ordensbånd, var der kun én fuldstændig rolig skikkelse, og det var en kvindes. "Se, der er min mand!" råbte hun og pegede på ham. "Der er Defarge!" Hun stod urokkelig tæt ved den gamle officer og blev urokkelig tæt ved ham; hun blev urokkelig

tæt ved ham, mens Defarge og de øvrige førte ham med sig; blev urokkelig tæt ved ham, da han var kommet i nærheden af sit bestemmelsessted og begyndte at blive såret bagfra; blev urokkelig tæt ved ham, da den længe truende regn af hug og stik faldt tungt; var så tæt ved ham, da han sank død om, at hun med pludseligt liv satte sin fod på hans nakke og med sin grusomme kniv, som hun længe havde holdt rede, huggede hans hoved af.

Timen var kommet, da St. Antoine skulle iværksætte sit rædsomme indfald at hejse mennesker i vejret i stedet for lygter for at vise, hvad han kunne være og gøre.

St. Antoinets blod kogte, og tyranniets og voldsherredømmets blod flød – flød nede på Rådhustrappen, hvor guvernørens lig lå – flød på madame Defarges skosål hvormed hun havde trådt på liget for at støtte det, førend det blev lemlæstet. "Fir den lygte ned derhenne!" råbte St. Antoine, efter at have set sig om efter et nyt middel til at dræbe. "Her er en af hans soldater, som skal på post!" Den svajende skildvagt blev stillet ud, og havet brusede videre – hint hav af sorte og truende vande og af ødelæggende slag af bølge mod bølge, hvis dybder endnu ikke var loddet, og hvis kræfter endnu ikke kendtes; hint ubarmhjertige hav af oprørte skikkelser, hævnerrige stemmer og ansigter, der var hærdet i lidelsens ovne, så at medlidenhedens hånd intet spor efterlod sig på dem.

Men i det ocean af ansigter, hvori ethvert heftigt og rasende udtryk stod lyslevende malet, var der to grupper af ansigter – hver syv i tallet – der dannede en så slående modsætning til resten, at der aldrig har været noget hav, som har rullet mærkværdigere vragstykker med sig. Syv ansigter, som tilhørte

fanger, der pludselig var blevet befriet af det uvejr, som havde sprængt deres grav, blev båret højt i vejret; alle var de forskrækkede, forvirrede, forundrede og forbavsede, som om dommedag var kommet og de, der jublede rundt omkring dem, var onde ånder. Andre syv ansigter blev båret endnu højere, syv døde ansigter, hvis sænkede øjenlåg og halvt synlige øjne ventede på dommedag; lidenskabsløse ansigter med et tøvende – ikke udslettet – udtryk; ansigter i en frygtelig forventning, som om de en gang skulle åbne de sænkede øjenlåg og med de blodløse læber aflægge det vidnesbyrd: "*Du gjorde det!*"

Syv befriede fanger, syv blodige hoveder på spydspidser, nøglerne til den forhadte fæstning med de otte stærke tårne, nogle breve og andre minder om fanger, der for længe siden var døde – dette og mere sådant ledsagede St. Antoinets stærkt genlydende fodtrin gennem Paris' gader midt i juli 1789. Gid Himlen må tilintetgøre Lucie Darnays indfald og holde disse fødder langt borte fra hende! For de er hidsige, afsindige og farlige, og så mange år, efter at fadet blev slået i stykker uden for Defarges dør, er det ikke let at gøre dem rene, når de først er farvet røde.

22. Havet stiger fremdeles

Den udtærede St. Antoine havde kun haft én jublende uge, i hvilken han, så godt han kunne, havde krydret sin smule hårde og bitre brød med broderlige omfavnelser og lykønskninger, da madame Defarge atter, som sædvanlig, sad ved sin disk og holdt øje med gæsterne. Hun havde ingen rose på hovedet; for spionernes store lav var endog på én kort uge blevet yderst varsomt med at betro sig til helgenens barmhjertighed. Lygterne, der hang over hans gader, havde et uheldvarslende, elastisk sving.

Med korslagte arme sad madame Defarge i formiddagens belysning og hede og så på vinudsalget og gaden. Begge steder sås klynger af lediggængere, der vel var smudsige og usle, men i hvis nød der dog tronedede en tydelig bevidsthed om magt. Den mest pjaltede nathue, der sad skævt på det elendigste hoved, sagde gådefuldt: "Jeg ved, hvor vanskeligt det er blevet for mig, som bærer denne, at friste mit eget liv; men ved du, hvor let det er blevet for mig, som bærer denne, at berøve dig dit?" Enhver mager, blottet arm, der tidligere havde været uden arbejde, havde nu stadig det arbejde rede, at den kunne slå til. De strikkende kvinders fingre var ondskabsfulde i bevidstheden om, at de kunne sønderrive. Der var sket en forandring med St. Antoinens udseende. Billedet var blevet tilhamret således i flere hundrede år, og de sidste slag havde hjulpet betydeligt til at give det dets nærværende udtryk.

Madame Defarge sad og iagttog det med det hemmelige bifald, som kunne ønskes hos anførersken for St. Antoinens

kvinder. En af hendes fæller, en forsulten urtekræmmers lille, noget fyldige kone, moder til to børn, sad og strikkede ved siden af hende, og denne næstkommanderende havde allerede fået det hædrende navn: *Hævnen*.

"Tys!" sagde Hævnen. "Hør! Hvem er det, der kommer?"

Som om en række løbekrudt, der var lagt lige fra kvarteret St. Antoinettes yderste grænser til vinudsalgets dør, pludselig var blevet tændt, kom en hurtigt voksende mumlen brusende.

"Det er Defarge," sagde madame. "Stille, patrioter!"

Defarge trådte åndeløs ind, tog en rød hue, han havde på, af og så sig om. "Hør efter, alle sammen!" sagde madame atter. "Hør ham!" Defarge stod og snappede efter vejret mod en baggrund af ivrige øjne og åbne munde uden for døren; alle de, der var inde i vinudsalget, var sprunget op.

"Tal dog, mand. Hvad er der?"

"Nyt fra den anden verden!"

"Hvad for noget?" udbrød madame hånlige. "Den anden verden?"

"Husker I ikke alle den gamle Foulon, som svarede det hungrende folk, at det kunne spise græs, og som døde og fo'r til Helvede?"

"Jo!" lød det fra alle læber.

"Det er om ham, jeg har nyt at fortælle. Han er her."

"Her!" lød det atter fra alle læber.

"Ikke død! Han var så bange for os – og det med god grund – at han lod sig udgive for død og lod holde en pragtfuld skinbegravelse. Men man har fundet ham levende, skjult ude på landet og bragt ham hertil. Jeg så ham netop nu, da han blev

ført som fange til Rådhuset. Jeg har sagt, at han havde grund til at være bange for os. Sig alle: Havde han grund til det?"

Hvis den elendige gamle synder på over halvfjerds ikke havde vidst det før, ville han have vidst det i sit inderste hjerte, dersom han havde hørt deres røb.

Der påfulgte dyb stilhed. Defarge og hans kone så vist på hinanden. Hævnen bøjede sig, og man hørte en trommes skurren, idet hun skubbede til den med sin fod bag ved disken.

"Patrioter," sagde Defarge, "er vi rede?"

Øjeblikkelig sad madame Defarges kniv i hendes bælte; trommen hvirvlede ude på gaden, som om den og en trommeslager var fløjet hinanden i møde ved trylleri, og med frygtelige skrig og hævede arme, som alle fyrretyve furier på én gang, ilede Hævnen fra hus til hus og kaldte kvinderne ud.

Mændene var skrækkelige i den blodtørstige forbitrelse, hvormed de så ned fra vinduerne, greb deres våben og kom styrtende ned på gaden; men kvinderne var et syn, som kunne have bragt den kækkeste til at gyse. Fra de huslige sysler, som deres fattigdom levnede dem, fra deres børn, deres gamle og syge, der lå sultne og nøgne på det bare gulv, løb de ud med flyvende hår, idet de drev hinanden og sig selv til vanvid med de vildeste skrig og fagter. "Skurken Foulon er grebet, søster. Gamle Foulon er grebet, moder! Uslingen Foulon er grebet, min datter!" Så kom en snes andre løbende midt ind blandt disse, slog sig for brystet, rev sig i håret og skreg: "Foulon lever, han sagde til det hungrende folk, at det kunne spise græs! Foulon, som sagde til min fader, at han kunne spise græs, da jeg intet brød havde at give ham! Foulon, som sagde til mig, at mit barn kunne die græs, da dette bryst var udtørret af mangel! Å, Guds

moder, denne Foulon! Himmelp, denne Foulon! Hør mig, mit døde barn og min elendige fader: Jeg sværger på mine knæ at hævne jer på Foulon! Ægtefæller, brødre og unge mænd, giv os Foulons blod, giv os Foulons hoved, giv os Foulons hjerte, giv os Foulons legeme og sjæl, riv Foulon i stumper og stykker og grav ham ned i jorden, for at der kan vokse græs op af ham!" Med disse råb fo'r mangfoldige af kvinderne, opirret til blindt raseri omkring og rev og sled i deres egne venner, indtil de faldt i en lidenskabelig afmagt og med nød og næppe frelstes fra at blive trådt under fode.

Ikke des mindre gik der ikke et øjeblik til spilde, ikke et øjeblik! Denne Foulon var på Rådhuset og kunne blive løsladt. Aldrig, hvis St. Antoine kendte sine egne lidelser og forurettelser! Væbnede mænd og kvinder strømmede så af sted og trak endog den sidste bæreme i St. Antoine med en sådan sugekraft til sig, at der efter et kvarters forløb ikke var en menneskelig skabning tilbage, med undtagelse af nogle gamle kællinger og de grædende børn.

Nej. De fyldte nu forhørssalen, hvor denne afskyelige olding var, samt den tilstødende plads og gaderne. Defarge'rne, mand og kone, Hævnen og Jacques tre var i den forreste trængsel og ikke langt fra ham inde i salen.

"Se!" råbte madame og pegede med sin kniv. "Se, den gamle skurk er bundet med reb. Det var godt gjort at binde en tot græs på hans ryg. Ha, ha, ha! Det var godt gjort! Lad ham nu spise det!" Madame tog sin kniv under armen og klappede i hænderne som ved et skuespil.

De, som stod nærmest bag ved madame Defarge, forklarede grunden til hendes tilfredshed for dem, der stod bagved, og

disse igen for andre, og så fremdeles, og de nærliggende gader genlød af håndklap. På lignende måde blev under to timers nølen og sigten af mange skæpper ord madame Defarges utålmodige ytringer med vidunderlig hurtighed bragt videre, og det så meget des lettere, som nogle mænd, der med en mærkelig færdighed var klatret op ad det fremspringende murværk og så ind ad vinduerne, kendte hende og optrådte som en slags telegraf mellem hende og mængden uden for bygningen.

Omsider var solen kommet så højt på himlen, at den sendte en venlig stråle, der varslede håb og beskyttelse, ned på den gamle fanges hoved. Denne gunstbevisning var ikke til at udholde; den skranke af støv og avner, der havde holdt sig så forbavsende længe, spredtes på et øjeblik for vinden, og St. Antoine havde fået ham i sine kløer.

Defarge var sprunget over et rækværk og et bord og havde omslynget den elendige usling med et dræbende favntag – madame Defarge var fulgt bagefter og havde snoet sin hånd ind i et af de reb, hvormed han var bundet – Hævnen og Jacques tre var endnu ikke nået hen til dem, og mændene ved vinduerne havde endnu ikke kastet sig som rovfugle fra deres høje stader ned i salen – men allerede syntes hele byen at genlyde af råbet: "Før ham ud! Til lygten med ham!"

Ned og op og på hovedet ned ad trappen til bygningen; nu på sine knæ, nu på ryggen, slæbt og sparket til og kvalt af de totter græs og hø, som hundreder af hænder stak ham i ansigtet; med forrevne klæder, forslået, gispende, blødende, men stadig tiggende og bønfoldende om nåde; nu fuld af fortvivlet virksomhed med en lille, tom plads omkring sig, når folk trak

hinanden tilbage for bedre at kunne se ham; nu en død klods, der blev slæbt gennem en skov af ben – således blev han halet hen til det nærmeste gadehjørne, hvor der hang en af de skæbnesvangre lygter. Der slap madame Defarge ham – som en kat slipper en mus – og så tavs og rolig på ham, mens de gjorde sig færdige, idet kvinderne hele tiden lidenskabeligt hujede ad ham, og mændene bistert råbte, at han skulle dø med græs i munden.

Første gang blev han hejset op; men tovet brast, og de greb ham skrigende; anden gang blev han hejset op; men tovet brast, og de greb ham skrigende; derpå var tovet barmhjertigt og holdt ham, og snart sad hans hoved på et spyd med så meget græs i munden, at hele St. Antoine dansede ved synet.

Men dermed var dagens onde gerninger ikke endt; for St. Antoine råbte og dansede sit hidsige blod i kog, så at det kogte over igen ved underretningen om, at den myrdedes svigersøn, en anden af folkets fjender og forhånere, blev ført til Paris under bevogtning af femhundrede ryttere. St. Antoine skrev hans forbrydelser på luende papir, greb ham – ville have revet ham midt ud af en hær for at lade ham gøre Foulon selskab – stak hans hoved og hjerte på spyd og bar disse dagens sejrstegn i et ulve-optog gennem gaderne.

Ikke førend det var mørk aften, vendte mændene og kvinderne tilbage til de grædende og brødløse børn, og derpå belejredes de usle bagerboder af lange rækker af dem; tålmodigt ventede de på at komme til at købe slet brød, og mens de ventede med tomme, svækkede maver, fordrev de tiden med at omfavne hinanden og fortælle om dagens triumfer. Lidt efter lidt fortyndedes og opløstes disse rækker af pjaltede

mennesker, og da begyndte nogle kummerlige lys at skinne i vinduer højt oppe, og på gaderne tændtes der små bål, ved hvilke naboer i fællesskab lavede deres aftensmad, som de bagefter spiste i deres døre.

Tarvelige og utilstrækkelige var disse aftensmåltider, idet der hverken var kød eller så godt som noget andet pålæg til det usle brød; men dog gav menneskeligt selskab de flinthårde fødemidler nogen næringskraft og slog nogle gnister af munterhed af dem. Fædre og mødre, som havde haft deres fulde del i dagens værste gerninger, legede venligt med deres magre børn, og elskende elskede og håbede, skønt de var omgivet af og så en sådan verden for deres øjne.

Det var næsten morgen, da Defarges vinudsalg mistede sin sidste klynge gæster, og idet han lukkede døren i lås, sagde han i en hæs tone til madame:

"Omsider er det da kommet, min ven!"

"Ja," svarede madame, "næsten."

St. Antoine sov, Defarge'rne sov, endog Hævnen sov tillige med sin sultne urtekræmmer, og trommen hvilede. Trommens stemme var den eneste i St. Antoine, som blod og tummel ikke havde forandret. Trommens vogterske, Hævnen, kunne have vakt den og fået den samme røst ud af den, som førend Bastillen faldt og gamle Foulon blev grebet, hvilket derimod ikke kunne siges om de i St. Antoinnes skød slumrende mænds og kvinders hæse stemmer.

23. Der udbryder ild

Der var foregået en forandring med landsbyen, hvor springvandet sprang, og som vejarbejderen hver dag forlod for at hamre de mundfulde brød ud af stenene på landevejen, der skulle tjene til som plastre at holde hans stakkels, uvidende sjæl og hans stakkels, nødlidende legeme sammen. Fængslet oppe på klippen var ikke så bydende som før; der var soldater, som bevogtede det, men ikke mange; der var officerer, som kommanderede soldaterne ; men ikke én af dem vidste, hvad hans folk ville gøre, med undtagelse af, at det sandsynligvis ikke ville være det, der blev befalet dem.

Vidt og bredt lå en ødelagt eng, som ikke frembragte andet end trøstesløshed. Ethvert grønt blad, hvert græs og kornstrå var sammenskrumpet og kummerligt ligesom de elendige indbyggere. Boliger, gærder, husdyr, mænd, kvinder, børn og den jordbund, der bar dem – alt var udslidt.

Monseigneur, som individ ofte en hæderlig mand, var en national velsignelse, gav tingene et ridderligt præg, var et dannet mønster på et overdådigt og glimrende liv og en hel del mere af samme slags; men ikke des mindre havde han, som klasse betragtet, på en eller anden måde fået bragt tingene til at komme til dette. Forunderligt, at Skaberværket, der dog udtrykkelig var bestemt for monseigneurs brug, så hurtigt kunne være blevet vredet tørt og udpresset! Der måtte ganske vist være noget kortsynet i den evige styrelse! Men således var det, og da den sidste dråbe blod var blevet udtaget af flintestenene, og den sidste skrue i pinebænken drejet så ofte

rundt, at møtrikken var sprunget, og den nu drejede uden at gribe fat i noget, begyndte monseigneur at flygte for et så foragteligt og uforklarligt særsyn.

Men det var ikke denne forandring, der var foregået med landsbyen eller med mange landsbyer som den. I snese år havde monseigneur vredet og presset den og sjældent bæret den med sin nærværelse, undtagen for at søge jagtens glæder, som snart fandtes i at jage folket, snart i at jage de dyr, til hvis bevarelse han havde skabt opbyggelige fladerum af barbariske og golde ørkener. Nej. Forandringen var snarere den, at der viste sig fremmede ansigter af lav kaste, end i, at monseigneurs udmejslede og på anden måde forherligede og forherligende træk af høj kaste var forsvundet.

For når vejarbejderen nu arbejdede ensomt i støvet uden ret ofte at ulejlige sig med at tænke på, at han selv var støv og skulle vende tilbage til støv, idet han som oftest var alt for optaget af at tænke på, hvor lidt han havde til aftensmad, og hvor meget mere han kunne spise, hvis han havde det – når han nu løftede øjnene op fra sit ensomme arbejde og betragtede landskabet, kunne han se en plump skikkelse nærme sig til fods, hvis lige forud havde været en sjældenhed i disse egne, men som nu ofte viste sig. Mens den nærmede sig, kunne vejarbejderen uden overraskelse skelne, at det var en mand med buskede hår og næsten barbarisk udseende, høj, med træsko, der endog i vejarbejderens øjne var klodsede, barsk, plump, sortsmudset, tilsølet af dynd og støv, gennemblødt af sumpet fugtighed, fuld af torne, blade og mos fra mange genveje gennem skove. En sådan mand nærmede sig ham, som et genfærd ved

middagstid, mens han sad på sin stembunke under en bakke for at finde ly mod en haglbølge.

Manden så på ham, så på landsbyen nede i dalen, på møllen og på fængslet oppe på klippen. Da han havde opfattet disse genstande med den smule forstand, han havde, sagde han i et netop forståeligt mål:

"Hvorledes går det, Jacques?"

"Godt, Jacques."

"Så slå til."

De gav hinanden hånden, og manden satte sig på stembunken.

"Ingen middagsmad?"

"Nu vanker der kun aftensmad," sagde vejarbejderen med et forsultent ansigt.

"Det er blevet mode," brummede manden. "Jeg har intetsteds set middagsmad."

Han tog en sort tobakspibe frem, stoppede den, tændte den ved hjælp af stål og sten og svingede den, til den stod i klar ild, hvorpå han pludselig holdt den ud fra sig og fra pege- og tommelfingeren lod falde noget ned i den, som blussede op og gik ud med en stærk røg.

"Slå til da." Det var nu vejarbejderens tur at sige dette, da han havde iagttaget den andens adfærd.

"I nat?" spurgte vejarbejderen.

"I nat," svarede manden og stak piben i munden.

"Hvor?"

"Her."

Han og vejarbejderen blev siddende på stembunken og så tavse på hinanden, mens haglene slog ned mellem dem som et

bajonetangreb i formindsket målestok indtil himlen begyndte at klare op over landsbyen.

"Vis mig det!" sagde vandringsmanden og gik op mod bakkeåsen.

"Se!" svarede vejarbejderen med udstrakt finger. "Du går ned her og lige gennem gaden forbi springvandet –"

"Fanden i vold med alt det!" afbrød den anden ham og lod sit øje rulle hen over landskabet. "Jeg går hverken gennem gader eller forbi springvand, nå?"

"Nå, omtrent to mile på den anden side af bakken oven for landsbyen."

"Godt. Hvornår holder du op at arbejde?"

"Når solen går ned."

"Vil du vække mig, førend du går? Jeg har gået to nætter uden at hvile. Så snart jeg har røget min pibe ud, sover jeg som et barn. Vil du vække mig?"

"Ja."

Vandringsmanden røg sin pibe ud, stak den ind på brystet, skød sine træsko af og lagde sig på ryggen oven på stenbunken. Straks efter sov han trygt.

Mens vejarbejderen fortsatte sin støvede dont, og haglskyerne drev bort, hvorpå der kom klare striber og streger på himlen med tilsvarende sølvglimt i landskabet, syntes én lille mand, der nu havde en rød hue på i stedet for sin blå, at være fortryllet af skikkelsen oven på stenbunken. Hans øjne blev så ofte rettet mod den, at han brugte sit værktøj ganske mekanisk. Det bronzerede ansigt, det buskede hår og skæg, den grove, røde, uldne hue, den plumpe, uordentlige dragt af hjemmelavet tøj og lodne dyreskind, det kraftige, ved smal kost afmagrede

legeme og de i søvne halsstarrigt og fortvivlet sammenpressede læber opfyldte vejarbejderen med rædsel. Vandringsmanden var gået langt, hans fødder var ømme og hans ankler hudløse og blodige; hans store, med blade og græs udstoppede sko havde været tunge at slæbe de mange lange mil, og hans klæder var lige så fulde af huller som han selv af vabler. Idet vejarbejderen bukkede sig ved siden af ham, søgte han at opdage et glimt af hemmelige våben inde på hans bryst eller andre steder, men forgæves, da han i søvne holdt sine arme korslagte og lige så fast lukkede som sine læber. Befæstede byer med deres palisader, vagthuse, porte, grave og vindebroer forekom vejarbejderen kun som luft i sammenligning med denne skikkelse, og da han løftede sine øjne op fra den og så sig om, indbildte han sig at se lignende skikkelser, der uden at standses af nogen hindring stræbte hen mod midtpunktet overalt i Frankrig.

Ligegyldig for haglbyger og klare mellemrum, for solens skin på hans ansigt og for skygge, for de matfarvede isklumper, der piskede ned på hans legeme, og for de diamanter, hvortil solen forvandlede dem, vedblev manden at sove, indtil solen stod langt nede i vest, og himlen glødede. Da vækkede vejarbejderen ham efter at have samlet sit værktøj og gjort sig færdig til at kunne gå ned i landsbyen.

"Nå," sagde han, der havde sovet, idet han rejste sig op på sin albue. "To mile på den anden side af bakken?"

"Så omtrent."

Vejarbejderen gik hjem, hvor han pressede sig ind mellem de magre køer, der var trukket til vands der, og syntes endog at hviske til dem, mens han hviskede til hele landsbyen. Da

landsbyen havde fået sin kummerlige aftensmad, listede den sig ikke som sædvanlig i seng, men gik atter ud og blev der. Den var smittet af en forunderlig lyst til at hviske, ligesom også, da den i mørket samlede sig ved springvandet, af en forunderlig lyst til at se forventningsfuldt op på himlen, men kun i én retning. Stedets fornemste embedsmand, monsieur Gabelle, blev urolig, gik op på taget af sit hus og så ligeledes i samme retning, kiggede bag sine skorstenspiber ned på de utydelige ansigter ved springvandet og lod sakristanen, der havde nøglerne til kirken, vide, at det måske kunne blive nødvendigt at ringe med stormklokken.

Det led ud ad natten. De træer, der omgav det gamle slot og bevogtede det i dets ensomme majestæt, bevægede sig i den tiltagende blæst, som om de truede den svære, mørke bygning. Regnen strømmede ned på de to terrassetrapper og piskede mod hoveddøren som et ilfærdigt sendebud, der ville vække dem, der var indenfor; urolige vindstød susede gennem forstuen imellem de gamle spyd og knive og fo'r klagende op ad trappen og bevægede omhænget på den seng, i hvilken den afdøde markis havde sovet. Fra øst, vest, nord og syd kom der gennem skovene fire tungt trædende, ukæmmede skikkelser, der knækkede grenene og trampede det høje græs ned, mens de skred forsigtigt fremad for at mødes i borggården. Her brød fire lys frem og forsvandt i forskellige retninger, og alt blev atter mørkt.

Men ikke længe. Kort efter begyndte slottet at gøre sig synligt, som om det var et lysende legeme. Dernæst spillede en flimrende stribe bag ornamenterne på forsiden, idet den valgte gennemsigtige steder og viste, hvor altanerne, buerne og

vinduerne var. Derefter svang den sig højere op og blev bredere og klarere, og snart slog luerne ud af en snes af de store vinduer; og de vækkede stenansigter stirrede ud gennem ilden.

Inde i huset opstod der en svag mumlen blandt de mennesker, der var der, en hest blev sadlet, og en rytter red bort. Der sporedes og plaskedes gennem mørket, tøjlen blev holdt an på pladsen ved springvandet i landsbyen, og hesten stod skummende uden for monsieur Gabelles dør. "Til hjælp, alle mand!" Stormklokken ringede utålmodigt; men anden hjælp, hvis det var nogen, kom der ikke. Vejarbejderen og halvtredje hundrede gode venner stod med korslagte arme ved springvandet og betragtede ildstøtten på himlen. "Den må være fyrretyve fod høj," sagde de barsk, men rørte sig ikke af stedet.

Rytteren og den skummende hest klaprede gennem landsbyen og galopperede ad den stenede skrænt op til fængslet på klippen. Ved porten stod en klynge officerer og betragtede ilden, og noget fra dem en klynge soldater. "Til hjælp, mine herrer officerer! Slottet står i brand; ved betimelig hjælp kunne kostbare genstande måske endnu reddes fra luerne! Til hjælp, til hjælp!" Officererne så på soldaterne, som så på ilden, gav ingen befalinger og svarede, idet de trak på skuldrene og bed sig i læberne: "Det må brænde."

Da rytteren atter klaprede ned ad bakken og gennem gaden, var landsbyen oplyst. Vejarbejderen og de halvtredje hundrede gode venner var, alle som én mand og kvinde, drevet af den tanke at gøre lyst, styrtede ind i deres huse og var nu i færd med at sætte lys bag hver enkelt lille, mat rude. Den almindelige mangel på alt havde medført, at der på en temmelig bydende måde var blevet lånt lys af monsieur Gabelle, og under et

øjeblikks ulyst og tøven fra denne embedsmands side havde den tidligere så ydmyge vejarbejder ytret, at vogne var gode til at lave glædesbål af, og at postheste kunne steges.

Slottet blev hjælpeløst overladt til luerne. Under brandens rasen og brølen syntes en gloende vind, der kom lige fra Helvede selv, at blæse bygningen bort. Ved skinnet af de stigende og dalende flammer så stenansigterne ud, som om de blev pint, og da en stor masse sten og tømmer styrtede ned, fordunkledes vel ansigtet med de to fordybninger på næsen, men kæmpede sig atter ud af røgen, som om det var ansigtet af den grusomme markis, der brændte på bålet og stred med ilden.

Slottet brændte; de nærmeste træer, som blev angrebet af ilden, svedes og skrumpede sammen, træer, som stod længere borte og blev stukket i brand af fire vilde skikkelser, indhyllede den blussende bygning med en ny skov af røg. Smeltet jern og bly boblede i springvandets marmorbækken; vandet blev udtørret; lyseslukkertoppene af tårnsne forsvandt som is for heden og dryppede ned i fire ujævne, luende brønde. Store revner og sprækker udbredte sig som krystaller på de svære mure; bedøvede fugle kredsede i luften og faldt derpå ned i ovnen; fire vilde skikkelser traskede, vejlede af den bavn, de havde tændt, mod øst, vest, nord og syd hen ad de mørke landeveje til deres nærmeste bestemmelsessteder. Den oplyste landsby havde bemægtiget sig stormklokken, afsat den retmæssige ringer og ringede af glæde.

Ikke alene det, men ophidset af sult, ild, klokkeringning og tanken om, at monsieur Gabelle havde med opkrævning af skatterne at gøre – skønt Gabelle i den sidste tid kun havde fået

et lille afdrag på skatterne – blev landsbyen utålmodig efter en sammenkomst med ham. Den omringede hans hus og opfordrede ham til at komme ud til en personlig underhandling; men monsieur Gabelle stængede sin dør og trak sig tilbage for at rådslå med sig selv. Udfaldet af denne rådslagning blev, at han atter flygtede op på taget af sit hus bag sine skorstenspiber, denne gang med den faste beslutning, at hvis hans dør blev sprængt, ville han styrte sig på hovedet ud over brystværnet og knuse et par mennesker dernede.

Han tilbragte sandsynligvis en lang nat deroppe, med det fjerne slot til lys og slagene på hans dør tillige med stormklokkens kimen til musik, ikke at tale om, at der tværs over vejen uden for porten til posthuset hang en ildevarslende lygte, som landsbyen viste en levende tilbøjelighed til at fjerne til ære for ham. En pinlig uvished, at tilbringe en hel sommernat på randen af det sorte ocean, rede til at gøre det spring ned i det, hvortil han havde besluttet sig! Men omsider viste det venlige daggry sig, og da landsbyens præse var udbrændte, spredte befolkningen sig, og monsieur Gabelle kom ned og bragte for denne gang sit liv med sig.

I hundrede miles omkreds og ved skinnet af andre ildebrande var den nat og flere nætter andre embedsmænd mindre heldige, idet den opstående sol fandt dem hængende i de fordum fredelige gader, hvor de var fødte og bårne, ligesom der også var andre landsby- og købstadsfolk, der var mindre heldige, idet embedsmændene og soldaterne vendte sig imod dem og hængte dem. Men hvorledes det så gik, vandrede de vilde skikkelser stadig mod øst, vest, nord og syd, og om også nogen blev hængt, brændte ilden. Højden af den galge, der

kunne blive til vand og slukke den, var ingen i regnekunsten nok så dygtig embedsmand i stand til at udregne.

24. Trukket til af Magnetklippen

Under sådanne udbrud af ild og oversvømmelser af havet – mens den faste jord rystedes af dønningen af et rasende hav, der nu ikke havde nogen ebbe, men stadig var i stigen, højere og højere, til rædsel og forbavselse for tilskuerne på strandbredden – hengik tre stormfulde år. Endnu tre af den lille Lucies fødselsdage var af den gyldne tråd blevet vævet ind i livets fredelige væv i hendes hjem.

Mangen en nat og mangen en dag havde dets beboere lyttet efter genlydene på hjørnet med svigtende mod, når de hørte de sammenstimlende fødder. For i deres tanker var fodtrinene blevet som fodtrinene af et folk, der stormede frem under et rødt flag, mens dets fædreland var erklæret i fare, og som var blevet forvandlet til vilde dyr ved et skrækkeligt, længe fortsat kogleri.

Monseigneur – det vil sige adelen – havde revet sig løs fra det særsyn, at han ikke blev påskønnet, at han var så lidt nødvendig i Frankrig, at han svævede i fare for at få sin afsked derfra og fra dette liv med det samme. Ligesom bonden i fabelen, der med uendelig møje havde manet Djævelen frem, men blev så forskrækket ved synet af ham, at han ikke kunne stille ærkefjenden et eneste spørgsmål, men øjeblikkelig flygtede, således fik monseigneur, efter i en mængde år at have læst Fadervor baglæns og brugt mange andre kraftige trolddomskunster mod den onde, ham ikke så snart at se i hans forfærdelighed, førend han smurte sine adelige haser.

Hoffets glimrende forgemak var forsvundet; for ellers ville det have været skiven for en orkan af nationale kugler. Det havde aldrig haft gode øjne at se med – havde længe haft skæven af Sardanapals yppighed og Lucifers stolthed i dem og været blindt som en muldvarp – men nu havde det rent mistet dem og var borte. Hoffet, fra hin højfornemme indre kreds til den yderste rådne ring af rænker, bestikkelse og forstillelse, var helt forsvundet. Kongeværdigheden var forsvundet, var blevet belejret i sit palads og "suspenderet", da de sidste tidender kom over kanalen.

August måned i året 1792 var kommet, og monseigneur var nu spredt vidt og bredt omkring.

Monseigneurs fornemste samlingsplads i London var naturligvis Tellsons Bank. Genfærd antages at besøge de steder, hvor deres legemer har færdedes, og monseigneur uden en guinea besøgte det sted, hvor hans guineas havde plejet at være. Desuden var banken det sted, hvor de pålideligste efterretninger fra Frankrig hurtigst indløb. Fremdeles var Tellsons et rundhåndet hus og viste sig højmodig mod gamle kunder, som var faldet ned fra deres høje stillinger. End videre havde de adelsmænd, der havde forudset det kommende uvejr, i tide tilstillet Tellsons store pengesummer, og deres nødlidende standsfæller kunne få underretning om dem der, hvortil må føjes, at enhver, der kom fra Frankrig, meldte sig og sine tidender hos Tellsons som noget, der næsten faldt af sig selv. Af disse forskellige grunde var Tellsons på den tid en slags overbørs, hvilket var så velkendt og de på grund heraf gjorde forespørgsler så talrige, at Tellsons undertiden skrev de sidste

nyheder op i et par linjer og stillede dem til skue i vinduerne, for at alle de, der løb gennem Temple Bar, kunne læse dem.

En dampende, tåget eftermiddag sad Lorry ved sin pult, og Charles Darnay stod og støttede sig på den og talte med dæmpet stemme med ham. Den bodscelle, der tidligere havde været bestemt til samtaler med chefen, var nu nyhedsbørs og propfuld af mennesker. Det var en halv times tid, førend der skulle lukkes.

"Men uagtet De er det yngste menneske, der har levet," sagde Charles Darnay noget tøvende, "må jeg dog endnu stadig sige –"

"Jeg forstår Dem. Jeg er for gammel!" sagde Lorry.

"Uroligt vejr, en lang rejse, usikre befordringsmidler, en opløst by, hvor måske ikke engang De vil være i sikkerhed."

"Min kære Charles," sagde Lorry med glad tillid, "De omtaler der nogle af de grunde, hvorfor jeg bør rejse og ikke blive hjemme. Der er sikkerhed nok for mig. Det vil ikke falde nogen ind at bryde sig om en gammel karl på hen ved de fire snese, hvor der er så mange mennesker, som i langt højere grad fortjener opmærksomhed. Med hensyn til, at byen er i en opløst tilstand, så ville der i modsat tilfælde ingen grund være til at sende nogen, som fra gammel tid kender byen og forretningen, fra vort hus her til vort hus der. Med hensyn til befordringsmidler, den lange rejse og vintervejret skulle jeg, efter min mangeårige forbindelse med Tellsons firma, da ikke frem for nogen være villig til at underkaste mig nogle få besværligheder for dets skyld?"

"Gid det var mig, som skulle rejse!" sagde Charles Darnay noget urolig, som om han tænkte højt.

"Ja så! De er en herlig fyr til at gøre indvendinger og give råd!" udbrød Lorry. "De ønsker, at det var Dem, der skulle rejse, De, som er født franskmand?"

"Bedste mr. Lorry, netop fordi jeg er født franskmand, er denne tanke ofte opstået hos mig. Når man har nogen medfølelse for den ulykkelige nation og har ofret noget for den, kan man ikke bare sig for at tro, at man måske kunne blive hørt og være i stand til at overtale folk til et vist mådehold. Endnu i aftes, mens jeg talte med Lucie –"

"Mens De talte med Lucie," gentog Lorry. "Jeg kan ikke forstå, at De ikke undser Dem ved at nævne Lucies navn, når De ønsker at rejse til Frankrig under disse forhold!"

"Men jeg har jo ikke i sinde at rejse," sagde Charles Darnay med et smil. "Det har derimod De."

"Ja jeg rejser. Tingen er, min kære Charles," her dæmpede Lorry sin stemme, "at De ingen forestilling kan have om de med vor forretning forbundne vanskeligheder eller om den fare, hvori vore bøger og papirer derovre er stedt. Kun Vorherre ved, hvilke ødelæggende følger det kunne have for mangfoldige mennesker, hvis nogle af vore dokumenter blev konfiskeret eller tilintetgjort, og det kunne de, som De selv ved, blive, hvornår det skal være, da ingen kan sige, om Paris bliver stukket i brand i dag eller plyndret i morgen! Men nu kan næppe nogen anden end jeg gøre et fornuftigt udvalg iblandt dem, grave dem ned eller på anden måde skaffe dem til side. Og skulle jeg holde mig tilbage, når Tellsons ved og siger dette – Tellsons, hvis brød jeg har spist i tresindstyve år – fordi jeg er lidt stiv i lemmerne? Jeg er kun en dreng i sammenligning med et halvt dusin gamle pengepugere her!"

"Jeg beundrer Deres ungdommelige mod, mr. Lorry."

"Sniksnak! De må huske på, min kære Charles," sagde Lorry, "at det er så godt som umuligt nu til dags at få ting ud af Paris, lige meget hvad det er for ting. Papirer og kostbare sager bragtes os i dag – jeg taler i den strengeste fortrolighed; det er ikke forretningsmæssigt at hviske det endog til Dem – af de sælsomste overbringere, hvis hoveder alle hang i ét hår, da de kørte ud ad barrieren. Til enhver anden tid ville vore pakker komme og gå lige så let som i det forretningsmæssige gamle England, men nu bliver alt standset."

"Rejser De da virkelig i aften?"

"Ja, jeg rejser virkelig i aften, da sagen er blevet for påtrængende til at kunne tillade noget som helst ophold."

"Og tager ingen med?"

"Alle slags mennesker er blevet mig foreslået; men jeg vil ikke have med nogen af dem at gøre. Jeg tager Jerry med. Han har i lang tid været min livvagt søndag aften, og ingen vil have ham mistænkt for at være andet end en engelsk bulbider eller for at tænke på andet end at fare løs på den, der rører ved hans herre."

"Jeg må endnu en gang sige, at jeg beundrer Deres mod og ungdommelighed."

"Og jeg må endnu en gang sige sniksnak, sniksnak! Når jeg har udrettet dette ringe hverv, modtager jeg måske Tellsons tilbud om at trække mig tilbage og leve i ro, og så er det tidsnok at tænke på, at man bliver gammel."

Denne samtale havde fundet sted ved Lorrays pult, mens monseigneur var stimlet sammen et par skridt fra den og havde talt om, hvad han ret snart ville gøre for at hævne sig på det skændige folk. Under monseigneurs trængsler som landflygtig

var det kun alt for meget hans måde, ligesom det også kun alt for meget var den indfødte britiske ortodoksis måde at tale om denne skrækkelige revolution, som om den var den eneste under himlen kendte afgrøde, der ikke var blevet sået – som om der aldrig var blevet gjort eller undladt noget, der havde fremkaldt den – som om iagttagere af ulykkelige millioner i Frankrig og af de misbrugte og ødelagte hjælpemidler, der kunne have gjort dem lykkelige, ikke allerede for flere år siden havde set, at den uundgåeligt måtte komme, og med rene og tydelige ord sagt, hvad de så. Sådanne skryderier i forbindelse med monseigneurs urimelige planer til genoprettelsen af en tingenes tilstand, der aldeles havde udtømt sig selv og udmattet himlen og jorden og sig selv, kunne vanskeligt udholdes uden modsigelse af ethvert fornuftigt menneske, der kendte sandheden, og det var sådanne skryderier, der i forening med en hemmelig ængstelighed stadig gjorde Charles Darnay urolig.

Blandt de talende var også mr. Stryver, der talte meget lydeligt om emnet og meddelte monseigneur sine planer til at sprænge folket i luften, udslette det af jordens overflade, samt til opnåelsen af mange lignende øjemed, der var af samme slags som udryddelsen af ørne ved at strø salt på deres haler. Darnay hørte på ham med særlig modbydelighed; men mens han stod og vaklede mellem at gå for ikke at høre mere og blive for at give sit ord med i laget, begyndte det, der skulle ske, at antage en bestemt skikkelse.

Chefen nærmede sig Lorry og spurgte, idet han lagde et smudsigt og uåbnet brev foran ham, om han ikke havde opdaget noget spor af den, til hvem det var stilet? Chefen lagde

brevet så tæt ved Darnay, at denne kunne læse udskriften, og det så meget hurtigere, som den indeholdt hans rigtige navn. Oversat på engelsk lød den således: "Haster. Til den forhenværende markis St. Evremond fra Frankrig. Anbefalet d'hr. Tellson & Co. i London, England."

Bryllupsmorgen havde dr. Manette forlangt af Charles Darnay, at dette navn, medmindre doktoren hævdede forpligtelsen, skulle holdes ubrødelig hemmeligt imellem dem. Ingen andre vidste, at det var hans navn; hans egen hustru havde ingen anelse derom; Lorry kunne ingen have.

"Nej," svarede Lorry chefen, "jeg har vist alle det, men ingen kan sige mig, hvor denne herre er at finde."

Da viserne på uret begyndte at pege på bankens lukketid, strømmede de snakkende forbi Lorrays pult. Han holdt brevet spørgende frem, og monseigneur så på det i denne komplotterende og forbitrede flygtnings person; og monseigneur så på det i hin komplotterende og harmfulde flygtnings person, og alle havde et eller andet forhånende at sige på fransk eller engelsk om den markis, som ikke var til at finde.

"Det er en nevø, tror jeg – men i ethvert tilfælde en vanartet arving – af den gamle markis, der blev myrdet," sagde en. "Jeg har, Gud ske lov, aldrig kendt ham."

"En kryster, der for nogle år siden forlod sin post," sagde en anden – denne monseigneur var sluppet ud af Paris med benene i vejret og halvt kvalt i et hølæs.

"Han var smittet af de ny lærdomme," sagde en tredje, idet han i forbigående betragtede udskriften gennem sin lorgnet; "satte sig op mod den afdøde markis; gav slip på godserne, da

han havde arvet dem, og overlod dem til pøbelhoben, der nu, håber jeg, vil lønne ham efter fortjeneste."

"Hvad," udbrød den højrøstede Stryver, "gjorde han virkelig? Er det sådan en fyr? Lad os se hans skændige navn. Fanden i vold med den karl!"

Ude af stand til at tvinge sig længere, klappede Darnay Stryver på skulderen og sagde:

"Jeg kender den karl."

"Hvad for noget?" sagde Stryver. "Det gør mig ondt."

"Hvorfor det?"

"Hvorfor det, mr. Darnay? Hørte De ikke, hvad han sagde? Sig ikke 'hvorfor det' i disse tider."

"Men jeg siger 'hvorfor det'."

"Så siger jeg Dem endnu en gang, mr. Darnay, at det gør mig ondt at høre Dem stille så påfaldende spørgsmål. Her er en fyr, der, smittet af ugudelige og forpestede lærdomme, har overladt sin arv til de forvorneste afskum på jorden, og De spørger mig, hvorfor det gør mig ondt, at en mand, der underviser ungdommen, kender ham. Nå, men jeg vil svare Dem. Det gør mig ondt fordi jeg tror, at der er noget smittende ved en sådan skurk. Derfor er det."

Idet Darnay tænkte på hemmeligheden, holdt han sig med stor møje i tømme og sagde: "De forstår måske ikke den mand."

"Jeg forstår at sætte Dem til vægs, mr. Darnay," sagde praleren Stryver, "og det vil jeg gøre. Er denne karl en gentleman, så forstår jeg ham ikke. Det kan De hilse ham og sige fra mig. Og De kan ligeledes sige ham fra mig, at da han har overladt sit jordiske gods og sin stilling til den blodtørstige pøbel, undrer det mig, at han ikke står i spidsen for den. Dog

nej, mine herrer," vedblev Stryver, idet han så sig om og knipsede med fingrene, "jeg kender noget til den menneskelige natur, og jeg siger Dem, at De aldrig ville se en karl som denne betro sig til sådanne fortræffelige protégés vilkårlighed. Nej, mine herrer, han vil altid vise Dem sine hæle i begyndelsen af kampen og luske af."

Med disse ord og et sidste knips med fingrene puffede Stryver sig under sine tilhøreres almindelige bifald ud af banken. Mr. Lorry og Charles Darnay blev alene tilbage ved pulten.

"Vil De besørge dette brev?" spurgte Lorry. "Ved De, hvor det skal afleveres?"

"Ja jeg ved."

"Vil De forklare, at vi antager, det er blevet sendt os i den tanke, at vi måske vidste, hvor det skulle hen, og at det har ligget nogen tid hos os?"

"Det skal jeg. Rejser De til Paris herfra?"

"Ja, klokken otte."

"Så kommer jeg igen for at sige Dem farvel."

Meget ilde tilfreds med sig selv, med Stryver og de fleste andre mennesker, skyndte Darnay sig det bedste, han kunne, ind i Temples stilhed, åbnede brevet og læste det. Det lød, som følger:

**Fængslet i Abbediet,
Paris den 21. juni 1792.**

"Hr. forhenværende markis.

Efter længe at have svævet i fare for at miste mit liv ved bøndernes hånd er jeg blevet anholdt på en voldsom og

upassende måde og ført til fods den lange vej til Paris. Undervejs har jeg lidt meget. Men det er endnu ikke alt; mit hus er ødelagt og jævnet med jorden.

Den forbrydelse, for hvilken jeg er blevet fængslet, og for hvilken jeg vil blive stillet for domstolen og – uden Deres ædelmodige bistand – miste mit liv, er, siger man mig, forræderi mod folkets majestæt, idet jeg har virket imod det for en emigrant. Jeg har forgæves påberåbt mig, at jeg efter Deres befaling har virket for bønderne og ikke imod dem. Jeg har forgæves påberåbt mig, at jeg, førend emigranternes ejendomme blev konfiskerede, havde ophævet de afgifter, som bønderne havde ophørt at erlægge; at jeg ingen landgilde havde opkrævet og ikke taget min tilflugt til rettergang. Det eneste svar er, at jeg har virket for en emigrant, og hvor er denne emigrant?

Ak, nådigste forhenværende hr. markis, hvor er denne emigrant? Jeg råber i min søvn, hvor er han? Jeg spørger Himlen, vil han ikke komme og udfri mig? Intet svar. Ak, jeg sender mit fortvivlede råb over havet i håb om, at det måske vil komme Dem for øre gennem Tellsons store bank, der også er vel kendt i Paris!

For Himlens, retfærdighedens, højmodighedens og Deres eget ædle navns æres skyld bønfaller jeg Dem at komme mig til hjælp og skaffe mig friheden. Min brøde består i, at jeg har været Dem for tro. Vær nu også mig tro, beder jeg Dem!

Fra dette rædselsfængsel, hvor jeg med hver time mere og mere nærmer mig min undergang, sender jeg Dem, forhenværende hr. markis, forsikringen om min smertelige og ulykkelige ærbødighed.

Den hemmelige uro i Darnays sjæl vakt af dette brev til kraftigt liv. Den fare, som true en gammel og god tjener, hvis eneste forbrydelse var troskab mod ham og hans slægt, stirrede ham så bebrejdende i ansigtet, at han næsten skjulte dette for de forbigående, mens han vandrede frem og tilbage i Temple.

Han vidste meget godt, at han i sin rædsel for den gerning, der havde sat kronen på det gamle familiegods' slette gerninger og slette rygte, sin hadefulde mistanke til sin farbroder og den modbydelighed, hvormed hans samvittighed betragtede den vaklende bygning, som man antog, at han opretholdt, kun havde handlet halvt. Han vidste meget godt, at på grund af hans kærlighed til Lucie havde hans opgivelse af hans stilling i samfundet været overilet og ufuldstændig. Han vidste, at han burde have gennemtænkt og gennemført den systematisk, og at han også havde haft dette i sinde, men at det aldrig var sket.

Lykken i hans hjem i England; den nødvendighed altid at være virksom; de hurtige forandringer og genvordigheder, der var fulgte så rask på hinanden, at den ene uges begivenheder havde kuld kastet den foregåendes umodne planer, og den påfølgendes begivenheder atter gjort alt nyt; at han havde givet efter for disse omstændigheders magt, vidste han meget godt. At han havde ventet på øjeblikket til at træde kraftigt op, og at tiderne havde vekslet og kæmpet, indtil øjeblikket var forsvundet, og adelen strømmede ud fra Frankrig, mens dens formue blev beslaglagt og tilintetgjort og endog dens navne udslettet, vidste han ligeså godt selv som enhver ny

myndighed i Frankrig, der måske ville sætte ham under anklage derfor.

Men han havde ikke undertrykt eller fængslet noget menneske; det var så langt fra, at han med strengthed havde inddrevet, hvad der tilkom ham, at han tværtimod frivilligt havde givet slip på det, var draget ud i verden uden beskyttelse, selv havde skaffet sig sin plads i den og fortjent sit daglige brød. Gabelle havde bestyret det forarmede og gældsbundne gods med det skriftlige pålæg at skåne beboerne og give dem den smule, der var at give, og han havde utvivlsomt for sin egen sikkerheds skyld godtgjort denne omstændighed, så at den nu måtte være klar som dagen.

Dette understøttede den fortvivlede beslutning, Charles Darnay var begyndt at fatte om at rejse til Paris.

Ja. Ligesom sømanden i den gamle fortælling havde vindene og strømmene drevet ham inden for Magnetklippens område, og den drog ham nu til sig, og han måtte gå. Alt, hvad der viste sig for hans sjæl, drev ham hurtigere og hurtigere, stadigere og stadigere hen mod den skrækkelige tiltrækningskraft. Hans hemmelige uro havde haft sin grund i, at slette formål blev fremmet i hans ulykkelige fædreland ved slette redskaber, og at han, som måtte sige sig selv, at han var bedre end de, ikke var der til stede for om muligt at gøre noget for at standse blodsudgydelse og hævde barmhjertighedens og menneskelighedens fordringer. Af denne halvt kvalte, halvt bebrejdende uro var han blevet bragt til at gøre en pinlig sammenligning mellem sig selv og den modige gamle herre, hos hvem pligtfølelsen var så levende; på denne, for ham selv krænkende, sammenligning var øjeblikkelig fulgt dels

monseigneurs hånsord, der havde naget ham bittert, dels Stryvers, der af gamle grunde især havde været nærgående og tirrende. Derpå var Gabelles brev kommet, denne en uskyldig, i livsfare svævende fanges opfordring til hans retfærdighed, æresfølelse og gode navn.

Hans beslutning var taget. Han måtte rejse til Paris.

Ja. Magnetklippen drog ham til sig, og han måtte vedblive at sejle, indtil han strandede. Han vidste ikke af nogen klippe at sige; han så næppe nogen fare. Den hensigt, hvori han havde gjort, hvad han havde gjort, selv om han havde ladet det ufuldendt, viste sig for ham i en skikkelse, som ville blive taknemmeligt påskønnet i Frankrig, når han fremstillede sig for at hævde den. Derpå så han velgerningens herlige syn, der så ofte er så mange gode hjerterets sangvinske luftspejling, og han så endog i det blændværk sig selv i besiddelse af nogen indflydelse til at lede denne rasende revolution, der fo'r så frygtelig vild.

Mens han vandrede frem og tilbage, kom han til erkendelse af, at hverken Lucie eller hendes fader måtte vide noget, førend hans beslutning var iværksat. Lucie skulle skånes for skilsmisens smerte, og hendes fader, der ugerne henvendte sine tanker på den farlige jordbund fra gamle dage, først komme til kundskab om dette skridt som et skridt, der var gjort og ikke endnu svævede i tvivlens og uvishedens vægtskål. Hvor megen skyld hendes fader havde i hans stillings halvhed på grund af den pinefulde omhu for ikke at vække gamle forestillinger om Frankrig hos ham, overvejede han ikke, men også denne omstændighed havde haft sin indflydelse på hans handle måde. Han gik grublende frem og tilbage, indtil det var

på tide at vende tilbage til Tellsons og tage afsked med Lorry. Så snart han kom til Paris, ville han fremstille sig for denne gamle ven; men nu turde han ikke tale til ham om sit forehavende.

En karet med postheste holdt rede uden for døren til banken, og Jerry var rejseklædt.

"Jeg har afleveret brevet," sagde Darnay til Lorry. "Jeg ville ikke samtykke i, at De blev besværet med et skriftligt svar; men De vil måske nok overbringe et mundtligt."

"Det vil jeg med fornøjelse," sagde Lorry, "hvis det ikke er farligt."

"Nej slet ikke, skønt det er til en fange i Abbediet."

"Hvad hedder han?" spurgte Lorry med sin åbne lommebog i hånden.

"Gabelle."

"Gabelle. Og hvad skal jeg sige til den ulykkelige Gabelle i fængslet?"

"Kun at *han* har fået brevet og kommer."

"Skal der angives nogen bestemt tid?"

"Han tiltræder sin rejse i morgen aften."

"Skal der nævnes noget navn?"

"Nej."

Han hjalp Lorry at pakke sig ind i en mængde frakker og kapper og fulgte ham ud fra banken. "Hils Lucie og lille Lucie," sagde Lorry ved afskeden, "og pas godt på dem, til jeg kommer tilbage." Darnay rystede på hovedet med et ubestemt smil, idet kareten rullede bort.

Den aften – det var den fjortende august – sad han længe oppe og skrev to kærlige breve; i det ene, der var til Lucie, forklarede han, hvilken stærk forpligtelse han havde til at rejse

til Paris og udviklede udførligt de grunde, hvorfor han følte sig overbevist om ikke at være udsat for nogen personlig fare der; i det andet, der var til doktoren, overgav han Lucie og deres elskede barn til hans omhu og dvælede med de kraftigste forsikringer ved det samme emne. Til dem begge skrev han, at han til bevis på sin sikkerhed ville sende dem breve straks efter sin ankomst.

Det var en streng dag, denne dag, da han skulle færdes imellem dem, den første gang under deres samliv, at han havde en hemmelighed for dem. Det var svært at bevare det uskyldige bedrageri, hvorom de ikke havde den fjerneste anelse. Men et kærligt blik på hans glade og travle hustru gjorde ham fast i hans beslutning ikke at fortælle hende, hvad der forestod, og dagen gik hurtigt. Tidligt på aftenen omfavnede han hende og hendes næppe mindre dyrebare navne, idet han sagde, at han snart kom igen, og derpå gav han sig på vej i de trykkende gaders trykkende tåge med et endnu mere fortrykt hjerte.

Den usynlige kraft drog ham nu hurtig til sig, og alle vinde og strømme satte lige og stærkt ind mod den. Sine to breve overgav han til et pålideligt bud, der skulle aflevere dem en halv time før midnat, ikke før; tog postheste til Dover og tiltrådte sin rejse. *"For Himlens, retfærdighedens, højmodighedens og Deres ædle navns æres skyld!"* lød den ulykkelige fanges råb, hvormed han styrkede sit synkende mod, idet han lod alt tilbage, hvad der var ham dyrebart her på jorden, og drev bort mod Magnetklippen.

3. bog

Et uvejrs bane

1. I ensomt fængsel

Den rejsende, som i efteråret 1792 drog fra England til Paris, kom kun langsomt af sted. Selv om den faldne og ulykkelige konge endnu havde siddet på sin trone i al sin herlighed, ville landeveje, køretøjer og heste have været mere end dårlige nok til at opholde ham; men de forandrede tider havde desuden medført andre hindringer. Ved enhver købstadsport, ethvert skatteoppebørselshus i landsbyerne fandtes en hob borgerpatrioter, der fældede deres nationale bøsser, så de var rede til at gå af på første vink, standsede alle kommende og gående, krydsforhørte dem, efterså deres papirer, søgte efter deres navne i de af dem selv optagne fortegnelser, sendte dem tilbage eller lod dem gå videre eller også anholdt dem, alt som deres lunefulde dømmekraft eller fantasi fandt det bedst for frihedens, lighedens, broderskabets eller dødens gryende, ene og udelelige republik.

Charles Darnay havde kun tilbagelagt nogle ganske få mil af sin rejse, da han mærkede, at der intet håb var for ham om at vende tilbage til disse landeveje, førend han i Paris var blevet erklæret for en god borger. Hvad der end måtte times ham, måtte han nå sin rejses mål. Ingen ussel landsby lukkede sig efter ham, ingen almindelig bom sloges ned over vejen bag ved ham, uden at han indså, at der var en jerndør til i den række, der afspærrede ham fra England. Den almindelige årvågenhed omringede ham således, at hvis han var blevet fanget i et garn eller sendt til sit bestemmelsessted i et bur, kunne han ikke

have følt sig fuldstændigere overtydet om, at hans frihed var tabt.

Denne almindelige årvågenhed standsede ham ikke alene tyve gange på hver station, men opholdt ham også tyve gange om dagen ved at ride efter ham og føre ham tilbage, ride forud for ham og standse ham, ride med ham og bevogte ham. Han havde allerede været flere dage undervejs i Frankrig, da han gik ganske udmattet i seng i en lille by ved landevejen, men endnu et langt stykke fra Paris.

Kun forevisningen af den ulykkelige Gabelles brev fra dennes fængsel kunne have bragt ham så langt. Han havde mødt så mange vanskeligheder ved vagthuset i denne lille by, at han indså, at det var kommet til et vendepunkt med hans rejse; han blev derfor ikke overrasket ved midt om natten at blive vækket i det lille værtshus, hvortil han var blevet sendt, af en frygtsom embedsmand og tre bevæbnede patrioter, der med deres grove, røde huer på hovedet og tobakspiben i munden satte sig på sengen.

"Emigrant," sagde embedsmanden, "jeg agter at sende Dem til Paris under bevogtning."

"Borger, jeg ønsker intet højere end at komme til Paris, men ville dog helst undvære bevogtningen."

"Stille!" brummede en rødhue og slog på sengetæppet med bøssekolben. "Stille, aristokrat!"

"Det er, som den gode patriot siger," bemærkede embedsmanden. "De er en aristokrat og må sættes under bevogtning – og betale den."

"Jeg har intet valg," sagde Charles Darnay.

"Valg? Nej hør kun!" udbrød den skumle rødhue. "Som om det ikke var en nåde at blive beskyttet mod lygtepælen!"

"Den gode patriot har ret," sagde embedsmanden. "Stå op, emigrant, og klæd Dem på."

Darnay adlød og lod sig føre tilbage til vagthuset, hvor flere patrioter røg, drak eller sov ved et vagtbål. Her betalte han i dyre domme for sin bevogtning, og herfra drog han med denne klokken tre om morgenen ud på våde, våde veje.

Bevogtningen var to patrioter til hest, der med røde huer og trefarvede kokarder og væbnede med bøsser og sabler red hver på sin side af ham. Den bevogtede styrede selv sin hest; men ved hans tøjle var der bundet et løst reb, hvis ene ende den ene af patrioterne havde viklet om sit håndled. I dette optog og pisket i ansigtet af en skarp regn red de af sted, klaprende i tungt dragontrav hen over byens ujævne stenbro og ud på de dyndede veje. I dette optog tilbagelagde de uden forandring, med undtagelse af heste og fart, alle de dyndede mil, der lå mellem dem og hovedstaden.

De rejste om natten og gjorde holdt et par timer efter daggry, hvorpå de bedede, til tusmørket faldt på. Bevogterne var så usselt klædte, at de vikledede halm om deres bare ben og pjaltede skuldre for at holde fugtigheden ude. Bortset fra den personlige ubehagelighed af at blive således ledsaget, og fra de hensyn til den øjeblikkelige fare, som hidrørte fra, at den ene patriot til stadighed var drukken og bar sin bøsse yderst uforsigtigt, tillod Charles Darnay ikke den tvang, han var underkastet, at vække nogen alvorlig frygt i hans bryst, idet han ræsonnerede som så, at den ikke kunne vedkomme en personlig sag, der endnu ikke

var blevet kendt, eller forklaringer, der skulle bekræftes af fangen i Abbediet og som endnu ikke var aflagt.

Men da de kom til byen Beauvais, som de nåede ved aftenstid, mens gaderne var fulde af mennesker, kunne han ikke skjule for sig selv, at det hele var meget foruroligende. En ildevarslenende folkehob stimlede sammen for at se ham stige af i postgården, og mange stemmer råbte højt: "Ned med emigranten!"

Lige som han ville svinge sig af sadlen, holdt han inde og blev siddende i den, som om det var det sikreste sted, idet han sagde: "Emigrant, mine venner? Jeg er jo kommet her af min egen fri vilje?"

"Du er en fordømt emigrant," råbte en grovsmed, der med sin hammer i hånden trængte sig som en rasende ind på ham gennem klyngen, "og du er en fordømt aristokrat!"

Postmesteren stillede sig mellem denne mand og rytterens tøjle, som han åbenbart ville have fat i, og sagde i en beroligende tone: "Lad ham være! Han vil blive dømt i Paris."

"Dømt?" gentog grovsmeden og svang sin hammer. "Ja, og dømt til døden som forræder." Ved disse ord udstødte hoben et bifaldsbrøl.

Darnay standsede postmesteren, der ville dreje hans hest ind mod gården, og sagde, så snart han kunne skaffe sig ørenlyd: "Mine venner, De tager fejl eller bliver bedraget; jeg er ingen forræder."

"Han lyver;" råbte smeden. "Efter loven er han en forræder. Hans liv er forbrudt til folket. Hans fordømte liv tilhører ham ikke mere!"

I samme øjeblik som Darnay i hobens øjne læste et angreb, som det næste øjeblik ville have bragt over ham, drejede postmesteren hans hest ind i gården, hvorpå bevogterne red tæt ind på siden af ham, og postmesteren lukkede og stængede den brøstfældige port. Smeden slog et slag på den med sin hammer, og hoben hylede: men mere skete der ikke.

"Hvad er det for en lov, som smeden talte om?" spurgte Darnay postmesteren, da han havde takket ham og stod ved siden af ham i gården.

"Det er en lov, ifølge hvilken emigranternes ejendomme skulle sælges."

"Hvornår er den udstedt?"

"Den fjortende."

"Samme dag, som jeg forlod England!"

"Alle siger, at den kun er én af mange, og at der vil udkomme andre, – hvorved alle emigranter landsforvises, og de, som vender tilbage, dømmes til døden. Det var det, han mente, da han sagde, at Deres liv ikke tilhørte Dem mere."

"Men endnu er disse love vel ikke udstedt?"

"Hvordan ved jeg det?" svarede postmesteren og trak på skulderen; "måske er det allerede sket eller skal først til at ske. Det kommer ud på et. Hvad skal man sige!"

De hvilede på noget halm oppe på et loft til hen ved midnat og red derpå videre, mens hele byen lå og sov. Blandt de mange forunderlige forandringer, der gjorde dette vilde ridt så eventyrligt, var den tilsynekommende sjældne søvn ikke den mindste. Når de efter længe og ensomt at have færdedes på den øde vej kom til en klynge fattige hytter, var disse ikke indhyllet i mørke, men glimtede af lys, og de så beboerne kredse på en

spøgelsesagtig måde rundt om et visse frihedstræ eller stå opstillet i en række og synge en frihedssang. Lykkeligvis var der imidlertid den nat søvn i Beauvais, som hjalp dem ud af det, og de drog atter af sted i ensomhed og mørke og red i den uhyggelige fugtighed og kulde imellem udpinte marker, som dette år ikke havde båret nogen af jordens frugter og afvekslede med sværtelevninger af nedbrændte huse, det pludselige syn af et baghold og det skarpe anråb af patriotiske patruljer, som holdt vagt på alle veje.

Omsider fandt dagslyset dem uden for Paris' ringmur. Barrieren var lukket og besat med en stærk vagt.

"Hvor er denne fanges papirer?" spurgte en befalingsmand med et bestemt ydre, som var blevet kaldt ud af skildvagten.

Helt naturligt overrasket af disse ubehagelige ord, bad Charles Darnay ham lægge mærke til, at han var en fri rejsende og fransk borger under en dækning, som landets urolige tilstand havde gjort nødvendig for ham, og som han havde betalt.

"Hvor," sagde den samme person uden i mindste måde at ænse ham, "er denne fanges papirer?"

Den drukne patriot havde dem i sin hue og tog dem frem. Idet befalingsmanden løb Gabelles brev igennem, røbede han uro og forundring og så opmærksomt på Darnay.

Han forlod ikke des mindre bevogterne og den bevogtede uden at sige et ord og gik ind i vagten, og imens blev de holdende på deres heste uden for porten. Ved at se sig om under denne venten lagde Charles Darnay mærke til, at porten var besat af en blandet vagt af soldater og patrioter, hvilke sidste langt overgik de første i antal, samt at, mens det var let

nok for bøndervogne med levnedsmidler og for lignende varer og handelsmænd at komme ind, var det meget vanskeligt at komme ud, endog for de simpleste folk. En broget skare mænd og kvinder, for ikke at tale om dyr og forskellige slags køretøjer, ventede på at slippe ud; men den forudgående undersøgelse af, hvem de var, var så streng, at de sivede meget langsomt gennem barrieren. Nogle af disse mennesker vidste, at det ville vare så længe, inden de blev taget i forhør, at de lagde sig ned på jorden for at sove eller ryge, mens andre snakkede sammen eller drev omkring. Den røde hue og trefarvede kokarde var ganske almindelige blandt mænd og kvinder.

Da Darnay havde siddet en halv times tid i sadlen og iagttaget alt dette, så han atter den samme befalingsmand, der lod skildvagten åbne barrieren, hvorpå han leverede vogterne en kvittering for fangen og bød denne stige af. Det gjorde han, og de to patrioter vendte om med hans trætte hest og red bort, uden at være kommet ind i byen.

Han fulgte med sin fører til en simpel vagtstue, der lugtede af vin og tobak, og hvor nogle soldater og patrioter, sovende og vågne, drukne og ædru og i forskellige mellemtilstande mellem soven og vågen, drukkenskab og ædruelighed, stod eller lå hist og her. Lyset i vagtstuen, der dels hidrørte fra aftenens udgående tranlygter, dels fra den overtrukne himmel, var i en tilsvarende tilstand. Nogle protokoller lå opslået på en pult, ved hvilken der sad en embedsmand af et plumpt, skummelt udseende.

"Borger Defarge," sagde han til Darnays fører, idet han tog et stykke papir for at skrive på det, "er dette emigranten Evremond?"

"Ja."

"Deres alder, Evremond?"

"Syv og tredive år."

"Er De gift, Evremond?"

"Ja."

"Hvor?"

"I England."

"Meget rigtigt. Hvor er Deres kone, Evremond?"

"I England."

"Meget rigtigt. De er henvist til fængslet La Force, Evremond."

"Store Gud!" udbrød Darnay. "Ifølge hvilken lov og for hvilken forbrydelse?"

Embedsmanden så et øjeblik op fra sit papir.

"Vi har fået ny love, Evremond, og ny forbrydelser, siden De var her." Dette sagde han med et hårdt smil og vedblev at skrive.

"Jeg beder Dem lægge mærke til, at jeg er kommet frivilligt hertil som følge af den foran Dem liggende skriftlige opfordring fra en medborger. Jeg er kommet hertil for at rense ham og mig selv og forlanger lejlighed til at gøre det ufortøvet. Har jeg ikke denne ret?"

"Emigranter har ingen rettigheder, Evremond," var det kolde svar. Embedsmanden skrev, til han var færdig, gennemlæste, hvad han havde skrevet, strøede sand derpå og rakte det til borger Defarge med de ord: "I ensomt fængsel."

Borger Defarge vinkede med papiret ad fangen til tegn på, at han skulle følge med ham. Fangen adlød og en vagt af to væbnede patrioter ledsagede dem.

"Er det Dem," sagde Defarge med dæmpet stemme, idet de gik ned ad trappen, "som ægtede en datter af doktor Manette, der tidligere var fange i Bastillen?"

"Ja," svarede Darnay og så forbavset på ham.

"Mit navn er Defarge; jeg har et vinudsalg i St. Antoine. De har måske hørt tale om mig?"

"Min kone kom jo til Dem for at hente sin fader."

Ordet "kone" syntes at være en mørk påmindelse til borger Defarge, for han sagde med pludselig utålmodighed: "I den nyfødte, hvasse kvindes navn, som kaldes La Guillotine, hvorfor er De kommet til Frankrig?"

"Det har De hørt for et minut siden. Tror De ikke, at det er sandhed?"

"En slem sandhed for Dem," sagde Defarge med rynkede bryn, og idet han så lige ud for sig.

"Ja, jeg er fortabt. Alt her er så forandret, så overraskende og så praktisk. Vil De yde mig lidt hjælp?"

"Nej." Når Defarge talte, så han lige ud for sig.

"Vil De svare på et spørgsmål?"

"Måske. Det afhænger af, hvad det er."

"Tør jeg i fængsel have samkvem med verden udenfor?"

"Det vil De få at se."

"Skal jeg begraves der, forud dømt og ude af stand til at fremstille min sag?"

"Det vil De få at se. Men om så var, er andre på lignende måde blevet begravet i værre fængsler."

"Men ikke af mig, borger Defarge."

Borger Defarge så mørkt på ham i stedet for at svare og gik videre uden at sige et ord. Jo dybere han sank ned i denne

tavshed, des svagere blev håbet om – det troede i det mindste Darnay – at han i mindste måde ville lade sig formilde, og han skyndte sig derfor at sige:

"Det er af højeste vigtighed for mig, at jeg meddeler mr. Lorry fra Tellsons Bank den simple kendsgerning, at jeg er blevet bragt til fængslet La Force. Vil De gøre det for mig?"

"Jeg vil intet gøre for Dem," svarede Defarge tvært. "Mine kræfter skylder jeg mit fædreland og folket. Jeg er begges svorne tjener imod Dem. Jeg vil intet gøre for Dem."

Charles Darnay indså, hvor unyttigt det var at bede længere, og hans stolthed var desuden såret. Mens de stiltiende gik videre, kunne han ikke andet end lægge mærke til, hvor vante folk var til at se fanger gå igennem gaderne; endog børnene ænsede ham næppe. Nogle få fodgængere vendte hovedet, og nogle andre truede ad ham som en aristokrat; men allerede nu var det ikke mærkeligere, at en velklædt mand gik i fængsel, end at en daglejer i arbejdsklæder gik til sit arbejde. I en smal, mørk og smudsig gade holdt en ophidset taler, der var stået op på en stol, et foredrag for en ophidset forsamling om kongens og kongehusets forbrydelser mod folket. De få ord, Darnay opfangede, underrettede ham for første gang om, at kongen var i fængsel, og at de fremmede gesandter havde forladt Paris. Undervejs havde han aldeles intet hørt, så fuldstændig havde hans bevogtere og den almindelige årvågenhed holdt ham afspærret.

At han var kommet i langt større fare, end han havde forestillet sig i England, vidste han naturligvis nu, og at denne fare voksede hurtigt og måske kunne vokse endnu hurtigere, vidste han naturligvis ligeledes nu. Han måtte tilstå, at han

måske ikke ville have gjort denne rejse, hvis han havde kunnet forudse disse få dages begivenheder, og dog var hans anelser ikke så mørke, som man skulle tro, når man tænker sig dem i nutidens lys. Hvor foruroligende fremtiden end var, var den dog den ubekendte fremtid, og i dens dunkelhed var der uvidende håb. Det afskyelige myrderi dage og nætter igennem, som efter nogle få omgange af uret skulle sætte et stort blodmærke på høstens velsignede tid, var lige så langt fra hans kundskab, som om der havde været tusinde år til det. Den nyfødte, hvasse kvinde, som kaldtes "La Guillotine", kendte han og folkets store flertal næppe af navn. De frygtelige gerninger, som snart skulle udøves, var den gang sandsynligvis endnu ikke tænkt i gerningsmændenes hjerner, hvorledes kunne de da findes i en ædel sjæls uklare forestillinger?

Han tænkte sig, at det var sandsynligt eller sikkert, at han ville blive uretfærdigt behandlet, han ville blive hårdt behandlet i fængslet og være grusomt adskilt fra sin kone og sit barn; men med undtagelse heraf frygtede han intet bestemt. Med disse tanker, hvilket var nok at føre med sig ind i en øde fængselsgård, kom han til La Force.

En mand med oppustet ansigt åbnede den stærke låge, og for ham forestillede Defarge "emigranten Evremond."

"Hvad Fanden, hvor mange af dem er der da?" udbrød manden. Defarge modtog hans kvittering for fangen uden at ænse udråbet og gik med sine medpatrioter.

"Hvad Fanden, siger jeg endnu en gang," udbrød arrestforvareren, da han var bleven ene med sin kone. "Hvor mange er der da?"

Arrestforvarerens hustru, der intet svar havde på rede hånd på spørgsmålet, svarede kun: "Man må have tålmodighed, min ven!" Tre sluttere, der kom ind, gentog hendes ord, og en tilføjede: "For frihedens skyld," hvilket på dette sted klang som en upassende slutning.

La Force var et hæsligt, mørkt og smudsigt fængsel, hvor der lugtede afskyeligt af led søvn. Det er mærkeligt, hvor hurtigt den modbydelige dunst af fængslet søvn ytrer sig på sådanne steder, når de bliver slet passet!

"Også i ensomt fængsel," brummede arrestforvareren, idet han så på papiret. "Som om her ikke allerede var overfyldt!"

Gnavent trak han papiret på en snor, og Charles Darnay ventede en halv times tid, idet han snart gik frem og tilbage i det faste, hvælvede værelse, snart hvilede sig på en stenbænk, men i begge tilfælde blev holdt tilbage, for at overopsynsmanden og hans undergivne kunne indpræge ham i deres hukommelse.

"Kom," sagde overopsynsmanden endelig og tog sine nøgler, "kom, emigrant!"

Gennem fængslets uhyggelige tusmørke fulgte hans ny fange ham ad gange og trapper, mens mange døre blev lukket skraldende i efter dem, indtil de kom ind i et stort, lavt, hvælvet kammer, der var fuldt af fanger af begge køn. Kvinderne sad ved et langt bord og skrev eller læste, strikkede, syede eller broderede, hvorimod de fleste af mændene stod bag ved deres stole eller gik op og ned ad gulvet.

Idet fangen instinktmæssigt sammenblandede fanger og skammelige forbrydelser og vanære, gøs han tilbage for dette selskab; men hvad der satte uvirkelighedens krone på hans

lange, uvirkelige rejse var, at de alle straks rejste sig for at modtage ham med den tids hele dannede væsen og al livets ynde og anstand. Så sælsomt tilhylledes disse forfinelser af fængslets skikke og skummelhed, så spøgelsesagtige blev de i den upassende smudsighed og elendighed, gennem hvilke de sås, at Charles Darnay syntes at stå i en forsamling af døde. Lutter genfærd! Skønhedens genfærd, fornemhedens genfærd, sirlighedens genfærd, stolthedens genfærd, letsindighedens genfærd, snildets genfærd, ungdommens genfærd, alderdommens genfærd, alle ventede de på at blive løsladt fra den øde kyst, alle betragtede de ham med øjne, der var blevet forandrede ved den død, de havde lidt ved at føres hertil.

Han stod som rodfæstet. Arrestforvareren, der stod ved siden af ham, og de andre arrestforvarere, der bevægede sig hid og did, tog sig så umådelig plumpe ud i sammenligning med de sørgende mødre og blomstrende døtre, som var til stede – med kokettens, den unge skønheds og den modne, forvante kvindes ydre – at den kuldkastelse af al erfaring og rimelighed, som dette selskab af skygger frembød, nåede sit højeste. Ganske sikkert lutter genfærd! Ganske sikkert var den lange, uvirkelige rejse udviklingen af en sygdom, der havde bragt ham til disse skumle skygger!

"I de her samlede ulykkesfællers navn," sagde en herre med et fornemt væsen og trådte frem, "har jeg den ære at byde Dem velkommen i La Force og bevidne Dem vor deltagelse i den ulykke, der har ført Dem hid. Gid den snart må få en heldig afslutning! På ethvert andet sted ville det være en uforskammethed at spørge Dem om Deres navn og stand, men det er det ikke her."

Charles Darnay fattede sig og meddelte den forlangte oplysning med så passende ord, som han kunne finde.

"Men jeg håber," sagde herren, "at De ikke skal i ensomt fængsel?"

"Jeg fatter ikke rigtig meningen af dette udtryk; men jeg har hørt dem sige det."

"Åh, hvor det er sørgeligt! Vi beklager det så meget! Men fat mod; flere medlemmer af vort samfund har i førstningen siddet i ensomt fængsel, og det har kun varet kort." Derpå tilføjede han med hævet stemme: "Jeg må desværre meddele selskabet – ensomt fængsel."

Der lød en beklagende mumlen, da Charles Darnay gik hen til gitterdøren, hvor arrestforvareren ventede på ham, og mange stemmer – blandt hvilke kvindernes blide og medlidende stemmer især var tydelige – sendte ham gode ønsker og opmuntring. Ved gitterdøren vendte han sig om for at udtale sit hjertes tak; døren lukkede sig under slutterens hånd, og synerne svandt bort for hans blik. Døren gik ud til en stentrappe, som førte opad. Da de var steget fyrretyve trin i vejret – den kun en halv time fængslede talte dem allerede – åbnede arrestforvareren en lav, sort dør, hvorpå de trådte ind i en ensom celle. Den var kold og fugtig, men ikke mørk.

"Det er Deres," sagde arrestforvareren.

"Hvorfor skal jeg indespærres ene?"

"Hvad ved jeg om det?"

"Kan jeg købe pen, blæk og papir?"

"Det lyder min instruks ikke på. De vil få besøg, så kan De spørge. For øjeblikket kan De købe Deres mad, andet ikke."

I cellen var der en stol, et bord og en stråsæk. Mens arrestforvareren foretog en overfladisk undersøgelse af disse genstande og de fire vægge, opstod der en forvirret forestilling hos fangen om, at denne arrestforvarer var så usundt oppustet både i ansigtet og på legemet, at han lignede et druknet menneske, der var fuldt af vand. Da arrestforvareren var gået, tænkte han på den samme forvirrede måde: "Nu er jeg forladt, som om jeg var død," og idet han derpå standsede for at se ned på stråsækken, vendte han sig bort fra den med en følelse af kvalme og tænkte: "Og her i disse krybende skabninger er legemets første tilstand efter døden."

"Fem skridt i længden og halvfemte i bredden, fem skridt i længden og halvfemte i bredden." Fangen gik frem og tilbage i sin celle, idet han målte dens rumforhold, og stadens bulder steg som en lyd af dæmpede trommer i forening med en vild dønning af stemmer op til ham. "Han syede sko, han syede sko."

Fangen målte atter rumforholdet og gik hurtigere for at drage sine tanker med sig bort fra denne gentagelse.

"Genfærdene, som forsvandt, da døren blev lukket. Der var ét iblandt dem, skikkelsen af en sørgeklædt dame, som støttede sig til en vinduesfordybning, og der skinnede et lys på hendes guldgule hår, og hun lignede ... Lad os for Guds skyld ride videre gennem de oplyste landsbyer, hvis indbyggere allesammen er vågne! ... Han syede sko, han syede sko ... Fem skridt i længden og halvfemte i bredden." Mens sådanne brudstykker blev kastet og rullet op fra fangens sjæls dyb, gik han hurtigere og hurtigere og målte halsstarrigt; og stadens bulder forandredes, så at det vel stadig lød som dæmpede trommer; men nu

blandede klagende stemmer, som han kendte, sig i dønningen, der hævede sig op over dem.

2. Slibestenen

Tellsons Bank lå i en fløj af et stort hus, hvortil man gik over en gårdsplads, og som var afsondret fra gaden ved en høj mur og en stærk port. Huset havde tilhørt en fornem adelsmand, der havde boet der, indtil han i sin koks klæder var flygtet for urolighederne og sluppet over grænsen. Skønt kun et skovens dyr, der flygtede for jægere, var han trods sin forvandling endnu stadig den samme monseigneur, hvis chokolade havde sysselsat tre kraftige mænd foruden kokken.

Efter at monseigneur var kommet bort, og de tre kraftige mænd havde skaffet sig tilgivelse for den synd, at have modtaget en høj løn af ham, ved at vise sig mere end villige og rede til at skære halsen over på ham på frihedens, lighedens, broderskabets eller dødens gryende, ene og udelelige republiks alter, var monseigneurs hus først blevet konfiskeret og derpå erklæret forbrudt til staten. for alle ting gik så hurtigt, og den ene lov fulgte så rask efter den anden, at nogle af lovens patriotiske udsendinge den tredje aften i september havde taget monseigneurs hus i besiddelse og betegnet det med den trefarvede fane, mens de nu drak brændevin i stadsværelserne.

Et forretningslokale i London som Tellsons forretningslokale i Paris ville snart have berøvet chefen forstanden og bragt ham på fallentlisten. for hvad ville adstadig britisk ansvarlighed og agtbarhed vel have sagt til orangetræer i kasser i en banks gård, eller vel endog til en cupido over disken? Og dog fandtes sådanne ting her. Tellsons havde overkalket cupidoen; men man så den dog stadig under loftet i det luftigste linned, sigtende –

som han så ofte gør – efter penge fra morgen til aften. I Lombard Street i London ville en fallit uundgåeligt være blevet følgen af denne unge hedning, såvel som af en med gardiner smykket alkove bag den udødelige dreng, samt af et spejl på væggen og af kontorister, der slet ikke var gamle, men dansede offentligt ved den ringeste anledning. Og dog kunne en fransk Tellson komme overmåde godt ud af det med disse ting, og så længe tiderne havde holdt sammen, var intet menneske blevet forskrækket over dem, og ingen havde trukket sine penge ud af banken.

Hvor mange penge der fra nu af ville blive hævede hos Tellsons, og hvor mange der ville blive liggende der, tabte og glemte; hvor meget sølvtøj og hvor mange klenodier der ville tabe glansen i Tellsons gemmesteder, mens ejerne rustede i fængsler eller havde lidt en rædsom død; hvor mange afregninger med Tellsons, der aldrig skulle afgøres i denne verden, men gå over til den næste, kunne intet menneske have sagt den aften, lige så lidt som mr. Jarvis Lorry kunne det, skønt han tænkte dybt over disse spørgsmål. Han sad ved en nylig tændt brændeild, og på hans ærlige og modige ansigt var der en mørkere skygge, end hængelampen kunne kaste eller nogen genstand i værelset give en fordrejet afspejling af – en skygge af rædsel.

I sin troskab mod det hus, af hvilket han var en del, ligesom en stærk, rodfæstet vedbend, var han flyttet ind i nogle værelser, der havde en slags betryggelse i hovedbygningens patriotiske besætning; men derpå havde den trofaste, gamle herre aldrig gjort regning. Alle sådanne omstændigheder var ham ligegyldige, når han kun gjorde sin pligt. På den modsatte

side af gården, under en søjlegang, var der en rummelig plads til vogne, hvor der virkelig også endnu stod nogle af monseigneurs køretøjer. På to af søjlerne var der fæstet to store, blussende fakler, og i skinnet af disse stod der i den fri luft en stor slibesten, en plump, klodset indretning, der syntes at være blevet bragt i en fart derhen fra en smedje eller et andet værksted. Idet Lorry rejste sig og så ud ad vinduet på disse uskyldige sager, gøs han og gik tilbage til sin plads ved ilden. Han havde ikke alene åbnet vinduet, men også gitteret udenfor, og da han havde lukket dem begge, gøs han over hele kroppen. Fra gaderne udenfor hørte man stadens sædvanlige nattesummen, nu og da blandet med en ubeskrivelig, trolddomsagtig og overnaturlig klang, som om nogle uvante lyde af en skrækkelig slags var i færd med at stige op mod himlen.

"Gud være lovet," sagde Lorry og foldede hænderne, "at ingen af mine slægtninge og venner i nat er i denne frygtelige by. Gid han se i nåde til alle, som svæver i fare!"

Kort efter lød klokken ved den store port, og han tænkte: "De er kommet tilbage!" og sad og lyttede. Men der var ingen lydelig forstyrrelse nede i gården, således som han havde ventet; han hørte porten smælde igen, og alt blev stille.

Den ængstelse og frygt, hvorefter han var opfyldt, vakte den ubestemte uro for banken, som et vigtigt tillidshverv så naturligt fremkalder, når sådanne følelser sættes i bevægelse. Den var godt bevogtet, og idet han rejste sig for at gå ind til de pålidelige folk, der passede på den, gik hans dør pludselig op, og to skikkelser styrtede ind, ved synet af hvilke han veg forbavset tilbage.

Lucie og hendes fader! Lucie med armene udstrakt imod ham, og det gamle alvorlige udtryk så sammentrængt og forstærket, at det syntes, som om det var blevet afpræget i hendes ansigt netop for at give det kraft og styrke ved denne begivenhed i hendes liv.

"Hvad er der?" udbrød Lorry åndeløs og forvirret. "Hvad er der på færde? Lucie! Manette! Hvad er der hændt? Hvad fører Dem hertil? Hvad er der?"

Idet hun i sin bleghed og heftighed så på ham med dette udtryk, stønnede hun bønfoldende i hans arme: "Kære ven! Min mand!"

"Deres mand, Lucie?"

"Charles."

"Hvor er Charles?"

"Her."

"Her i Paris?"

"Han har været her i nogle dage, jeg ved ikke hvor mange – jeg kan ikke samle mine tanker. Et ædelmodigt ærinde har, os uafvidende, ført ham hertil; han blev anholdt ved barrieren og sat i fængsel."

Den gamle mand udstødte et ubetvingeligt skrig. I samme øjeblik lød klokken ved den store port igen, og larm af fodtrin og stemmer lod sig høre i gården.

"Hvad er det for en larm?" sagde lægen og vendte sig om mod vinduet.

"Se ikke ud!" råbte Lorry. "Se ikke ud! Har De Deres liv kært, Manette, så rør ikke gitteret."

Lægen vendte sig om med hånden på vindueskrogen og sagde med et koldblodigt, kækt smil:

"Kære ven, i denne by har jeg et fortryllet liv; jeg har været fange i Bastillen. Der gives ingen patriot i Paris eller i hele Frankrig, som, hvis han fik at vide, at jeg har været fange i Bastillen, ville røre mig, undtagen for at overvælde mig med favntag eller bære mig bort i triumf. Mine lidelser har givet mig en magt, der har ført os gennem barrieren, skaffet os underretning om Charles og ført os hertil. Jeg vidste, at det ville være således; jeg vidste, at jeg kunne fri Charles ud af enhver fare; jeg sagde Lucie det. – Hvad er det for en støj?" Atter lagde han sin hånd på vindueskrogen.

"Se ikke ud!" råbte Lorry, aldeles fortvivlet. "Nej, kære Lucie, heller ikke De." Han lagde sin arm om hendes liv og holdt på hende. "Bliv ikke så forskrækket, barn. Jeg sværger Dem højtideligt til, at jeg ikke ved af, at der er hændt Charles nogen ulykke, at jeg ikke engang havde nogen anelse om, at han var her i denne ulykkelige by. I hvilket fængsel er han?"

"I La Force."

"La Force! Lucie, barn, har De nogen sinde i Deres liv været modig og dygtig, må De nu forberede Dem på at handle, ganske som jeg siger; for der beror mere derpå, end De kan tænke Dem eller jeg sige. Der er intet for Dem at gøre i aften; De kan ikke engang gå ud af huset. Jeg siger dette, fordi det, jeg må pålægge Dem at gøre for Charles' skyld, måske er det vanskeligste af alt. De må være lydig, stille og rolig. De må lade mig skjule Dem i et bagværelse her. De må lade Deres fader og mig være ene to minutter, og så sandt der gives liv og død her i verden, må De ikke tøve."

"Jeg skal adlyde Dem. Jeg læser i Deres ansigt, at det er det eneste, jeg kan gøre. Jeg ved, at De er trofast."

Den gamle mand kyssede hende, ilede ind i sit eget værelse med hende og tog nøglen ud; derpå vendte han tilbage til lægen, åbnede vinduet og gitteret, lagde sin hånd på lægens arm og så tillige med ham ned i gården.

Så ned på en trængsel af mænd og kvinder, ikke nok eller nær nok til at fylde gården, ikke mere end fyrretyve eller halvtredsindstyve. De folk, der havde taget huset i besiddelse, havde lukket dem ind ad porten, og de var styrtet ind for at arbejde med slibestenen, der åbenbart var blevet stillet op der for deres skyld, som på et bekvemt og afsides sted. Men hvilke forfærdelige arbejdere, og hvilket forfærdeligt arbejde!

Slibestenen havde et dobbelt håndgreb og blev drejet vanvittigt af to mænd, hvis ansigter, når deres lange hår fløj tilbage, idet slibestenens omdrejninger bragte deres hoveder i vejret, var rædsommere og grueligere, end de blodtørstigste vildes med deres mest barbariske maling. Falske øjenbryn og falsk skæg var klistret på dem, og deres afskyelige ansigter var fulde af blod og sved og helt fortrukne af hyl og stirrede og gloede af dyrisk ophidselse og mangel på søvn. Mens disse røvere drejede og drejede, og deres sammenfiltrede hår snart fløj ned over øjnene på dem, snart tilbage ned ad nakken, holdt nogle kvinder dem vin for munden, for at de skulle drikke, og spildt blod, spildt vin og den strøm af gnister, som sprudede fra stenen, syntes at danne en gyselig atmosfære af ild og størknet blod. Øjet kunne ikke opdage én skabning i den hele klynge, som ikke var tilsølet med blod. Tæt op til hinanden for at komme så nær som muligt til hvæssestenen stod mænd, der var afklædt til bæltstedet og fulde af blodpletter på alle deres lemmer og hele deres krop; mænd i alle slags pjalter med

blodpletter på pjalterne; mænd, djævelsk pyntede med kvindebytte: Kniplinger, silketøj og bånd, og alle disse lapper var farvet uforgængeligt med blodpletter. Alle de økser, knive, bajonetter og sabler, som skulle slibes, var røde af det. Nogle af de forhakkede klinger var bundet til håndleddene på dem, der bar dem, med strimler af linned og trevler af klæder, alle gennemtrængt af én og samme farve. Og når de afsindige svingere af disse våben snappede dem ud af strømmen af gnister og styrtede ud på gaden, lynede det samme røde skær i deres vanvittige øjne – øjne, som enhver betragter, der endnu ikke var blevet til dyr, ville have givet tyve år af sit liv for at kunne forstene med en vel rettet bøsse.

Alt dette så de i et øjeblik, ligesom en druknende eller enhver anden menneskelig skabning i en stor fare ville kunne se en hel verden i et nu. De trak sig tilbage fra vinduet, og lægen så spørgende på sin vens askegrå ansigt.

"De er" – Lorry hviskede ordene og så sig frygtsomt om i det aflåsedes værelse – "i færd med at myrde fangerne. Er De sikker i Deres sag; ejer De virkelig den magt, De siger, og som jeg tror, De har, så fremstil Dem for disse djævla og lad dem føre dem til La Force. Det er måske allerede for sent; men lad det ikke blive et minut senere!"

Doktor Manette trykkede hans hånd, ilede med bart hoved ud af værelset og stod allerede nede i gården, da Lorry igen kom hen til vinduet.

Hans bølgende hvide hår, hans mærkelige åsyn og den heftige selvtillid i hans væsen, idet han strøg våbnene til side som vand, bragte ham i et øjeblik midt ind i stimlen ved stenen. I nogle øjeblikke var der et ophold og en trængsel og mumlen og

den uforståelige lyd af hans stemme, og derpå så Lorry ham, omringet af dem alle og midt i en række af tyve mænd, der gik skulder mod skulder, blive båret bort under råbene: "Leve bastillefangen! Til hjælp for bastillefangens slægtning i La Force! Plads der foran for bastillefangen! Frels fangen Evremond i La Force!" og tusinde lignende råb.

Han lukkede gitteret med bankende hjerte, lukkede vinduet, trak gardinet for og skyndte sig ind til Lucie for at sige hende, at hendes fader blev understøttet af folket og var gået for at opsøge hendes mand. Han fandt hendes barn og miss Pross hos hende; men det faldt ham ikke ind at undre sig over deres nærværelse før længe efter, da han sad og iagttog dem i nattens stilhed, for så vidt der var nogen sådan.

Lucie var imidlertid faldet i en døs på gulvet ved hans fødder og holdt fast ved hans hånd. Miss Pross havde lagt barnet på sengen, og hendes hoved var lidt efter lidt sunket ned på puden ved siden af hendes smukke plejedatter. Hvilken lang, lang nat med den ulykkelige hustrus klager; hvilken lang, lang nat, uden at hendes fader kom tilbage eller lod høre fra sig!

To gange endnu lød klokken ved den store port, og indstrømningen gentoges, og slibestenen hvirvlede og sprudede. "Hvad er det?" spurgte Lucie forfærdet. "Stille! Soldaternes sabler bliver slebet der," sagde Lorry. "Huset er nationalejendom og bruges som en slags rustkammer."

To gange endnu; men det sidste stykke arbejde udførtes kun mat og stødvis. Kort efter begyndte dagen at gry, og han løsrev sig sagte fra hendes hånd og så igen ud. En mand, der var så tilsølet af blod, at han gerne kunne have været en hårdt såret soldat, der kom til bevidsthed igen på en valplads, rejste sig op

fra stenbroen ved siden af slibestenen og så sig om med et stirrende blik. Kort efter fik denne udmattede morder øje på en af monseigneurs kareter; han vaklede hen til dette pragtfulde køretøj, kravlede ind ad døren og lukkede for sig for at hvile sig på de bløde hynder.

Den store slibesten, jorden, havde drejet sig, da Lorry atter så ud, og solen skinnede rød ned på gårdspladsen. Men den mindre slibesten stod der alene i den rolige morgenluft, og der sad en rød plet på den, som solen ikke havde frembragt og heller aldrig ville fjerne.

3. Skyggen

En af de første tanker, der opstod i Lorrys forretningssjæl, da forretningstimen var kommet, var den, at han var uberettiget til at udsætte Tellsons for fare ved at skjule en fanget emigrants kone under bankens tag. Sin egen formue, sin sikkerhed, ja sit liv ville han uden et øjeblik betænkning have vovet for Lucie og hendes barn; men det gods, der var betroet ham, var ikke hans eget, og i et sådant forretningshverv var han en streng forretningsmand.

Først vendte hans tanker tilbage til Defarge, så at han tænkte på igen at opsøge vinudsalget og rådføre sig med ham om det sikreste opholdssted i byens forvirrede tilstand; men han opgav denne tanke; Defarge boede jo i det voldsomme kvarter, hvor han upåtvivlelig havde indflydelse, og var dybt indviklet i dets farlige virksomhed.

Det blev middag, uden at lægen vendte tilbage, og da hver minuts tøven bidrog til at kompromittere Tellsons, rådslog Lorry med Lucie, der sagde, at hendes fader havde talt om at leje nogle værelser i nærheden af banken. Da Lorry ikke kunne gøre nogen forretningsindvending herimod og forudså, at selv om alt gik godt med Charles, og han blev løsladt, ville han dog ikke kunne gøre sig håb om at forlade byen, gik han ud for at se sig om efter en beboelseslejlighed og fandt også en ganske passende højt oppe i en afsides sidegade, hvor de lukkede skodder i alle de andre vinduer i en høj, tungsindig firkant af bygninger viste, at der var ledige værelser. Dertil førte han ufortøvet Lucie, barnet og miss Pross og ydede dem al den trøst,

han kunne, ja mere, end han selv havde. Han lod Jerry blive hos dem som en skikkelse, der kunne fylde en dørkarm og tåle en hel del dunk i hovedet, og vendte derpå tilbage til sine egne sysler. Et uroligt og nedslået sind bragte han med til dem, og langsomt og tungt gik dagen for ham.

Den gik imidlertid og tog ham med, indtil banken blev lukket, og da han atter sad ene i sit værelse og tænkte på, hvad han skulle gøre, hørte han fodtrin på trappen. Straks efter stod en mand foran ham, der med et skarpt, iagttagende blik tiltalte ham.

"Kender De mig, mr. Lorry?" spurgte manden.

"Jeg har set Dem et eller andet sted."

"Måske i mit vinudsalg?"

I stærk spænding og bevægelse sagde Lorry: "Kommer De fra doktor Manette?"

"Ja, jeg kommer fra doktor Manette."

"Hvad siger han da? Hvad sender han mig?"

Defarge rakte den ængsteligt ventende en åben lap papir, som indeholdt følgende ord fra lægens hånd:

"Charles er frelst; men jeg tør endnu ikke forlade dette sted. Jeg har udvirket den gunst, at overbringeren må bringe en kort billet fra Charles til hans kone. Lad ham få hende i tale."

"Vil De følge med mig," sagde Lorry, glædeligt overrasket, efter at have læst denne billet højt, "til hans kones bopæl?"

"Ja," svarede Defarge.

Uden endnu at lægge mærke til den påfaldende tilbageholdne og mekaniske tone, hvori Defarge talte, satte Lorry sin hat på,

og de gik derpå ned i gården, hvor de fandt to kvinder, af hvilke den ene strikkede.

"Det er vist madame Defarge?" sagde Lorry, der havde set hende i den samme stilling for sytten år siden.

"Ja," svarede hendes mand.

"Går madame med?" spurgte Lorry, da han så, at hun satte sig i bevægelse i samme øjeblik som de.

"Ja, for at kunne genkende ansigterne og mærke sig personerne. Det er for Deres sikkerheds skyld."

Lorry begyndte at blive overrasket over Defarges væsen, så tvivlende på ham og gik foran. Begge kvinderne, af hvilke den anden var Hævnen, fulgte med. Så hurtigt som muligt gik de gennem gaderne, op ad trappen i den ny bolig, blev lukket ind af Jerry og fandt Lucie alene og grædende. Men snart opfyldtes hun af henrykkelse over det budskab, Lorry bragte hende om hendes mand, og trykkede den hånd, der rakte hende hans billet – lidet anede hun, hvad den havde gjort i nærheden af ham om natten og måske også ville have gjort ved ham selv.

"Kæreste, fat mod. Jeg er rask, og din fader har indflydelse på mine omgivelser. Du kan ikke svare på dette. Kys vort barn fra mig."

Det var alt, hvad der stod i billetten, men det var dog så meget for hende, at hun vendte sig om mod Defarges kone og kyssede en af de hænder, som strikkede. Det var en lidenskabelig, kærlig, taknemmelig, kvindelig bevægelse, men hånden besvarede den ikke; den sank koldt og tungt ned og tog atter fat på strikketøjet.

Der var noget ved den hånd, som forbavsede Lucie. Hun studsede, idet hun ville gemme billetten på sit bryst, og så forfærdet på madame Defarge. Denne mødte hendes øjne med en kold, ufølsom stirren.

"Der forefalder," sagde Lorry forklarende, "ofte opløb i gaderne, kære barn, og skønt det ikke er rimeligt, at man vil fortrædige Dem, ønsker madame Defarge dog at se dem, som det står i hendes magt at beskytte, for at hun kan genkende dem. Jeg tror," vedblev han stammende, da de tres iskolde væsen mere og mere gjorde indtryk på ham, "at jeg fremstiller forholdet rigtigt, borger Defarge?"

Defarge så mørkt på sin kone og gav intet andet svar end en barsk, indrømmende brummen.

"Det er bedst, Lucie," sagde Lorry, der gjorde, hvad han kunne, for at formilde dem ved sin tone og sit væsen, "at De lader det kære barn og vor gode Pross komme herind. Vor gode Pross, Defarge, forstår ikke fransk."

Den omtalte dame, hvis rodfæstede overbevisning om, at hun var enhver udlænding mere end voksen, ikke lod sig rokke af nød og fare, viste sig med korslagte arme og sagde på engelsk til Hævnen, som var den første hun så: "Nå, havgasse! De har det nok rigtig godt?" Hun bærede madame Defarge med en britisk hosten; men ingen af dem brød sig synderligt om hende.

"Er det hans barn?" spurgte madame Defarge, idet hun for første gang afbrød sit arbejde og pegede på den lille Lucie med strikkepinden, som om den var skæbnens finger.

"Ja," svarede Lorry, "det er vor stakkels fanges eneste barn."

Den skygge, der hørte til madame Defarge og hendes selskab, syntes at falde så mørk og truende på barnet, at dets moder

instinktmæssigt lagde sig på knæ på gulvet ved siden af det og trykkede det til sit bryst. Den skygge, der hørte til madame Defarge og hendes selskab, syntes da at falde mørk og truende på både moderen og barnet.

"Det er nok, mand," sagde madame Defarge. "Jeg har set Dem. Vi kan gå."

Men i den dæmpede tone var der noget så truende – ikke synligt og fremtrædende, men utydeligt og tilbageholdt – at Lucie i sin forskrækkelse lagde sin bønfoldende hånd på madame Defarges kjole og sagde:

"De vil jo være god mod min ulykkelige mand? De vil jo intet ondt gøre ham? De vil hjælpe mig til at få ham at se, hvis De kan, ikke sandt?"

"Med Deres mand har jeg intet at gøre her," svarede madame Defarge. "Det er Deres faders datter, jeg har at gøre med her."

"Vær da for min skyld barmhjertig mod min mand og for mit barns skyld! Hun vil folde sine hænder og bede Dem være barmhjertig. Vi er mere bange for Dem end for de andre."

Madame Defarge optog det som en smigrende artighed og så på sin mand. Defarge, der havde bidt sig uroligt i neglen på sin tommelfinger og set på hende, lagde et hårdere udtryk i sit ansigt.

"Hvad er det, Deres mand siger i det lille brev?" spurgte madame Defarge med et mørkt smil. "Indflydelse; han taler jo om indflydelse?"

"At min fader," sagde Lucie, idet hun hastigt tog papiret op fra sit bryst, men med sine forfærdede øjne fæstet på den spørgende og ikke på papiret, "har megen indflydelse på sine omgivelser."

"Så vil den nok skaffe ham fri!" sagde madame Defarge. "Lad den gøre det."

"Som hustru og moder," udbrød Lucie i den indstændigste tone, "besværger jeg Dem at have medynk med mig og ikke at bruge en magt, De måske har, mod min uskyldige mand, men at bruge den til hans bedste. Kvinde! Søster! Tænk på mig som hustru og moder!"

Madame Defarge så lige så koldt som før på den bønfoldende og sagde til sin veninde Hævnen:

"Er der blevet taget hensyn til de hustruer og mødre, som vi har kendt, siden vi var så små som dette barn, ja meget mindre? Har vi ikke tit nok set deres mænd og fædre blive kastet i fængsel og holdt afspærrede fra dem? Har vi ikke set vore søstre og deres børn lide fattigdom, sult, tørst, nøgenhed, sygdom, elendighed, undertrykkelse af enhver slags?"

"Vi har ikke set andet," svarede Hævnen.

"Vi har tålt det længe," sagde madame Defarge, idet hun atter fæstede sine øjne på Lucie. "Døm da selv, om det er rimeligt, at én hustrus og moders trængsler ville være af nogen synderlig vægt for os nu?"

Hun begyndte atter at strikke og gik. Hævnen fulgte bagefter. Defarge gik sidst og lukkede døren.

"Mod, kære Lucie," sagde Lorry, idet han løftede hende op. "Mod, mod! Hidtil er alt gået godt for os – langt, langt bedre, end det i den sidste tid er gået for mange andre stakkels sjæle. Fat mod og vær taknemmelig!"

"Jeg er ikke utaknemmelig; men denne skrækkelige kvinde syntes at kaste en skygge på mig og alle mine forhåbninger."

"Stille, stille!" sagde Lorry; "hvad er dette for en modløshed i det kække lille hjerte? En skygge siger De? Den har intet legeme, Lucie."

Men skyggen af disse Defarge'rs væsen hvilede ikke des mindre mørkt på ham selv og bragte stærk uro i hans sind.

4. Havblik i stormen

Først den fjerde dags morgen efter sin bortgang kom doktor Manette tilbage. Af hvad der af tildragelser i hine rædsomme dage kunne skjules for Lucie, holdtes der så meget fuldstændig hemmeligt for hende, at hun først længe efter fik at vide, at elleve hundrede værgeløse fanger af begge køn var blevet myrdet af pøbelen, og at fire dage og nætter var blevet formørket af denne rædselsgerning. Hun vidste kun, at der var sket et overfald på fængslerne, at alle politiske fanger havde svævet i fare, og at nogle af dem var blevet slæbt ud og aflivet af hoben.

Med en formaning til tavshed meddelte lægen Lorry, at hoben havde ført ham gennem en række blodsudgydelser til La Force, hvor han havde forefundet en selvbestaltet domstol, for hvilken fangerne var blevet fremstillet én for én og derpå af denne hurtigt blevet affærdiget, enten for at nedsables, løslades eller i nogle få tilfælde føres tilbage til deres celler. Efter at hans førere havde fremstillet ham for denne domstol, havde han angivet sit navn og sin stilling med tilføjelse af, at han for atten år siden havde været fange i Bastillen, og et af domstolens medlemmer havde derpå rejst sig og havde genkendt ham; denne mand var Defarge.

Da han af de på bordet liggende protokoller derefter havde set, at hans svigersøn var blandt de levende fanger, havde han talt kraftigt for domstolen – af hvis medlemmer nogle havde sovet, andre været vågne, nogle tilsølet af blod, andre rene, nogle ædru, andre ikke – for at frelse hans liv og skaffe ham

friheden, og under de første afsindige hilsner, hvormed han var blevet modtaget som den, der havde lidt så overordentlig ved den nu kulkastede regeringsform, var det også blevet ham indrømmet, at Charles Darnay skulle stilles for den lovløse ret og tages i forhør. Men netop da det lod til, at han straks ville blive løsladt, var der foregået en for lægen ubegribelig og ikke opklaret forandring med den gunstige stemning; den medførte nogle korte, hemmelige forhandlinger, hvorpå den mand, der førte forsædet, tilkendegav doktor Manette, at fangen måtte blive i fængsel, men for hans skyld ikke skulle lide nogen overlast. På et givet tegn blev fangen derefter pludselig ført tilbage til fængslet; men lægen bad da så indstændigt om tilladelse til at turde blive og forvisse sig om, at hans svigersøn ikke af ondskab eller ved et ulykkeligt tilfælde blev overgivet til den mængde, hvis morderiske hyl uden for porten ofte havde overdøvet forhandlingerne, at han fik tilladelse til at blive i den blodige sal, indtil faren var overstået.

De syn, han havde set der med de få mellemrum, da han havde sovet lidt eller nydt nogen føde, skal ikke gengives. Den vanvittige glæde over de fanger, som var blevet frelst, havde næppe forbavset ham mindre end den vanvittige glubskhed mod dem, der var blevet nedsablet. Der var én fange, fortalte han, som var blevet løsladt og ført fri ud på gaden, men som en af disse vildmænd af en fejltagelse havde gennemboret med et spyd. Da lægen blev opfordret til at forbinde hans sår, gik han ud ad den samme port og traf ham i armene på et selskab af samaritanere, der sad på deres slagtofres lig. Med en inkonsekvens, der havde været lige så unaturlig som alt andet i dette skrækkelige skuespil, havde de hjulpet lægen og plejet den

sårede med den kærligste omhu, lavet en bærestol til ham og båret ham forsigtigt bort, og derpå havde de grebet deres våben og på ny styrtet sig ind i et så rædsomt slagteri, at lægen havde skjult sine øjne i sine hænder og havde tabt sans og samling.

Mens Lorry hørte på disse meddelelser og iagttog sin nu to og tresindstyveårige vens ansigt, opstod der en ængstelig frygt hos ham for, at så gruelige optrin skulle kalde den gamle fare til live igen. Men han havde aldrig set sin ven således, som han nu så ud. For første gang følte lægen, at hans lidelser var hans styrke og kraft. For første gang følte han, at han i denne heftige ild langsomt havde smedet de våben, som kunne sprænge døren til hans svigersøns fængsel og udfri ham. Da Lorry så de tindrende øjne, det bestemte ansigt og det rolige, kraftige blik og væsen hos den mand, hvis liv altid var forekommet ham at have stået stille som et ur i så mange år og derpå igen at have givet sig til at gå med en kraft, der havde slumret under standsningen, da troede han.

Større ting end de, lægen nu fik at kæmpe med, ville have givet efter for hans udholdenhed. Mens han holdt sig på sin plads som en læge, der måtte tage sig af alle, fangne og fri, rige og fattige, onde og gode, brugte han sin personlige indflydelse så klogt, at han snart blev ansat som overlæge ved tre fængsler og deriblandt også ved La Force. Han kunne nu forsikre Lucie, at hendes ægtefælle ikke holdtes indespærret alene, men i selskab med de øvrige fanger; han så ham jævnlige og bragte hende kærlige hilsener; undertiden sendte hendes ægtefælle hende endog et brev – skønt aldrig med lægen – hvorimod det ikke var tilladt hende at skrive til ham. Af de mange tåbelige mistanker om sammensværgelser i fængslerne, var nemlig de

tåbeligste rettede mod emigranter, der havde skaffet sig venner eller varige forbindelser i udlandet.

Lægens ny liv var unægtelig fuldt af bekymring, men den skarpsindige Lorry så, at det var kilden til en ny, opretholdende stolthed. Der var intet upassende i denne stolthed, som var naturlig og værdig; men han iagttog den som en mærkelighed. Lægen vidste, at hans fængselstid hidtil hos hans datter og hans ven havde været knyttet til tanken om hans personlige sorg, savn og svaghed; men nu, da dette var blevet forandret, og han vidste, at han ved sin tidligere prøvelse havde fået kræfter, af hvilke de ventede sig Darnays endelige befrielse og sikkerhed, blev han i den grad styrket, at han overtog ledelsen og pålagde dem som de svage at stole på ham, den stærke. Det tidligere forhold mellem ham og Lucie var blevet vendt om, dog kun således som den mest levende taknemmelighed og kærlighed kunne vende det om, da han ikke kunne have sat sin stolthed i andet, end i at vise hende en tjeneste til gengæld for de mange, hun havde vist ham.

"Alt sammen mærkeligt at se," tænkte Lorry, "men alt sammen naturligt og rigtigt; tag derfor kun styrelsen, kære ven, og behold den; den kan ikke være i bedre hænder!"

Men uagtet lægen anstrengte sig og aldrig ophørte at anstrenge sig for at befri Charles Darnay eller i det mindste få ham stillet for retten, var tidens almindelige strømning ham dog for stærk og hurtig. Det ny tidsafsnit begyndte; kongen blev anklaget, domfældet og halshugget; frihedens, lighedens, broderskabets eller dødens republik erklærede at ville sejre eller dø i kampen med hele den væbnede verden; det sorte flag vajede nat og dag fra Notre Dames høje tårne;

trehundredetusinde mænd, der blev opfordret til at rejse sig mod jordens tyranner, rejste sig fra alle Frankrigs egne, som om dragens tænder var blevet sået med begge hænder og havde båret lige god frugt på bakker og sletter, på fjelde og i grus eller opskyllet land, under sydens klare himmel og nordens skyer, på agre og i skove, i vingårde og olivenplantninger og imellem det korte græs og kornstubbene langs med de brede floders frugtbare bredder og i sandet på kysterne. Hvilken enkelt mands bestræbelser kunne holde stand mod syndfloden i frihedens år ét – mod den syndflod, der steg op nedefra, ikke faldt ned oppefra, og mens himlens vinduer var lukkede i stedet for at være åbne?

Der var intet ophold, ingen medynk, ingen ro, intet mellemrum af barmhjertig hvile, ingen afmåling af tiden. Skønt dage og nætter kredsede lige så regelmæssigt, som da tiden var ung, og det var aften og morgen den første dag, blev der dog ikke ført andet regnskab med tiden. Holdet på den gik tabt under et folks rasende feber, ligesom det sker under en enkelt patients. Bøddlen afbrød den unaturlige stilhed i en hel by og viste folket kongens hoved og kort efter hans skønne hustrus, som otte lange, lange måneders enkestand i fængsel og elendighed havde gjort gråt.

Og dog var tiden i overensstemmelse med den forunderlige modsigelsens lov, der gælder i alle sådanne tilfælde, lang, mens den blussede så hurtigt op. En revolutionær domstol i hovedstaden og fyrretyve- til halvtredsindstyve tusinde revolutionære komiteer rundt om i landet; en lov mod de mistænkte, som tilintetgjorde al sikkerhed for frihed eller liv og gav ethvert godt og uskyldigt menneske i ethvert slet og

lastefuldt menneskes vold; fængsler, fyldt med personer, der ingen forbrydelse havde begået og ikke kunne opnå at blive taget i forhør, alt dette blev tingenes stående orden og syntes at være gammel vedtægt, førend det var ret mange uger gammelt. I særdeleshed blev en afskyelig skikkelse så vel kendt, som om den lige siden verdens skabelse havde været genstand for alle blikke – skikkelsen af den hvasse kvinde, som kaldtes La Guillotine.

Den var det folkelige emne til vittigheder; den var "det bedste middel mod hovedpine; den hindrede ufejlbarligt håret i at blive gråt; den gav ansigtsfarven en ejendommelig finhed; den var den nationale ragekniv, som ragede glat; den, der kyssede La Guillotine, så gennem det lille vindue og nøs i sækken." Den var tegnet på menneskeslægtens genfødsel. Afbildninger af den båret på mangt et bryst, fra hvilket korset var fjernet, og folk, der fornægtede korset, knælede for den og troede på den. Den klippede så mange hoveder af, at den og den jord, den mest tilsølede, blev en rød råddenskab. Den toges fra hinanden, ligesom et legetøj for en ung djævel, og sattes sammen igen, når der var brug for den.

Den bragte den veltalende til at forstumme; kuede den mægtige; tilintetgjorde den skønne og gode. To og tyve meget ansete venner, en og tyve levende og én død, kappede den hovederne af en morgen på lige så mange minutter.

Blandt disse rædsler og den yngel, der hørte til dem, vandrede lægen rolig. Han stolede på sin styrke, arbejdede forsigtig hen mod sit mål og tvivlede aldrig om, at han til sidst skulle frelse Lucies ægtefælle. Men tidens strøm fo'r af sted så stærk og dyb og rev tiden så voldsomt med sig, at Charles havde

været fængslet i et år og tre måneder, mens lægen således var rolig og tillidsfuld. Så meget værre og vanvittigere var revolutionen blevet i december, at floder i syden blev holdt tilbage ved druknedes lig, og at fanger blev skudt række- og hobevis under den sydlige vintersol. Men alligevel vandrede lægen rolig omkring blandt rædslerne. Ingen var på den tid mere kendt i Paris end han; ingen var i en sælsommere stilling. Tavs, menneskekærlig, uundværlig i hospitalet og fængslet, udøvede han sin kunst ligeligt mellem mordere og slagtofre og var en mand for sig selv. Mens han øvede sin gerning, afsondrede synet af bastillefangen og hans historie ham fra alle andre mennesker. Han blev ikke mere mistænkt eller omtalt, end om han virkelig var blevet kaldt til live igen for atten år siden eller var en ånd, der færdedes blandt dødelige.

5. Brændeskæreren

Et år og tre måneder. I al denne tid var Lucie aldrig vis på, at guillotinen ikke den næste dag ville hugge hovedet af hendes mand. Hver dag rumlede karrerne, fulde af dødsdømte, tungt gennem de stenede gader. Yndige piger; smukke koner med brune, sorte eller grå hår; ynglinge, kraftfulde mænd og oldinge; ædelbårne og bondefødte, alle sammen rød vin for guillotinen; alle sammen blev de bragt ud i lyset fra de mørke celler i de væmmelige fængsler og førte hen til den gennem gaderne for at slukke dens fortærende tørst. Frihed, lighed og broderskab eller død – den sidste den letteste at skænke, guillotine!

Hvis den pludselige ulykke og tidens hvirvlende hjul havde bedøvet lægens datter således, at hun havde afventet udfaldet i ørkesløs fortvivelse, ville det kun være gået hende således, som det gik så mange. Men fra det øjeblik, hun havde trykket det hvide hoved til sin barm oppe på kvistkammeret i St. Antoine, havde hun været sine pligter tro. Mest tro var hun dem i prøvelsens tid, således som alle i stilhed gode og trofaste altid ville være det.

Så snart de var flyttet ind i deres ny bolig, og hendes fader havde tiltrådt sine forretninger, indrettede hun det lille husvæsen, ganske som om hendes mand havde været til stede. Alt havde sin bestemte plads og sin bestemte tid. Lille Lucie underviste hun lige så regelmæssigt, som om de alle havde været forenede i deres engelske hjem. De små kunstgreb, hvormed hun narrede sig selv til skindet af en tro på, at de snart

ville blive forenede igen – de små forberedelser til hans snare tilbagekomst, ordningen af hans bøger og hans stol – disse og den højtidelige bøn om aftenen for én dyrebar fange i særdeleshed iblandt de mange ulykkelige sjæle, der var i fængslet og dødens skygge – var næsten de eneste ydre lettelser for hendes tunge sind.

I udseende forandrede hun sig ikke synderligt. De simple sorte kjoler, der lignede sørgekjoler, og som hun og hendes barn gik med, var holdt i en lige så pyntelig og omhyggelig stand som de lysere klædningsstykker fra de lykkelige dage. Hun mistede sin farve, og det alvorlige udtryk blev noget stadigt og var ikke længere noget tilfældigt; men ellers var hun endnu meget smuk og takkelig. Undertiden kunne hun, når hun om aftenen kyssede sin fader, lade sig henrive af en smerte, som hun havde undertrykt hele dagen, og sige, at den eneste, hun her på jorden stolede på, var ham, og han svarede da altid med bestemthed: "Der kan ikke vederfares ham noget, uden at jeg får det at vide, og jeg ved, at jeg kan frelse ham, Lucie."

De havde ikke ført dette forandrede liv i mange uger, da faderen en aften ved sin hjemkomst sagde til hende:

"Der er et vindue højt oppe i fængslet, som Charles undertiden kan få adgang til klokken tre om eftermiddagen. Når han kan komme op til det, tror han, at han ville kunne se dig nede på gaden, hvis du stod på et sted, som jeg skal vise dig. Du, derimod, ville ikke kunne se ham, stakkels barn, og selv om du kunne, ville det dog ikke være rådeligt for dig at give ham et tegn på genkendelse."

"Åh, vis mig stedet! Jeg vil hver dag gå derhen."

Fra nu af ventede hun hver dag, hvorledes vejret så var. Når klokken slog to, var hun der, og klokken fire vendte hun resigneret hjem. Når vejret ikke var for råt til, at hendes barn kunne gå med, fulgtes de ad; til andre tider gik hun alene, men hun forsømte aldrig en eneste dag.

Det var på et mørkt og smudsigt hjørne af en lille, bugtet gade. En brændeskærers hytte var det eneste hus der; alt andet var mur. Den tredje dag, da hun var der, lagde han mærke til hende.

"God dag, borgerinde."

"God dag, borger."

Denne måde at tiltale hinanden på var nu blevet foreskrevet ved lov. Den var for nogen tid siden blevet frivilligt indført iblandt de mere fuldblods patrioter, men var nu lov for alle.

"Er du her igen, borgerinde?"

"Som du ser, borger."

Brændeskæreren, der var en lille mand og stadig gjorde en mængde fagter, skelede til fængslet, pegede på det, og idet han derpå holdt sine ti fingre for sit ansigt, for at de skulle forestille jernstænger, kiggede han spøgende imellem dem.

"Men det kommer ikke mig ved," sagde han og gav sig igen til at skære sit brænde.

Dagen efter ventede han på hende og tiltalte hende, så snart hun viste sig.

"Hvad, er du her igen, borgerinde?"

"Ja, borger."

"Nå! Og du har et barn med! Det er vist din moder, min lille borgerinde?"

"Skal jeg sige ja, moder?" hviskede lille Lucie, idet hun trykkede sig tæt ind til hende.

"Ja, min pige."

"Ja, borger."

"Nå! Men det kommer ikke mig ved. Mit arbejde kommer mig ved. Se min sav! jeg kalder den min lille guillotine. La, la, la! La, la, la! Og af går hans hoved!". Mens han talte, faldt brændestykket, og han kastede det i en kurv. "Jeg kalder mig brænde-guillotinens Sanson. Se nu igen! Lo, lo, lo! Lo, lo, lo! Og af går hendes hoved! Nu kommer der et lille barn. Kille, kille, kille! Og af går dets hoved. Hele familien!"

Lucie gøs, da han kastede to stykker endnu i sin kurv; men det var umuligt at være der, mens brændeskæreren arbejdede, uden at blive set af ham. For altså at sikre sig hans velvilje, talte hun fra nu af altid straks til ham og gav ham ofte nogle penge, som han med fornøjelse modtog. Det var en nysgerrig fyr, og undertiden kunne hun, når hun ganske havde glemt ham over at stirre på fængslets tage og gitre og tænke på sin ægtefælle, komme til sig selv igen ved at mærke, at han så på hende, mens hans sav standsede i sit arbejde. "Men det kommer ikke mig ved," plejede han da at sige, og han gav sig derpå igen til at save på fuld kraft.

I ethvert vejrlig, i vinterens sne og frost, i forårets skarpe blæst, i sommerens hede solskin, i efterårets regn og atter i vinterens sne og frost tilbragte Lucie hver dag to timer på dette sted, og hver dag kyssede hun ad fængselsmuren, når hun forlod det. Hendes mand så hende, det hørte hun af sin fader, måske én gang af fem eller seks, undertiden kunne det være to eller tre gange i træk, undertiden måske slet ikke i hele otte

dage. Det var nok, at han kunne se og så hende, når omstændighederne tillod det, og på denne mulighed kunne hun have ventet hele dagen syv dage om ugen.

Således nåede hun december måned, mens hendes fader rolig vandrede blandt rædslerne. En eftermiddag, da det sneede lidt, indfandt hun sig på det sædvanlige hjørne. Det var en vild fest- og glædesdag, og undervejs havde hun set husene smykkede med små spyd med røde huer på spidsen, samt med trefarvede bånd og den stående indskrift med trefarvede bogstaver: den ene udelelige republik. Frihed, lighed, broderskab eller død! Brændeskærerens kummerlige udsalg var så lille, at der kun var dårlig plads på hele dets forside til denne indskrift. Imidlertid havde han dog fået en til at kradse den op for sig, men kun med den største møje var ordet død blevet klemmt ind med. På sin tagryg havde han som god borger opstillet spyd og hue, og i sit vindue havde han sat sin sav med den indskrift, at det var hans "lille Sankta Guillotine" – for den hvasse kvinde var nu blevet kanoniseret af folket. Hans udsalg var lukket, og han var ikke til stede, hvad der var en lettelse for Lucie.

Men han var ikke langt borte; for straks efter hørte hun en urolig bevægelse og en råben, der fyldte hende med frygt. Et øjeblik efter strømmede en mængde mennesker omkring hjørnet ved fængselsmuren, og midt iblandt dem viste sig brændeskæreren hånd i hånd med Hævnen. Der kunne ikke være færre end femhundrede mennesker; men de dansede som femtusinde dæmoner, uden anden musik end deres egen sang; de dansede efter den yndede revolutionssang og holdt en vild takt, der lignede en skæren tænder i samklang. Mænd og

kvinder dansede med hverandre, ligesom tilfældet nu havde ført dem sammen. Først var de kun et uvejr af grove, uldne pjalter; men da de havde fyldt pladsen og standsede for at danse omkring Lucie, dannede de et gyseligt syn af vanvittige, dansende mennesker. De nærmede sig, trak sig tilbage, slog hinanden i hænderne, greb hinanden i hovedet, snurrede rundt alene, greb hverandre og snurrede rundt parvis, indtil mange af dem sank om. Mens disse blev liggende, tog de øvrige hinanden i hånden og snurrede alle rundt i forening; derpå opløstes kredsen, og i særskilte kredse af to og fire drejede og drejede de sig, indtil de alle pludselig standsede, begyndte igen, slog, greb og sled og snurrede derefter rundt den modsatte vej. Pludselig standsede de atter, tøvede, slog på ny takten, stillede sig i rækker i hele gadens bredde og fo'r skrigende bort med dybt bøjede hoveder og højt løftede hænder. Ingen kamp kunne være halvt så frygtelig som denne dans. Den var så tydeligt en falden leg – noget uskyldigt, der var blevet givet i alle djævlens vold – en sund tidsfordriv, der var blevet forandret til et middel til at ophidse blodet, forvirre sanserne og forhærde hjertet. Den ynde, der fandtes i den, gjorde den endnu styggere ved at vise, hvor fordrejede og forvanskede alle oprindelige gode ting var blevet. Den jomfruelige barm, som blottedes herved, det smukke, endnu næsten barnlige hoved, som således gjordes vanvittigt, den spæde fod, der trådte i denne pøl af blod og smuds, var sindbilleder på en tid, der var gået af lave.

Det var carmagnolen. Da den var draget forbi og havde efterladt Lucie forskrækket og fortumlet i døren til brændeskærerens hus, faldt den fjerlette sne lige så stille og lige så hvid og blød, som om den aldrig havde været der.

"Åh, fader!" – for han stod foran hende, da hun hævede sine øjne, som hun et øjeblik havde skygget for med hånden.

"Hvilket fælt syn!"

"Jeg kender det, mit barn, jeg kender det. Jeg har set det mange gange. Frygt ikke! Ikke én af dem ville gøre dig noget ondt."

"Jeg frygter ikke for mig selv, fader. Men når jeg tænker på min mand og disse menneskers vilkårlighed –"

"Vi skal meget snart sikre ham mod deres vilkårlighed. Jeg forlod ham, da han var i færd med at klatre op til vinduet, og jeg kom for at sige dig det. Der er ingen her at se. Du kan kysse på fingeren op mod hint høje, fremspringende tag."

"Jeg gør det og sender ham min sjæl i mit kys!"

"Du kan vel ikke se ham, stakkels barn?"

"Nej, fader," sagde Lucie, grædende og fuld af længsel, idet hun kyssede på fingeren, "nej!"

Fodtrin i sneen. Madame Defarge. "Jeg hilser dig, borgerinde," sagde lægen. "Jeg hilser dig, borger." Dette sagdes i forbigående, mere ikke, og madame Defarge forsvandt som en skygge hen ad den hvide gade.

"Ræk mig din arm, elskede barn. Gå for hans skyld herfra med en modig og munter mine. Det var godt gjort," tilføjede han, da de havde forladt stedet, "og det skal ikke være forgæves. Charles er stævnet til i morgen."

"Til i morgen!"

"Der er ingen tid at spille. Jeg er godt forberedt; men der er nogle anstalter at træffe, som ikke kan træffes, førend han formelig blev stævnet til at møde for domstolen. Han har endnu

ikke fået underretning derom; men jeg ved, at han vil blive stævnet og flyttet til Conciergeriet; du er da vel ikke bange?"

Hun kunne næppe svare: "Jeg stoler på dig."

"Gør det ubetinget. Din uvished er snart forbi, mit elskede barn; om få timer har du ham igen; jeg har gjort alt muligt for hans sikkerhed. Jeg må tale med Lorry."

Han standsede. Der hørtes en dump rullen af vognhjul; de vidste begge kun alt for godt, hvad den betød. Én. To. Tre. Tre karrer, som kørte bort med deres skrækkelige læs på sneen, som dæmpede lyden.

"Jeg må tale med Lorry," gentog lægen og fik hende til at vende sig bort.

Den kraftige gamle herre var endnu stadig på sin tillidspost, som han intet øjeblik havde forladt. Han og hans bøger blev ofte spurgt til råds om ejendomme, der var blevet inddraget og erklærede for nationale. Hvad han kunne frelse for ejerne, frelste han. Der levede intet menneske, som var bedre skikket til at holde fast på, hvad der var betroet Tellsons, og til at tie.

En mørkerød og gul himmel og en tåge fra Seinen bebudede mørkets komme. Det var næsten mørkt, da de nåede banken. monseigneurs statelige bolig var øde og tom. Over en bunke støv og aske i gården stod ordene: Nationalejendom. Den ene og udelelige republik. Frihed, lighed, broderskab eller død.

Hvem kunne det være, der var inde hos Lorry – ejeren af den ridekappe, der lå på stolen – og som ikke måtte ses? Fra hvem kom han ud, bevæget og overrasket, for at slutte sin yndling i sine arme? For hvem syntes han at gentage hendes stammende ord, da han, idet han hævede sin røst og vendte sit hoved om

mod døren til det værelse, han havde forladt, sagde: "Flyttet til
Conciergeriet og stævnet til i morgen?"

6. Triumf

Den frygtelige domstol, der bestod af fem dommere, en offentlig anklager og en urokkelig jury, holdt hver dag møde. Dens lister udsendtes hver aften og oplæstes af arrestforvarerne i de forskellige fængsler for deres fanger. Den stående arrestforvarer-vittighed var: "Kom ud og hør aftenbladet, I derinde!"

"Charles Evremond, kaldet Darnay!"

Således begyndte omsider aftenbladet i La Force.

Når et navn blev råbt op, trådte den, det tilhørte, til side på et sted, der var forbeholdt dem, hvem det blev meddelt, at de således var blevet sat på den skæbnsvangre liste. Charles Evremond, kaldet Darnay, havde grund til at kende denne skik; han havde set flere hundrede træde således til side.

Hans oppustede arrestforvarer, der bar briller til at læse med, skelede op over dem for at forvisse sig om, at han var gået hen på sin plads, og gennemgik listen. Der var tre og tyve navne, men kun på tyve blev der svaret, da én af fangerne var død i fængslet og blevet glemt, og to allerede var blevet guillotinerede og gemt. Listen blev læst op i det hvælvede værelse, hvor Darnay havde set fangerne samlet den aften, han kom. Alle disse var omkommet under blodbadet, ligesom enhver menneskelig skabning, han siden havde fattet godhed for og taget afsked med, var død på skafottet.

Der blev sagt nogle hastige ord til et venligt farvel; men afskeden var snart forbi. Det var en hverdagsbegivenhed, og La Forces beboere var sysselsat med forberedelserne til nogle

pantelege og en lille koncert for den aften. De flokkedes ved gitrene og fældede tårer der; men tyve roller i de påtænkte adspredelser skulle besættes på ny, og der var i bedste tilfælde kun kort til lukketiden, da de fælles værelser og gange ville blive overgivet til de store hunde, som holdt vagt der om natten. Det var langt fra, at fangerne var sløve eller følelsesløse; deres væsen var en følge af tidsforholdene. På lignende måde, skønt med en fin forskel, var en slags begejstring eller beruselse, der, som bekendt, bragte nogle til uden nødvendighed at trodse guillotinen og dø ved den, ikke lutter praleri, men en fantastisk smitte af den fantastiske rystede offentlige stemning. I pesttiden følte nogle af os sig hemmeligt tiltrukne af sygdommen – af en skrækkelig, forbigående lyst til at dø af den. Og i brystet på os alle ligger lignende vidundere skjulte og trænger kun til omstændigheder for at vækkes.

Vejen til Conciergeriet var kort og mørk; natten i dets af utøj hjemsøgte celler lang og kold. Næste dag blev femten fanger stillet for skranken, førend Charles Darnays navn blev nævnt. Alle femten dømtes fra livet, og forhøret over dem alle varede halvanden time.

"Charles Evremond, kaldet Darnay," blev omsider fremstillet.

Hans dommere sad på bænken med fjerhatte på, men for øvrigt var den grove, røde hue med den trefarvede kokarde den fremherskende hovedbedækning. Ved at betragte juryen og den urolige tilhørerforsamling kunne han have troet, at der var vendt op og ned på tingenes sædvanlige orden, og at det var forbryderne, der dømte de retskafne folk. Den laveste, grusomste og værste pøbel i en stad, der altid har haft sin part af, hvad der er lavt, grusomt og slet, var de ledende ånder ved

dette optrin, idet de uhindret og støjende forklarede, bifaldt, misbilligede, foregreb og fremskyndede udfaldet. Af mændene var de fleste bevæbnet på forskellige måder; af kvinderne havde nogle knive, andre dolke; nogle spiste og drak, mens de så til; mange strikkede, og iblandt disse var der én, som havde et reservestrikketøj under armen, mens hun arbejdede. Hun sad i den forreste række ved siden af en mand, som han ikke havde set, siden han var ankommet til barrieren, men som han straks genkendte som Defarge. Han lagde mærke til, at hun et par gange hviskede noget til ham og syntes at være hans kone; men hvad der var ham det mest påfaldende ved de to skikkelser var, at skønt de havde stillet sig tæt ved ham, så de dog ikke en eneste gang på ham, idet de syntes med halsstarrig bestemthed at vente på noget og kun så på juryen og ikke på andet. Neden for præsidenten sad doktor Manette i sin sædvanlige, beskedne dragt, og så vidt fangen kunne se, var han og Lorry de eneste, der ikke hørte til domstolen og var klædt som sædvanligt og ikke havde iført sig carmagnolens plumpe dragt.

Charles Evremond, kaldet Darnay, blev af den offentlige anklager anklaget som aristokrat og emigrant, der i kraft af den lov, som under dødsstraf landsforviste alle emigranter, havde forbrudt sit liv til republikken. Det gjorde intet til sagen, at loven var udstedt efter hans ankomst til Paris. Han var der, og loven var der, han var blevet grebet i Frankrig, og følgelig forlangte den offentlige anklager hans hoved.

"Tag hans hoved!" råbte tilhørerne. "Han er en fjende af republikken!"

Præsidenten ringede med sin klokke for at dæmpe disse råb og spurgte fangen, om det ikke var sandt, at han havde opholdt

sig mange år i England.

Det var det unægtelig.

Om han altså ikke var emigrant? Hvad han da kaldte sig?

Ikke emigrant, håbede han, efter lovens ånd og mening.

Hvorfor ikke, ønskede præsidenten at vide.

Fordi han frivilligt havde givet slip på et navn og en stilling, der var ham modbydelige, og forladt sit fædreland – førend ordet emigrant, tilføjede han, var kommet i brug i den betydning, hvori det nu toges af domstolen – for at leve af sin egen flid i England, hellere end at leve af det overbebyrdede folks flid i Frankrig.

Hvilke beviser havde han herfor?

Han overrakte navnene på to vidner: Théophile Gabelle og Alexander Manette.

Men han havde jo giftet sig i England, mindede præsidenten ham om.

Rigtigt, men ikke med en englænderinde.

En fransk borgerinde?

Ja, af fødsel.

Hendes navn og slægt?

Lucie Manette, eneste datter af doktor Manette, den gode læge, som sidder der.

Dette svar gjorde et gunstigt indtryk på forsamlingen. Råb, som priste den gode læge, lød gennem salen. Så lunefuldt var folket i sin bevægelse, at tårerne øjeblikkelig randt ned ad flere blodtørstige ansigter, som et øjeblik i forvejen havde stirret på fangen, ligesom af utålmodighed efter at slæbe ham ud på gaden og dræbe ham.

Disse få skridt på sin farlige vej havde Charles Darnay gjort i overensstemmelse med doktor Manettes gentagne forskrifter. Den samme forsigtige rådgiver ledede ethvert skridt, der lå foran ham, og havde forberedt hver tomme af hans vej.

Præsidenten spurgte, hvorfor han var vendt tilbage til Frankrig på den tid, han havde gjort, og ikke før.

Han var ikke vendt tidligere tilbage til Frankrig, svarede han, alene fordi han ikke havde andre midler til sit udkomme end dem, som han havde opgivet, hvorimod han i England havde levet af at undervise i fransk sprog og litteratur. Han var vendt tilbage ifølge en indstændig, skriftlig opfordring fra en fransk borger, der havde forestillet ham, at hans liv var i fare på grund af hans fraværelse. Han var kommet tilbage for at frelse en borgers liv og for at aflægge sit vidnesbyrd om sandheden, hvilken fare han så end udsatte sig for. Var det en forbrydelse i republikkens øjne?

Folketoblen råbte begejstret: "Nej!" og præsidenten ringede med sin klokke for at få den til at være stille, hvilket dog ikke lykkedes ham, da den vedblev at råbe "nej!" indtil den frivilligt holdt op.

Præsidenten, spurgte om denne borgers navn, hvorpå den anklagede forklarede, at denne borger var hans første vidne, ligesom han tillidsfuldt beråbte sig på denne borgers brev, der var blevet taget fra ham ved barrieren, men som han ikke tvivlede om ville findes blandt de foran præsidenten liggende papirer.

Lægen havde sørget for, at det var der, og det blev taget frem og oplæst. Borger Gabelle opfordredes til at bekræfte det, hvilket han gjorde, idet han med uendelig finhed og høflighed

antydde, at han på grund af de påtrængende forretninger, hvormed domstolen bebyrdedes af de mangfoldige fjender af republikken, var blevet lidt overset i sit fængsel i Abbediet, ja næsten var forsvundet af dens patriotiske hukommelse indtil for tre dage siden, da han var blevet stævnet til at møde for den og frikendt, idet juryen havde erklæret, at anklagen imod ham var blevet gendrevet ved, at borger Evremond frivilligt havde indfundet sig.

Dernæst toges doktor Manette i forhør. Den almindelige yndest, hvori han stod hos folket, og hans tydelige og bestemte svar gjorde et stærkt indtryk; men da han endvidere udviklede, at den anklagede var den første, til hvem han var trådt i et venskabeligt forhold efter sin løsladelse fra sin langvarige fængsling; at den anklagede under sit ophold i England altid havde vist sig trofast og opofrende mod ham og hans datter i deres landflygtighed; at det var så langt fra, at han havde været yndet af den derværende aristokratiske regering, at denne tværtimod havde ladet ham tiltale som en fjende af England og en ven af de Forenede Stater – da han udviklede disse omstændigheder med den største forsigtighed og sandhedens og inderlighedens indtrængende styrke, blev juryen og folkehoben ét, og da han til sidst navnlig beråbte sig på monsieur Lorry, en tilstedeværende engelsk herre, der, ligesom han selv, var blevet ført som vidne ved hin retssag i England og kunne bekræfte hans fremstilling, erklærede de edsvorne, at de havde hørt nok og var rede til at afgive deres stemmer, hvis præsidenten ville modtage dem.

Ved enhver stemme, der afgaves, opløftede folkehoben et bifaldråb. Alle stemmer var til fordel for fangen, og

præsidenten erklærede ham for frifundet.

Og nu begyndte et af disse påfaldende optrin, hvorved folkehoben undertiden tilfredsstillede sin ustadighed eller sin tilbøjelighed til ædelmodighed og barmhjertighed, eller hvad den betragtede som en slags modvægt mod den opsvulmede post af grusomt raseri i dens regnskab. Ingen kan nu afgøre, fra hvilken af disse bevæggrunde sådanne påfaldende optrin hidrørte; sandsynligvis var det fra en blanding af alle tre, hvori den anden var den fremherskende. Ikke så snart var frifindelsesdommen afsagt, førend tårer flød lige så rigeligt som på andre tider, og fangen blev hilst med sådanne broderlige omfavnelser af så mange af begge køn, som der kunne stimle sammen om ham, at han stod fare for at besvime efter sin langvarige og usunde indespærring, og det ikke mindst, fordi han helt vel vidste, at de selv samme mennesker, henrevet af en anden strømning, ville have farets løs på ham med den samme heftighed for at slide ham i tusinde stykker og strø dem omkring på gaderne.

Hans fjernelse for at gøre plads for andre anklagede, der skulle forhøres, befriede ham for øjeblikket for disse kærtegn. Da han og doktor Manette trådte ud af porten, var denne omringet af en stærk trængsel, i hvilken alle de ansigter, han havde set inde i retssalen, syntes at være til stede – med undtagelse af to, som han forgæves søgte efter. Da han kom ud, fo'r vrimlen atter løs på ham, vekselvis eller på én gang, under gråd, omfavnelser og jubelråb. De satte ham i en lænestol, som de havde taget enten inde i retssalen selv eller i en af de andre sale. Over lænestolen havde de bredt et rødt flag og på ryggen af den bundet et spyd med en rød hue på spidsen. Ikke engang

lægens bønner kunne forebygge, at han blev båret hjem i denne triumfvogn på skuldrene af mænd, idet et forvirret hav af røde huer bølgede omkring ham og bragte sådanne vrag af ansigter for lyset op fra det stormende dyb, at han mere end én gang var nær ved at tro, at hans hjerne var i uorden, og at han sad på karren for at føres til guillotinen. I et vildt optog, der lignede en drøm, bar de ham bort, og de omfavnede alle, som de mødte, og viste ham frem. De farvede de snehvide gader røde med den fremherskende republikanske farve, idet de trampede og bugtede sig igennem dem, ligesom de havde farvet dem under sneen med et stærkere rødt, og således bar de ham ind på gårdspladsen i den bygning, hvor han skulle bo. Lucies fader var gået i forvejen for at forberede hende, og da hendes ægtefælle var kommet ned, sank hun bevidstløs om i hans arme.

Mens han holdt hende trykket til sit hjerte og vendte hendes skønne hoved mellem sit ansigt og den larmende hob, for at hans tårer og hendes læber kunne mødes usete, gav nogle blandt folket sig til at danse, øjeblikkelig gav alle de andre sig også til at danse, og gårdspladsen oversvømmedes af carmagnolen. Derefter løftede de en ung kvinde blandt hoben op i den tomme stol for at bære hende som frihedsgudinde, hvorpå carmagnolen, svulmende og strømmende ud i de nærmeste gader og langs hen med flodbredden og over broen, opslugte dem alle og hvirvlede dem med sig.

Efter at have trykket lægens hånd, mens han stod stolt og sejrrig foran ham; efter at have trykket Lorrys hånd, da han kom gispende og åndeløs ind fra sin kamp med carmagnolens skypumpe; efter at have kysset lille Lucie, der blev løftet op for at slynge sine arme om hans hals, og efter at have omfavnet den

ivrige og trofaste Pross, der havde løftet hende op, tog Darnay sin hustru i sine arme og bar hende op til deres værelser.

"Lucie! Min egen Lucie! Jeg er frelst!"

"Åh, kære Charles, lad mig takke Gud for det på mine knæ, således som jeg har bedt til ham." Fulde af ærefrygt, bøjede de alle deres hoveder og hjerter. Da hun atter lå i hans arme, sagde han til hende:

"Og tal nu til din fader, min elskede. Ingen anden mand i hele dette Frankrig kunne have gjort, hvad han har gjort for mig."

Hun lagde sit hoved på sin faders bryst, ligesom hun for længe, længe siden havde lagt hans stakkels hoved på sit eget bryst. Han var lykkelig ved den gengældelse, han havde ydet hende; han var lønnet for sine lidelser; han var stolt af sin styrke. "Du må ikke være svag, min elskede," sagde han; "skælv ikke således. Jeg har jo frelst ham."

7. En banken på døren

"Jeg *har* jo frelst ham." Det var ingen af de drømme, i hvilke han så ofte var kommet tilbage; han var der virkelig. Og dog skælvede hans hustru, og en ubestemt, men tung frygt hvilede over hende.

Hele luften rundt omkring var så tyk og mørk, folket så lidenskabeligt, hævngherrigt og lunefuldt; de uskyldige blev så ofte henrettet på en ubestemt mistanke eller af sort ondskab; det var så umuligt at glemme, at mange, der var lige så uskyldige som hendes ægtefælle og lige så dyrebare for andre, som han var det for hende, hver dag led den samme skæbne, fra hvilken han var blevet udfriet, at hendes hjerte ikke kunne føle sig så lettet for sin byrde, som hun følte, det burde.

Vintereftermiddagens skygger begyndte at falde; men endnu rullede de skrækkelige karrer gennem gaderne. Hun fulgte dem i tankerne og søgte ham blandt de dødsdømte, og da klyngede hun sig fastere til ham og skælvede endnu mere.

Hendes fader opmuntrede hende og viste en medlidende overlegenhed over denne kvindesvaghed, som var vidunderlig at se. Intet kvistkammer, ingen syen sko, intet hundrede og fem, nordtårnet, mere! Han havde løst den opgave, han havde stillet sig, hans løfte var indfriet, han havde frelst Charles. De kunne alle støtte sig til ham.

De levede meget tarveligt, ikke alene fordi dette var den sikreste levemåde, da den gav mindst anledning til at fortørne folket, men tillige fordi de ikke var rige, og Charles i hele sin fængselstid havde måttet betale sin usle føde og bevogtning i

dyre domme og bidrage til de fattigere fangers underhold. Dels på grund af dette og dels for at undgå en husspion holdt de intet tyende; den borger og borgerinde, der gjorde portnertjeneste ved gårdsporten, ydede dem undertiden en håndsækning, og Jerry – som mr. Lorry næsten ganske havde afstået til dem – var blevet deres daglige svend og sov hver nat der i huset.

Ifølge en lov skulle navnet på enhver beboer af et hus stå læseligt skrevet på dettes dør eller dørstolpe med bogstaver af en vis størrelse og i en vis passende afstand fra jorden, hvorfor Jerry Crunchers navn også pligtskyldigst smykkede dørstolpen nedenunder, og nu blev også navnet Charles Evremond føjet til fortegnelsen.

På grund af den almindelige frygt og mistillid, som formørkede tiden, var alle livets sædvanlige, uskyldige skikke blevet forandret. I lægens lille husholdning blev de daglige forbrugsvarer indkøbt hver aften i små forråd og i forskellige små udsalg; for at undgå at vække opsigt og give så lidt anledning som muligt til snak og misundelse var det almindelige ønske.

Allerede flere måneder havde miss Pross og Cruncher gjort tjeneste som skaffere, idet den første havde båret pengene og den sidste kurven, og hver eftermiddag omtrent på den tid, da de offentlige lygter blev tændt, gik de ud i dette ærinde og gjorde de fornødne indkøb. Uagtet miss Pross på grund af sin lange omgang med en fransk familie burde have kunnet lige så meget af dennes modersmål, som hun kunne af sit eget, hvis hun havde haft lyst til det, havde hun dog ingen lyst haft i den retning og forstod følgelig ikke mere af "dette vrøvl", som hun

kaldte det, end Cruncher. Hendes indkøbsmåde bestod derfor i, at hun kastede det første det bedste hoveddord i hovedet på en kræmmer, og hvis det tilfældigvis ikke var navnet på den genstand, hun ønskede, så hun sig om efter den, tog den og holdt fast på den, indtil handelen var sluttet. Hun tingede, idet hun for at opgive den passende pris, rakte en finger mindre i vejret end købmanden, hvor mange eller hvor få han så viste frem.

"Nå, Cruncher," sagde miss Pross, hvis øjne var røde af glæde, "er De færdig, så er jeg det med."

Med hæs stemme tilkendegav Jerry, at han var til miss Pross' tjeneste. Han havde for længst slidt al sin rust af sig, men intet var i stand til at få hans piggede hår glatte.

"Der er alle slags ting at købe ind," sagde miss Pross, "og vi kommer til at bruge lang tid til det. Blandt andet skal vi også have vin. Nogle nette skåler vil disse kødhoveder drikke, hvor vi så køber den."

"Efter Deres mening, miss," bemærkede Jerry, "kan det vist være Dem det samme, enten de drikker Deres skål eller den gamles."

"Hvem er det?" spurgte miss Pross.

Lidt forlegen forklarede Cruncher, at han mente "gamle Nick" (Fanden).

"Åh," sagde miss Pross, "der behøves ingen tolk til at forklare disse menneskers mening. De har kun én, og den er mord og mishandling om natten."

"Stille, kære Pross, vær dog forsigtig!" udbrød Lucie.

"Ja, ja, ja, jeg skal nok være forsigtig," svarede miss Pross, "men imellem os selv tør jeg dog vel sige, at jeg håber, at der

ingen kvælninger af hvidløg og tobak i skikkelse af omfavnelser må finde sted på gaden. Rør Dem nu ikke der fra ilden, mariehøne, førend jeg kommer tilbage! Pas godt på den kære mand, som De har fået igen, og flyt ikke Deres smukke hoved fra hans skulder, hvor det nu ligger, førend De atter ser mig! Tør jeg stille Dem et spørgsmål, doktor Manette, førend jeg går?"

"Jeg tror nok, at De kan tage Dem den frihed," svarede lægen smilende.

"Tal for Himlens skyld ikke om frihed; den har vi mere end nok af," sagde miss Pross.

"Stille, kære Pross! Begynder De nu igen?" indvendte Lucie.

"Det er godt, mit søde barn," sagde miss Pross med et eftertrykkeligt nik; "men uden omsvøb, jeg er en undersåt af Hans allernådigste Majestæt kong Georg den Tredje" – miss Pross nejede ved navnet – "og som en sådan er mit valgsprog: Knus deres politik, lad deres plan slå klik, mens vor den holder stik, kongen bevar!"

I et anfald af undersåtlig troskab gentog Cruncher brummende ordene, ligesom en, der er i kirke.

"Det glæder mig, at der er så meget af en englænder i Dem, skønt jeg nok kunne ønske, at De ikke var blevet så forkølet i stemmen," sagde miss Pross bifaldende. "Men til mit spørgsmål, doktor Manette. Er der" – det var det gode menneskes vane at lade, som om hun tog let på enhver ting, der var til stor bekymring for dem alle, og at bringe den på bane på denne tilfældige måde – "er der allerede udsigt til, at vi kunne komme herfra?"

"Endnu ikke, frygter jeg. Det ville endnu være farligt for Charles."

"Hååå!" sagde miss Pross og undertrykkede muntert et suk, "så må vi have tålmodighed. Vi må holde hovedet i vejret, som min broder Salomon plejede at sige. Nå, Cruncher!"

De gik ud, mens Lucie, hendes ægtefælle, hendes fader og barnet sad ved en klart brændende ild, og Lorry snart ventedes tilbage fra banken. Miss Pross havde tændt lampen, men sat den til side i et hjørne, for at de kunne nyde skinnet af ilden uforstyrret. Lille Lucie sad hos sin bedstefader med hænderne foldede om hans arm, og i en næsten hviskende tone begyndte han at fortælle hende en historie om en stor og mægtig fe, der havde åbnet en fængelsmur og sluppet en fange ud, som engang havde vist feen en tjeneste. Alt var stille og tyst, og Lucie var lettere om hjertet, end hun før havde været.

"Hvad er det?" udbrød hun pludselig.

"Kære barn," sagde hendes fader, idet han standsede i sin fortælling og lagde sin hånd på hendes, "behersk dig. Hvor du er i en oprørt stemning! Den mindste ting – intet – bringer dig jo til at fare sammen. Du, din faders datter?"

"Det forekom mig, fader," sagde Lucie, ganske bleg i ansigtet og med dirrende stemme, "at jeg hørte fremmede fodtrin ude på trappen."

"Kære barn, trappen er så stille som døden."

Idet han udtalte ordet døden, blev der slået et slag på døren.

"Fader, fader, hvad kan det være? Skjul Charles! Frels ham!"

"Mit barn," sagde lægen, idet han rejste sig og gik hen og lagde sin hånd på hendes skulder. "Jeg har frelst ham. Hvad er dette for en svaghed af dig? Lad mig gå hen til døren."

Han tog lampen, gik igennem to mellemliggende værelser og lukkede op. Der hørtes en stærk klapren af fødder på gulvene,

og fire plumpe mænd med røde huer og væbnede med sabler og pistoler trådte ind i værelset.

"Borger Evremond, kaldet Darnay," sagde den forreste.

"Hvem søger ham?"

"Jeg, vi søger ham. Jeg kender dig, Evremond; jeg så dig i retssalen i dag. Du er atter republikkens fange."

De fire omringede ham der, hvor han stod med sin kone og sit barn, som klyngede sig til ham.

"Sig mig, hvorfor jeg igen er fange?"

"Det er nok, at du straks vender tilbage til Conciergeriet; så får du det at vide i morgen. Du er stævnet til i morgen."

Doktor Manette, som denne hjemsøgelse havde forstenet i den grad, at han var blevet stående med lampen i hånden, som om han havde været en billedstøtte, satte nu lampen fra sig, og idet han stillede sig lige foran ordføreren og tog ham, ikke ublidt, i det vide forstykke af hans røde, uldne skjorte, sagde han:

"Du kender ham, sagde du. Kender du mig?"

"Ja, jeg kender dig, borger læge."

"Vi kender dig alle, borger læge," sagde de andre tre. Han så adspredt fra den ene hen på den anden og sagde efter et ophold i en mere dæmpet tone:

"Vil du da svare mig på hans spørgsmål? Hvorledes hænger dette sammen?"

"Borger læge," svarede den første med en vis tilbageholdenhed, "han er blevet anklaget for sektionen St. Antoine. Denne borger," tilføjede han og pegede på den, der var trådt ind bag efter ham, "er fra St. Antoine."

Den således betegnede borger nikkede og sagde: "Han er anklaget af St. Antoine."

"Hvorfor?" spurgte lægen.

"Borger læge," svarede den første, "spørg ikke om mere. Hvis republikken kræver ofre af dig, vil du som en god patriot sikkert glæde dig ved at bringe dem. Republikken går frem for alt. Folket er alles herre. Evremond, vi har travlt."

"Et ord endnu," bønfuldt lægen. "Vil du ikke sige mig, hvem der har anklaget ham?"

"Det er imod reglerne," svarede manden, "men du kan spørge ham her fra St. Antoine derom."

Lægen fæstede sine øjne på denne mand, der stod og trippede uroligt, trak sig lidt i skægget og til sidst sagde:

"Nå ja, det er rigtignok imod reglerne; men han er anklaget – og det alvorligt – af borger og borgerinde Defarge. Og af én til."

"Hvem er det?"

"Spørger du om det, borger læge!"

"Ja!"

"Så", sagde manden fra St. Antoine med et underligt blik, "vil du få svar i morgen. Nu er jeg stum."

8. En kortspiller

Heldigvis uvidende om den ny ulykke hjemme fortsatte miss Pross sin vandring, idet hun i tankerne efterregnede de utallige indkøb, hun havde at gøre. Cruncher gik ved siden af hende med kurven, og de så begge til højre og venstre ind i de fleste butikker, de kom forbi, og bøjede af flere gange for at undgå klynger af ophidsede talende. Det var en barsk aften, og den tågede Seineflod, der forvirrede øjet med blussende lys og øret med støj, røbede derved, hvor de fartøjer lå, i hvilke smedene arbejdede og lavede bøsser til republikkens hær. Ve den mand, som drev gæk med *denne* hær eller fik ufortjent forfremmelse i den! Bedre for ham, om hans skæg aldrig var vokset; for den nationale ragekniv ragede ham glat.

Efter at have købt nogle ubetydelige urtekramvarer og olie til lampen, huskede miss Pross på den vin, de skulle have, og blev, efter at have kigget ind i flere vinudsalg, stående ved skiltet: "Den gode republikaner Brutus fra oldtiden", ikke langt fra Nationalpaladset, en gang – ja to gange – Tuilerierne, hvor tingenes udseende tiltalte hende. Det havde her et roligere præg end på noget af de andre steder af samme slags, som de var kommet forbi, og var, skønt rødt af patriotiske huer, ikke så rødt som resten. Idet hun følte sig for hos Cruncher og mærkede, at han var af samme mening som hun, gik hun, ledsaget af sin ridder, til den gode republikaner Brutus fra oldtiden.

De ænsede ikke de osende lys; de folk, der med piben i munden spillede med forkrøllede kort eller gule dominobrikker;

den ene arbejder, som med bart bryst, bare arme og sodet ansigt læste højt af et blad, og de andre, som hørte på ham; de våben, der blev båret eller var lagt til side, for atter at tages på; de to, tre gæster, som var faldet forover og sov og med deres sædvanlige, højskuldrede, lodne, sorte trøjer i denne stilling så ud som bjørne eller hunde. De to udenlandske kunder nærmede sig disken og tilkendegav, hvad de ønskede.

Mens vinen blev målt til dem, tog en mand i en krog afsked med en anden mand og rejste sig for at gå. Idet han gik, måtte han vende ansigtet mod miss Pross, og ikke så snart havde han vendt ansigtet imod hende, førend hun udstødte et skrig og slog hænderne sammen.

Øjeblikkelig kom hele selskabet på benene. At nogen var blevet myrdet af nogen, der havde en anden mening, var det mest sandsynlige. Enhver vendte sig om for at se nogen falde, men så kun en mand og en kvinde, som stod og stirrede på hinanden; manden med hele det ydre udseende af en franskmand og ægte republikaner; kvinden åbenbart en englænderinde. ;

Hvad der blev sagt af den gode republikaner Brutus' tilhængere i anledning af denne ærgerlige antiklimaks, ville have været det samme som hebraisk eller kaldæisk for miss Pross og hendes beskytter, om de end havde været lutter øre. Men i deres overraskelse havde de ikke øre for noget, idet det må bemærkes, at ikke kun hun var opfyldt af forbavselse og bevægelse, men at også han – skønt det var på hans egen særlige og personlige regning – var overvældet af forundring.

"Hvad er der på færde?" spurgte den mand, der havde fået miss Pross til at skrike, med en fortrædelig, afbrudt stemme –

skønt i en dæmpet tone – og på engelsk.

"Åh, Salomon, kære Salomon!" udbrød miss Pross og slog atter hænderne sammen. "Skal jeg træffe dig her efter så længe ikke at have hørt eller set noget til dig?"

"Kald mig ikke Salomon. Vil du blive min død?" spurgte manden med en hemmelighedsfuld, forskrækket betoning.

"Broder, broder!" udbrød miss Pross og brast i tårer. "Har jeg nogen sinde været så hård imod dig, at du kan stille mig et så grusomt spørgsmål?"

"Så tæm din næsvise tunge," sagde Salomon, "og gå, hvis du vil tale med mig. Betal din vin og gå. Hvem er denne mand?"

Miss Pross rystede modfaldent på sit kærlige hoved ad sin ingenlunde venlige broder og svarede gennem tårer: "Mr. Cruncher."

"Lad ham også gå ud," sagde Salomon. "Anser han mig for et genfærd?"

Det gjorde Cruncher åbenbart, i det mindste efter hans udseende at dømme. Han sagde imidlertid ikke et ord, og efter at miss Pross under tårer og med stor møje havde ransaget bunden af sin sypose, betalte hun vinen. Mens hun gjorde dette, vendte hendes broder sig om mod de andre og sagde nogle få forklarende ord i det franske sprog, som bragte dem til at vende tilbage til deres pladser.

"Nå," sagde Salomon, idet han blev stående på det mørke gadehjørne, "hvad vil du så?"

"Hvor det er skrækkelig ukærligt af en broder, som jeg aldrig har glemt," udbrød miss Pross, "at sige således goddag til mig, uden at vise mig mindste venlighed!"

"Så for pokker! Så!" sagde Salomon og nippede til miss Pross' læber med sine. "Er du nu fornøjet?"

Hun rystede kun på hovedet og græd i stilhed.

"Ventede du, at jeg skulle blive overrasket," sagde hendes broder, "så er jeg ikke overrasket; jeg vidste, at du var her; jeg ved besked om de fleste mennesker, som er her. Har du virkelig ikke lyst til at sætte mit liv i fare – hvad jeg halvvejs tror, du har – så gå din vej så snart som muligt og lad mig gå min. Jeg har travlt; jeg er embedsmand."

"Min engelske broder Salomon," sagde miss Pross sørgmodigt og løftede sine tårefyldte øjne i vejret, "i hvem der var stof til at blive en af de bedste og største mænd i hans fædreland, han er embedsmand blandt udlændinge, og sådanne udlændinge! Jeg ville næsten hellere have set den kære dreng ligge i sin –"

"Det sagde jeg!" afbrød hendes broder hende. "Jeg vidste det! Du vil blive min død. Jeg bliver mistænkeliggjort af min egen søster, netop som jeg er i færd med at bane mig vej."

"Det forbyde den nådige og barmhjertige Himmel!" udbrød miss Pross. "Langt hellere vil jeg aldrig se dig mere, kære Salomon, hvor oprigtigt jeg end har elsket og altid vil elske dig. Sig mig bare ét kærligt ord, sig, at der ingen kulde eller vrede er imellem os, og jeg skal ikke opholde dig længere."

Gode miss Pross! Som om kulden imellem dem hidrørte fra nogen brøde på hendes side. Som om Lorry ikke allerede for mange år siden havde vidst med bestemthed, at denne fortræffelige broder havde ødt hendes penge og forladt hende. Mens han ikke des mindre sagde det kærlige ord med en langt karrigere nedladdenhed og velvilje, end han kunne have vist, hvis

deres gensidige fortjenester og stillinger havde været omvendte, prikkede Cruncher ham på armen og blandede sig hæst og uventet i samtalen med følgende sælsomme spørgsmål:

"Hør en gang! Må jeg tage mig den dristighed? Må jeg spørge, om Deres navn er John Salomon eller Salomon John?"

Embedsmanden vendte sig med en pludselig mistroiskhed om imod ham. Han havde hidtil ikke sagt et ord.

"Nå!" sagde Cruncher. "Tal rent ud af posen, om jeg må bede. John Salomon eller Salomon John? Hun kalder Dem Salomon og må vide det, da hun er deres søster. Hvilket af de to kommer først? Det samme gælder navnet Pross. Det var ikke Deres navn på den anden side af kanalen."

"Hvad mener De?"

"Ja, jeg ved ikke alt, hvad De mener, for jeg kan ikke komme på, hvad der var Deres navn på den anden side af kanalen."

"Ikke det?" snerrede Salomon.

"Nej; men jeg tør bande på, at det var et navn med to stavelser."

"Så?"

"Ja. Den andens var med én stavelse. Jeg kender Dem. De var spionvidne i Bailey. Hvad i løgnens faders navn, Deres egen faders, hed De den gang?"

"Barsad," sagde en anden stemme pludselig.

"Det er navnet, om det så gjaldt tusinde pund!" udbrød Jerry.

Den, der så pludselig havde stemt i med, var Sydney Carton. Han holdt hænderne på ryggen under frakkeskøderne og stod lige så ligegyldigt ved siden af Cruncher, som han kunne have stået i selve Old Bailey.

"Bliv ikke forskrækket, kære miss Pross. Jeg kom i går aftes til mr. Lorry til hans store forundring, og da vi blev enige om, at jeg ikke skulle vise mig andetsteds, førend alt var godt, eller jeg kunne gøre nytte, viser jeg mig her for at udbede mig en lille samtale med Deres broder. Jeg ville ønske, at De havde en broder, hvis håndværk var bedre end mr. Barsads. Jeg ville for Deres skyld ønske, at mr. Barsad ikke var et fængselsfår."

Får var datidens øgenavn på en under arrestforvarerne ansat spion. Spionen, som var bleg, blev blegere og spurgte: Hvor han turde vove –

"Det skal jeg sige Dem," sagde Sydney. "Jeg så Dem, mr. Barsad, da De kom ud fra Conciergeriet, mens jeg for en times tid eller længere siden stod og så på murene. De har et ansigt, som er let at huske, og jeg husker meget godt ansigter. Da jeg nu blev nysgerrig ved at se Dem under disse forhold og havde en grund, der ikke er Dem ubekendt, til at sætte Dem i forbindelse med en ulykkelig vens ulykker, gik jeg samme vej som De. Jeg gik herind i vinudsalget tæt bag efter Dem og satte mig i nærheden af Dem. Af Deres uforbeholdne ytringer og det iblandt Deres beundrere almindeligt udbredte rygter faldt det mig ikke vanskeligt at slutte mig til Deres håndtering, og lidt efter lidt syntes det, jeg havde gjort på lykke og fromme, at forme sig til et bestemt øjemed."

"Hvilket øjemed?" spurgte spionen.

"Det ville være besværligt og kunne måske være farligt at forklare det her på gaden; men kunne De ikke i al fortrolighed bære mig nogle minutter med Deres selskab – i kontoret i Tellsons Bank, for eksempel?"

"Truer De?"

"Synes De, jeg har gjort det?"

"Hvorfor skulle jeg da gå derhen?"

"Det kan jeg virkelig ikke sige, hvis De ikke kan."

"Mener De, at De ikke vil sige det?" spurgte spionen vaklende.

"De fatter jo meget godt min mening, mr. Barsad."

Cartons ligegyldige, flotte væsen understøttede kraftigt hans hurtighed og dygtighed, når han havde en opgave som den, der hemmeligt lå ham på sinde, og foran en mand som den, med hvem han havde at gøre. Hans øvede øje så det, og han udnyttede det på bedste måde.

"Jeg sagde dig det nok," sagde spionen og tilkastede sin søster et bebrejdende blik; "kommer der ubehageligheder ud af det, er skylden din."

"Så sagte, mr. Barsad!" udbrød Sydney. "Vær ikke utaknemmelig. Havde jeg ikke så megen agtelse for Deres søster, var jeg måske ikke kommet så venligt med det lille forslag, som jeg ønsker at gøre til vor gensidige tilfredshed. Følger De med til banken?"

"Jeg vil høre, hvad De har at sige. Ja, jeg følger med Dem."

"Så foreslår jeg, at vi først bringer Deres søster i god behold hen til hjørnet af hendes gade. Lad mig tage Deres arm, miss Pross. Det er ingen god by for Dem at være ude i på denne tid og uden beskyttelse, og da deres ledsager kender mr. Barsad, vil jeg opfordre ham til at gå med os. Er vi færdige? Så kom da."

Miss Pross mindedes lige til sit livs ende, at der, idet hun trykkede Sydneys arm med sine hænder og så ham i ansigtet for at bønfalde ham om ikke at tilføje hendes broder noget ondt, lå et urokkeligt forsæt i armen og en slags begejstring i øjnene, der ikke alene stod i modsigelse til hans letsindige tone, men

forandrede og forædlede manden. Hun havde den gang alt for travlt med sin frygt for denne broder og med Sydneys venlige beroligelser, til at hun tilstrækkeligt kunne ænse, hvad hun så.

De forlod hende på hjørnet af gaden, og Carton førte dem nu til Lorrys bolig. John Barsad eller Salomon Pross gik ved siden af ham.

Lorry havde netop spist til middag og sad ved en lille, hyggelig ild. Da de trådte ind, drejede han hovedet og blev meget overrasket ved at se en fremmed.

"Miss Pross' broder, sir," sagde Sydney. "Mr. Barsad."

"Barsad?" gentog den gamle gentleman. "Barsad? Dette navn forekommer mig bekendt – og ligeså ansigtet."

"Jeg sagde Dem, at De havde et mærkeligt ansigt, mr. Barsad," ytrede Carton koldblodigt. "Behag at tage plads."

Idet han selv tog en stol, forsynede han Lorry med det manglende led ved med rynket pande at sige til ham: "Vidnet ved det forhør!" Nu huskede Lorry ham øjeblikkelig og betragtede sin ny gæst med uforstilt afsky.

"Mr. Barsad er blevet genkendt af miss Pross som den kærlige broder, De har hørt omtale, og har indrømmet slægtskabet. Jeg går nu over til værre efterretninger. Darnay er atter blevet fængslet."

Forfærdet udbrød den gamle herre: "Hvad siger De? Jeg forlod ham fri og frelst for ikke to timer siden og er i færd med at vende tilbage til ham!"

"Ikke des mindre er han fængslet. Mr. Barsad er den bedste hjemmelsmand, der kan gives," sagde Sydney, "og jeg har det fra mr. Barsads fortælling til en ven og staldbroder, at fængslingen har fundet sted. Han forlod betjentene ved porten og så dem

blive lukket ind af portneren. Der er ikke spor af tvivl om, at han atter er sat fast."

Lorrys forretningsøje læste i den talendes ansigt, at det kun var tidsspilde at dvæle ved dette punkt. Han var forvirret, men idet han følte, at et eller andet kunne være afhængigt af hans åndsnærværelse, beherskede han sig og var tavs opmærksom.

"Nu håber jeg rigtignok," sagde Sydney til ham, "at doktor Manettes navn og indflydelse vil være lige så nyttige for ham i morgen – De sagde jo, at han ville blive stillet for domstolen igen i morgen, mr. Barsad? –"

"Ja, det tror jeg."

"– lige så nyttige for ham i morgen som i dag. Men det kan også slå fejl. Jeg tilstår, mr. Lorry, at jeg er blevet noget usikker i min sag, fordi doktor Manette ikke har kunnet forebygge denne fængsling."

"Han har måske ikke forud vidst noget om den," sagde Lorry.

"Men netop denne omstændighed er foruroligende, når man tænker på, i hvilket nøje forhold han står til sin svigersøn."

"Det er sandt," indrømmede Lorry.

"Kort sagt," sagde Sydney, "det er en fortvivlet tid, i hvilken der spilles fortvivlede spil om fortvivlede indsatser. Lad doktoren tage det vindende parti, jeg tager det tabende. Intet menneskes liv er her købesummen værd. Den, der bæres hjem af folket i dag, kan blive dømt til døden i morgen. Den indsats, jeg har foresat mig at spille om i værste tilfælde, er en ven i Conciergeriet. Og den ven, jeg har foresat mig at vinde, er mr. Barsad."

"Dertil må De have gode kort, sir," sagde spionen.

"Jeg vil løbe Dem igennem og se, hvad jeg har på hånden. – De kender min skrøbelighed, mr. Lorry; må jeg bede Dem om lidt cognac?"

Det blev sat for ham, og han tømte ét glas, tømte to og skubbede derpå tankefuldt flasken fra sig.

"Mr. Barsad," vedblev han i samme tone, som en, der virkelig så sine kort efter, "fængselsfår, udsending fra republikanske komiteer, snart arrestforvarer, snart fange, altid spion og hemmelig angiver, af så meget større værd her som englænder, fordi en englænder er mindre udsat for at blive mistænkt for bestikkelse i de egenskaber end en franskmand, fremstiller sig for sine principaler under et falsk navn. Det er et meget godt kort. Mr. Barsad, nu i den republikanske franske regerings tjeneste, stod tidligere i tjeneste hos den aristokratiske engelske regering, Frankrigs og frihedens fjende. Det er et ypperligt kort. Slutningen heraf klar som dagen i dette mistankens land, at mr. Barsad, der endnu stadig står i den engelske regerings sold, er spion for Pitt, republikkens troløse, i dens skød lurende fjende, den engelske forræder og redskabet for alle de rænker, der omtales så meget og er så vanskelige at opdage. Det er et kort, som ikke kan stikkes. Har De fulgt mine kort, mr. Barsad?"

"Ikke nok til at forstå Deres spil," svarede spionen.

"Jeg spiller mit es ud, angivelse af mr. Barsad for den nærmeste sektionskomité. Gå Deres kort igennem, mr. Barsad, og se, hvad De har. Det haster ikke."

Han trak flasken til sig, skænkede sig et glas cognac til og drak det. Han så, at spionen blev bange for, at han skulle drikke sig i en sådan tilstand, at han straks ville angive ham. Da han mærkede dette, drak han endnu et glas.

"Se Deres kort godt igennem, mr. Barsad."

Kortene var slettere, end han formodede. Mr. Barsad så uheldige kort i, hvad Sydney Carton ikke vidste noget om. Han var blevet stødt ud af sin hæderlige bestilling på grund af alt for mange uheldige edsaflæggelser – ikke fordi der ikke var brug for ham der; for vore engelske grunde til at rose os af, at vi er hævet over hemmeligholdelse og spioner, skriver sig fra en langt nyere tid. Han vidste, at han var gået over kanalen og havde taget fransk tjeneste, først som lurere og frister blandt sine landsmænd og derpå lidt efter lidt som lurere og frister blandt de indfødte. Han vidste, at han under den styrtede regering var blevet brugt som spion mod St. Antoine og Defarges vinudsalg, havde af det årvågne politi fået sådanne oplysninger om doktor Manettes fængsling, løsladelse og historie, at de kunne tjene ham som indledning til en fortrolig samtale med Defarge'erne; havde prøvet sin lykke med dem hos madame Defarge, men var faldet fuldstændig igennem. Han erindrede stadig med frygt og skælven, at denne skrækkelige kvinde havde strikket, mens han havde talt til hende, og betragtet ham med et uheldvarslende blik, idet hendes fingre bevægede sig. Han havde siden set hende i sektionen St. Antoine atter og atter tage sine strikkede fortegninger frem og anklage folk, hvis liv guillotinen derpå ganske rigtigt havde slugt. Han vidste, ligesom enhver i samme stilling som han, at han aldrig var i sikkerhed; at flugt var umulig; at han var bundet fast under øksens skygge, og at et eneste ord, trods al hans underfundighed og troløshed for at støtte rædselsherredømmet, ville være nok til at bringe den ned over ham. Var han først anklaget, og det af så alvorlige grunde som

dem, han her havde tænkt på, forudså han, at den skrækkelige kvinde, på hvis ubarmhjertighed han havde set så mange beviser, ville komme frem med sin skæbnesvangre fortegnelse imod ham og tilintetgøre hans sidste udsigt til at beholde livet. Bortset fra, at alle hemmelighedsfulde mennesker er lette at forskrække, var der unægtelig her kort nok af en og samme sorte farve, til at den, der havde dem på hånden, med god grund kunne blegne ved at gennemse dem.

"Det lader ikke til, at De synes om Deres kort," sagde Sydney med den største ro. "Spil ud."

"Jeg tror," sagde spionen i den ydmygeste tone, idet han vendte sig om mod Lorry, "at jeg tør opfordre en menneskekærlig mand i Deres alder til at henstille til denne herre, der er så meget yngre end De, om han kan forene det med sin stilling at spille det es ud, han har omtalt. Jeg indrømmer, at jeg er spion, og at en sådan stilling anses for vanærende, skønt den altid må indtages af nogen; men denne herre er ikke spion, og hvorfor vil han da fornede sig til at gøre sig til en sådan?"

"Om meget få minutter spiller jeg uden mindste betænkelighed mit es ud, mr. Barsad," sagde Carton, idet han så på sit ur.

"Jeg havde håbet, mine herrer," sagde spionen, idet han søgte at drage Lorry med ind i samtalen, "at Deres agtelse for min søster –"

"Jeg kan ikke bedre vise min agtelse for hende, end ved for stedse at befri hende for hendes broder," sagde Sydney Carton.

"Det er da vel ikke Deres alvor, sir?"

"Derom er jeg fuldstændig enig med mig selv."

Spionens smidige væsen, der stod i en så mærkelig modsætning til hans påfaldende simple dragt og sandsynligvis også til hans sædvanlige holdning, fik her et sådant stød af den uudforskellige Carton, at modet svigtede ham. Mens han betænkte sig, antog Carton sin tidligere mine, som om han så på kort, og sagde: "Og nu, da jeg husker mig om, får jeg en stærk formodning om, at jeg har et godt kort til her, som jeg endnu ikke har nævnet. Den ven og staldbroder, der talte om sig selv, som om han gik på græs i fængslerne uden for hovedstaden, hvem var han?"

"En franskmand. De kender ham ikke," svarede spionen hurtigt.

"En franskmand?" gentog Carton grublende, og uden at han lod til at ænse ham, skønt han gentog hans ord. "Nå, det er han måske også."

"Det er han, forsikrer jeg Dem," sagde spionen, "skønt det ikke er af vigtighed."

"Skønt det ikke er af vigtighed," gentog Carton på den samme mekaniske måde, "nej, det er ikke af vigtighed. Nej. Og dog kender jeg ansigtet."

"Det tror jeg ikke. Jeg er vis på det. Det kan ikke være muligt," sagde spionen.

"Det kan – ikke – være muligt," mumlede Sydney Carton og tænkte sig om, idet han atter skænkede i sit glas. "Kan ikke – være muligt. Talte godt fransk, men dog som en udlænding, forekom det mig."

"Han er fra provinserne," sagde spionen.

"Nej, en udlænding!" udbrød Carton og slog i bordet, idet der gik et lys op for ham. "Cly! Forklædt; men den samme mand. Vi

havde ham for os i Old Bailey."

"Der var De for hastig, sir," sagde Barsad med et smil, "der giver De mig virkelig en fordel over Dem. Cly, der, hvad jeg efter en så lang tids forløb uforbeholdent vil tilstå, var min kammerat, er død for flere år siden. Jeg plejede ham i hans sidste sygdom, og han blev begravet i London. Han var så forhadet af den lumpne pøbel, at jeg ikke turde følge hans levninger til jorden; men jeg var med til at lægge ham i hans kiste."

Ved disse ord bemærkede Lorry et meget påfaldende skyggebillede på væggen. Idet han forfulgte det til dets udspring, opdagede han, at det hidrørte fra, at alle de stive hår på Crunchers hoved rejste sig og blev endnu stivere.

"Lad os være rimelige og billige," sagde spionen. "For at vise Dem, hvor meget De tager fejl, og hvor ugrundet Deres mening er, vil jeg forelægge Dem en attest om Clys begravelse, som jeg tilfældigvis siden stadig har haft i min lommebog," tilføjede han, idet han hurtig tog lommebogen frem og åbnede den. "Der er den. Se kun på den, se kun på den; den er ikke falsk."

Her bemærkede Lorry, at skyggebilledet på væggen blev længere, og Cruncher rejste sig og trådte frem.

Spionen så ikke Cruncher, før han stod ved siden af ham og prikkede ham på skulderen som et spøgelsesagtigt retsbud.

"Denne hersens Roger Cly," sagde Cruncher med et tavst og ubevægeligt ansigt. "Nå, ham lagde De i hans kiste?"

"Ja."

"Hvem tog ham da ud af den?"

Barsad lagde sig bagover på sin stol og stammede: "Hvad mener De?"

"Jeg mener," sagde Cruncher, "at han aldrig har været i den. Nej, han har ikke! Jeg vil lade mit hoved hugge af, hvis han nogen sinde har været i den."

Spionen så på de to herrer, der begge med ubeskrivelig forbavselse så på Jerry.

"Jeg kan fortælle Dem," sagde Jerry, "at de begravede brosten og jord i denne hersens ligkiste. Kom ikke og fortæl mig, at De begravede Cly. Det var komediespil. Jeg og to andre ved det."

"Hvorfra ved De det?"

"Hvad kommer det Dem ved? For Satan," brummede Cruncher, "det er Dem, jeg har et gammelt nag til, De med Deres skammelige bedragerier mod håndværksfolk! Jeg vil tage Dem i struben og kvæle dem for en halv guinea."

Sydney Carton, der, ligesom Lorry, var forstummet af forbavselse over den vending, sagen havde taget, bad nu Cruncher tæmme sin hidsighed og forklare sig nærmere.

"En anden gang, sir," svarede han undvigende; "det nærværende øjeblik passer ikke til forklaringer. Hvad jeg påstår, er, at han meget godt ved, at denne hersens Cly aldrig har været i denne hersens ligkiste. Lad ham bare med så meget som med et enstavelsesord sige, at han har været i den, så skal jeg tage ham i struben og kvæle ham, eller også går jeg ud og angiver ham."

"Hm!" sagde Carton. "Nu ser jeg, at jeg har et kort til på hånden. Det er umuligt, at De her i det rasende Paris, hvor luften er fuld af mistanke, kan overleve en angivelse, når De står i forbindelse med en anden aristokratisk spion af samme slags som De, og der tilmed er den gådefulde omstændighed, at han har givet sig ud for død og er kommet til live igen! En

sammensværgelse i fængslerne mellem udlændinge imod republikken. Et godt kort – et sikkert guillotine-kort! Spil nu De ud!"

"Nej," svarede spionen, "jeg giver tabt. Jeg tilstår, at vi var så forhadte af den grove pøbel, at jeg kun slap bort fra England med fare for at blive kastet i vandet, og at Cly blev så forfulgt, at han slet ikke ville være kommet væk, hvis han ikke havde spillet den komedie, skønt det går over min forstand, hvorledes dette menneske kan vide, at det var en komedie."

"Bryd ikke Deres hoved med dette menneske," bemærkede den stridbare Cruncher; "De kan have hovedbrud nok med at høre på denne herre!"

Fængselsfåret vendte sig fra ham mod Sydney Carton og sagde med mere ro: "Det er kommet til et vendepunkt. Jeg skal snart på vagt og kan ikke blive ude over min tid. De sagde, at De havde et forslag at gøre; hvad er det? Det nytter ikke at forlange for meget af mig. Forlanger De, at jeg skal handle imod min instruks og sætte mit hoved i en ualmindelig grad i fare, vil jeg hellere vove mit liv ved at sige nej end ved at samtykke. De taler om fortvivlelse. Vi er alle fortvivlede her. Husk på, at jeg kan anklage Dem, hvis jeg finder det hensigtsmæssigt, og sværge mig gennem sten og mure, og det kunne andre med. Hvad forlanger De da af mig?"

"Ikke ret meget. De er jo slutter i Conciergeriet?"

"Jeg siger Dem en gang for alle, at flugt hører til umulighederne," sagde spionen med fasthed.

"Hvorfor vil De sige mig, hvad jeg ikke har spurgt Dem om? De er jo slutter i Conciergeriet?"

"Undertiden."

Sydney Carton skænkede et glas cognac til, hældte det langsomt ud i kaminen og iagttog det, mens det faldt. Da glasset var tomt, stod han op og sagde:

"Hidtil har vi talt i andres påhør, fordi det var bedst, at kortenes styrke ikke var en hemmelighed imellem Dem og mig. Men gå nu med ind i det mørke værelse her; så vil vi tale et sidste ord med hinanden."

9. Kortene gives

Mens Carton og fængselsfåret var inde i det tilstødende, mørke værelse, hvor de talte så sagte, at der ikke hørtes en lyd, så Lorry på Jerry med tvivl og mistro. Den måde, hvorpå den ærlige håndværksmand mødte hans øjekast, indgød ikke tillid. Han skiftede det ben, hvorpå han hvilede, lige så ofte, som om han havde haft halvtreds af disse lemmer og prøvede dem alle; undersøgte sine negle med mistænkelig opmærksomhed og fik, hver gang Lorrys øjne mødte hans, et anfald af denne ejendommelige, tørre hoste, der gør det nødvendigt at holde den hule hånd for munden, og som sjældent eller aldrig er en svaghed, der følger med en helt åben karakter.

"Kom herhen, Jerry," sagde Lorry.

Cruncher nærmede sig.

"Hvad har De været udover bud?"

Efter at have tænkt sig om og set vist på sin velynder, fik Cruncher det lyse indfald at svare: "Agerdyrker."

"Jeg har en stærk mistanke om," sagde Lorry, idet han truede vredt med sin pegefinger ad ham, "at De har brugt Tellsons store og ansete firma til skærmbret og drevet en ulovlig, skændig næringsvej. Hvis så er, må De ikke vente, at jeg skal tage mig af Dem, når de kommer tilbage til England, og fortie Deres hemmelighed. Tellsons skal ikke føres bag lyset."

"Jeg håber, sir," indvendte den modfaldne Cruncher, "at en herre som De, som jeg har haft den ære at gå i byen for, til jeg er blevet gråhåret ved det, vil betænke sig to gange på at skade mig, selv om det var tilfældet – jeg siger ikke, at det er det, men

selv om det var det. Der er to sider ved det. Endnu den dag i dag kan der være store læger, som tjener deres guinea, hvor en ærlig håndværksmand ikke tjener sin farthing! Nej, ikke engang sin halve farthing! – nej, ikke engang fjerdedelen af en farthing – og straks sætter den ind i Tellsons Bank og fæster deres lægekyndige øjne nok så lumsk på håndværksmanden, mens de går ind og igen går ud til deres egne kareter – ja. Nå, det ville også være at føre Tellsons bag lyset. For man kan ikke dryppe gåsen og lade være at dryppe gasen. Og så smider min kone sig, eller i det mindste gjorde hun det i gamle dage, hun skader forretningen, og det i en grad, som er ødelæggende – ligefrem ødelæggende, hvorimod de store lægers koner ikke smider sig – jo pyt! – eller hvis de gør det, så er det for at få flere patienter, og hvorledes kan man have det ene uden det andet? Og så er der så mange bedemænd og klokkere og gravere og vægttere – og alle sammen er de gerrige og med i det – at en mand ikke ville tjene meget ved det, selv om det var tilfældet. Og den smule en mand tjente, ville aldrig trives hos ham. Han ville aldrig have nogen nytte af det, men ønske at komme ud af faget, når han var inde i det – selv om det var tilfældet."

"Hu!" udbrød Lorry, skønt dog allerede noget formildet. "Jeg gyser ved synet af Dem."

"Hvad jeg nu ydmygst ville foreslå Dem, sir," vedblev Cruncher, "selv om det var tilfældet, hvilket jeg ikke siger, at det er –"

"Kom ikke med udflugter," sagde Lorry.

"Nej, det skal jeg ikke, sir," svarede Cruncher, som om intet var fjernere fra hans tanker eller hans vane; "hvad jeg ydmygst ville foreslå Dem, er dette. På denne hersens stol ved denne

hersens port sidder min dreng, der nu er kommet til skelsår og alder, og han ville gå i byen for Dem, besørge ærinder for Dem og gøre al slags let arbejde, til Deres hæle er, hvor Deres hoved er, hvis det måtte være Deres ønske. Om det var tilfældet, hvilket jeg stadig ikke siger, at det er – for jeg vil ingen udflugter bruge imod Dem – så lad denne hersens dreng tage sin faders plads og sørge for sin moder; slå ikke hånden af denne drengs fader – gør det endelig ikke – men skaf denne fader ind i det rigtige graverfag, og lad ham gøre bod for, hvad han gerne ville skulle være ugravet, ved at grave dem ned med en god vilje og overbevisning om deres sikkerhed i fremtiden. Det, mr. Lorry," sagde Cruncher og tørrede sin pande med sin arm, som om han ville tilkendegive, at han nu var kommet til slutningen af sit foredrag, "er, hvad jeg ærbødigst ville foreslå Dem. En mand kan ikke se alt dette hersens skrækkelige væsen rundt omkring sig og alle de mennesker uden hoveder, å Gud, og det i en sådan mængde, at prisen synker ned til den bare bæreløn og knap den engang, uden at få alvorlige tanker. Og disse hersens ville være mine, hvis det var tilfældet, og jeg beder Dem huske på, at hvad jeg netop sagde, var for den gode sags skyld, uagtet jeg kunne have tiet med det."

"Det er i det mindste sandt," sagde Lorry. "Men ti nu. Jeg vil måske tage mig af Dem, hvis De fortjener det og gør bod i gerningen. – Ikke et ord! Jeg vil ikke høre mere."

Imidlertid kom Sydney Carton og Barsad tilbage fra det mørke værelse. "Farvel, mr. Barsad," sagde Carton; "vi er altså enige, og De har intet at frygte af mig."

Han satte sig på en stol ved kaminen lige over for Lorry. Da de var blevet alene, spurgte Lorry ham, hvad han havde

udrettet.

"Ikke stort. Skulle det gå galt med fangen, har jeg sikret mig adgang til ham for én gang." Lorry blev lang i ansigtet.

"Det var alt, hvad jeg kunne opnå," sagde Carton. "At forlange for meget ville bringe denne mands hoved under øksen, og, som han selv sagde, noget værre kunne der ikke hændes ham, hvis han blev angivet. Det var åbenbart stillingens svage side og stod ikke til at ændre."

"Men går det galt for domstolen," sagde Lorry, "vil adgangen til ham ikke frelse ham."

"Det har jeg heller ikke sagt."

Lorrys øjne søgte lidt efter lidt ilden; hans deltagelse for hans yndling og sorgen over denne anden fængsling svækkede dem; han var nu en gammel mand og i den sidste tid overvældet af bekymringer, og hans tårer randt. "De er et godt menneske og en trofast ven," sagde Carton i en forandret tone. "Tilgiv, at jeg lægger mærke til Deres bevægelse. Jeg kunne ikke sidde ligegyldig og se min fader græde, og jeg kunne ikke ære Deres sorg mere, dersom De var min fader. Den ulykke er De imidlertid fri for."

Skønt han sagde disse ord med et anstrøg af sit sædvanlige væsen, var der dog både i hans tone og holdning en ægte følelse og ærbødighed, som Lorry, der aldrig havde set hans bedre sider, var aldeles uforberedt på. Han rakte ham sin hånd, og Carton trykkede den blidt.

"Men tilbage til den stakkels Darnay," sagde Carton. "Tal ikke til *hende* om denne sammenkomst eller denne aftale. Den ville ikke sætte hende i stand til at se ham. Hun kunne tro, at den var

truffet for i værste tilfælde at skaffe ham midler til at foregribe dommen."

Det havde Lorry ikke tænkt på, og han så hurtigt på Carton for at se, om dette virkelig var hans mening. Det lod til det; han besvarede øjekastet og forstod det åbenbart.

"Hun kunne finde på tusinde ting," sagde han, "og hver af dem ville kun forøge hendes uro. Tal ikke til hende om mig; det er bedst, at jeg ikke ser hende. Også uden dette kan jeg udstrække min hånd for at vise hende enhver lille tjeneste, min hånd kan udrette. De går dog til hende i aften, håber jeg? Hun må være meget fortvivlet i aften."

"Jeg går straks."

"Det glæder mig. Hun er Dem så hengiven og har så megen tillid til Dem. Hvorledes ser hun ud?"

"Sorgfuld og ulykkelig, men meget smuk."

"Ah!"

Det var en langtrukken, sørgmodig lyd, ligesom et suk – næsten som en hulken, og den ledte Lorrays øjne hen på Cartons ansigt, der var vendt imod ilden. Et lysglimt eller en skygge veg lige så hurtigt fra det, som en forandring kan fare hen over en bakkeskrænt på en solklar, blæsende dag, og han løftede foden op for at skyde et af de små, blussende brændestykker tilbage, som var ved at falde ud. Han var iført den dengang anvendte hvide ridefrakke og kravestøvler, og idet skinnet af ilden berørte deres lyse overflader, gav det ham et meget blegt udseende med hans lange brune hår, der hang løst ned omkring ham.

Lorrays øjne hvilede på hans ansigt. Idet han lagde mærke til det udtærede præg, som formørkede de af naturen smukke

træk, og levende huskede udtrykket i fangers ansigter, mindedes han slående om dette udtryk.

"Deres forretninger her er altså tilendebragt?" sagde Carton og vendte sig om imod ham.

"Ja. Som jeg fortalte Dem i aftes, da Lucie trådte så uventet ind, har jeg omsider udrettet alt, hvad jeg kan udrette her. Jeg havde håbet at kunne forlade dem i fuldkommen sikkerhed og derpå tage afsked med Paris. Her har jeg mit pas, og jeg var klar til at rejse."

De tav begge.

"De har et langt liv at se tilbage på," sagde Carton tankefuldt.

"Jeg er nu i mit otte og halvfjerdsindstyvende år."

"Og De har hele Deres liv igennem gjort nytte, altid og uafbrudt optaget og har nydt tillid, agtelse og anseelse?"

"Jeg har været forretningsmand, lige siden jeg blev voksen; ja, jeg kan godt sige, at jeg allerede som dreng var forretningsmand."

"Se, hvilken plads De indtager i Deres otte og halvfjerdsindstyvende år, hvor mange mennesker ville ikke savne Dem, når De efterlader den tom!"

"En gammel, enlig pebersvend," svarede Lorry og rystede på hovedet. "Der er ingen, som vil græde over mig."

"Hvor kan De sige det? Vil hun, vil hendes barn ikke græde over Dem?"

"Jo, jo, Gud være lovet. Jeg mente ikke, hvad jeg sagde."

"Ja, det er noget at takke Gud for; ikke sandt?"

"Ganske vist, ganske vist."

"Hvis De i aften med sandhed kunne sige til Deres ensomme hjerte: 'Jeg har ikke sikret mig nogen menneskelig skabnings

kærlighed, hengivenhed, taknemmelighed eller agtelse; jeg har ikke skaffet mig et kært sted i nogens erindring; jeg har ikke udrettet noget godt eller nyttigt, som kan minde om mig!" så ville Deres mange år være lige så mange forbandelser; ikke sandt?"

"De har ret, mr. Carton; det ville de sikkert."

Sydney fæstede atter sine øjne på ilden og sagde efter et øjeblik pause:

"Jeg ville gerne spørge Dem, om Deres barndom forekommer Dem at ligge langt tilbage? Om De synes, at det er meget længe siden, De sad på Deres moders skød?"

Lorry svarede med samme bløde tone som han:

"For tyve år siden, ja; i min nuværende alder, nej; for efterhånden som jeg mere og mere nærmer mig enden, bevæger jeg mig i en kreds, der mere og mere nærmer sig begyndelsen. Det synes at være en af de kærlige udjævninger og lettelser af vejen. Mit hjerte gribes nu af mange minder, der længe har slumret, om min smukke, unge moder – og jeg er så gammel! – og om de dage, da det, man kalder verden, endnu ikke var så virkeligt for mig, og mine fejl endnu ikke så fastgroede."

"Jeg forstår denne følelse," udbrød Carton med en let rødmen. "Og De er blevet bedre ved det?"

"Det håber jeg."

Carton endte her samtalen ved at rejse sig for at hjælpe ham hans overfrakke på. "Men De," sagde Lorry, idet han vendte tilbage til emnet, "De er ung."

"Ja," svarede Carton, "jeg er ikke gammel; men min ungdoms veje var ikke veje til alderdom. Men det er nok om mig."

"Og sandelig også om mig," sagde Lorry. "Går De ud?"

"Jeg vil følge Dem til hendes port. De ved, hvilken landstryger jeg er. Skulle jeg også drive længe om i gaderne, må De dog ikke blive urolig. Jeg kommer igen i morgen tidlig. Indfinder De Dem i retten i morgen?"

"Ja, desværre!"

"Jeg kommer der også, men kun som en blandt mængden. Min spion skaffer mig nok en plads. Tag min arm, sir."

Lorry modtog tilbuddet, og de gik derpå ned ad trappen og ud på gaden og var efter nogle minutters forløb ved Lorrys bestemmelsessted. Der forlod Carton ham, men tøvede et lille stykke derfra, og da porten var lukket, vendte han tilbage og rørte ved den. Han havde hørt, at hun hver dag var gået til fængslet. "Hun kom ud her," sagde han, idet han så sig om, "gik denne vej og må ofte have trådt på disse sten. Jeg vil følge efter i hendes fodspor."

Klokken var ti om aftenen, da Carton stod uden for La Force, ligesom hun havde stået der hundrede gange. En lille brændeskærer, der havde lukket sit udsalg, stod i sin dør og røg sin pibe.

"God aften, borger," sagde Carton og standsede i forbigående, da manden betragtede ham med et forskende blik.

"God aften, borger."

"Hvorledes går det republikken?"

"Du mener vel guillotinen? Ikke dårligt. Tre og tres i dag. Vi når snart hundrede. Sanson og hans folk klager undertiden over træthed. Ha, ha, ha! Han er så pudsig, den Sanson. Sådan en barber!"

"Går du ofte hen og ser ham –"

"Rage? Altid. Hver dag. Sikken en barber! Du har vel set ham arbejde?"

"Nej."

"Gå hen og se ham, når han rigtig har søgning. Forestil dig, borger, de tre og tres i dag på mindre end to pibers tid! På mindre end to pibers tid! På ære!"

Idet den grinende lille mand strakte piben ud for at vise, hvorledes han havde målt den tid, bøddelen havde brugt, følte Carton en så heftig lyst til at tage livet af ham, at han vendte sig bort.

"Men du er da ingen englænder," sagde brændeskæreren, "uagtet du går engelsk klædt?"

"Jo," svarede Carton, idet han atter blev stående og svarede over skulderen.

"Så taler du som en franskmand."

"Jeg har studeret længe her."

"Aha! En fuldkommen franskmand. God nat, englænder."

"God nat, borger!"

"Men gå dog hen og se den spasmager," råbte den lille mand efter ham. "Og tag en pibe med!"

Sydney var ikke kommet langt bort, førend han blev stående midt på gaden under en flimrende lygte og med sit blyant skrev noget op på et stykke papir, hvorpå han med faste skridt, som om han godt kendte vejen, gik igennem flere mørke og smudsige gader – smudsigere end sædvanligt; for i hine rædselsdage blev ikke engang de bedste offentlige gader holdt rene – og standsede uden for en drogists udsalg. En lille, mørk, kroget butik, der lå i en bugtet, stejl gade og tilhørte en lille, mørk, kroget mand.

Efter ligeledes at have sagt godaften til denne borger, idet han stillede sig lige foran ham ved hans disk, lagde han papiret hen til ham. "Pyh!" fløjtede drogisten sagte, mens han læste det. "Hi, hi, hi!"

Sydney Carton ænsede det ikke, og drogisten sagde:

"Til dig selv, borger?"

"Til mig selv."

"Du passer jo nok på at holde dem hver for sig? Kender du følgerne af at blande dem?"

"Ja, meget nøje!"

Drogisten lavede nogle små pakker og gav ham dem, hvorpå han gemte dem én for én i brystlommen, betalte dem og ganske roligt gik sin vej. "Der er ikke mere at gøre," sagde han og så op til månen, "før i morgen. Jeg kan ikke sove."

Den var ikke letsindig, den tone, hvori han højt udtalte disse ord under de hurtigt drivende skyer, og lige så lidt udtrykte den ligegyldighed eller trods. Han talte som et træt menneske, der havde flakket omkring, havde stridt og forvildet sig, men til sidst fundet den rette vej igen og så enden på den.

For længe siden, da han blandt sine tidligere rivaler havde været kendt som en meget lovende yngling, havde han fulgt sin fader til graven. Hans moder var død nogle år i forvejen. De højtidelige ord, der var blevet oplæst ved hans faders grav, trådte frem i hans erindring, mens han gik ned ad de mørke gader imellem de tætte skygger, idet månen og skyerne sejlede højt oven over ham. "Jeg er opstandelsen og livet, siger Herren; hvo, som tror på mig, om han end dør, han skal dog leve; og hvo, som lever og tror på mig, skal aldrig dø."

I en af øksen behersket by, alene om natten med en naturlig sorg over dem, som var blevet henrettet den dag, og over den næste dags ofre, som nu ventede i fængslerne på deres dom, og fremdeles over den næstes og den næstes, kunne man let have fundet den idéassociation, der havde draget hine ord frem, ligesom et gammelt rustent skibsanker nede fra dybet. Han søgte den ikke, men gentog dem og gik videre. Med en højtidelig interesse for de oplyste vinduer, bag hvilke folk var i færd med at lægge sig til hvile og i nogle få, rolige timer glemme de rædsler, der omgav dem; for tårnene på de kirker, hvor der ikke længere holdtes bøn, for så vidt var folket allerede kommet på selvnedbrydelsens bane, efter i rækkevis af år at have ladet sig beherske af præstelige bedragere, røvere og vellystninge; for de fjernt liggende begravelsespladser, der, som der stod skrevet på portene, var indviet til den evige søvn; for de mange fængsler og de gader, gennem hvilke ofrene var rullet til en død, som var blevet så almindelig og sløvende, at der af al guillotinenes arbejden ikke opstod en eneste sørgelig fortælling om en forfølgende ånd; med en højtidelig interesse for alt levende og dødt i den stad, som nu holdt den korte, natlige pause i sit raseri, gik Carton atter over Seinen og ind i de lysere gader.

Der var kun få kareter i bevægelse, da den, der kørte i karet, udsatte sig for at blive mistænkt, og den fine verden satte en rød hue på sit hoved, tog plumpe sko på og traskede rundt til fods. Men alle skuespilhusene var godt besøgt, og folk strømmede oprømte ud, idet han kom forbi, og gik sladreende hjem. Ved døren til et af skuespilhusene stod en lille pige med sin moder, der søgte en vej over gaden gennem dyndet. Han bar

barnet over og bad det, førend dets frygtsomme arm havde sluppet hans hals, om et kys.

"Jeg er opstandelsen og livet, siger Herren; hvo, som tror på mig, om han end dør, han skal dog leve; og hvo, som lever og tror på mig, skal aldrig dø."

Nu, da gaderne var stille, og natten skred frem, hørte han disse ord i genlyden af sine fodtrin og i luften; fuldstændig sindigt og roligt gentog han dem undertiden ved sig selv, mens han gik, men han hørte dem stadig.

Natten gik, og mens han stod på broen og lyttede efter vandet, som skvulpede mod flodmurene omkring Isle de Paris, hvor den maleriske forvirring af huse og domkirken strålede klart i måneskinnet, kom det kolde dagskær og så som et dødt ansigt ned fra himlen. Derpå blegnede og døde natten med månen og stjernerne, og en liden stund syntes det, som om alt det skabte blev overgivet til dødens herredømme.

Men idet den herlige sol stod op, syntes den at drive hine ord, nattens omkvæd, varmt og lige ind i hans hjerte med sine lange, klare stråler. Og mens han så hen ad disse med ærbødigt skyggede øjne, syntes en bro af lys at hvælve sig gennem luften imellem ham og solen, mens floden tindrede der nede.

Den kraftige strøm, så hurtig, så dyb og så sikker, lignede i morgenens stilhed en åndsbeslægtet ven. Han gik langs med floden, langt borte fra husene, og faldt i søvn på bredden i solens varme og lys. Da han vågnede, tøvede han der lidt endnu og betragtede en vandhvirvel, der drejede sig uden mål, indtil floden slugte den og førte den ud i havet. – "Ligesom mig!"

En fragtbåd med et sejl af samme dæmpede farve som vissent løv nærmede sig derpå, gled forbi ham og forsvandt. Da

dens stille spor i vandet var borte, endte den bøn, der var brudt ud af hans hjerte om nådig overbærenhed med alle hans kummerlige forblindelser og vildfarelser, med de ord: "Jeg er opstandelsen og livet."

Lorry var allerede ude, da han kom tilbage, og det var let at gætte, hvor den gode, gamle mand var gået hen. Carton drak lidt kaffe, spiste noget brød og gik, efter at have vasket sig og skiftet linned for at forfriske sig, hen til rådhuset.

Retssalen var lutter liv og røre, da det sorte får – for hvem mange veg forskrækket til side – trykkede ham ind i en mørk krog blandt mængden. Lorry var der, og doktor Manette var der. Hun var der og sad ved siden af sin fader.

Da hendes ægtefælle blev ført ind, sendte hun ham et øjekast, der var så opmuntrende, så fuldt af beundrende kærlighed og medlidende ømhed, og dog for hans skyld så modigt, at det kaldte det sunde blod op i hans ansigt, klarede hans blik og oplivede hans hjerte. Havde noget øje lagt mærke til den virkning, hendes blik havde på Carton, ville det have set, at det var ganske den samme.

Ved denne uretfærdige domstol var der liden eller ingen orden i sagførelsen, som kunne sikre en anklaget et tåleligt forsvar. Der kunne ikke have fundet en sådan revolution sted, hvis ikke alle love, former og ceremonier først var blevet så skammeligt misbrugte, at revolutionens selvmorderiske hævn var at sprede dem alle for vindene.

Alles øjne var henvendte på juryen. Blandt de edsvorne udmærkede sig især én mand, der med sit grådige ansigt og sine fingre, der idelig spillede omkring hans læber, syntes i høj grad at vinde tilskuernes bifald, en blodtørstig kannibal af en

edsvoren, Jacques tre fra St. Antoine. Den hele jury var en jury af hunde, som sad til doms over hjorten.

Alles øjne fæstede sig derefter på de fem dommere og den offentlige anklager. Der var ingen gunstig stemning der i dag. En umenneskelig, ubarmhjertig, morderisk forretningsstemning. Ethvert øje søgte derpå et andet øje i trængslen og blinkede bifaldende mod det, og hoveder nikkede til hinanden, førend de med spændt opmærksomhed bøjede sig forover.

Charles Evremond, kaldet Darnay. Løsladt i går. Atter anklaget og atter anholdt i går. Stævningen forkyndt ham i aftes. Mistænkt og anklaget som fjende af republikken, aristokrat, hørende til en slægt af tyranner, der var bandlyst, fordi den havde brugt sine nu ophævede forrettigheder til folkets skammelige undertrykkelse. I kraft af denne bandlysning stod Charles Evremond, kaldet Darnay, ubetinget uden for loven.

Af dette indhold var, med lige så få eller færre ord, den offentlige anklagers foredrag.

Præsidenten spurgte, om den anklagede var åbenlyst eller hemmeligt anklaget.

"Åbenlyst, præsident."

"Af hvem?"

"Af tre. Ernest Defarge, vinhandler i St. Antoine."

"Godt."

"Therese Defarge, hans hustru."

"Godt."

"Alexander Manette, læge."

Der blev et stærkt røre i salen, under hvilket doktor Manette rejste sig, bleg og skælvende.

"Præsident, fuld af harme forsikrer jeg dig, at dette er løgn og bedrageri. Du ved, at den anklagede er gift med min datter. Min datter og de, der er hende kære, er mig dyrebare end livet. Hvem og hvor er den falske bagvasker, som siger, at jeg anklager mit barns ægtefælle?"

"Vær rolig, borger Manette. Mangel på ærbødighed for domstolens myndighed ville bringe dig selv uden for loven. Med hensyn til, hvad der er dig dyrebare end livet, da kan intet være en god borger så dyrebart som republikken."

Denne irettesættelse fremkaldte lydeligt bifald. Præsidenten ringede med sin klokke og tog med varme atter til orde:

"Hvis republikken krævede af dig, at du ofre den dit eget barn, så ville du ikke have nogen anden pligt end at bringe dette offer. Hør efter, og ti stille imens!"

Atter lød der vanvittige bifaldråb. Doktor Manette satte sig ned med stirrende øjne og skælvende læber; hans datter flyttede sig tættere ind til ham. Den grådige edsvorne gned sig i hænderne og førte derpå som sædvanlig hånden til munden. Da der var blevet stille nok i salen, til at han kunne høres, fremstilledes Defarge, der hurtigt forklarede sammenhængen med fængslingen og løsladelsen, at han selv som dreng havde stået i doktorens tjeneste, og i hvilken tilstand fangen havde været, da han var blevet løsladt og overgivet til dem. Derpå optoges følgende korte forhør; for retten gik rask fremad med sin gerning.

"Gjorde du ikke god tjeneste ved indtagelsen af Bastillen, borger?"

"Det kan nok være."

Her skreg en ophidset kvinde i trængslen: "Du var en af de bedste patrioter, som var til stede. Hvorfor vil du ikke sige det? Du var artillerist den dag og iblandt de første, som trængte ind i den forbandede fæstning, da den var faldet. Jeg siger sandhed, patrioter!"

Det var Hævnen, som under forsamlingens varme lovtaler deltog i retsforhandlingerne. Præsidenten ringede med sin klokke, men beruset af bifaldråbene skreg Hævnen: "Jeg trodser denne klokke!" for hvilket hun ligeledes blev rost.

"Underret domstolen om, hvad du foretog dig den dag inde i Bastillen, borger."

"Jeg vidste," sagde Defarge og så på sin kone, som stod neden for det trin, hvorpå han stod, og stirrede ufravendt op på ham, "jeg vidste, at den fange, jeg har omtalt, havde været indespærret i en celle, som kaldtes hundrede og fem, nordtårnet. Jeg vidste det fra ham selv. Han kendte ikke sig selv under nogen anden benævnelse end hundrede og fem, nordtårnet, mens han var under min varetægt og syede sko. Mens jeg den dag fyrede med min kanon, besluttede jeg at undersøge denne celle, når Bastillen var faldet. Den faldt. Jeg og en medborger, der er medlem af juryen, gik op til cellen med en slutter. Jeg undersøgte den meget omhyggeligt, og i et hul i skorstenen, hvor en sten var blevet brækket ud og sat ind igen, fandt jeg et beskrevet papir. Her er det. Jeg har undersøgt nogle prøver af doktor Manettes håndskrift. Det er doktor Manettes håndskrift, og dette doktor Manettes håndskrift overgiver jeg nu til præsidenten."

"Læs det op."

Under en dødsstilhed og tavshed – den anklagede så imidlertid kærligt på sin hustru; hans hustru så kun bort fra ham, for med bekymring at se på sin fader; doktor Manette holdt sine øjne fæstede på oplæseren; madame Defarge vendte ikke sine bort fra fangen; Defarge ikke sine bort fra sin jublende hustru, og alle de andre øjne hvilede på doktoren, som ikke så et eneste af dem – blev papiret læst op. Det lød således:

10. Skyggens legeme

"Jeg, Alexander Manette, en ulykkelig læge, født i Beauvais og senere bosat i Paris, skriver denne sørgelige beretning i min ynkelige celle i Bastillen i den sidste måned i året 1767. Jeg skriver den i stjalne mellemrum under de vanskeligste forhold og agter at skjule den i skorstensmuren, hvor jeg langsomt og møjsommelig har lavet et gemmested til den. Måske finder en medlidende hånd den der, når jeg og mine sorger er blevet til støv. Disse ord, der skrives med den rustne jernspids, som jeg dypper i sod og trækul fra kaminen, opløst i blod, nedskrives med stor møje i den sidste måned af mit fangenskabs tiende år. Håbet har aldeles forladt mig. Af skrækkelige påmindelser, som jeg har bemærket hos mig selv, ved jeg, at min forstand ikke længere kan være usvækket; men jeg forsikrer højtideligt, at jeg endnu er i besiddelse af min fulde åndskraft, at min hukommelse er tro og pålidelig i de mindste enkeltheder, og at hvad jeg skriver, er sandhed, så vist som jeg for den eviges domstol, skal stå til ansvar for disse mine sidste skrevne ord, hvad enten de bliver læst af mennesker eller ikke.

Mens jeg en måneskinsaften i den tredje uge af december i året 1756 spadserede ved bolværket af Seinen for at forfriske mig ved frostluften en times gang fra min bolig i gaden ved den medicinske skole, kom en karet kørende meget hurtigt bag ved mig. Idet jeg trådte til side for at lade den komme forbi, da jeg var bange for, at den ellers ville køre mig over,

blev et hoved stukket ud af vinduet, og en stemme befalede kusken at holde.

Så snart kusken kunne få hestene standset, holdt kareten, og den samme stemme kaldte på mig. Jeg svarede. Kareten var da så langt foran mig, at to herrer fik tid til at lukke døren op og stige ud, førend jeg kunne komme hen til dem. Jeg lagde mærke til, at de begge var indhyllet i kapper og syntes at ville holde sig skjult. Mens de stod ved siden af hinanden ved karetdøren, lagde jeg ligeledes mærke til, at de begge så ud til at være jævnaldrende med mig, og at de lignede hinanden påfaldende i højde, holdning, stemme og – så vidt jeg kunne se – ligeledes i ansigtstræk.

'De er jo doktor Manette?' sagde den ene.

'Ja jeg er.'

'Doktor Manette, som tidligere boede i Beauvais,' sagde den anden; 'den unge læge og dygtige kirurg, der i det sidste par år har skaffet sig et anset navn i Paris?'

'Mine herrer,' svarede jeg, 'jeg er den doktor Manette, som det behager Dem at omtale så venligt.'

'Vi har været hjemme hos Dem,' sagde den første, 'og da vi ikke var så heldige at træffe Dem der, men hørte, at De sandsynligvis var gået herhen, kørte vi bagefter i håb om at indhente Dem. Vær så god at sætte Dem ind i vognen.'

Begges tone var bydende, og mens disse ord blev sagt, stillede de sig begge således, at de fik mig imellem sig og karetdøren. De var bevæbnede, jeg ikke.

'Undskyld, mine herrer,' sagde jeg, 'men jeg plejer at spørge mig for, hvem det er, der gør mig den ære at søge min

hjælp, og af hvilken art det tilfælde er, hvortil jeg bliver kaldet.'

Svaret herpå blev givet af ham, der havde talt sidst: 'Doktor, Deres klienter er folk af stand. Med hensyn til tilfældet, da siger vor tillid til Dem os, at De bedre selv vil kunne forvisse Dem derom, end vi kunne beskrive det. Og nu må det være nok. Vil De have den godhed at sætte Dem ind?'

Jeg havde intet andet valg end at adlyde og steg stiltiende ind. De satte sig begge ind efter mig. Kareten vendte og kørte af sted med samme fart som før.

Jeg gentager denne samtale nøjagtig således, som den fandt sted, og tvivler ikke om, at det ordlyd er den samme. Jeg beskriver alt nøjagtig, således som det fandt sted, idet jeg anstrenger mig for ikke at gå uden om emnet. Hvor jeg har sat tankestreger, således som nedenfor, har jeg standset et øjeblik og gemt mit papir i dets skjul. – – –

Kareten kørte gennem nordbarrieren og ud på landevejen. En halv mil fra barrieren – jeg beregnede ikke afstanden den gang, men da jeg senere tilbagelagde den – bøjede den af fra hovedalleen og holdt straks efter uden for et ensomt liggende hus. Vi steg alle tre ud og gik ad en fugtig, blød sti gennem en af et forsømt springvand overskyllet have op til husets dør. Den blev ikke åbnet i samme øjeblik, som der blev ringet på klokken, og den ene af mine to førere slog tjeneren, som lukkede op, over ansigtet med sin tykke ridehandske.

Der var intet heri, som i nogen særlig grad vakte min opmærksomhed, da jeg havde set simple folk blive slået hyppigere end hunde. Men den anden af de to, der ligeledes var opbragt, slog tjeneren på samme måde med sin arm, og

brødrenes miner og holdning lignede da hinanden i den grad, at jeg indså, de måtte være tvillinger.

Lige fra det øjeblik, vi var steget ud ved ydermuren, havde jeg hørt skrig, som kom fra et værelse ovenpå. Jeg blev straks ført til dette værelse, hvorfra skrigene blev stærkere, mens vi gik op ad trappen, og i en seng fandt jeg en syg med en heftig hjernebetændelse.

Den syge var et overordentlig smukt og ungt fruentimmer, ganske sikkert ikke over tyve år. Hendes hår var løst op og uredt, og hendes arme var bundet til hendes sider med skærf og tørklæder. Jeg så, at alle disse bånd hørte til en fornem herres dragt. På et af dem, der var et til en galladragt hørende skærf, som var kantet med frynser, var et adeligt våben og bogstavet E.

Jeg så dette i det første minut, jeg iagttog den syge; for under sin uophørlige striden imod havde hun vendt ansigtet ud over kanten af sengen, stoppet enden af skærfet i munden og var i fare for at kvæles. Det første, jeg gjorde, var at strække hånden ud for at lette hendes åndedræt, og idet jeg skød skærfet til side, faldt mine øjne på broderiet i hjørnet.

Jeg vendte hende forsigtigt om, lagde mine hænder på hendes bryst for at berolige og holde hende nede og så hende i ansigtet. Hendes øjne var vilde og udspilede, og hun udstødte stadig gennemtrængende skrig og gentog de ord: 'Min mand, min fader og min broder!' og talte derpå til tolv og sagde: 'Tys!' Et øjeblik, men ikke mere, kunne hun standse for at lytte, men derpå begyndte de gennemtrængende skrig igen, og hun gentog ordene: 'Min mand, min fader og min broder,' talte til tolv og sagde 'tys!' Der var ingen afveksling i

rækkefølgen og måden og med undtagelse af de regelmæssige, kortvarige pauser heller ingen standsning i disse lyde.

'Hvor længe har dette varet?' spurgte jeg.

For at skelne mellem brødrene vil jeg kalde dem den ældste og den yngste: med den ældste mener jeg ham, der havde mest myndighed. Det var ham, som svarede: 'Fra i aftes omtrent ved denne tid.'

'Har hun en mand, en fader og en broder?'

'En broder.'

'Det er vel ikke hendes broder, jeg taler med?'

Meget hånligt svarede han: 'Nej.'

'Har hun for nylig på en eller anden måde haft med tallet tolv at gøre?'

Den yngste broder sagde utålmodig: 'Ja, med klokken tolv.'

'Der ser De, mine herrer,' sagde jeg, mens jeg stadig holdt mine hænder på hendes bryst, 'til hvor liden nytte jeg er, således som De har ført mig hertil! Havde jeg vidst, hvad jeg ville få at se, kunne jeg have forsynet mig med et og andet. Nu derimod spildes der tid, da der ikke kan fås lægemidler på dette afsides liggende sted.'

Den ældste broder så på den yngste, som sagde i en hovmodig tone: 'Her er en kasse med lægemidler,' – tog den ud af et skab og satte den på bordet. – –

Jeg åbnede nogle af flaskerne, lugtede til dem og førte propperne til mine læber. Hvis jeg havde villet bruge andre end bedøvende lægemidler, der i og for sig var gifte, ville jeg ikke have anvendt noget af disse.

'Nærer De tvivl om dem?' spurgte den yngste broder.

'De ser, at jeg er i færd med at anvende dem,' svarede jeg, men sagde ikke mere.

Med megen møje og efter mange mislykkede forsøg fik jeg den syge til at synke den dosis, jeg ønskede, hun skulle tage. Da det var min hensigt at gentage den efter nogen tids forløb; og det tillige var nødvendigt at iagttage, hvilken virkning den gjorde, satte jeg mig ved sengen. Et frygtsomt og forknyt fruentimmer var til stede og havde trukket sig tilbage i en krog. Huset var fugtigt og forfaldent, dårlig forsynet med bohaver – åbenbart først for nylig og kun midlertidigt taget i brug. Nogle tykke, gamle tapeter var sømmet fast foran vinduerne for at dæmpe lyden af skrigene, der vedblev i deres regelmæssige rækkefølge tillige med råbet: 'Min mand, min fader og min broder!' tællingen til tolv og 'tys!' Vildelsen var så heftig, at jeg ikke havde løsnet båndene, som holdt armene, men kun undersøgt dem for at påse, at de ikke gjorde ondt. Det eneste glimt af opmuntring var, at min hånd, der lå på den lidendes bryst, havde en beroligende indflydelse, så at hun nu lå stille nogle minutter ad gangen; men på skrigene gjorde den ingen virkning; et pendul kunne ikke være regelmæssigere.

Da jeg havde siddet en halv times tid ved sengen med de to brødre som tilskuere, sagde den ældste:

'Her er en syg til.'

Jeg studsede og spurgte: 'Er det et påtrængende tilfælde?'

'De kan jo se ad,' svarede han i en ligegyldig tone og tog et lys. — — —

Den anden syge lå i et bagværelse på den anden side af en trappe, og det var en slags loftskammer oven over en stald.

Over en del af det var der et lavt gipsloft; men resten var åbent lige til tagstenene, og der gik bjælker tværs over det. I denne del af værelset lå der hø og halm, brænde og en bunke æbler i sand. Jeg måtte gå derigennem for at komme over på den anden side. Min hukommelse er nøjagtig og usvækket. Jeg prøver mig selv med disse enkeltheder og ser dem her i min celle i Bastillen henimod slutningen af mit fangenskabs tiende år lige så tydeligt, som jeg så dem den aften.

På noget hø på gulvet og med en pude under hovedet lå en smuk bondeknøs på ikke over sytten år i det højeste. Han lå på ryggen med sammenpressede tænder; hans højre hånd lå knyttet på hans bryst, og hans stirrende øjne så lige i vejret. Jeg kunne ikke se, hvor hans sår var, idet jeg lagde mig på det ene knæ og bøjede mig over ham, men jeg kunne se, at han var ved at dø af et stiksår.

'Jeg er læge, min stakkels ven,' sagde jeg. 'Lad mig undersøge det.'

'Jeg vil ikke have det undersøgt,' svarede han; 'lad det være.'

Det var under hans hånd, og jeg overtalte ham til at lade mig tage denne bort. Det var et kårdestik, som han havde fået for en snes timer siden; men ingen dygtighed ville kunne have frelst ham, selv om han straks var blevet forbundet. Han var ved at dø. Idet jeg vendte mine øjne om mod den ældste broder, så jeg ham betragte denne smukke knøs, hvis liv så hurtigt nærmede sig sin afslutning, som om det var en såret fugl, hare eller kanin, men aldeles ikke, som om det var hans medmenneske.

'Hvorledes er dette gået til?' spurgte jeg.

'Den afsindige hund af en livegen nødte min broder til at trække blank imod sig og faldt for hans kårde – som en adelsmand.'

Der var ikke spor af medynk, sorg eller menneskekærlighed i dette svar. Den talende syntes at indrømme, at det var ubehageligt, at denne skabning af en så forskellig kaste skulle dø der, og at det havde været bedre, om han var død i en eller anden mørk afkrog, ligesom alt det andet utøj af hans art; men han var aldeles utilgængelig for enhver medlidende følelse for knøsen eller hans skæbne.

Knøsens øjne havde vendt sig langsomt om mod ham, mens han havde talt, og vendte sig langsomt om mod mig.

'De er meget stolte, doktor, disse adelsmænd; men vi simple hunde er det undertiden også. De plyndrer os, krænker os, prygler os, dræber os; men vi beholder dog sommetider en smule stolthed tilbage. Hun – har De set hende, doktor?'

Skrigene og råbene kunne høres der, om end de blev dæmpet af afstanden.

'Ja,' svarede jeg, 'jeg har set hende.'

'Det er min søster, doktor. Disse adelsmænd har i mange år haft deres skammelige rettigheder til vore søstres dyd og ærbarhed, men der er retskafne piger hos os. Jeg ved det og har også hørt min fader sige det. Hun var en retskaffen pige og forlovet med en retskaffen ung mand, en af hans fæstere. Vi var alle hans fæstere – den mands, som står der. Den anden er hans broder, den værste af en dårlig slægt.'

Det var kun med den største møje, at knøsen samlede legemlig kraft nok til at tale; men hans ånd talte med et

frygteligt eftertryk.

'Vi blev således udplyndret af den mand, som står der, hvilket alle vi simple hunde bliver af disse højere væsener – beskattet af ham uden barmhjertighed, tvunget til at arbejde for ham uden løn, tvunget til at lade vort korn male på hans mølle, tvunget til at føde snese af hans høns med vort usle korn, mens det under livsstraf var os forbudt selv at holde en eneste høne, plyndrede og mishandlede i en sådan grad, at når vi tilfældigvis havde en bid sul, spiste vi det for lukkede døre og vinduesskodder af frygt for, at hans folk skulle få det at se og tage det fra os – vi blev, siger jeg, således plyndret, forfulgt og udpint, at fader sagde, det var en skrækkelig tanke at sætte et barn i verden, og at det, vi helst måtte bede om, var, at vore kvinder måtte blive ufrugtbare og vor ulykkelige stamme dø ud!'

Jeg havde aldrig før set bevidstheden om undertrykkelse bryde frem som ild. Jeg havde nok troet, at den hist og her kunne ligge og ulme hos folket, men aldrig set den bryde frem, førend jeg så det hos den døende knøs.

'Ikke des mindre giftede min søster sig, doktor. Han skrantede den gang, stakkels fyr, og hun giftede sig med sin elskede for at kunne pleje og trøste ham i vor hytte – vort hundehus, som man snarere kunne kalde den. Hun havde ikke været gift ret mange uger, førend denne mands broder fik hende at se, beundrede hende og bad denne mand låne ham hende – for hvad vil en ægtemand blandt os sige? Han var villig nok; men min søster var retskaffen og dydig og hadede hans broder med et had, der var lige så stærkt som

mit. Hvad gjorde da de to for at få hendes mand til at bruge sin indflydelse hos hende og gøre hende føjelig?’

Knøsens øjne, der havde været fæstet på mine, vendtes om mod tilskuerne, og i de to ansigter læste jeg, at alt var sandt. De to slags stolthed, som stod lige over for hinanden, kan jeg endnu se her i Bastillen; adelsmandens lutter kold ligegyldighed; bondens lutter undertrykt følelse og lidenskabelig hævngherrighed.

‘De ved, doktor, at det hører til disse adelsmænds rettigheder, at de kan spænde os simple hunde for en vogn og køre med os. De spændte ham således for en vogn og kørte med ham. De ved, at det hører til deres rettigheder, at de kan lade os holde vagt om natten for at få frøerne til at tie, for at disse ikke skal forstyrre deres adelige søvn. De lod ham stå ude i den usunde tåge om natten og spænde i seletøjet om dagen; men han lod sig ikke rokke. Nej! Da han en dag ved middagstid var blevet spændt fra for at spise, sukkede han tolv gange, én gang for hvert klokkeslag, og døde ved hendes bryst.’

Ingen anden menneskelig magt end hans faste beslutning om at fortælle, hvad han havde lidt, kunne have holdt liv i knøsen. Han tvang dødens skygger, der nærmede sig, til at vige, ligesom han tvang sin knyttede hånd til at være knyttet og dække hans sår.

‘Da bortførte denne mands broder hende med hans samtykke, ja endog med hans hjælp, til trods for hvad jeg ved, hun må have sagt hans broder – og hvad det er, vil ikke længe være ukendt for Dem, doktor – bortførte hans broder hende for at more og adsprede sig en stakket stund. Jeg så hende

køre forbi mig på vejen. Da jeg bragte dette budskab hjem, brast min faders hjerte; men han udtalte ikke ét af de ord, som fyldte det. Jeg bragte min yngste søster til et sted uden for denne mands område, hvor hun i det mindste aldrig skal blive hans slavinde. Derpå forfulgte jeg broderen herhen, og forrige nat – klatrede jeg simple hund, med kården i hånden – herind. – Hvor er det høje vindue? Det var her et eller andet sted.'

Kammeret blev mørkt for hans syn, verden snæver omkring ham. Jeg så mig om og bemærkede, at høet og halmen var trådt ned på gulvet, som om der havde fundet en kamp sted.

'Hun hørte mig og løb ind. Jeg bad hende ikke komme i nærheden af os, førend han var død. Han trådte ind og kastede først nogle penge til mig og slog derpå efter mig med en pisk. Men skønt jeg er en simpel hund, stødte jeg dog således efter ham, at han måtte trække blank. Lad ham brække den i så mange stykker, han vil, den kårde, som han plettede med mit simple blod; han trak den for at forsvare sig – brugte den med hele sin færdighed for at frelse sit liv.'

Mine øjne var kort i forvejen faldet på stykkerne af en brækket kårde, der lå imellem høet. Dette våben var en adelsmands. På et andet sted lå en gammel klinge, der syntes at have tilhørt en soldat.

'Løft mig nu op, doktor; løft mig op. Hvor er han?'

'Han er her ikke,' svarede jeg og støttede knøsen i den tanke, at han mente broderen.

'Han! Hvor stolte disse adelsmænd end er, er han dog bange for at se mig. Hvor er den mand, som var her? Vend

mit ansigt om imod ham.'

Jeg gjorde det, idet jeg løftede hans hoved op på mit knæ, men idet han et øjeblik fik ualmindelige kræfter, rejste han sig helt op og nødte mig til ligeledes at stå op, da jeg ellers ikke kunne have støttet ham længere.

'Markis,' sagde knøsen og henvendte sig til ham, idet han spilede øjnene op og hævede sin højre hånd, 'til den dag, da der skal aflægges regnskab for alle disse ting, stævner jeg dig og dine indtil den sidste af din onde slægt til at aflægge regnskab. Jeg mærker dig med dette blodige kors til tegn på, at jeg gør det. Til den dag, da der skal aflægges regnskab for alle disse ting, stævner jeg din broder, den værste af den onde slægt, til særskilt at aflægge regnskab. Jeg mærker ham med dette blodige kors til tegn på, at jeg gør det.'

To gange stak han sin hånd ind i såret i sit bryst og tegnede et kors i luften med sin pegefinger. Derpå stod han endnu et øjeblik med hævet finger, men ligesom den sank, sank også han, og jeg lagde ham død ned. –

Da jeg kom tilbage til den unge kones leje, så jeg, at hun rasede ganske på samme måde som før. Jeg vidste, at det kunne vare mange timer og sandsynligvis ville ende med gravens tavshed.

Jeg gav hende atter af de lægemidler, jeg tidligere havde givet hende, og blev siddende ved hendes seng indtil langt ud på natten. Hun vedblev at skrike lige stærkt, og hun forandrede ikke den bestemte orden i sine ord.

Dette varede seks og tyve timer, efter at jeg havde set hende første gang. Jeg var kommet og gået to gange og sad

atter hos hende, da hun begyndte at sløves; lidt efter lidt sank hun hen i en døs og lå, som om hun var død.

Det var, som om stormen og regnen omsider havde lagt sig efter et langvarigt og frygteligt uvejr. Jeg løsnede hendes arme og befalede konen at hjælpe mig med at rette på hende selv og hendes klæder, som hun havde sønderrevet. Da var det, at jeg så, at hun var i den tilstand, hvori de første forventninger om at blive moder opstår, og da var det, at jeg tabte den smule håb, jeg havde næret om hende.

'Er hun død?' spurgte markis'en, idet han med støvler på trådte ind i værelset, efter lige at være steget af hesten.

'Endnu ikke,' svarede jeg, 'men hun dør rimeligvis snart.'

'Hvilken styrke der dog er i disse simple legemer!' sagde han og så med en vis nysgerrighed ned på hende.

'Der er en vidunderlig styrke i sorg og fortvivlelse!'

Først smilede han ved mine ord, men så rynkede han panden, skød med foden en stol tæt hen til min, befalede konen at gå og sagde med dæmpet stemme:

'Da jeg så min broders forlegenhed i anledning af disse bønder, foreslog jeg ham at søge hjælp hos Dem. Deres anseelse er stor, og som en ung mand, der kan gøre en sådan lykke, som De har udsigt til, er De sandsynligvis ikke blind for Deres egen tarv. De ting, som De ser her, må kun ses, men ikke omtales.'

Jeg lyttede til den syges åndedræt og undgik at svare.

'Bærer De mig med Deres opmærksomhed, doktor?'

'I mit fag,' sagde jeg, 'modtages en sygs meddelelser altid i fortrolighed.' Jeg var forsigtig i mine svar, da jeg følte mig urolig over, hvad jeg havde hørt og set.

Det var så vanskeligt at følge hendes åndedræt, at jeg omhyggeligt følte efter pulsen og hjertet. Der var liv. Men det var også alt. Ved at se mig om, idet jeg satte mig, bemærkede jeg, at brødrene så vist på mig. – –

Det falder mig så besværligt at skrive, kulden er så hård, og jeg er så bange for at blive grebet og indespærret i en underjordisk celle og fuldkomment mørke, at jeg må forkorte denne beretning. Min hukommelse er hverken svækket eller forvirret; jeg husker og kan gengive hvert eneste ord, der veksledes mellem mig og brødrene.

Hun lå således hen en uges tid. Til sidst kunne jeg, når jeg lagde mit øre tæt til hendes læber, forstå nogle stavelser, hun sagde til mig. Hun spurgte mig, hvor hun var, og jeg sagde hende det; spurgte mig, hvem jeg var, hvilket jeg ligeledes sagde hende. Forgæves spurgte jeg hende om hendes familienavn. Hun virrede mat med hovedet på puden og bevarede sin hemmelighed, ligesom det unge menneske havde gjort. Jeg fik ikke lejlighed til at stille hende noget spørgsmål, førend jeg havde sagt brødrene, at hun nærmede sig sit endeligt og ikke kunne leve én dag til. Indtil da havde stadig enten den ene eller den anden af dem siddet mistroisk bag omhænget ved hovedgærdet. Men da det var kommet så vidt, syntes det at være dem ligegyldigt, hvilket samkvem jeg havde med hende, som om – denne tanke for mig gennem hovedet – også jeg var døden nær.

Jeg havde lagt mærke til, at deres stolthed følte sig bittert krænket ved, at den yngste broder havde målt klinge med en bonde, og det oven i købet en bondedreng. Det eneste, som virkelig syntes at gå dem nær, var, at dette var højst

vanærende for familien og tillige latterligt. Hver gang jeg opfangede den yngste broders blik, mindede dets udtryk mig om, at han bar et stærkt nag til mig på grund af det, jeg havde hørt af knøsen. Skønt han var glattere og høfligere imod mig end den ældste, så jeg det dog godt, ligesom jeg også så, at jeg ligeledes var til byrde for den ældste.

Patienten døde to timer før midnat på en tid, der efter mit ur næsten stemte med det minut, da jeg havde set hende første gang. Jeg var alene med hende, da hendes fortabte unge hoved sank sagte om på den ene side, og alle hendes jordiske sorger og krænkelser var overstået.

Brødrene ventede i et værelse nedenunder, utålmodige efter at ride bort. Mens jeg havde siddet alene ved sengen, havde jeg hørt dem slå på deres støvler med deres ridepiske og gå langsomt frem og tilbage.

'Er hun endelig død?' sagde den ældste, da jeg trådte ind.

'Ja, nu er hun død.'

'Jeg ønsker dig til lykke, broder,' var hans ord, idet han vendte sig om.

Han havde tidligere tilbudt mig penge; men jeg havde udsat at tage imod dem, og han rakte mig nu en rulle guldstykker. Jeg tog den af hans hånd og lagde den på bordet, for jeg havde overvejet dette spørgsmål og besluttet ikke at modtage noget.

'Undskyld mig,' sagde jeg. 'Under disse omstændigheder, nej.'

De vekslede øjekast, men bøjede deres hoveder for mig, ligesom jeg bøjede mit for dem, og vi skiltes ad uden flere ord på nogen af siderne. — — —

Jeg er træt, træt, træt – udmattet af elendighed. Jeg kan ikke læse, hvad jeg har skrevet med denne udtærede hånd.

Tidlig om morgenen blev rullen med guldstykkerne afleveret ved min dør i en lille æske med mit navn uden på. Straks fra begyndelsen af havde jeg omhyggeligt overvejet, hvad jeg burde gøre, og besluttede da den dag at skrive i fortrolighed til ministeren og meddele ham de to tilfælde, i anledning af hvilke jeg var blevet kaldt, og hvor jeg havde været, kort sagt alle omstændighederne. Jeg vidste, hvad indflydelse ved hoffet ville sige, og hvilke friheder adelen havde, og mente derfor, at der aldrig ville blive talt om denne sag; men jeg ønskede dog at lette mit sind. Jeg havde holdt sagen ubrødeligt hemmelig for min kone, hvilket jeg ligeledes besluttede at meddele i mit brev. Jeg frygtede ikke nogen egentlig fare for mig selv, men vidste, at det kunne være farligt for andre at vide, hvad jeg vidste.

Jeg var stærkt optaget den dag og kunne ikke gøre mit brev færdigt om aftenen, hvorfor jeg den følgende dag stod tidligt op for at fuldende det. Det var den sidste dag i året. Brevet lå netop færdigt foran mig, da det blev mig sagt, at der var en dame, som ønskede at tale med mig. Hun var ung, forekommende og smuk, men ikke bestemt til at leve længe. Hun var meget bevæget og præsenterede sig for mig som markis St. Evremonds hustru. Jeg satte den titel, hvormed bondeknøsen havde tildelt den ældste broder, i forbindelse med det på skærfet syede begyndelsesbogstav og havde ikke vanskeligt ved at komme til den slutning, at jeg for ganske nylig havde set denne adelsmand.

Min hukommelse er mig endnu tro; men jeg kan ikke nedskrive de ord, vi vekslede. Jeg har en mistanke om, at jeg iagttoges omhyggeligere end før, og jeg ved ikke, på hvilke tider jeg iagttoges. Hun havde dels formodet, dels opdaget hovedomstændighederne ved den skrækkelige historie, sin ægtefælles del i den, og at man havde henvendt sig til mig. Hun vidste nu, at den unge kvinde var død. Det havde været hendes håb at afvende Himlens vrede fra et hus, der længe havde været hadet af den store, lidende hob.

Hun havde sine grunde til at tro, at der levede en yngre søster, som det var hendes inderligste ønske at understøtte; men jeg kunne kun sige hende, at der var en sådan søster; andet vidste jeg ikke. Idet hun stolede på min tavshed, havde hun opsøgt mig i håb om, at jeg kunne sige hende søsterens navn og opholdssted. Men indtil denne ulyksalige time er begge dele ukendte for mig.

Hun var en god, medlidende dame og ikke lykkelig i sit ægteskab. Hvor kunne hun også være det? Broderen mistroede og hadede hende og brugte hele sin indflydelse imod hende; hun var bange for ham og ligeså for sin ægtefælle. Da jeg kom ned til døren med hende, sad der et barn, en smuk dreng på et par år, i hendes vogn.

'For hans skyld, doktor,' sagde hun og pegede grædende på ham, 'ville jeg gøre alt for at give det ubetydelige vederlag, jeg kan; ellers vil han aldrig trives ved sin arv. Jeg har en forudfølelse af, at hvis der ikke bliver bragt noget andet uskyldigt sonoffer herfor, vil det blive krævet af ham. Hvad jeg endnu kan kalde mit – det er kun lidt, med undtagelse af nogle få smykker – vil jeg pålægge ham som hans første pligt

at give denne forurettede familie tillige med forsikringen om hans afdøde moders medlidenhed og beklagelse, hvis søsteren kan opdages.'

Hun kyssede drengen og sagde, idet hun kærtegnede ham: 'Det er for din egen skyld, du kære. Vil du ikke nok være trofast, lille Charles?' Drengen svarede rask: 'Jo!' Jeg kyssede hendes hånd, og hun tog ham i sine arme og kørte bort med ham, idet hun kælede for ham. Jeg så hende aldrig siden.

Da hun havde nævnt sin ægtefælles navn i den tro, at jeg vidste det, tilføjede jeg intet derom i mit brev, som jeg forseglede og selv afleverede samme dag, da jeg ikke ville betro det til nogen anden.

Samme aften, den sidste aften i året, henimod klokken ni, ringede en sortklædt mand på min portklokke, forlangte at tale med mig og fulgte sagte efter min tjener, Ernest Defarge, et ungt menneske, op ad trappen. Da min tjener trådte ind i stuen, hvor jeg sad med min kone – ak, min hustru, du mit hjertes skat! min smukke, unge, engelske hustru! – så vi manden, som vi havde troet var nede i porten, stå tavs bag ved ham.

'Det er et slemt tilfælde i Rue St. Honoré,' sagde han. Det ville ikke opholde mig længe. Han havde en vogn med. Den bragte mig hertil, bragte mig til min grav. Da jeg var kommet ud af huset, blev et sort klæde trukket stramt over min mund bagfra, og mine arme blev bagbundet. De to brødre kom over gaden fra en mørk krog og tilkendegav med en eneste bevægelse, at jeg var den rette. Markis'en tog det brev, jeg havde skrevet, op af sin lomme, viste mig det, brændte det i lyset i en lygte, som holdtes hen for ham, og slukkede asken

med sin fod. Der blev ikke talt et ord. Jeg blev bragt hertil; jeg blev bragt levende til min grav.

Hvis det havde behaget Gud at bevæge en af disse brøders hårde hjerte til i alle disse skrækkelige år at sende mig underretning om min dyrebare hustru – kun med et ord at lade mig vide, om hun var levende eller død – kunne jeg have troet, at Han ikke ganske havde opgivet mig. Men nu tror jeg, at det røde kors, som drengen tegnede, bliver deres ødelæggelse, og at de ikke har del i Hans nåde. Og dem og deres efterkommere, indtil den sidste af deres slægt, anklager jeg, Alexander Manette, den ulykkelige fange, denne sidste nat af året 1767, i min utålelige kval for de tider, da der skal aflægges regnskab for alle disse ting. For Gud og mennesker anklager jeg dem!"

Da oplæsningen af dette dokument var forbi, opstod der en frygtelig lyd, en grisk og begærlig lyd, hvori blod var det eneste forståelige ord. Beretningen havde vakt tidens hævngherrigste lidenskaber, og der var ikke et hoved blandt folket, som ikke ville være faldet for den.

Det var overflødigt for denne domstol og for denne forsamling at vise, at Defarge'rne ikke havde offentliggjort papiret tillige med de andre optegnelser, der var fundet i Bastillen og blevet båret omkring i triumf, men gemt det og ventet, til deres tid kom. Det var overflødigt at vise, at hin forhadte slægts navn længe havde været lyst i ban af St. Antoine og var virket ind i den skæbnesvangre fortegnelse. Ingen ville ved dyd og fortjeneste på denne dag og dette sted kunne beskytte nogen imod en sådan anklage.

Og så meget des værre var det for den anklagede, at anklageren var en velkendt borger, hans egen hengivne ven og hans hustrus fader. Et af folkets vanvittige ønsker gik ud på at efterligne oldtidens tvivlsomme dyder og på at ofre sig på folkets alter, og da derfor præsidenten sagde – ellers havde hans eget hoved vaklet på hans skuldre – at republikkens gode læge ville gøre sig endnu mere fortjent af republikken ved at udrydde en afskyelig slægt af aristokrater og upåtvivlelig føle en hellig glæde ved at gøre sin datter til enke og hendes barn faderløst, var der en vild spænding og patriotisk iver, men ikke en gnist af menneskelig deltagelse.

"Denne doktor har jo så megen indflydelse!" mumlede madame Defarge smilende til hævnen. "Frels ham nu, min gode doktor, frels ham!"

Ved hver enkelt edsvorens stemmegivning lød der et brøl. Et til og et til. Brøl og brøl.

Enstemmig vedtaget: Af hjerte og byrd aristokrat, fjende af republikken, undertrykker af folket. Tilbage til Conciergeriet og døden inden fire og tyve timer!

11. Tusmørke

Den uskyldige, dødsdømte mands ulykkelige hustru sank sammen under dommen, som om hun var blevet dødelig såret. Men hun gav ikke en lyd fra sig, og så stærk var den røst inden i hende, som sagde, at det var hende, der frem for nogen i verden måtte holde ham oppe i hans elendighed, at den hurtigt rejste hende op igen, endog efter dette stød.

Da dommerne skulle deltage i et offentligt optog, standsede retten. Den levende støj og bevægelse, der voldtes ved, at salen tømtes ad de mange gange, var endnu ikke holdt op, da Lucie rejste sig og strakte armene ud mod sin ægtefælle, kun med trøst og kærlighed i sit åsyn.

"Åh, gid jeg måtte røre ved ham! Gid jeg en eneste gang måtte omfavne ham! Gode borgere, hav dog så megen medynk med os!"

Der var kun en slutter tilbage med to af de fire mænd, der havde fængslet ham den foregående aften, og Barsad. Alle tilhørerne var strømmet ud på gaden for at se på optoget. Barsad foreslog de andre: "Lad hende omfavne ham; det varer jo kun et øjeblik." De samtykkede stiltiende og løftede hende over bænke i salen hen til et ophøjet sted, hvor han ved at bøje sig ud over fangeafslukket kunne slutte hende i sine arme.

"Farvel, du min sjæls elskede. Min sidste velsignelse over dig, du dyrebare. Vi skal mødes igen, hvor de trætte finder hvile!" Således talte hendes ægtefælle, idet han trykkede hende til sit bryst.

"Jeg kan bære det, dyrebare Charles. Jeg støttes fra oven; sørg ikke over mig. Giv vort barn en afskedsvelsignelse til!"

"Jeg sender hende den ved dig; kysser hende ved dig; siger hende farvel ved dig."

"Min elskede mand! Nej, et øjeblik endnu!" Han ville nemlig rive sig løs fra hende. "Vi vil ikke længe være adskilte. Jeg føler, at dette snart vil knuse mit hjerte; men jeg skal gøre min pligt, så længe jeg kan, og når jeg forlader hende, vil Gud skænke hende venner, ligesom han skænkede mig venner."

Hendes fader var fulgt med hende og ville have knælet for dem begge, hvis Darnay ikke havde udstrakt sin hånd og standset ham, idet han udbrød:

"Nej, nej! Hvad har De gjort, at De skulle knæle for os? Nu ved vi, hvorledes De forud har stridt. Nu ved vi, hvad De led, da De anede min byrd og erfarede den. Nu kender vi den naturlige modbydelighed, De kæmpede imod og overvandt for hendes skyld. Vi takker Dem af vort ganske hjerte og med vor hele kærlighed og ærefrygt. Himlen være med Dem!"

Hendes faders eneste svar var, at han fo'r med sine hænder gennem sit hvide hår og vred dem med et angstens skrig.

"Det kunne ikke være anderledes," sagde fangen. "Alt havde forenet sig, for at det skulle ende, som det gjorde. Det var den stadig frugtesløse stræben efter at opfylde min stakkels moders pålæg, som først bragte Dem i en fordærvelig berøring med mig. Der kunne aldrig komme noget godt ud af noget så ondt; en lykkeligere afslutning lå ikke i en så ulykkelig begyndelses natur. Vær rolig og tilgiv mig. Himlen velsigne Dem!"

Da han blev ført bort, slap hans hustru ham og stod og så efter ham med foldede hænder, i en bedende stilling og med et

strålende udtryk i sit ansigt, hvori der endog var et trøstende smil. Idet han gik ud ad fangernes dør, vendte hun sig om, lagde kærligt sit hoved op til sin faders bryst, prøvede på at tale til ham og sank om ved hans fødder.

Da trådte Sydney Carton frem af sin mørke krog og løftede hende op. Kun hendes fader og Lorry var hos hende. Hans arm rystede, mens den rejste hende og støttede hendes hoved. Og dog var der noget ved ham, som ikke var lutter medynk – det havde et anstrøg af stolthed.

"Skal jeg bringe hende ned til en vogn? Jeg vil næppe kunne mærke, at jeg har hende på min arm."

Han bar hende med lethed til døren og satte hende varsomt ind i vognen. Hendes fader og deres gamle ven steg ind i denne, og selv satte han sig op hos kusken. Da de kom til den port, hvor han for ikke mange timer siden havde stået i mørke for at tænke sig, på hvilke af de hårde sten i gaden hendes fødder havde trådt, løftede han hende ud og bar hende op ad trappen til deres værelser. Der lagde han hende på en sofa, hvor hendes barn og miss Pross græd over hende.

"Bring hende ikke til sig selv igen," sagde han; "hun har det bedre således; bring hende ikke til bevidsthed."

"Åh, Carton, Carton, kære Carton!" råbte lille Lucie, idet hun sprang op og med et udbrud af sorg slyngede sine arme lidenskabeligt om ham. "Nu, da De er kommet, tror jeg, at De vil gøre noget for at trøste moder og frelse fader! Se på hende, kære Carton! Kan De udholde at se hende således?"

Han bøjede sig ned over barnet og lagde hendes blomstrende kind op til sit ansigt; derpå skød han hende blidt fra sig og betragtede hendes bevidstløse moder.

"Tør jeg," sagde han og standsede. – "Tør jeg kysse hende, førend jeg går?"

Man mindedes senere, at han havde mumlet nogle ord, da han rørte ved hendes ansigt med sine læber. Barnet, der havde stået nærmest ved ham, fortalte dem bagefter og fortalte sine børnebørn, da hun var blevet en smuk gammel dame, at hun havde hørt ham sige: "Et liv, du elsker."

Da han var gået ud i det tilstødende værelse, vendte han sig pludselig om mod Lorry og hendes fader, der var fulgte med, og sagde til faderen:

"Endnu i går havde De stor indflydelse, doktor Manette. Gør i det mindste et forsøg med den. Dommerne og alle magthaverne er jo meget venligt stemt imod Dem og påskønner Deres fortjenester, ikke sandt?"

"Intet af, hvad der angik Charles, var skjult for mig. Jeg var overbevist om, at jeg skulle frelse ham, og jeg gjorde det." Han gav dette svar med heftig uro og ganske langsomt.

"Gør endnu et forsøg. Timerne fra nu af og til i morgen eftermiddag er få og korte, men gør et forsøg!"

"Det har jeg i sinde. Jeg skal ikke forsømme et øjeblik."

"Det er godt. Jeg har før set en viljekraft som Deres udrette store ting, skønt aldrig," tilføjede han med et smil og et suk, "noget så stort som dette. Men gør dette forsøg! Hvor lidet værd livet end har, når det misbruges, er det dog en sådan anstrengelse værd. Det ville ikke koste noget at ofre det, hvis det ikke var det."

"Jeg vil straks gå til præsidenten og den offentlige anklager og til nogle andre, som det er klogest ikke at nævne," sagde doktor

Manette. "Jeg vil skrive til – men vent lidt! Der fejres en offentlig fest, og førend det er mørkt, får man ikke adgang til nogen."

"Det er sandt. Nå, det er i bedste tilfælde et vanvittigt håb og bliver ikke mere vanvittigt, fordi det udsættes, til det bliver mørkt. Jeg gad vide, hvorledes det vil gå Dem; men jeg venter intet. Hvornår tror De, at De har talt med disse frygtelige magter, doktor Manette?"

"Så snart det er blevet mørkt, håber jeg. Om nogle timer."

"Det bliver mørkt straks efter fire. Lad os lægge et par timer til. Tror De, at jeg, hvis jeg går til mr. Lorry klokken ni, kan få at vide, hvad De har udrettet?"

"Ja."

"Gid det må lykkes Dem!"

Lorry fulgte Carton til yderdøren og fik ham til at vende sig om, idet han ville gå, ved at klappe ham på skulderen.

"Jeg har intet håb," sagde Lorry med en dæmpet og sørgmodig hvisken.

"Jeg ikke heller."

"Selv om nogen af disse mænd eller de alle var tilbøjelige til at skåne ham – hvilket er en urimelig forudsætning; for hvad er vel hans eller nogens liv for dem! – tvivler jeg om, at de vover at skåne ham efter det optrin i retssalen."

"Det samme gør jeg. I den lyd hørte jeg øksens fald."

Lorry støttede sin arm mod dørstolpen og lagde sit ansigt på den.

"Tab ikke modet," sagde Carton meget blidt; "lad sorgen ikke overvælde Dem. Jeg opmuntrede doktor Manette til dette skridt, fordi jeg mente, at det en gang kunne blive en trøst for hende. Ellers kunne hun let tro: "Hans liv blev uden

nødvendighed ofret eller kastet bort," og det ville græmme hende."

"Ja, ja," svarede Lorry og tørrede sine øjne, "De har ret. Men han dør; der er intet håb."

"Ja, han dør; der er intet håb," gentog Carton og gik med faste skridt ned ad trappen.

12. Mørke

Sydney Carton blev stående på gaden, tvivlrådig om, hvor han skulle gå hen. "I Tellsons Bank klokken ni," sagde han grublende. "Er det rigtigt, at jeg viser mig i mellemtiden? Jeg tror det. Det er bedst, at disse folk får at se, at der er et menneske her som jeg. Det er en klog forsigtighed og kan let blive en nødvendig forberedelse. Men varsomhed, varsomhed! Lad mig tænke mig om."

Han gjorde tøvende et par skridt i den mørke gade og fulgte den tanke, der lå ham på sinde, til dens yderste konsekvens. Hans første anskuelse blev bestyrket. "Det er bedst," sagde han endelig i en bestemt tone, "at disse folk får at se, at der er et menneske her som jeg." Og dermed vendte han sig mod St. Antoine.

Defarge havde den dag betegnet sig som vinhandler i St. Antoine, og for den, der var kendt i byen, var det ikke vanskeligt at finde hans hus uden at spørge sig for. Efter at have forvisset sig om dets beliggenhed forlod Carton atter disse smalle gader, spiste til middag på et offentligt sted og faldt efter måltidet i en tryk søvn. For første gang i mange år nød han ingen stærke drikke. Siden den foregående aften havde han drukket lidt tynd vin, og om aftenen havde han hældt brændevinen langsomt ud i Lorrys kamin som en mand, der var færdig med den.

Klokken var hen ved syv, da han vågnede forfrisket sin søvn og igen gik ud. På sin vandring til St. Antoine standsede han uden for et butiksvindue, hvori der hang et spejl, og rettede lidt på sit løse halstørklæde, sin kjolekrave og sit uredte hår. Da det

var gjort, gik han hen til Defarge. Tilfældigvis var der ingen andre gæster i vinudsalget end Jacques tre med de urolige fingre og den kvækkende stemme. Dette menneske, som han havde set blandt de edsvorne, stod og drak ved den lille disk og talte med manden og konen; Hævnen deltog i samtalen, som om hun hørte hjemme der.

Idet Carton trådte ind, satte sig ned og – på dårligt fransk – forlangte noget vin, så madame Defarge først på ham med et ligegyldigt øjekast og dernæst med et skarpere og skarpere, hvorpå hun gik hen til ham og spurgte, hvad han ønskede.

Han gentog, hvad han allerede havde sagt.

"Engländer?" spurgte madame Defarge og trak forskende sine sorte øjenbryn i vejret.

Efter at have set på hende, som om det faldt ham vanskeligt at forstå endog kun et enkelt fransk ord, svarede han med sin tidligere, stærkt udprægede fremmede udtale: "Ja, madame, ja. Jeg er englænder."

Madame Defarge gik tilbage til disken efter vinen, og idet han tog et jakobinsk blad og lod, som om han møjsommeligt stavede sig igennem det, lyttede han og hørte hende sige: "Jeg forsikrer jer, at han ligner Evremond."

Defarge bragte ham vinen og bød ham god aften.

"God aften, borger," svarede han og skænkede i sit glas. "Det er en god vin. På republikkens velgående!"

Defarge gik tilbage til disken og sagde: "Ja vist, en lille smule;" men madame svarede barsk: "Meget, siger jeg." Jacques tre ytrede i en mæglende tone: "Det kommer af, at du tænker så meget på ham, borgerinde," og den elskværdige Hævn tilføjede

leende: "Ja vist! Og du længes så meget efter at se ham endnu en gang i morgen!"

Carton fulgte linjerne og ordene i bladet med sin pegefinger og et alvorligt, åndsfraværende ansigt. De støttede sig alle på deres arme på disken tæt ved hende og talte sagte. Efter et kort ophold, under hvilket de alle havde set hen på ham uden at forstyrre ham i hans tilsyneladende fordybelse i bladet, fortsatte de deres samtale.

"Det er sandt, hvad borgerinden siger," sagde Jacques.

"Hvorfor standse?"

"Ja, ja," indvendte Defarge, "men ét sted må man dog standse. Det kommer kun an på, hvor?"

"Ved udryddelsen," sagde madame.

"Ypperligt!" kvækkede Jacques. Og Hævnen bifaldt det.

"Udryddelse er et godt princip, kone," sagde Defarge noget forlegen; "i det hele taget har jeg intet at indvende derimod. Men denne doktor har lidt så meget! I så ham i dag, men lagde I mærke til hans ansigt, mens papiret blev oplæst."

"Om jeg lagde mærke til hans ansigt?" gentog madame hånligt og forbitret. "Ja, det gjorde jeg. Jeg lagde mærke til, at hans ansigt ikke er således, som det burde være, hvis han var en oprigtig ven af republikken. Lad ham vogte sig for sit ansigt!"

"Og lagde du, kone" – sagde Defarge i en bønfoldende tone – "mærke til hans datters smerte? Det må være en skrækkelig smerte for ham?"

"Om jeg lagde mærke til hans datter?" sagde madame. "Jo, det gjorde jeg, og det før denne gang. Jeg lagde mærke til hende i dag, og jeg har lagt mærke til hende i fængslet og har lagt mærke til hende på gaden ved fængslet. Jeg behøver kun at hæve

min finger –!" Hun syntes at hæve den og lade den falde klaprende ned på hovedbogen foran sig, som om det var øksen, der faldt.

"Borgerinden er udmærket," kvækkede Jacques.

"Hun er en engel!" sagde Hævnen og omfavnede hende.

"Hvis det kom an på dig," vedblev madame i sin uforsonlige tone til sin mand – "hvilket det heldigvis ikke gør – ville du frelse det menneske."

"Nej!" forsikrede Defarge. "Ikke om jeg så kunne gøre det ved kun at løfte dette glas fra bordet! Men jeg ville lade det være godt nu. Jeg siger, stands her!"

"Så se da, Jacques," sagde madame Defarge forbitret; "se, lille Hævn, se begge! Hør! Længe har jeg haft denne slægt stående på min fortægnelse som dømt til undergang og udryddelse for flere forbrydelser end tyranni og undertrykkelse. Spørg min mand, om det ikke er således."

"Jo, således er det," indrømmede Defarge.

"I de store dage, da Bastillen faldt, fandt han papiret og bragte det hjem, og midt om natten, da alt var stille og lukket her, læste vi det ved skinnet af denne lampe. Spørg ham, om det ikke er således."

"Jo, således er det," indrømmede Defarge.

"Jeg meddelte ham denne hemmelighed. Jeg slog mig for brystet med mine hænder, således som jeg gør nu, og sagde: 'Defarge, jeg er født blandt fiskerne nede ved kysten, og den bondefamilie, som de to brødre Evremond forurettede på denne måde, var min familie. Søsteren til den dødeligt sårede knøs oppe på loftet var min søster; ægtemanden var min søsters ægtemand; det ufødte barn var deres barn; broderen var min

broder; faderen min fader; de døde er mine døde, og stævningen til at aflægge regnskab for alt dette er gået i arv til mig!" Spørg ham, om det ikke er således."

"Jo, således er det," indrømmede Defarge.

"Så byd stormen og ilden at standse," svarede madame, "men byd ikke mig det."

Begge hendes tilhørere fandt en skrækkelig glæde i hendes dødbringende forbitrelse – den lyttende kunne mærke, hvor bleg hun var, uden at se hende – og begge roste den. Defarge, det svage mindretal, huskede dem med et par ord på markis'ens medlidende hustru, men fik derved kun sin egen hustru til at gentage sit forrige svar: "Byd stormen og ilden at standse, men byd ikke mig det."

Der kom gæster, og klyngen opløstes. Den engelske gæst betalte, hvad han havde fået, skønt han havde svært ved at tælle sine småpenge, og spurgte om vejen til Nationalpaladset. Madame fulgte ham hen til døren og lagde sin arm på hans, idet hun pegede ud på gaden. Den engelske gæst var ikke fri for at tro, at det ville være en god gerning at gribe denne arm, løfte den op og støde dybt og skarpt ind under den.

Men han gik sin vej og tabte sig snart i skyggen af fængselsmuren. På den bestemte tid kom han til Lorry, hvor han forefandt den gamle herre, som urolig og bekymret gik op og ned ad gulvet. Han sagde, at han havde været hos Lucie og kun havde forladt hende nogle minutter for at møde Carton. Hendes fader havde man ikke set, siden han omtrent klokken fire havde forladt banken. Hun havde endnu et svagt håb om, at hans forbønner kunne frelse Charles; men det var også kun

meget svagt. Det var nu over fem timer siden, han var gået ud; hvor kunne han være?

Lorry ventede til klokken ti; men da doktor Manette endnu ikke var kommet, og han nødtigt ville blive længere borte fra Lucie, aftaltes det, at han skulle gå tilbage til hende og atter indfinde sig i banken ved midnat. Imidlertid ville Carton vente alene på doktoren.

Han ventede og ventede, og klokken slog tolv; men doktor Manette kom ikke tilbage. Derimod kom Lorry, men han bragte intet budskab om ham. Hvor kunne han være ?

Mens de drøftede dette spørgsmål og var nær ved at bygge et svagt håb på hans lange udeblivelse, hørte de ham ude på trappen; men i samme øjeblik, som han trådte ind ad døren, blev det dem klart, at alt var tabt. Om han virkelig havde været hos nogen eller hele tiden flakket om i gaderne, fik man aldrig at vide. De spurgte ham ikke om noget, mens han stod og stirrede på dem; hans ansigt sagde dem alt.

"Jeg kan ikke finde den," sagde han, "og jeg må have den. Hvor er den?"

Hans hoved og hals var blottede, og mens han talte således med et hjælpeløst, forvirret blik, trak han sin frakke af og lod den falde på gulvet.

"Hvor er min bænk? Jeg har søgt overalt efter min bænk, men kan ikke finde den. Hvor have de gjort af mit arbejde? Tiden iler; jeg må have disse sko færdige."

De så på hinanden, og deres hjerter var nær ved at briste.

"Kom, kom!" sagde han i en klynkende, ynkelig tone. "Lad mig komme til at arbejde. Giv mig mit arbejde!"

Da han intet svar fik, rev han sig i håret og stampede i gulvet som et afsindigt barn.

"Pin ikke en ussel, fortabt stakkel," bønfuldt han dem med en skrækkelig gråd, "men giv mig mit arbejde! Hvad skal der blive af os, hvis disse sko ikke bliver færdige i aften?"

Forvirret, aldeles forvirret!

Det var så åbenbart frugtesløst at ville påvirke ham ved fornuftgrunde eller søge at bringe ham til besindelse, at de, ligesom efter aftale, hver lagde en hånd på hans skuldre og fik ham til at sætte sig foran kaminen med løfte om, at han straks skulle få sit arbejde. Han sank ned på en stol, stirrede ind i ilden og fældede tårer. Som om alt, hvad der var sket efter kvistkammerdagene, havde været en flygtig fantasi eller en drøm, så Lorry ham krummes sammen til den samme skikkelse, som Defarge havde haft under bevogtning.

Skønt de begge var opfyldt af rædsel ved dette syn, var det dog ikke øjeblikket til at give efter for sådanne følelser, da hans eneste datter, der hverken havde håb eller støtte mere, appellerede alt for kraftigt til dem begge. De så atter ligesom efter aftale på hinanden med et og samme udtryk i ansigtet. Carton var den første, der talte.

"Den sidste mulighed er tabt; den var ikke stor. Ja, det er bedst, at han bliver bragt hjem til hende. Men vil De ikke, førend De går, skænke mig et øjeblikks opmærksomhed? Spørg mig ikke, hvorfor jeg stiller de vilkår, jeg er i færd med at stille, og fordrer et løfte af Dem. Jeg har en grund – en god grund dertil!"

"Det tvivler jeg ikke om," sagde Lorry. "Sig frem."

Skikkelsen på stolen imellem dem rokkede ensformigt og stønnende frem og tilbage. De talte i den tone, de ville have brugt, hvis de havde våget ved en sygeseng.

Idet Carton bukkede sig for at tage frakken op, faldt en lille æske, hvori doktoren plejede at have en fortegnelse over sin dagsgerning, på gulvet. Carton tog den op, og den indeholdt et sammenlagt stykke papir. Han åbnede det og udbrød: "Gud være lovet!"

"Hvad er det?" spurgte Lorry ivrigt.

"Undskyld mig et øjeblik! Jeg skal omtale det på sit sted. For det første," her stak han sin hånd i sin frakke og tog et andet papir frem, "er her et pas, som sætter mig i stand til at forlade denne by. Se på det. Som De ser – Sydney Carton, en englænder."

Lorry holdt det åbent i sin hånd og stirrede på hans alvorlige ansigt.

"Gem det for mig til i morgen. Jeg får ham at se i morgen, husker De nok, og jeg vil ikke så gerne have det på mig i fængslet."

"Hvorfor ikke?"

"Det ved jeg ikke; jeg foretrækker det nu således. Tag nu det papir, som doktor Manette havde hos sig. Det er et lignende pas, ifølge hvilket han, hans datter og hendes barn til enhver tid kan komme igennem barrieren og over grænsen. Ser De det?"

"Ja."

"Han skaffede sig det måske i går som sit sidste og yderste værn imod ulykken. Gem det omhyggeligt tillige med mit og Deres eget. Hør nu efter! Til for et par timer siden tvivlede jeg intet øjeblik om, at han havde eller kunne skaffe sig et sådant

pas. Det er gyldigt, indtil det bliver tilbagekaldt. Men det kan og, som jeg har grund til at tro, vil snart blive tilbagekaldt."

"De svæver dog vel ikke i fare?"

"Jo, i stor fare for at blive anklaget af madame Defarge, fra hvis egne læber jeg ved det, da jeg her til aften hørte denne kvinde selv skildre en sådan fare med de stærkeste farver. Jeg har ikke spildt noget øjeblik, men senere talt med spionen, der har bestyrket mig i min mening, da han ved, at en brændeskærer, der bor ved fængselsmuren, står under Defarge'ernes herredømme og af madame Defarge er bleven indøvet i at sige, at han har set hende" – han nævnte aldrig Lucies navn – "gøre tegn til fangerne. Det er let at forudse, at påskuddet vil blive det sædvanlige, en sammensværgelse i fængslet, og at det vil true hendes liv og måske både hendes barns og hendes faders, da de begge er blevet set sammen med hende der. Se ikke så forfærdet ud; De skal frelse dem alle!"

"Himlen give, at jeg kunne, Carton! Men hvorledes?"

"Det skal jeg nu sige Dem. Det vil være afhængigt af Dem og kunne ikke være afhængigt af nogen bedre mand. Denne ny anklage vil sandsynligvis ikke finde sted før efter i morgen, sandsynligvis først nogle dage senere. De ved, at det er en forbrydelse, som koster livet, at bære sorg eller vise deltagelse for et af guillotinens ofre. Hun og hendes fader ville utvivlsomt gøre sig skyldige i denne forbrydelse, og kvinden – hvis rodfæstede had til dem ikke lader sig beskrive – vil vente for at føje dette til sin sag og således gøre sig dobbelt sikker. Hører De?"

"Så opmærksomt og med en sådan tillid til, hvad De siger, at jeg endog taber vor sorg af syne," svarede Lorry.

"De har penge og kan skaffe dem midler til at rejse ned til kysten så hurtigt, som denne rejse kan gøres. De har allerede i flere dage været færdig med Deres forberedelser til at rejse hjem. Hold nu Deres heste rede fra i morgen tidlig, så at De kan afgå klokken to om eftermiddagen."

"Det skal ske!"

Cartons væsen var så ivrigt og begejstret, at Lorry blev smittet af det og blev så fyrig som en ung mand.

"De har et ædelt hjerte! Sagde jeg ikke, at vi ikke kunne være afhængige af nogen bedre mand? Meddel hende i aften, hvad De ved om, at hendes fare også gælder hendes barn og hendes fader. Dvæl derved; for sit eget skønne hoved ville hun med glæde lægge ved siden af sin ægtefælles." Her stammede han et øjeblik, men vedblev derpå ligesom før: "Forehold hende, hvor nødvendigt det er for hendes barns og faders skyld, at hun på det klokkeslæt forlader Paris med disse og Dem. Sig hende, at det var hendes ægtefælles sidste ønske. Sig hende, at der afhænger mere deraf, end hun vover at tro eller håbe. Mener De ikke, at hendes fader, endog i sin nuværende svagelige tilstand, vil rette sig efter hende?"

"Det er jeg vis på."

"Jeg tænkte det nok. Sørg for, at alle disse anstalter i al stilhed bliver truffet hernede i gården, så at De endog selv har taget plads i vognen; så snart jeg kommer, lader De mig stige ind og kører bort."

"Jeg skal altså under alle omstændigheder vente på Dem?"

"De har jo mit pas tilligemed alle de andre og holder plads til mig. Vent, til min plads bliver optaget, og så af sted til England!"

"Så," sagde Lorry og greb hans ivrige, men faste hånd, "afhænger det jo ikke alt sammen af en gammel mand; men jeg får en ung og kraftig mand ved siden af mig?"

"Det skal De med Himlens hjælp! Lov mig højtideligt, at intet skal bringe Dem til at forandre den fremgangsmåde, vi nu har aftalt."

"Det lover jeg Dem, Carton."

"Husk disse ord i morgen. Forandrer eller opsætter De fremgangsmåden, vil muligvis intet liv blive frelst, men mange uundgåeligt blive ofret."

"Jeg skal huske dem og håber at skulle spille min rolle godt."

"Og jeg håber at skulle spille min. Far vel!"

Skønt han sagde dette med et alvorligt smil og endog førte oldingens hånd til sine læber, skiltes han dog endnu ikke fra ham. Han hjalp ham med at få den rokkende skikkelse ved kaminen vækket så meget, at de kunne give ham en hat og en frakke på og lokke ham bort for at søge efter den bænk og det arbejde, hvorom han stadig bad så klynkende. Han gik og ledsagede ham til det hus, hvor det sørgende hjerte, der havde været så lykkeligt hint mindeværdige øjeblik, da han havde åbnet sit eget øde og tomme hjerte for det, vågede den rædsomme nat til ende. Han gik ind i gården og blev der nogle øjeblikke alene og så op til lyset bag vinduet i hendes værelse. Førend han gik, sendte han en velsignelse og et farvel op imod det.

13. To og halvtreds

I Conciergeriets sorte fængsel afventede denne dags domfældte deres skæbne. De var lige så mange i tal, som der er uger i året. To og halvtredsindstyve skulle den eftermiddag på stadens livsstrøm rulles ud i det evige, grænseløse hav. Førrend de havde forladt deres celler, var der allerede udnævnt ny beboere; førrend deres blod var løbet ud i den foregående dags blod, var det, som i morgen skulle blande sig med deres, allerede afsondret for sig selv.

To snese og tolv blev optalt, fra generalforpagteren på halvfjerds, hvis rigdomme ikke kunne købe ham livet, til syersken på tyve, hvis fattigdom og ringe stand ikke kunne frelse hende. Legemlige sygdomme, der er avlet af menneskenes laster og forsømmelser, griber ofre af alle klasser, og den frygtelige moralske sygdom, som har sin oprindelse i ubeskrivelige lidelser, utålelig undertrykkelse og hjerteløs ligegyldighed, ramte ligeledes i flæng.

Charles Darnay havde ikke holdt sig oppe ved noget smigrende blændværk, siden han fra retssalen var blevet ført ind i sin ensomme celle. I hver linje af den beretning, der var blevet læst op, havde han hørt sin dødsdom. Han havde indset umuligheden af, at nogen personlig indflydelse kunne frelse ham; at han faktisk var blevet dømt af millionerne, og at enerne ikke kunne være ham til nogen nytte.

Ikke des mindre var det ingen let sag for ham, mens hans elskede hustrus åsyn stod så levende for ham, at gøre sig fattet på, hvad han måtte bære. Hans hold på livet var stærkt og

meget, meget vanskeligt at løсне; åbnedes det end lidt efter lidt og ved gradvise anstrengelser hist, sluttede det sig kun så meget des tættere sammen her. Der var desuden en forstyrrelse i hans tanker, en oprørt og glødende arbejden i hans hjerte, som satte sig imod enhver hengivelse i skæbnen, og følte han sig også et øjeblik rolig i sind, syntes hans hustru og barn, der skulle overleve ham, at protestere og gøre dette til noget egenkærligt.

Men alt dette var kun i førstningen. Det varede ikke længe, førend den betragtning, at der intet beskæmmende var ved den skæbne, han gik i møde, og at mangfoldige hver dag uretfærdigt måtte betræde den samme vej og betrædte den mandigt, øvede en stimulerende indflydelse på ham. Dernæst kom tanken om, at meget af den sjælefryd, som hans kære i fremtiden skulle kunne nyde, afhang af hans ro og styrke. Og således kom han efterhånden i en bedre stemning, så at han kunne svinge sine tanker langt højere op og hente trøst fra oven.

Endnu førend det begyndte at mørknes, aftenen før hans henrettelse, var han kommet så langt frem på sin sidste vej, og efter at have fået tilladelse til at købe skrivematerialier og et lys, satte han sig til at skrive, indtil lygterne i fængslet skulle slukkes.

Han skrev et langt brev til Lucie og forklarede hende, at han ikke havde vidst noget om, at hendes fader havde været holdt i fængslet, førend han havde hørt det af hende selv, og at han havde været lige så uvidende som hun om sin faders og farbroders ansvar for denne ulykke, indtil papiret var blevet oplæst. Han havde allerede meddelt hende, at hans fordølgelse af det navn, han havde givet slip på, havde været det eneste – nu

fuldstændig forståelige – vilkår, hendes fader havde knyttet til deres forlovelse, og det eneste løfte, han havde afkrævet ham deres bryllupsmorgen. Han bad hende for hendes faders skyld aldrig at søge at komme til kundskab om, hvor vidt hendes fader havde glemt papirets eksistens, eller var blevet mindet om det ved historien om Tower hin søndag i gamle dage under det kære ahorntræ i gården. Havde han bevaret nogen tydelig erindring om det, kunne der ingen tvivl være om, at han havde troet, at det var blevet tilintetgjort tillige med Bastillen, da han ikke havde set det omtalt blandt de relikvier, som befolkningen havde fundet der efter fangerne og beskrevet for hele verden. Han besvor hende – skønt det, som han tilføjede, var overflødigt – at trøste hendes fader ved på enhver kærlig måde, hun kunne tænke sig, at overtyde ham om sandheden af, at han intet havde gjort, som han med nogen grund kunne bebrejde sig, men altid glemt sig selv for deres skyld. Hun måtte aldrig glemme hans sidste kærlige hilsen og velsignelse; hun skulle overvinde sin sorg for at kunne ofre sig for deres elskede barn, og han bønfalet hende, så sandt de skulle mødes i Himlen, om at trøste hendes fader.

Til hendes fader skrev han i samme tone, men sagde tillige, at han udtrykkelig betroede sin hustru og sit barn til hans varetægt. Og han sagde ham dette meget indtrængende i håb om derved at mande ham op af enhver modløshed eller tilbageskuen, hvortil han indså, at han ville være tilbøjelig.

Til Lorry anbefalede han dem alle og gjorde ham kendt med sine jordiske anliggender. Da det var gjort, og han havde tilføjet mange ytringer af taknemmeligt venskab og varm hengivenhed, var han færdig. Han tænkte ikke på Carton; hans

sjæl var så fuld af de andre, at han ikke tænkte en eneste gang på ham.

Han fik tid til at fuldende disse breve, førend lygterne blev slukket, og da han lagde sig på sin stråsæk, troede han at være færdig med denne verden.

Men den vinkede ad ham i hans søvn og viste sig i lyse skikkelser. Fri og lykkelig, uforklarlig let om hjertet, opholdt han sig atter i det gamle hus i Soho med Lucie, der sagde ham, at alt havde været en drøm, og at han aldrig havde været borte. Efter et øjeblik's forglemmelse havde han udstridt og var kommet tilbage til hende, død og i fred, men dog var han ikke blevet forandret. Endnu et sådant ophold, og han vågnede i den skumle morgenstund, uvidende om, hvor han var, eller hvad der var hændt, indtil det pludselig som et lyn slog ned i hans sjæl: "Dette er min dødsdag!"

Således var timerne gået for ham. Og nu, da han var fattet og håbede at kunne gå sit endeligt i møde med roligt heltemod, opstod der en ny gæring i hans tanker, som det faldt ham vanskeligt at undertvinge.

Han havde aldrig set det redskab, der skulle gøre ende på hans liv. Hvor højt det var fra jorden, hvor mange trin der gik op til det, hvor han skulle stå, om de hænder, der rørte ved ham, ville være farvet røde, hvilken vej hans ansigt ville blive vendt, om han ville blive den første eller måske skulle være den sidste. Disse og mange andre lignende spørgsmål trængte sig uvilkårligt ind på ham. Men de var ikke forbundet med frygt; den kendte han ikke til; de udsprang snarere af en sælsom, pinlig attrå efter at vide, hvad der var at gøre, når tiden kom, en attrå, der stod i et kæmpemæssigt misforhold til de få, hurtige

øjeblikke, hvorom den drejede sig; en grublen, snarere af en fremmed sjæl i ham, end af hans egen.

Timerne gik, mens han gik frem og tilbage, og urene slog de slag, som han aldrig mere skulle høre. Ni forbi for stedse; ti forbi for stedse; elleve forbi for stedse; tolv nærmede sig for at svinde. Efter en hård kamp med den overspændte gæring i hans tanker, som i de sidste timer havde foruroliget ham, havde han overvundet den. Han gik frem og tilbage og gentog sagte deres navne ved sig selv. Han kunne gå frem og tilbage, fri for forvirrende forestillinger, og bede for sig selv og for dem.

Tolv forbi for stedse.

Han var blevet underrettet om, at det afgørende øjeblik var klokken tre, og vidste, at han ville blive ført bort noget før, da karrerne rumlede tungt og langsomt gennem gaderne, hvorfor han havde besluttet stadig at tænke på klokken to og i mellemtiden at styrke sig således, at han senere kunne være i stand til at styrke andre.

Idet han gik regelmæssigt frem og tilbage med sine arme over kors på brystet, et helt andet menneske end den fange, der var gået frem og tilbage i La Force, hørte han uden overraskelse klokken slå ét langt borte. Timen var gået som de fleste andre timer. Han takkede Himlen for sin genvundne fatning og tænkte: "Nu er der kun én tilbage," og gav sig atter til at gå.

Der lød fodtrin på fliserne i gangen uden for døren. Han blev stående. Nøglen blev stukket i låsen og drejet om. Idet døren blev åbnet, sagde en mand med dæmpet stemme på engelsk: "Han har ikke set mig her; jeg har undgået ham. Gå alene ind; jeg bliver her i nærheden. Spild ikke tiden!"

Døren lukkedes straks i, og med et lysende smil på ansigtet og en advarende finger på læberne stod Sydney Carton foran ham og betragtede ham roligt og opmærksomt. Der var noget så klart og mærkeligt i hans blik, at fangen i det første øjeblik antog ham for et fantasifoster; men han talte, og det var hans røst; han greb fangens hånd, og det var dens virkelige tryk.

"Af alle mennesker på jorden ventede De vist mindst at se mig?" sagde han.

"Jeg kunne ikke tro, at det var Dem, og kan endnu næppe tro det. De er da vel ikke fange?"

"Nej. Jeg har tilfældigvis fået en af slutterne her i min magt og står ved hans hjælp nu foran Dem. Jeg kommer fra hende – fra Deres hustru, kære Darnay."

Fangen vred sine hænder.

"Jeg bringer Dem en bøn fra hende."

"Hvori består den?"

"En indstændig, indtrængende og udtrykkelig bøn, der henvendes til Dem i de mest rørende toner med den stemme, der er Dem så dyrebar, og som De husker så godt. De har ikke tid til at spørge mig, hvorfor jeg bringer den, eller hvad den betyder, og jeg har ikke tid til at sige Dem det. De må adlyde den. – Træk Deres støvler af og tag mine på i stedet for!"

Bag fangen stod der en stol. Carton havde allerede med lynets fart fået ham ned på den og stod på strømpefødder og bøjede sig over ham.

"Træk mine støvler på. Brug Deres hænder og Deres vilje. Skynd Dem!"

"Flugt herfra er umulig, Carton; det er umuligt. De vil kun dø med mig. Det er vanvid."

"Det ville være vanvid, hvis jeg opfordrede Dem til at flygte; men gør jeg det? Byt halstørklæde og frakke med mig, og lad mig imidlertid løse båndet af Deres hår og rede det ud ligesom mit."

Med vidunderlig hurtighed og en kraft både i vilje og handling, der syntes at være overnaturlig, nødte han ham til alle disse forandringer. Fangen var som et spædt barn i hans hænder.

"Kære Carton! Det er vanvid. Det lader sig ikke udføre; det er blevet prøvet, men er altid slået fejl. Jeg bønfaller Dem om ikke at forøge de andres sorg ved at føje Deres død til min."

"Opfordrer jeg Dem, min kære Darnay, til at gå ud af døren? Hvis jeg opfordrer Dem til det, så afslå det. Der er pen, blæk og papir her på bordet. Er Deres hånd fast nok, til at De kan skrive?"

"Den var det, da De trådte ind."

"Så lad den atter være fast og skriv, hvad jeg dikterer Dem. Hurtigt, min ven, hurtigt!"

Darnay trykkede sin hånd mod sit forvirrede hoved og satte sig ved bordet, mens Carton, med sin højre hånd inde på brystet, stod ved siden af ham.

"Skriv nøjagtig, hvad jeg siger."

"Til hvem skal jeg adressere det?"

"Til ingen."

"Skal jeg datere det?"

"Nej."

Ved hvert spørgsmål så fangen op, og med hånden på brystet bøjede Carton sig over ham og så ned.

"Hvis De husker de ord," sagde Carton dikterende, "som for længe siden faldt imellem os, vil De let fatte dette, når De ser det. De husker dem, ved jeg. Det ligger ikke i Deres natur at glemme dem."

Idet han var i begreb med at trække sin hånd ud fra brystet, og fangen i sin forvirrede forundring over, hvad han skrev, tilfældigvis så op, standsede hånden og lukkede sig om noget.

"Har De skrevet 'glemme dem'?" spurgte Carton.

"Ja; er det et våben, De har i hånden?"

"Nej, jeg har intet våben."

"Hvad er det da?"

"Det skal de straks få at vide. Skriv videre. Der er kun nogle få ord tilbage." derpå begyndte han igen at diktere. "Jeg er taknemmelig for, at tiden er kommet, da jeg kan vise, at jeg mente Dem. At jeg gør det, behøver man ikke at sørge over eller beklage." Mens han sagde disse ord, holdt han sine øjne fæstet på den skrivende og lod sin hånd glide langsomt og sagte ned forbi hans ansigt.

Darnay lod pennen falde ud af sine fingre og stirrede på ham.

"Hvad er det for en lugt?" spurgte han.

"Lugt?"

"Ja, jeg synes, jeg lugtede noget."

"Jeg mærker intet; der kan ikke være noget her. Tag pennen og gør det færdigt. Skynd Dem, skynd Dem!"

Som om hans hukommelse var svækket, eller hans åndsevner forvirrede, gjorde fangen en anstrengelse for at samle sine tanker. Mens han med et sløvt blik og en forandring i sit

åndedræt så på Carton, stirrede denne, atter med hånden på brystet, ufravendt på ham.

"Skynd Dem, skynd Dem!"

Fangen bøjede sig atter over papiret.

"Hvis det ikke var således fat," Cartons hånd sank atter forsigtigt og sagte ned, "ville jeg aldrig benytte lejligheden. Hvis det ikke havde været således fat," nu var hånden tæt ved fangens ansigt, "ville jeg kun have haft så meget mere at stå til ansvar for. Hvis det ikke havde været således fat –" Carton så på pennen og bemærkede, at den slæbte sig hen i nogle ulæselige træk.

Endnu en gang stak Carton hånden ind på sit bryst. Fangen sprang op med et bebrejdende blik; men Carton lagde sin hånd fast på hans næsebor og tog ham om livet med sin venstre arm. I nogle sekunder brødes han mat med denne mand, der var kommet for at lade sit liv for ham, men efter et minuts forløb lå han bevidstløs på gulvet.

Hurtigt, men lige så standhaftig som hans forsæt var, iførte Carton sig de klæder, som fangen havde trukket af, kæmmede sit hår tilbage og bandt det sammen med det bånd, fangen havde brugt. Derpå kaldte han sagte: "Kom herind!" og spionen viste sig.

"Ser De?" sagde Carton, idet han lagde sig på det ene knæ ved siden af den bevidstløse skikkelse og stak papiret ind på dens bryst. "Vover De så meget?"

"Mr. Carton," svarede spionen med et frygtsomt knips med fingrene, "ved dette vover jeg rigtignok ikke særlig meget i den forvirring, som hersker her, hvis De i øvrigt forbliver vor aftale tro."

"Frygt ikke. Jeg skal vise mig tro til døden."

"Det må De også, mr. Carton, hvis de to og halvtreds skal blive fuldtallige. Når De er med iblandt dem i denne dragt, frygter jeg intet."

"Vær ikke bange. Jeg vil snart være ude af stand til at skade Dem, og de andre vil med Guds bistand snart være langt herfra! Hent nu hjælp og bring mig ned til vognen."

"Dem?" sagde spionen forskrækket.

"Ham, menneske, med hvem jeg har byttet. De går jo ud ad den port, gennem hvilken De førte mig ind?"

"Naturligvis."

"Jeg var mat og afmægtig, da De førte mig ind, og er afmægtigere nu, da De fører mig ud. Afskedssammenkomsten har overvældet mig. Sligt er ofte, alt for ofte hændt. Deres liv er i Deres egne hænder. Skynd Dem! Hent hjælp!"

"Sværger De ikke at forråde mig?" spurgte den skælvende spion og tøvede endnu et øjeblik.

"Menneske, menneske!" svarede Carton og stampede utålmodigt i gulvet, "har jeg da ikke højtideligt tilsvoret Dem at gennemføre dette, siden De nu spilder disse kostbare øjeblikke? Før ham selv ind i den gård, De kender, sæt ham selv op i vognen, vis selv mr. Lorry ham, pålæg ham ikke at bruge andre oplivelsesmidler end den friske luft, og at huske på mine ord og sit løfte fra i aftes og køre bort!"

Spionen gik, og Carton satte sig ved bordet og støttede sin pande på sine hænder. Straks efter kom spionen tilbage med to mænd.

"Hvad behager?" sagde den ene af dem og betragtede den liggende skikkelse. "Er han så modfalden over, at hans ven har

trukket en gevinst i St. Guillotines lotteri?"

"En god patriot," sagde den anden, "kunne næppe være blevet mere forknytt, hvis aristokraten havde trukket en nitte."

De løftede den livløse skikkelse op og lagde den på en bærebør uden for døren.

"Tiden er kort, Evremond," sagde spionen i en påmindende tone.

"Jeg ved det nok," svarede Carton. "Pas godt på min ven, beder jeg Dem, og forlad mig."

"Så kom da, børn," sagde Barsad. "Løft ham op og følg med."

Døren blev lukket, og Carton var ene. Idet han anspændte sine øren til det yderste, lyttede han efter enhver lyd, der kunne tyde på mistanke eller uro. Der var ingen. Nøgler blev drejet om, døre smældede i, fodtrin gik gennem de lange gange; men der lød intet råb, var intet hastværk, som syntes uden for den sædvanlige orden. Efter en stunds forløb åndede han friere og satte sig ved bordet, hvor han atter lyttede, indtil klokken slog to.

Da begyndte lyde, som han ikke frygtede, idet han gættede deres betydning, at lade sig høre. Flere døre blev åbnet, den ene efter den anden, og til sidst hans egen. En slutter med en fortegnelse i hånden så ind i cellen, idet han kun sagde: "Følg mig, Evremond!" og han fulgte med ham til et stort, afsides liggende værelse. Det var en mørk vinterdag, og på grund af mørket både inde og ude kunne han kun dunkelt skelne de andre, der var blevet bragt derind for at få armene bundet. Nogle stod, andre sad; nogle klagede og var i rastløs bevægelse; men det var kun få. Det store flertal var tavse og stille.

Mens han stod ved væggen i en mørk krog, og nogle af de to og halvtreds førtes ind efter ham, standsede en mand, idet han gik forbi, for at omfavne ham, som om han kendte ham. Det dirrede i ham af angst for en opdagelse; men manden gik videre. Nogle få øjeblikke derefter rejste et ungt fruentimmer med spinkle, jomfruelige former, et blidt, magert ansigt, hvori der ikke var spor af farve, og store, vidt åbnede, tålmodige øjne sig fra den plads, hvor han havde set hende sidde, og kom hen og talte til ham.

"Borger Evremond," sagde hun og rørte ved ham med sin kolde hånd, "jeg er en stakkels lille syerske, som var sammen med Dem i La Force."

Mumlende svarede han: "Rigtigt. Jeg har glemt, hvorfor De er anklaget."

"For sammensværgelse, skønt den retfærdige Himmelfærd ved, at jeg ikke har gjort mig skyldig i nogen. Er det da også rimeligt? Hvem kunne falde på at indlade sig i en sammensværgelse med en stakkels lille, svag skabning som mig?"

Det trøstesløse smil, hvormed hun sagde dette, rørte ham således, at tårerne trængte sig frem i hans øjne.

"Jeg er ikke bange for at dø, borger Evremond; men jeg har ikke gjort noget. Jeg er ikke uvillig til at dø, hvis republikken, der skal udrette så meget godt for os stakler, kan have nogen nytte af min død; men jeg indser ikke, at det kan være muligt. Sådan en stakkels, svag lille en!"

Som det sidste på denne jord, hans hjerte skulle føle varme og venlighed for, blev det varmt og blidt for denne ynkværdige, unge pige.

"Man sagde, at De var blevet løsladt, borger Evremond. Jeg havde håbet, at det var sandt."

"Det var det også; men jeg blev fængslet igen og dømt til døden."

"Må jeg holde Dem i hånden, borger Evremond, hvis jeg kommer til at køre med Dem? Jeg er ikke bange; men jeg er så lille og svag, og det vil give mig mere mod."

Idet de tålmodige øjne så op på hans ansigt, bemærkede han en pludselig tvivl og dernæst forbavselse i dem. Han trykkede de af arbejde og sult medtagne unge fingre og berørte dem med sine læber.

"Dør De for ham?" hviskede hun.

"Og hans hustru og barn. Stille! Ja."

"Og må jeg holde Deres kække hånd, fremmede?"

"Stille! Ja, min stakkels søster, til det sidste."

De samme skygger, der falder på fængslet, falder i den samme tidlige eftermiddagstime på barrieren, som er omringet af folk, idet en karet, der vil ud af Paris, holder stille for at blive undersøgt.

"Hvad er det for mennesker derinde? Passene!"

Passene bliver rakt ud og læst.

"Alexander Manette, læge, franskmand. Hvem er det?"

Ham. Den hjælpeløse, fjollede, uartikuleret mumlende olding bliver udpeget.

"Det lader ikke til, at borger lægen er ved sin fulde forstand. Revolutionsfeberen har nok været ham for stærk?"

Meget for stærk.

"Ja! Der er mange, som lider af den. Lucie, hans datter. Fransk. Hvem er det?"

Hende.

"Det må det åbenbart være. Lucie, Evremonds kone, ikke sandt?"

Jo.

"Ja! Evremond er optaget andetsteds. Lucie, hendes datter. Engelsk. Er det hende?"

Hende og ingen anden.

"Kys mig, Evremonds datter. Nu har du kysset en god republikaner; det er noget nyt i din familie; husk vel på det! Sydney Carton, sagfører. Englænder. Hvem er det?"

"Han ligger her i dette hjørne af kareten." Også han blev udpeget.

"Det ser ud, som om den engelske sagfører er besvimet?"

Man håber, at han vil komme sig i den friskere luft, og forklarer, at han ikke er stærk af helbred og har taget en sørgelig afsked med en ven, som har pådraget sig republikkens mishag.

"Er det det hele? Det var da ikke så mærkeligt! Der er mange, som har pådraget sig republikkens mishag og må se ud ad det lille vindue. Jarvis Lorry, bankier. Englænder. Hvem er det?"

"Det er naturligvis mig, da jeg er den sidste."

Det er Jarvis Lorry, som har besvaret alle de foregående spørgsmål. Det er Jarvis Lorry, der er steget ud og med hånden på karetdøren står og svarer en klynge bestillingsmænd. De går i ro og mag rundt om kareten og stiger i ro og mag op på bukken for at efterse det ubetydelige rejsegods, som står oppe på karethimlen; landsbyfolkene, der driver omkring der,

trænger sig nærmere hen til vogndørene og stirrer ind ad dem; et lille barn, der bæres af sin moder, strækker sin korte arm ud efter dem for at røre ved den guillotinerede aristokrats kone.

"Der har du passene, Jarvis Lorry. Nu er de viserede."

"Kan vi køre, borger?"

"Ja. Af sted, postilloner! Lykkelig rejse!"

"Far vel, borgere. – Således er da den første fare overstået!"

Det er atter Jarvis Lorry, som taler, idet han ser op mod himlen. I kareten er der rædsel og gråd, og den bevidstløse rejsende trækker sit vejrtungt.

"Kører vi ikke for langsomt? Kunne vi ikke få dem til at køre hurtigere?" spørger Lucie og klynger sig til Lorry.

"Det ville se ud som flugt. Jeg tør ikke drive stærkere på dem; det kunne vække mistanke."

"Se tilbage, se tilbage, om vi ikke bliver forfulgt!"

"Vejen er fri, kæreste Lucie. Endnu bliver vi ikke forfulgt."

To og tre huse ad gangen farer forbi os; ensomme bøndergårde, ødelagte bygninger, farverier, garverier og deslige, vidtstrakte agre, alleer med afbladede træer. Den hårde, ujævne stenbro er under os; det bløde, dybe dynd på begge sider af os. Undertiden bøjer vi ud i det for at undgå stenene, der ryster og skumpler os, og undertiden bliver vi siddende i huller og grøfter. Vor pinlige utålmodighed er da så stor, at vi i vor vilde uro og forhastethed vil stige ud, løbe, skjule os, gøre, hvad det skal være, kun ikke standse.

Bort fra de vidtstrakte agre, atter ind imellem ødelagte bygninger, ensomme bøndergårde og deslige, to og tre småhuse ad gangen, alleer af afbladede træer. Har disse mennesker bedraget os og ført os tilbage ad en anden vej? Er det ikke igen

det samme sted? Himlen være lovet, nej. En landsby. Se tilbage, se tilbage, om vi ikke bliver forfulgt! Stille! Posthuset!

I al ro bliver vore fire heste spændt fra; i al ro står kareten i den lille gade, uden heste og uden rimelig udsigt til igen at blive sat i fart; i al ro kommer de ny postilloner bagefter, idet de fletter og patter på deres piskesmæld; i al ro tæller de forrige postilloner deres penge, lægger galt sammen og får et utilfredsstillende facit. I al denne tid banker vore alt for tunge hjerter med en hurtighed, som langt ville overgå den hurtigste galop af de hurtigste heste.

Omsider er de ny postilloner kommet op i sadlerne.

Vi kommer gennem landsbyen, op ad bakken, ned ad bakken og ned på lavt liggende, fugtig grund. Pludselig begynder postillonerne med heftige fagter at veksle ord, og hestene holdes an, så at de er nær ved at gå bagover. Vi bliver forfulgt!

"Halløj, derinde i vognen! Så tal dog!"

"Hvad er der?" spørger mr. Lorry og ser ud af vinduet.

"Hvor mange var det, du sagde?"

"Jeg forstår dig ikke."

"På sidste station. Hvor mange gik der til guillotinen i dag?"

"To og halvtreds."

"Det sagde jeg nok! Det er en dygtig slump! Min medborger her påstod, at det var to og fyrretyve; men ti hoveder til er nok værd at tage med. Guillotinen går rask. Jeg elsker den. Hyp! Af sted med jer!"

Den mørke nat nærmer sig. Han rører sig noget mere; han begynder at komme til live igen og tale forståeligt; han tror, at de endnu er sammen; han nævner ham ved navn og spørger,

hvad det er, han har i hånden. Hav medynk med os, milde
Himmel, og stå os bi! Se ud, se ud, om vi ikke bliver forfulgt!

Vinden suser bag efter os; skyerne flyver bag efter os; månen
skrider frem bag efter os, og hele den vilde nat forfølger os;
men hidtil er vi ikke blevet forfulgt af andet.

14. Strikningen ophører

På samme tid, som de to og halvtreds afventede deres skæbne, holdt madame Defarge en uheldvarslende rådslagning med Hævnen og Jacques tre. Det var ikke i vinudsalget, at madame Defarge rådslog med sine ministre, men i brændeskærerens, den forhenværende vejarbejders hytte. Brændeskærerens selv deltog ikke i forhandlingerne, men ventede som en underordnet drabant, der ikke turde tale, undtagen når han blev spurgt, eller ytre en mening, undtagen på opfordring.

"Men Defarge," sagde Jacques, "er dog upåtvivlelig en god republikaner, hvad?"

"Der gives ingen bedre i hele Frankrig," påstod den tungerappe Hævn i en skingrende tone.

"Stille, lille Hævn," sagde madame Defarge, idet hun med en let panderynken lagde sin hånd på sin næstkommanderendes læber, "lad mig tale. Min ægtefælle, medborgere, er en god republikaner og en kæk mand; han har gjort sig fortjent af republikken og besidder dens tillid. Men min ægtefælle har tillige sine svagheder og er svag nok til at føle medlidenhed med denne læge."

"Det er stor skade," kvækkede Jacques og rystede tvivlrådig på hovedet, idet hans grusomme fingre spillede omkring hans grådige mund; "det ligner ikke ganske en god borger og er meget beklageligt."

"Ser I," sagde madame, "jeg bryder mig nu ikke om denne læge. Han kan beholde sit hoved eller miste det, mere interesse har jeg ikke for ham; det er mig ganske ligegyldigt. Men den

Evremondske slægt skal udryddes, og konen og barnet må følge efter manden og faderen."

"Hun har et smukt hoved til det," kvækkede Jacques. "Jeg har set blå øjne og guldgult hår der, og de tog sig fortryllende ud, når Sanson holdt dem i vejret." Skønt han var en varulv, talte han som en epikuræer.

Madame Defarge slog øjnene ned og betænkte sig lidt.

"Også barnet," bemærkede Jacques, idet han betænksomt nød sine ord, "har guldgult hår og blå øjne. Og vi har så sjældent et barn der. Det er et smukt syn!"

"Kort sagt," sagde madame Defarge og vågnede af sin kortvarige åndsfraværelse, "jeg kan ikke stole på min mand i denne sag. Siden i aftes indser jeg ikke alene, at jeg ikke tør betro ham enkelthederne ved mine planer, men tillige, at der, hvis jeg tøver, er fare for, at han advarer dem, og da kunne de flygte."

"Det må ikke ske," kvækkede Jacques. "Ingen må undkomme. Vi har endnu ikke fået halvt nok. Vi burde have seks snese om dagen."

"Kort sagt," vedblev madame Defarge, "min mand har ikke samme grund som jeg til at forfølge denne familie, til den er tilintetgjort, og jeg har ikke samme grund som han til at betragte denne læge med velvilje. Jeg må handle på egen hånd. Kom herhen, lille borger!"

Brændeskæreren, der betragtede hende med ærbødighed og af dødelig frygt viste hende den underdanigste ydmyghed, nærmede sig med hånden til den røde hue.

"Med hensyn til de tegn, lille borger," sagde madame Defarge i en streng tone, "som hun gjorde til fangerne, er du jo villig til

at aflægge vidnesbyrd endnu i dag?"

"Ja vel, ja vel, hvorfor ikke det?" udbrød brændeskæreren.

"Hver dag, hvorledes vejret så var, fra to til fire, gjorde hun tegn og havde sommetider den lille med. Jeg ved, hvad jeg ved: jeg har set det med mine egne øjne."

Mens han talte, gjorde han alle slags fagter, ligesom for at efterligne nogle få af de mangfoldige tegn, han aldrig havde set.

"Det er åbenbart en sammensværgelse," sagde Jacques. "Det er klart som solen."

"Er der nogen tvivl om juryen?" spurgte madame Defarge med et skummelt smil.

"Stol du kun trygt på den patriotiske jury, kære borgerinde. Jeg indestår for mine kolleger."

"Lad mig nu se," sagde madame Defarge atter grublende.

"Kan jeg skåne denne læge for min mands skyld? Selv har jeg ingen lyst til det. Kan jeg skåne ham?"

"Han ville altid tælle for ét hoved," bemærkede Jacques. "Vi får virkelig ikke hoveder nok; det ville være skade, synes jeg."

"Han gjorde tegn, lige såvel som hun, da jeg så hende," sagde madame Defarge; "jeg kan ikke tale om den ene, uden også at tale om den anden. Jeg kan ikke tie og ganske overlade sagen til den lille borger her; for jeg er intet dårligt vidne."

Jacques og Hævnen kappedes med hinanden i varme forsikringer om, at hun var det beundringsværdigste og fortræffeligste vidne, man kunne tænke sig. For ikke at stå tilbage for dem, erklærede den lille borger, at hun var et himmelsk vidne.

"Han må tage, hvad der falder i hans lod," sagde madame Defarge. "Nej, jeg kan ikke skåne ham! I har forretninger

klokken tre og vil se leveringen for i dag ekspederet – ikke sandt, du?"

Dette spørgsmål var henvendt til brændeskæreren, der skyndte sig at svare ja, idet han benyttede lejligheden til at tilføje, at han var den ivrigste af alle republikanere og ville være den utrøsteligste af alle republikanere, hvis noget hindrede ham i at gøre sig til gode med sin eftermiddagspibe og se på den pudsig, nationale barber. Han udbredte sig med en sådan veltalenhed herover, at han let kunne være blevet mistænkt – måske blev han det af de sorte øjne, der så hånligt på ham fra madame Defarges hoved – for at han hver time på dagen nærede en lille frygt for sin egen sikkerhed.

"Jeg," sagde madame Defarge, "har ligeledes noget at gøre på det samme sted. Når det er forbi – klokken otte i aften for eksempel – kommer du til mig i St. Antoine, og vi vil da angive disse mennesker i min sektion."

Brændeskæreren sagde, at han ville føle sig stolt og smigret af at ledsage borgerinden; men da borgerinden så på ham, blev han forlegen, skyede hendes blik, således som en lille hund ville have gjort, trak sig tilbage mellem sit brænde og skjulte sin forvirring med håndgrebet på sin sav.

Madame Defarge vinkede den edsvorne og Hævnen lidt nærmere hen til døren og forklarede der sine anslag udførligere således: "Hun er nu hjemme og venter på hans dødsøjeblik. Hun sørger og klager og beskylder muligvis republikken for uretfærdighed. Hun er fuld af medfølelse for dens fjender. Jeg vil gå hen til hende."

"De er en beundringsværdig, tilbedelsesværdig kvinde!" udbrød Jacques henrykt. "Å, min kære veninde!" råbte Hævnen

og omfavnede hende.

"Tag du mit strikkesøj," sagde madame Defarge til hævnens, "og hold det rede til mig på min sædvanlige plads. Hold min sædvanlige stol fri. Gå lige derhen, for der er sandsynligvis større trængsel end ellers."

"Jeg adlyder gerne min foresattes befalinger," sagde Hævnen ivrigt og kyssede hende på kinden. "Du kommer dog vel ikke sent?"

"Jeg skal være der, førend det begynder."

"Og førend karrerne kommer. Vær der endelig, førend karrerne kommer, min søde ven!" råbte Hævnen efter hende, da hun allerede var gået ud på gaden.

Madame Defarge slog ud med hånden for at tilkendegive, at hun havde hørt opfordringen og sikkert skulle være der i god tid, og gik derpå gennem dyndet omkring hjørnet af fængselsmuren. Hævnen og den edsvorne så efter hende og holdt lovtaler over hendes smukke figur og ophøjede sjælsevner.

Den gang var der mange kvinder, på hvem tiden lagde en frygtelig, ødelæggende hånd; men ingen af dem var frygteligere end denne ubarmhertige kvinde, som nu skred igennem gaderne. Hun havde en stærk og uforfærdet karakter, en skarp forstand og snarrådighed, stor bestemthed, den slags skønhed, som ikke alene synes at indgyde sin ejer fasthed og had, men også at bringe andre til en instinktmæssig anerkendelse af disse egenskaber. Derfor måtte hun i denne urolige tid under alle omstændigheder komme op på overfladen; men da hun fra barndommen af havde indsuget en grublende følelse af lidt uret og et rodfæstet had til en vis klasse i samfundet, havde forholdene gjort hende til en tigerinde. Hun var aldeles blottet

for medlidenhed. Hvis hun nogen sinde havde haft denne dyd, så havde den nu aldeles forladt hende.

Det var hende ligegyldigt, at et uskyldigt menneske skulle dø for sine forfædres synder. Hun så ikke ham, men dem. Det var hende ligegyldigt, at hans hustru blev enke og hans barn faderløst; det var en utilstrækkelig straf, for de var hendes naturlige fjender og hendes bytte og havde ingen ret til at leve. At bønfalde hende var frugtesløst, da hun ikke kendte til medlidenhed, end ikke med sig selv. Var hun blevet kastet til jorden på gaden i et af de mange opløb, hvori hun havde deltaget, ville hun ikke have ynkedes over sig selv, lige så lidt som hun, hvis hun var blevet dømt til at lægge sit hoved på blokken den næste dag, ville være gået derhen med nogen blidere følelse end et glødende ønske om at skifte plads med den, som havde sendt hende derhen.

Et sådant hjerte havde madame Defarge under sin grove kjole. Hvor uordentlig den end sad, var den dog ret klædelig på en vis hekseagtig måde, og hendes sorte hår tog sig fyldigt ud under hendes grove, røde hue. Inde på hendes bryst lå en ladt pistol skjult, og under hendes bælte en hvæsset dolk. Således udrustet og med en sådan personligheds tillidsfulde skridt og den smidige lethed, hun havde fået ved i sin barndom at gå med bare ben og bare fødder på det brune strandsand, vandrede madame Defarge gennem gaderne.

Da planen til rejsen med kareten, der netop i dette øjeblik holdt og ventede på sin ladning, var blevet lagt den foregående aften, havde vanskeligheden ved at tage miss Pross med i den optaget Lorrys opmærksomhed. Det var ikke alene ønskeligt at undgå at overlæsse kareten, men tillige af allerstørste

vigtighed, at den tid, der gik med til at undersøge den og dem, der rejste med den, blev forkortet så meget som muligt, da deres frelse kunne afhænge af, at der blev sparet nogle sekunder. Til sidst havde han foreslået, at miss Pross og Jerry, som frit kunne forlade byen, skulle rejse klokken tre. Da de intet rejsegods havde, ville de snart indhente kareten, og når de var kørt forbi den undervejs, kunne de bestille heste forud og i høj grad lette deres rejse i de kostbare nattetimer, da man måtte være mest bange for forsinkelse.

Da miss Pross på denne måde så et håb om at gøre virkelig nytte i den skrækkelige forlegenhed, var hun med glæde gået ind på forslaget. Hun og Jerry havde set kareten køre bort, havde vidst, hvem det var, som Salomon var kommet med, og havde tilbragt en halv snes minutter i den pinligste spænding og var nu i færd med at tilendebringe deres forberedelser til at følge bag efter kareten, netop som madame Defarge vandrede igennem gaderne og mere og mere nærmede sig den for øvrigt tomme bolig, hvor de holdt råd med hinanden.

"Hvad mener De nu, Cruncher," sagde miss Pross, der var i så stærk en bevægelse, at hun næppe kunne tale, stå, gå eller leve, "hvad mener De nu om, at vi ikke tager bort *herfra*? Da der allerede er kørt én vogn bort herfra i dag, kunne det let vække mistanke."

"Min mening, miss," svarede Cruncher, "er, at De har ret, og at jeg bliver hos Dem."

"Jeg er så forvirret af frygt og håb på de velsignede menneskers vegne," sagde miss Pross og græd heftigt, "at jeg ikke er i stand til at lægge nogen plan. Kan De, min kære, gode Cruncher, lægge en plan?"

"Med hensyn til en fremtidig virkekreds, miss," svarede Cruncher, "så håber jeg det. Med hensyn til en øjeblikkelig brug at mit fortræffelige gamle hoved, så tror jeg det ikke. Vil De ikke gøre mig den tjeneste at lægge mærke til to løfter, som det er mit ønske at aflægge?"

"Åh, aflæg dem for Guds skyld straks," udbrød miss Pross, "og få dem fra hånden, så er De en rar mand!"

"For det første," sagde Cruncher, der rystede over hele kroppen og var ganske askegrå i ansigtet, "vil jeg, hvis disse stakler slippe vel fra det, aldrig gøre det mere, nej, aldrig mere!"

"Jeg er overbevist om," svarede miss Pross, "at De ikke vil gøre det igen, hvad det så er, og jeg beder Dem ikke tro det nødvendigt at forklare, hvad det er."

"Nej, miss," svarede Jerry, "jeg skal ikke sige Dem det. For det andet vil jeg aldrig mere blande mig i min kones smiden sig, nej. Aldrig mere!"

"Hvilken huslig gerning dette nu end er," sagde miss Pross, idet hun tørrede sine øjne og søgte at fatte sig, "så tvivler jeg ikke om, at det er bedst, at hun selv udelukkende varetager den. – Åh, mine stakkels venner!"

"Jeg vil endog sige," vedblev Cruncher "– og jeg beder Dem lægge mærke til mine ord og underrette min kone om dem – at mine anskuelser om hendes smiden sig er forandrede, og at jeg af mit ganske hjerte håber, at hun smider sig netop i dette øjeblik."

"Ja, det håber jeg med, min gode mand!" udbrød den stakkels miss Pross. "Og jeg håber, at det vil gavne hende."

"Gud forbyde," vedblev Cruncher, "at noget af, hvad jeg har sagt eller gjort, skulle gøre mine ønsker for de stakler mindre

kraftige! Gud forbyde, at vi ikke alle skulle smide os for at hjælpe dem ud af denne slemme knibe! Gud forbyde det, miss! Hvad jeg siger er, Gud forbyde det!" Dette var Crunchers slutning efter et frugtesløst forsøg på at finde på en bedre.

Og stadig fortsatte madame Defarge sin vandring gennem gaderne og nærmede sig mere og mere.

"Kommer vi nogen sinde tilbage til vort fødeland," sagde miss Pross, "kan De stole på, at jeg skal fortælle Deres kone alt, hvad jeg kan huske og har fattet af, hvad De har sagt så indtrængende, og i hvert tilfælde kan De være vis på, at jeg skal bevidne, at De har ment det godt i dette skrækkelige øjeblik. Men lad os nu tænke os om!"

Stadig fortsatte madame Defarge sin vandring gennem gaderne og nærmede sig mere og mere.

"Var det ikke bedst," sagde miss Pross. "At De gik i forvejen og sørgede for, at vognen og hestene ikke kom herhen, men ventede på mig et andet sted?"

Cruncher fandt, at det ville være det bedste.

"Hvor vil De vente på mig?" spurgte miss Pross.

Cruncher var så forvirret, at han ikke kunne tænke sig noget andet sted end Temple Bar. Men ak, Temple Bar var mange, mange mil borte, og madame Defarge tæt ved.

"Ved døren til Notre Dame-kirken," sagde miss Pross. "Er det en stor omvej at tage mig på i nærheden?"

"Nej, miss," svarede Cruncher.

"Vær så der, De bedste af alle mennesker," sagde miss Pross, "gå lige hen til posthuset og sørg for det."

"Jeg ved ikke rigtig," sagde Cruncher, idet han nølede og lystede på hovedet, "om jeg bør forlade Dem. Man kan aldrig

vide, hvad der kan ske."

"Nej, det ved Gud," svarede miss Pross: "men vær ikke bange for min skyld. Tag mig på ved kirken klokken tre; for jeg er sikker på, at det er det bedste. Så! Gud velsigne Dem, Cruncher! Tænk ikke på mig, men på de liv, hvis frelse måske afhænger af os!"

Denne indledning og miss Pross' hænder, der ængsteligt greb hans, bestemte Cruncher. Med et par opmuntrende nik gik han ufortøvet bort og overlod til hende at komme bagefter, således som hun havde foreslået.

Det var en stor lettelse for miss Pross at have fundet på en forsigtighedsregel, som allerede var ved at blive udført. Nødvendigheden af at sørge for, at hendes ydre ikke vakte opsigt på gaden, var en lettelse til. Hun så på sit ur, og det viste tyve minutter over to. Hun havde ingen tid at spille, men måtte straks gøre sig færdig.

Miss Pross, der i sin heftige sindsbevægelse var bange for ensomheden i de tomme værelser og for gøglebilleder, der kiggede ind i dem gennem hver åben dør, hentede et fad med koldt vand og badede sine øjne, der var hovne og røde. I sin febrilske frygt turde hun ikke holde øjnene lukkede et minut ad gangen, mens hun badede dem, men standsede hvert øjeblik for at se, om ingen iagttog hende. Under et af disse ophold fo'r hun tilbage og skreg højt ved synet af en skikkelse, som stod inde i værelset.

Fadet faldt på gulvet og gik i stykker, og vandet flød hen for fødderne af madame Defarge. Ad sælsomme, ubarmhjertige veje og gennem mange blodpletter var disse fødder kommet i berøring med vandet.

Madame Defarge så koldt på hende og sagde: "Hvor er Evremonds hustru?"

Som et lyn gik det op for miss Pross, at alle dørene stod åbne og kunne røbe flugten. Det første, hun gjorde, var at lukke dem. Der var fire i værelset, og hun lukkede dem alle. Derpå stillede hun sig foran døren til Lucies værelse.

Madame Defarges sorte øjne fulgte hende under hendes hurtige bevægelser og hvilede på hende, da de holdt op. Miss Pross havde intet smukt ved sig; årene havde ikke dæmpet det vilde eller mildnet det barske i hendes ydre; men også hun var på sin vis en bestemt kvinde og målte med øjnene hver tomme af madame Defarge.

"For dit udseendes skyld, kunne du gerne være Lucifers hustru," sagde miss Pross sagte ved sig selv. "Men alligevel skal du ikke få bugt med mig. Jeg er englænderinde."

Madame Defarge betragtede hende hånligt, men dog med noget af miss Pross' egen erkendelse af, at de var værdige modstandere. Hun så en knokkelstærk, senet kvinde foran sig, ligesom Lorry for mange år siden havde set hende i den samme skikkelse. Hun vidste godt, at miss Pross var familiens trofaste veninde; miss Pross vidste godt, at madame Defarge var familiens hadske fjende.

"På min vej derhen," sagde madame Defarge med en ubetydelig bevægelse mod hånden hen mod det skæbnesvangre sted, "hvor mit strikketøj og min stol venter på mig, kommer jeg for at hilse på hende. Jeg ønsker at se hende."

"Jeg ved, at du har ondt i sinde," sagde miss Pross, "men du kan være vis på, at jeg skal holde dig stangen."

Hver talte i sit modersmål, og den ene forstod ikke den anden; men begge var opmærksomme og opsatte på at se betydningen af de uforståelige ord i hinandens miner og væsen.

"Det vil ikke være fornuftigt af hende at skjule sig for mig i dette øjeblik," sagde madame Defarge. "Gode patrioter ved, hvad det vil sige. Lad mig få hende i tale. Sig hende, at jeg ønsker at tale med hende. Hører du?"

"Om så dine øjne var senge-skruenøgler," svarede miss Pross, "og jeg en engelsk himmelseng, skulle De dog ikke løsne en splint af mig. Nej, du onde, udenlandske kvinde, jeg er dig voksen."

Det var ikke rimeligt, at madame Defarge kunne forstå disse ejendommelige udtryk i deres enkeltheder; men hun forstod nok af dem til at se, at den anden trodsede hende.

"Dumme, tåbelige kvinde!" sagde hun og rynkede panden. "Jeg lader mig ikke nøje med dine svar! Jeg forlanger at se hende. Enten skal du sige hende, at jeg forlanger at se hende, eller også gå fra døren og lad mig komme ind til hende!" Med disse ord gjorde hun en forbitret, forklarende bevægelse med sin højre arm.

"Jeg havde mindst troet," sagde miss Pross, "at jeg nogen sinde skulle ønske at forstå dit meningsløse sprog; men nu ville jeg give alt, hvad jeg ejer, lige til de klæder, jeg har på kroppen, for at vide, om du har mistanke om sandheden eller nogen del af den."

Ingen af dem slap et eneste øjeblik den andens øjne. Madame Defarge havde ikke rørt sig fra det sted, hvor hun havde stået, da miss Pross havde opdaget hende; men nu gik hun et skridt fremad.

"Jeg er en brite," sagde miss Pross, "jeg er fortvivlet og bryder mig ikke en hvid om mig selv mere. Jeg ved, at jo længere jeg kan opholde dig her, des større håb er der for min mariehøne. Jeg levner ikke en håndfuld af dit sorte hår på dit hoved, hvis du rører mig med en finger!"

Således talte miss Pross med en rysten på hovedet og et lyn af sine øjne imellem hver hurtig sætning, og hver hurtig sætning blev sagt i ét åndedrag. Således talte miss Pross, der aldrig i sit liv havde slået et slag.

Men hendes mod var af en så følelsesfuld natur, at det bragte tårer i hendes øjne. Det var et mod, som madame Defarge forstod sig så lidt på, at hun antog det for svaghed. "Ha, ha!" lo hun, "du stakkels pjalt! Jeg foragter dig. Jeg vil henvende mig til denne læge." Derpå opløftede hun sin stemme og råbte: "Borger læge! Evremonds hustru! Evremonds barn! Svar borgerinde Defarge!"

Måske var det den tavshed, som nu påfulgte, måske var det udtrykket i miss Pross' ansigt, måske var det en pludselig anelse, som sagde madame Defarge, at de var borte. I en fart åbnede hun tre af dørene og så ind ad dem.

"Alle disse værelser er i uorden; man har skyndt sig med at pakke ind; forskellige sager ligger strøet på gulvet. Er der ingen inde i værelset bag ved dig? Jeg vil se ad."

"Nej aldrig!" svarede miss Pross, der forstod forlangendet lige så godt, som madame Defarge forstod svaret.

"Hvis de ikke er derinde, så er de flygtet og kan blive forfulgt og hentet tilbage," tænkte madame Defarge.

"Så længe du ikke ved, om de er derinde eller ikke, ved du heller ikke, hvad du skal gøre," tænkte miss Pross, "og du skal

ikke få det at vide, hvis jeg kan hindre det; men hvad enten du får det at vide eller ikke, skal du ikke slippe herfra, så længe jeg kan holde på dig."

"Jeg har været på gaderne lige fra begyndelsen af, uden at nogen har standset mig, og om jeg så skal sønderslide dig, skal du bort fra denne dør," sagde madame Defarge.

"Vi er alene øverst oppe i et højt hus i en forladt bygning; det er ikke rimeligt, at nogen skulle kunne høre os, og jeg beder om legemlig styrke til at holde fast på dig; for hvert minut, du er her, er hundrede tusinde guineas værd for mit elskede barn," sagde miss Pross.

Madame Defarge for hen imod døren; men med et øjeblikkeligt instinkt greb miss Pross hende om livet med begge arme og holdt hende fast. Forgæves stred madame Defarge imod og slog fra sig; med kærlighedens kraftige sejhed, der altid er stærkere end hadets, omfavnede miss Pross hende fast og løftede hende endog op fra gulvet, mens de brødes. Madame Defarge arbejdede med sine arme og ville rive hende i ansigtet; men miss Pross bøjede hovedet, holdt hende om livet og klyngede sig til hende med et tag, der var stærkere end en druknende kvindes. Snart ophørte madame Defarge med at slå, og hun famlede efter sit bælte. "Din hånd er under min arm," sagde miss Pross i en kvalt tone, "og du skal ikke komme til at drage den. Jeg er, Gud ske lov, stærkere end du, og jeg slipper dig ikke, førend en af os besvimer eller dør!"

Madame Defarges hånd var inde på hendes bryst. Pross så, hvad det var, slog til det, så at det gav et lyn og et knald, og nu stod hun alene, blændet af røg. Alt dette gik for sig i løbet af et sekund. Da røgen trak bort og efterlod en rædsom stilhed,

svævede den ud i luften, som om den var sjælen, der flygtede fra den rasende kvinde, der lå livløs på gulvet.

I den første frygt og rædsel over sin stilling gik miss Pross så langt bort fra liget, som hun kunne, og løb ned for at søge hjælp. Heldigvis huskede hun tidsnok på følgerne af, hvad hun ville gøre, til at standse og vende om. Det var skrækkeligt at gå ind ad døren igen; men hun gik dog ind og endog tæt forbi liget for at hente sin hat og hvad mere hun skulle have på. Disse ting tog hun på ude på gangen, efter først at have lukket døren i lås og taget nøglen ud. Derpå satte hun sig et øjeblik på trappen for at trække vejret og græde, rejste sig så op og ilede bort.

Heldigvis havde hun et slør på sin hat, da hun ellers næppe kunne være kommet igennem gaderne uden at blive standset. Og ligeledes var det et held for hende, at hun havde et så ejendommeligt ydre, at sporene af den vold, hun havde lidt, ikke var så påfaldende hos hende, som de ville have været hos enhver anden kvinde. Hun havde begge disse fordele nødig; for de griske fingre havde efterladt dybe spor i hendes ansigt, hendes hår var forrevet og hendes klæder forkrøllede og ilde medtaget.

Da hun gik over broen, kastede hun nøglen til døren i floden; men næppe havde hun nået kirken, nogle minutter før hendes ledsager indfandt sig, førend hun kom til at tænke på, at nøglen allerede kunne være fisket op med et net og genkendt; hvis nu døren blev åbnet og liget opdaget, og hun standset ved porten, sat i fængsel og anklaget for mord! Midt under disse forvirrede tanker kom hendes ledsager, tog hende op på vognen og kørte bort med hende.

"Er der megen tummel i gaderne?" spurgte hun.

"Som sædvanligt." sagde Cruncher og lod til at undre sig over spørgsmålet og hendes udseende.

"Jeg kan ikke høre, hvad De siger," sagde miss Pross. "Hvad var det?"

Forgæves gentog Cruncher, hvad han havde sagt; miss Pross kunne ikke høre det. "Så vil jeg nikke," tænkte han: "det kan hun da i hvert tilfælde se." Det kunne hun.

"Er der megen tummel i gaderne?" spurgte hun igen.

Atter nikkede Cruncher.

"Jeg kan ikke høre, hvad De siger."

"Er hun blevet døv i løbet af en time?" sagde Cruncher grublende og meget urolig. "Hvad mon der er hændt hende?"

"Det forekommer mig," sagde miss Pross, "som om der havde været et lyn og et knald, og at dette knald var det sidste, jeg skulle høre her i livet."

"Det er da en underlig tilstand, hun er i!" sagde Cruncher mere og mere forbavset. "Hvad mon hun kan have drukket for at holde modet oppe? Hør! Der rumler de skrækkelige karrer! Kan De høre det, miss?"

"Jeg kan ikke høre," sagde miss Pross, da hun så, at han talte til hende. "Åh, min gode mand, først lød der et stærkt knald, og så var der dyb stilhed, og denne stilhed synes at være uforanderlig og ikke at skulle brydes, så længe jeg lever!"

"Hvis hun ikke kan høre disse skrækkelige karrer rumle," sagde Cruncher og så over sin skulder, "så vil hun efter min mening aldrig mere komme til at høre noget i denne verden."

Og det gjorde hun heller ikke.

15. Fodtrinene dør bort

Hult og barsk ruller døds-karrerne gennem Paris' gader, seks rustvogne fører den dags vin til guillotinen. Alle de glubende og umættelige uhyrer, der er blevet udtænkt af fantasien, så langt denne kan huske tilbage, er sammensmeltede i én virkeliggørelse, guillotinen. Og der findes i Frankrig med dets frugtbare jord og dets skønne himmel ikke et blad, et løv, en rod, en plante, et peberkorn, som vil opnå modenhed under sikrere forhold end dem, der har avlet denne rædsel. Knus atter menneskeslægten med lignende hamre, og den vil trække sig sammen i de samme forvredne skikkelser. Udstrø atter den samme sæd af tøjlesløshed og undertrykkelse, og den vil visselig bære de samme frugter i overensstemmelse med sin natur.

Seks karrer ruller gennem gaderne. Forvandl atter disse, tid, du mægtige troldmand! til hvad de har været, og de ville være enevoldsherskeres og lensherrers køretøjer, glimrende jesabellers påklædningsværelser, kirker, der ikke er min faders huse, men tyvehuler, millioner af udhungrede bønders hytter! Nej, den store magiker, som majestætisk gennemfører den af skaberen bestemte orden, kuldkaster aldrig sine forvandlinger. "Er du blevet forvandlet til denne skikkelse ved Guds vilje," siger seerne til de fortryllede i de vise arabiske fortællinger, "da vedbliv at være således! Men bærer du denne skikkelse ifølge en kortvarig trolddom, da antag atter dit tidligere udseende!" Uforanderlige og uden håb ruller karrerne af sted.

Mens de skumle hjul på de seks karrer drejer sig rundt, synes de at pløje en lang, kroget fure i folkemassen i gaderne. Rækker af ansigter kastes til hver sin side, og plovene skrider stadig fremad. Så vant er husenes beboere til dette skuespil, at der ingen folk er i mange af vinduerne, og at nogle ikke så meget som holder op med deres arbejde, mens de betragter ansigterne på karrerne. Hist og her har en husvært gæster, som vil se dette optog; da peger han med noget af en forevisers velbehag på denne eller hin karre og synes at fortælle, hvem der sad på den i går eller i forgårs.

Af dem, der kører på karrerne, betragter nogle med en kold stirren disse og alle andre ting på deres sidste vej, mens andre iagttager dem med en rest af interesse for livet og menneskene. Nogle, der sidder med bøjede hoveder, er hensunket i stum fortvivelse, og andre vogter så omhyggeligt på deres blikke, at de sende mængden sådanne øjekast, som de har set i teatre og på malerier. Adskillige lukke deres øjne og tænker eller søger at samle deres adspredte tanker. Kun én, en elendig, fjollet skabning, er så forstyrret og overvældet af rædsel, at han synger og prøver på at danse. Ikke en af dem alle henvender sig ved miner eller bevægelser til folkets medlidenhed.

Ved siden af karrerne rider en vagt af flere ryttere, og ofte ser man på dem og stiller dem spørgsmål. Det synes altid at være det samme spørgsmål, da der efter det følger en stærk trængsel af mennesker hen mod den tredje karre. De ryttere, der rider ved siden af denne, peger ofte med deres sabler på én og samme mand. De flestes nysgerrighed går ud på at få at vide, hvem han er; han står bag i karren og bøjer sit hoved for at tale med en ung pige, der sidder på siden af ham og holder ham i

hånden. Han er kold og ligegyldig for sine omgivelser og taler kun med den unge pige. Hist og her i den lange Rue St. Honoré råber man til ham. Hvis det i det hele taget gør indtryk på ham, viser det sig kun som et roligt smil, og han ryster sit hår lidt mere ned over ansigtet, som han ikke kan komme til at røre ved, da hans arme er bundet.

På trappen op til en kirke står spionen og venter på karrerne. Han ser ned i den første: Ikke der! Han ser ned i den anden: Ikke der! Han spørger allerede sig selv: "Har han forrådt mig?" Men hans ansigt klarer op, idet han ser ned i den tredje.

"Hvem af dem er Evremond?" siger en mand bag ved ham.

"Ham der bag i karren."

"Ham, som holder den unge pige i hånden?"

"Ja."

Manden råber: "Ned med Evremond! Til guillotinen med alle aristokrater! Ned med Evremond!"

"Stille, stille!" beder spionen frygtsomt.

"Hvorfor det, borger?"

"Han skal nu betale sin mulkt; den vil blive betalt om fem minutter, lad ham derfor have fred!"

Men da manden bliver ved at råbe: "Ned med Evremond!" vender Evremond et øjeblik sit ansigt om imod ham, og da ser Evremond spionen, betragter ham opmærksomt og kører videre.

Klokken er på slaget tre, og furen i folkemassen er i færd med at gøre en drejning for at nå hen til retterstedet og standse. Ryggene på begge sider smuldrer nu hen og slutter sig sammen bag ved den sidste plov idet den skrider frem, da alle vil hen til guillotinen. Foran den sidder en mængde kvinder på stole

ligesom i en offentlig forlystelseshave og strikker ivrigt. Ved en af de forreste stole står Hævnen og ser sig om efter sin veninde.

"Therese!" råber hun i en skingrende tone. "Er der ingen, der har set hende? Therese Defarge!"

"Hun er aldrig før udeblevet," siger en strikkende kvinde af søsterlavet.

"Nej, og udebliver heller ikke nu," svarede Hævnen hidsigt.

"Therese!"

"Højere," råber kvinden.

Ja, højere, Hævn! Meget højere, men dog vil hun næppe høre dig. Endnu højere, Hævn, med en lille ed i tilgift; men dog vil det næppe bringe hende til stede. Send flere kvinder af sted for at søge efter hende; men skønt sendebuddene har udført rædsomme gerninger, er det dog tvivlsomt, om de frivilligt ville gå langt nok for at finde hende!

"Hvor det er uheldigt!" råber Hævnen og sparker til stolen.

"Og der er karrerne! Evremond vil blive ekspederet i et snuptag, og hun er her ikke! Her har jeg nu hendes strikketøj og hendes tomme stol til hende. Jeg kunne græde af ærgrelse!"

Idet Hævnen stiger ned fra sin ophøjede plads for at gøre det, begynde karrerne at læsse af. St. Guillotines tjenere er iført deres embedsdragt og står rede. Krak! – et hoved rækkes i vejret, og de strikkende kvinder, som næppe har hævet deres øjne for at se på det for et øjeblik, da det kunne tænke og tale, tæller: Én!

Den anden karre tømmes og kører bort, den tredje kommer. Krak! – og de strikkende kvinder, som aldrig standser med deres arbejde, tæller: To!

Den formentlige Evremond stiger ud, og syersken løftes ned efter ham. Han har ikke sluppet hendes hånd for at komme ud, men holder den endnu, som han har lovet. Han stiller hende blidt med ryggen mod den bragende maskine, der idelig snurrer op og falder ned, og hun ser ham ind i ansigtet og takker ham.

"Hvis De, kære fremmede, ikke var her, ville jeg ikke være så fattet; for jeg er af naturen en lille stakkel og har intet modigt hjerte; og heller ikke ville jeg være i stand til at hæve mine tanker op til ham, der led døden, for at vi kunne have håb og trøst her i dag. Jeg tror, at Himlen har sendt Dem til mig."

"Eller Dem til mig," siger Sydney Carton. "Hold Deres øjne fæstet på mig, kære barn, og æns ikke noget andet."

"Jeg ænser intet, så længe jeg holder dem i hånden. Og jeg skal heller ikke ænse noget, når jeg slipper den, hvis de vil skynde sig."

"De skynder sig nok. Vær kun ikke bange!"

De to står i den hurtigt aftagende trængsel af slagtofre; men de taler, som om de var alene, øje mod øje, stemme mod stemme, hånd mod hånd, hjerte mod hjerte, er disse to, ellers så forskellige og langt fra hinanden adskilte børn af den fælles moder, kommet sammen på den mørke landevej for at vende hjem med hinanden og hvile i hendes skød.

"Kække og ædelmodige ven, må jeg stille Dem endnu et spørgsmål? Jeg er meget uvidende, og det gør mig urolig."

"Sig mig, hvad det er."

"Jeg har en kusine, min eneste slægtning, fader- og moderløs ligesom jeg, som jeg elsker inderligt. Hun er fem år yngre end jeg og opholder sig ude på landet. Fattigdom skilte os ad, og

hun ved intet om min skæbne – for jeg kan ikke skrive – og selv om jeg også kunne, hvorledes skulle jeg meddele hende det? Det er bedre, som det er."

"Ja ja, bedre som det er."

"Hvad jeg har tænkt på, mens vi kørte herhen, og hvad jeg endnu tænker på, mens jeg ser Deres venlige ansigt, som giver mig så megen styrke, er dette: Hvis republikken virkelig gavner de fattige, så at de kommer til at sulte og lide mindre, kan hun leve længe, ja måske endog blive gammel."

"Hvad så, min blide søster?"

"Tror De" – de tålmodige øjne, hvori der er så megen standhaftighed, fyldes med tårer, og læberne skilles lidt mere og dirre – "at det vil forekomme mig længe, mens jeg venter på hende i det bedre land, hvor jeg håber, at både De og jeg ville blive modtaget med barmhjertighed?"

"Det kan det ikke, mit barn; der gives ingen tid og uro der."

"De trøster mig så meget! Jeg er så uvidende. Skal jeg nu kysse Dem? Er øjeblikket kommet?"

"Ja."

Hun kysser hans læber, han kysser hendes, og de velsigner højtideligt hinanden. Den spinkle hånd ryster ikke, da han slipper den; det lidende ansigt røber kun en from, lys standhaftighed. Hun går forud for ham – er gået; de strikkende kvinder tæller; to og tyve!

"Jeg er opstandelsen og livet, siger Herren, og hvo, som tror på mig, om han end dør, han skal dog leve; og hvo, som lever og tror på mig, skal aldrig dø."

De mange mumlende stemmer, de mange opadvendte ansigter, trængslen af de mange fodtrin i udkanterne af hoben,

så at den svulmer op i en stor masse ligesom ét stort bølgeslag, alt svinder bort som et lyn. Tre og tyve!

De sagde den aften i byen om ham, at det var det fredsommeligste menneskeansigt, der nogen sinde var blevet set der. Mange tilføjede, at han havde haft et himmelsk og profetisk udseende.

Et af de mærkeligste ofre for den samme økse – en kvinde – havde ikke længe i forvejen ved foden af retterstedet udbedt sig tilladelse til at nedskrive de tanker, der begejstrede hende. Havde han udtalt sine, og de havde været profetiske, ville de have lydt således:

"Jeg ser Barsad og Cly, Defarge og Hævnen, den edsvorne, dommerne, lange rækker af de ny undertrykkere, der er opstået af de gamles undergang, alle omkomne ved dette gengældende redskab, førend dets nuværende anvendelse ophører. Jeg ser en skøn by og et glimrende folk opstå af denne afgrund. I dets kampe for at blive virkelig frit, i dets triumfer og nederlag mange, mange år ind i fremtiden ser jeg det onde fra denne tid og den foregående, hvis naturlige afkom denne er, lidt efter lidt gøre bod og udslette sig selv.

Jeg ser dem, for hvem jeg ofrede mit liv, rolige, nyttige, lykkelige og tilfredse i det England, som jeg ikke skal se mere. Jeg ser hende med et barn ved sit bryst, som bærer mit navn. Jeg ser hendes fader, gammel og affældig, men helbredt og trofast i sit velgørende kald mod alle mennesker og i fred med alle. Jeg ser den gode gamle mand, der så længe var deres ven, efter ti års forløb gøre dem rige med alt, hvad han ejer, og blidt gå sin løn i møde.

Jeg ser, at jeg indtager en hellig plads i deres hjerter og i deres efterkommeres i flere led. Jeg ser hende som gammel kone græde over mig på denne dags årsdag. Jeg ser hende og hendes ægtefælle, efter at de har tilbagelagt deres livsbane, ligge ved hinandens side i deres jordiske seng, og jeg ved, at den ene ikke holdtes højere og helligere i ære i den andens sjæl, end jeg i begge deres.

Jeg ser det barn, der lå ved hendes bryst og bar mit navn, som mand arbejde sig frem på den livsbane, der forud var min. Jeg ser ham arbejde sig så heldigt frem, at mit navn bliver berømt ved glansen af hans. Jeg ser de pletter, jeg satte på det, svinde bort. Jeg ser ham i spidsen for retfærdige dommere og hædrede mænd føre en dreng af mit navn, med en pande og guldgult hår, som jeg kender, her til denne plads – der da er smuk at skue og uden noget spor af denne dags profanation – og jeg hører ham med blid og dirrende stemme fortælle barnet min historie.

Det, jeg nu gør, er noget langt, langt bedre, end hvad jeg nogen sinde har gjort; den hvile, hvortil jeg nu går, er langt, langt bedre end nogen, jeg har kendt før."

Ende.

Om "En fortælling om to byer"

Forfatter: Charles Dickens (181-1870).

Org.titel: *A Tale of Two Cities*, føljeton i *All the Year Round* april til november 1859, bogudgave Chapman & Hall, London 1859.

Denne udgave baseret på: *En Fortælling om to Byer*, oversat af L. Moltke. Jacob Erslevs Forlag, København u. å. [1891] (4. rev. udgave af denne oversættelse, som første gang udkom som føljeton i avisen Fædrelandet i 1859).

Oversætter: Ludvig Moltke (1805-1872).

Redigeret af: Kim N. Jensen.

Forside: Efter akvarel af Frederick Barnard (1846-1896): *"It is a far, far better thing that I do, than I have ever done; it is a far, far better rest that I go to than I have ever known."*

ISBN 978-87-7979-805-2

2. ebogsudgave, erstatter ISBN 978-87-7979-036-0.

© 2022 eBibliotek 1800

www.ebib1800.dk

